

המכון לקומוניקציה
האוניברסיטה העברית

המכון למחקר
חברתי שמושי

ת ו כ ו

<u>מ.ס.</u>	<u>נושא הדו"ח</u>	<u>התאריך שהוגש</u>
1.	במות ההסברה	5.6.67
2.	לפני המערכה ובעיצומה (סקר א')	8.6.67
3.	תגובות הציבור לאחר המלחמה - דו"ח מסכם (סקר ב') *	25.6.67
3א.	התפלגויות באחוזים - סקר ב'	25.6.67
4.	לקח מפעולות הג"א **	25.6.67
5.	היחס לערבים	25.6.67
6.	מוראל ובריאות	25.6.67
7.	אמצעי תקשורת המוניים	25.6.67
8.	בעיות במישור המדיני	25.6.67
9.	ליכוד חברתי	25.6.67
10.	התפלגויות התשובות לשאלות שבסקרים א', ב' ו-ג'	29.6.67
11.	התפלגויות באחוזים של כל המרואיינים ולפי עדה (סקר ג')	9.7.67
12.	תחזית תיירות פנים	11.7.67
13.	מימצאים נבחרים מתוך סידרת המחקרים	9.7.67
14.	סקר ג': בעיות במישור המדיני	23.6.67
15.	סקר ג': היחס לערבים	23.6.67
16.	סקר ג': מוראל וערכים	23.6.67
17.	סקר ג': ליכוד חברתי	3.8.67

* טיוטת הדו"ח הוגשה ב-16.6.67

** טיוטת הדו"ח הוגשה ב-18.6.67

המכון למחקר
חברתי שמושי

57

המכון לקומוניקציה
האוניברסיטה העברית

דו"ח מיוחד א' בסדרה "בעיות הציבור"

במות ההסברה

(אשר נערכו בחל-אביב, ברמלה וברמת-גן בליל שבת, 2.6.67)

מוגש למרכז ההסברה

משרד ראש הממשלה

ירושלים, 5.6.67

IS/123/R(H)

I - מטרת הסקר ואופן ביצועו

א. כללי:

בליל שבת, 2.6.67, ובשבת 3.6.67, נערכו בשמונה ערים בארץ במות הסברה, על הנושא: "במערכה". הבמות אורגנו ע"י מרכז ההסברה בשיחוף עם הרשויות המקומיות. הנואם המרכזי בכל אחת מהבמות היה שר. הבמות נערכו ב: תל-אביב, רמלה, רחובות, חדרה, רמת-גן, לוד, באר-שבע וירושלים.

למטרת הסקר נבחרו מתצית מן המקומות הנ"ל: ירושלים, תל-אביב, רמת-גן ורמלה.

ב. המטרות:

- א. לבדוק מי הוא הציבור שבא לבמות הסברה אלה, ולברר כיצד נודע לציבור על קיום הבמות.
- ב. למדוד את רמת המידע והעמדות של הציבור שבא לבמות בבעיות אקטואליות.
- ג. לבחון את השפעת נאום השר על רמת המידע והעמדות של הציבור, ולהציג את השינויים המידיים שחלו בקהל השומעים כולו ובתת-קבוצותיו.

ג. שיטת המחקר:

1. חוברו שני שאלונים שהיו מיועדים למילוי עצמי ע"י הקהל באולם. השאלון הראשון הועבר בקהל לפני תחילת הרצאת השר. הוא כלל 21 שאלות תכניות וחמש שאלות רקע. השאלון השני הועבר בין אותם האנשים שמילאו את השאלון הראשון, מיד בתום ההרצאה. שאלון זה כלל 30 שאלות, מהן 16 שאלות שנשאלו גם בשאלון הראשון (בנוסף זהה).
2. בכל אולם נדגמו שורות אחדות והקהל שישב בהן שימש כאוכלוסיית המחקר. שאלוני ה"לפני" וה"אחרי" זוהו ע"י סימון מראש על השאלונים של מספר השורה והכיסא. בכל אולם היה חוקר, שנעזר בהעברת השאלונים בכ: 20-30 תלמידי תיכון מתנדבים.
3. סה"כ רואיינו 295 : 143 שהאזינו להרצאת השר אלון בתל-אביב, 50 שהאזינו להרצאת השר קול ברמלה ו-102 שבאו להאזין להרצאת השר י.ש. שפירא ברמת-גן. בעיר זו לא איפשרו למראיינים להעביר את שאלון ה"אחרי". בירושלים לא התאפשרה הפעולה בכלל. (בשני המקומות מסיבות דת). הנחקרים מהווים מידגם של באי במות ההסברה בערים הנ"ל.
4. תשובות הנחקרים הועברו במוצ"ש, 3.6.67, אל כרטיסי ניקוב ועובדו למחרת במחשב אלקטרוני, לפי תוכנית מיונים שתוכנה מראש.

לוח מס' 3 מראה את דעת הקהל בנושא מהו קו-הפעולה הנוכחי של הממשלה, כמו-כן מציין הלוח את מידת ההסכמה של הציבור עם קו הפעולה של הממשלה. גם כאן ניכר רישומה של פעולת ההסברה. נראה שהובהר לו לקהל כי אין ממשלת ישראל מתכה לעזרת גורמים בינ-לאומיים אלא מתכוונת לפעול בעצמה בעת הצורך. בד בבד, ניכרת עלייה בולטת מתוך הלוח לגבי דרגת ההסכמה של הציבור עם קו הפעולה הממשלתי.

לוח מס' 4 מראה את ההערכות שניתנו ע"י הקהל למידה בה למדו דברים חדשים מדברי השר. 72% מהנשאלים ענו שלמדו, לעומת 20% בלבד שציינו כי לא למדו. גם השורה "ידיעה" בלוח מס' 9 על ^{מראה} העלייה בהרגשת-הידע של הציבור.

2. חשיבות ההרצאה:

לוח מס' 5 מצביע כי חלה עליה בדרגת החשיבות שהקהל ייתם לבואו להרצאה. רק כ-25% העריכו את בואם לנאום כחשוב מאד לפני ששמעוהו, ואילו 55% העריכו את בואם כחשוב מאד לאחר ששמעו את הנאום.

באיזו מידה חשובות לקהל בימות הסברה מסוג זה, ובאיזו מידה הן עשויות להיות אפקטיביות גם עבור קהל שלא נוכח בהן ניתן ללמוד מתוך לוח מס' 6. 87% מהאנשים שנוכחו בבימות אלה אמרו שהם יבואו שנית לנאום הסברה של שר אם יהיה (66% אמרו זאת בודאות מוחלטת) ורק 1% מהקהל טען שלא יבוא שנית לבימת הסברה. כמו-כן 93% מהשומעים אמרו כי יש בדעתם לדבר על נאום השר עם ידידים ובני משפחה (מהם 67% אמרו זאת בודאות מוחלטת); באופן זה ניתן לראות כי דברים המושמעים מעל בימת הסברה נדונים גם לאחר ההרצאה בין קהל השומעים, ומועברים גם לציבור רחב יותר שלא נוכח במקום.

3. טיפול בבעיות הציבור:

המרואינים נחקשו להעריך את טיב הטיפול של הרשויות המוסמכות בבעיות הציבור לגבי שלשה נושאים: ההגנה האזרחית, הספקת המזון לחנויות ומסירת אינפורמציה לציבור. הממצאים בלוח מס' 7 מגלים שינוי מעניין

לגבי פל שלוש הנושאים: הציבור נעשה קצת יותר ביקורתי לאחר ההרצאה, אחוזי הקהל שהשיב כי הטיפול היה טוב מאד, ירד. ביחוד חלה ירידה זו בנושא של מסירת אינפורמציה לציבור. (60% העריכו את הטיפול בנושא זה כטוב וטוב מאד לפני ההרצאה, רק 55% העריכו כך לאחריה).

4. דאגות הקהל:

עוצמת הדאגה של קהל השומעים בנושאים שונים ירדה מיד לאחר ששמעו את הנאום. לוח מס' 8 מציין ירידה זו באחוזים לגבי הנושאים: אפשרות שתפרוץ מלחמת עולם שלישית, אפשרות שתהיה מלחמה של ממש בין ישראל וארצות ערב, חוסר הוודאות של מה שיקרה ועתיד המשפחה. תמונה דומה מציג גם לוח מס' 9. הלוח מראה בבירור את מידת הרגיעה שתרמה ביממה ההסברה להרגשות הקהל. מיד לאחר ההרצאה תשו המרואיינים פתוח דאגה (38%), פחד (62%), מתיחות (32%), אכזבה (67%), ייאוש (75%) ובלבול (69%). לעומת זאת ינתר בטחון (78%), אמון (75%) ותקווה (74%).

בימצאים אלה מתייחסים אל הקהל שנוכח בבימות ההסברה, כאל יחידה אחת. מעניין יותר לבדוק אפקטים מיידים של ההרצאות השונות עבור קבוצות נבחרות של קהל זה. למשל, לפי העיר, בה ניתנה ההרצאה, לפי רמת ההשכלה של השומעים, לפי המין, לפי גיל וכיו"ב.

לוחות הבודקים את הקשרים בין האפקטים של ההרצאה לבין משתני רקע אישי וחברתי של השומעים, נמצאים בתהליך של ניתוח. במועד מאוחר יותר, ניתן יהיה להציג את המסקנות גם מתוכם.

לוח מס' 1
מי הוא הקהל שהלך להרצאות השרים,
לפי ערים (אחוזים)

מח"ב	תל-אביב	רמלה	רמת-גן	מח"ב
100 (295)	100 (143)	100 (1 2)	100 (50)	
המין נקבה	30	19	28	
זכר	56	71	46	
אין חשובה	14	10	26	
מצב משפחתי יחיד	35	58	20	
נשוי ללא ילדים	6	1	10	
נשוי עם ילדים	42	24	44	
אין חשובה	17	17	26	
הגיל עד 25	32	58	26	
26-35	3	1	24	
36-45	13	12	2	
46-55	17	6	8	
56 +	19	5	18	
אין חשובה	13	13	22	
התשכלה עממית	22	25	32	
תיכונית	47	50	30	
גבוהה	15	10	10	
אין חשובה	16	15	28	
שנת העליה ילידי הארץ	24	32	14	
עלו לפני 1949	38	18	36	
1950-1956	16	25	20	
1957 ואח"כ	5	8	4	
אין חשובה	17	17	26	

לוח מס' 2:
רמת הידע הנכון לגבי דרישותיה
של ישראל לפני ההרצאה ואחריה
(אחוזים)

הזמן	סה"כ	כן דורשת	לא דורשת	הדעה שישראל דורשת חופש מעבר לאוניותיה בסואץ
לפני	100 (229)	61	34	4
אחרי	100 (114)	47	49	4
לפני	100 (226)	65	26	9
אחרי	100 (103)	46	50	5

לוח מס' 3:
הדעות על קו-הפעולה של הממשלה לגבי המצב
ומידת ההסכמה לו, לפני ההרצאה ולאחריה
(אחוזים)

הזמן	סה"כ	מעוניינת להמנע ממלחמה בכל מחיר	מתכננת לבחון את מידת העזרה של כוחות בינלאומיים	מתכננת להזדמנות טובה להתקיף בעצמה	אינו	
לפני	100 (231)	15	63	12	10	
אחרי	100 (120)	16	56	22	7	
הזמן	סה"כ	בהחלט מסכים	מסכים	אולי	לא מסכים	בהחלט לא מסכים
לפני	100 (244)	48	25	14	10	3
אחרי	100 (127)	54	29	8	9	-

החפלות החשובות לשאלה אם למד משהו
מדברי השר בהרצאה זו (אחוזים)

לוח מס' 4:

סה"כ	בהחלט כן	כן	אולי	לא	בהחלט לא
האם למד מתוך נאום השר	100 (132)	46	26	8	20
-	-	-	-	-	-

מידת החשיבות שייחס הציבור לעצם בואו
אל בימת החסברה, לפני ההרצאה ולאחריה
(אחוזים)

לוח מס' 5:

הזמן	סה"כ	חשוב מאד	חשוב	לא כל כך חשוב	לא חשוב	בכלל לא חשוב
לפני	100 (225)	24	63	14	-	-
אחרי	100 (137)	55	39	6	1	-

החפלות החשובות לשאלה האם יבוא שנית
להרצאת שר והאם יטותח עליה עם אנשים
אחרים (אחוזים)

לוח מס' 6:

סה"כ	בהחלט כן	כן	אולי	לא	בהחלט לא
האם יבוא שנית	100 (137)	66	21	12	1
האם יטותח עם אחרים	100 (132)	67	26	6	1

הערבות של טיב הטיפול בבעיות ציבור,
לפני ההרצאה ולאחריה (אחוזים)

לוח מס' 7:

הנושא	הזמן	סה"כ	טוב מאד	טוב	בינוני	רע	רע מאד	אינו יודע
הג"א	לפני	100 (224)	47	32	15	2	1	3
	אחרי	100 (114)	44	39	11	3	1	3
אספקת מזון לחנויות	לפני	100 (222)	41	36	18	2	-	2
	אחרי	100 (118)	37	44	16	2	-	1
מסירת אינפורמציה לציבור	לפני	100 (228)	40	20	22	9	6	3
	אחרי	100 (121)	34	21	32	6	6	2

דאגות הציבור בנושאים שונים
לפני ההרצאה ולאחריה (אחוזים)

לוח מס' 8:

נושא הדאגה	הזמן	סה"כ	מדאיג מאד	מדאיג	לא כל כך מדאיג	לא מדאיג	בכלל לא מדאיג
שתפוץ מלחמת עולם שלישית	לפני	100 (225)	59	23	8	4	6
	אחרי	100 (107)	37	30	19	9	5
שתפוץ מלחמת של ממש בין ישראל וכל מדינות ערב	לפני	100 (238)	66	21	7	3	3
	אחרי	100 (122)	51	30	6	8	5
חוסר וודאות בקשר למת שיקרה	לפני	100 (197)	50	32	8	5	5
	אחרי	100 (94)	33	40	14	9	4
עתיד המשפחה ועתיד הנבדק עצמו	לפני	100 (212)	65	23	6	4	3
	אחרי	100 (107)	42	39	15	-	4

לוח מס' 9:

ההרגשות של המרואיינים לאחר
נאום השר (אתוניס)

ההרגשה	סה"כ	יותר	אותו הדבר	פחות
דאגה	100 (102)	17	45	38
פחד	100 (92)	3	35	62
בטחון	100 (120)	78	23	-
תקווה	100 (103)	74	23	3
מתיחות	100 (92)	15	53	32
ידיעה	100 (95)	64	35	1
אכזבה	100 (78)	8	26	67
אמון	100 (101)	75	23	2
יאוש	100 (81)	5	20	15
בלבול	100 (89)	6	25	69

דו"ח מס. 1 בסידרה "בעיות הציבור"

לפני המערכה ובעיצומה

מוגש למסרד ראש-הממשלה

ירושלים, 8.6.67

סקר על בעיות הציבור

מטרת הסקר

המטרה הכללית של סקר סוטף היא לספק דו"חות עדכניים על בעיות המתהוות בקרב הציבור והתגובות להן, לסימוסם של מעצבי המדיניות הממשלתית ושרותי-ההסברה. הכוונה היא לגלות ולפרט בעיות המדאיגות ביותר את האזרח כיום, בטסחים בהם הוא זקוק להדרכה, באינפורמציה המועמדת לרשותו בעניינים טובים, במקורות האינפורמציה בהם הוא מאמין ומסתמס, ובאופן כללי: במצב המוראל שלו. למעשה ניתן לראות את סדרת הסקרים כציבור קומוניקציה יסיר בין האזרח ומנהיגיו. בנוסף למטרות המיידיות של המחקר לטווח הקרוב, אפשרי סיהיו לו יתרונות גם לטווח רחוק יותר לסם תכנון-חברתי ועיצוב מדיניות.

השאלון והניסוי-המקדם

לאחר מספר פגישות התייעצות עם אנסי הממשלה, הוכן נוסח ראסון של סאלון; בהכנת הסאלון הסתתפו אנסי המכון למחקר חברתי סמוסי, אנסי המכון לקומוניקציה, ואנסי המחלקות לסוציולוגיה ולפסיכולוגיה של האוניברסיטה העברית. אחרי שאוסרה טיוטת הסאלון בפגישה עם נציגי הממשלה, הוא הועבר בניסוי מוקדם בסכונות טובות בירוסלים. לאור הלקחים שהוסגרו, חוברה טיוטת סאלון טוביה סנוסחה גם היא, ולאור המסקנות מניסוי זה הורכב הסאלון הסופי. פעולות אלה נערכו בין הימים ג' 30.5.67 ו-ו' ה-2.6.67. ריכוז כל כוחות המכון למחקר חברתי סמוסי לפעולת בזק זו, ובעזרת כמה אנסי מדע נוספים, איפשר בתקופה קצרה זו של שלוסה ימים הספיקה לגמור כל ההכנות, החל בחיבור טלוס טיוטות של סאלון, ניסויים מוקדמים, והדגימה, ועד היציאה לעבודת חוץ - תהליך סבודך כלל דורס חודס ימים. וכל זה בלי לפגוע באיכות התוכן והטכניקה של הסקר.

המידגם

הוחלט לערוך את הסקר באזורים העירוניים הבאים: ירוסלים, תל-אביב וסביבתה, חיפה וסביבתה, ובאר-טבע. הדגימה נערכה ע"י הליסכה המרכזית לסטטיסטיקה בסני סלבים. בכל אזור נדגמו מספר קלפיות ומתוך כל קלפי נדגמו מרואיינים לפי פנקס הבוחרים של 1966.

המידגם כלל 2000 מרואיינים וחלוקתם בין האיזורים נקבעה בפרופורציה למספר הבוחרים בכל איזור. כפי שנראה בטבלה הבאה:

מידגם			
איזור הדגימה	ס"ה קלפיות	ס"ה בוחרים	ס"ה במדגם
ירושלים	13	8,168	262
תל-אביב	34	20,667	668
סביבות סה"כ	26	17,082	548
	60	37,749	1,216
חיפה	16	10,541	343
סביבות סה"כ	6	3,747	121
	22	14,288	464
באר-שבע	4	2,487	81
סה"כ	99	62,692	2,023

כמו שניתן היה לצפות בין האנסים שרואיינו היו יותר נסים ומבוגרים מאשר באוכלוסיה. נוסף על כך, בגלל קסיים אובייקטיביים בגישה לפרברי הערים, יש חוסר פרופורציוניות והטייה מסויימים: רואיינו יותר אנסים מבוססים (בעלי הסכלה, אסכנזים וכו').

הראיונות

צוותי המראיינים אורגנו בכל אחת מהערים הנזכרות הן באמצעות פנייה אישית והן באמצעות הודעות העיתונות.

ביום א', ה-5.6.67 בסעה 11 לפנה"צ קויימו, ע"י צוותות הדרכה סל המכון, פגישות הדרכה עם המראיינים, ובסעה 2.00 אחה"צ הוחל בביצוע הראיונות.

עבודות הראיון תוכננו לימים א, ב, ו-ג הסבוע. המראיינים השתדלו להמשיך בעבודה במידה בה היה הדבר אפשרי לאור ההתפתחויות האחרונות. בירושלים הופסקה העבודה - בגלל ההפגזה - ביום סני בבוקר. סה"כ רואיינו 331 אזרחים.

תוכן השאלון

נכללו בשאלון כל השאלות שנראו כחשובות בתקופה בה תוכנן הסקר, כלומר בסוף השבוע שעבר, בו שרר מצב מתוח של "לא שלום ולא מלחמה".

השאלון כלל סיבעה סעיפים עיקריים:

- א. שאלות הקשורות להוראות הג"א והתנהגות בזמן אזעקה.
- ב. שאלות הקשורות לאספקה וקניות.
- ג. שאלות בקשר לדימוי המצב הנוכחי.
- ד. שאלות הקשורות למצב רוח, עצבנות, ומוראלי.
- ה. שאלות הקשורות במספחה (מי מגוייס) ובסכונה (באיזו מידת נחשב אזור המגורים כבטוח, ומהם האזורים הנראים כבטוחים יותר).
- ו. מקורות אינפורמציה: מידת ההסתמכות על עתון, רדיו וטלביזיה - ישראלים וזרים.
- ז. שאלות רקע - מין, שנת עליה, תעסוקה, התנסות במצבי סכנה קודמים, מידת שמירה על מסורת, ועוד.

העיבודים

תשובות המרואיינים לשאלות הועברו לכרטיסי-ניקוב ועובדו במכונות האוטומטיות של המכון ובמחשב אלקטרוני י.ב.מ. 7040. מאות טבלאות סטטיסטיות חוסבו למטרות דו"ח זה.

לצורך הכנת הדו"ח נערכו מבחנים סטטיסטיים סוביים וחישובים

אחרים.

עיבודים של נוסאים נוספים, שאינם כלולים בדיווח זה, יוגשו

בניפרד.

סיכום כללי של הממצאים

להלן מובאים סקירות ראשוניות על חלק מהנוסאים שנחקרו. בסבי תחומים - דימוי המצב וסימוס באמצעי תקשורת המונית - תורחב במקצת הדיון במימצאים. דיווח על סאר הנוסאים ופירוט יתר של הנוסאים הנסקרים כאן יובאו בניפרד. מסמעות הנתונים האלה תלבס אופי עמוק יותר, כאשר יוסוו עם תוצאות הסקרים הבאים, עת תתגלה הדינמיקה של ההתפתחויות בטווח יותר ארוך.

א. הג"א

1. רק שליש מהנחקרים (34%) התכוונו לבצע את הפעולות הקשורות לבית, המומלצות על-ידי הג"א לפני רדתם למקלטים.
2. לרוב הנחקרים היה ברור מה הם התכוונו לעשות בטמעת את אות האזעקה (83%) והיכן נמצא המקלט הקרוב ביותר (87%).
3. מספר ניכר מהנחקרים (40%) לא ידעו איך מתקשרים עם הג"א, והרוב (51%) לא הכירו את איש הג"א בסביבתם.
4. רק אצל קרוב למחצית מהנחקרים (45%) ביקר איש הג"א (כולל: בסיכון).
5. קרוב לשלושה-רבעים מהנחקרים (73%) קראו את החוברות שהוציאה הג"א.

6. מניתוח החומר דלעיל, לפי יום הראיון (יום א', ערב המלחמה וסלוט הימים שלאחר מכן) לא מסתמנים סינויים רבים ב: רמת-הידיעות על כללי התנהגות, אבל הסתמנו סינויים בכל הקשור לפניות, להרגסת תלות, למגע וולקסר איסי עם הג"א.

ב. אספקה

1. מקור הכסף לקניות המוגברות והתיחסות לתפקעת מחירים
כמחצית מהמרואינים הסיבו שהם לא ערכו קניות מעל הרגיל - רובם כיוון שלא רצו בכך ומעטים בלבד בגלל בעיות כספיות. מבין אלה אשר הסיבו שקנו יותר מהרגיל ציינו כ-40% שלא היו להם כל בעיות כספיות, כ-40% הסיבו שהוצאו מכספי חסכוניות או סדחו קניות אחרות, ורק כ-10-11% הסיבו שהם לוו או קנו בהקפה.
רוב הנסאלים רגיסיים לענין הפקעת המחירים - 82% הסיבו שאכפת להם שלא ידרסו מהם מחיר גבוה מן הרגיל (לרובם אכפת מאד). אך,

רק 54% חוטבים סכדאי להתלונן במקרה של הפקעת מחירים. 75% ציינו שלא דרשו מהם מחירים גבוהים מהרגיל. רק כעסירית מהנסאלים הסיבו שדרשו מהם מחירים גבוהים יותר על יותר משני מוצרים.

2. קסיים בהסגת מצרכים בעבר הקרוב (בשבוע שקדם לראיון) ותכניות
בוכחיות לרכישת סוגים וכפיות סוגים מהרגיל

רק חמיסית מהמרואיינים (20%) טענו שלא יכלו להסיג למעלה מ-2 מצרכים. 20% אחרים לא הסיגו מצרך אחד בלבד ואילו מחצית מהמרואיינים הסיבו שהסיגו את כל המצרכים. תשובות דומות התקבלו ביחס לשאלה בדבר הגבלת כמות או סוג הקניות. רוב מוחלט של המרואיינים (70%-80%) אינם מתכוונים לקנות כמויות מצרכים גדולות מהרגיל, או סוגים מיוחדים.

3. הערכות לגבי מלאי המצרכים בארץ וטיפול הממשלה בבעיות האספקה

כ-10% היו סבורים שמלאי המזון בארץ יספק ל-3-4 חודשים בלבד, כסליט חוטבים שכמות המזון תספיק לחצי שנה לכל היותר, וכ-40% מאמינים שיספיק ליותר מאשר חצי שנה. מכאן שחלק גדול מהאוכלוסיה נשמע אופטימי יותר מאשר הצהרות הממשלה.

לסאלה האם הצליחה הממשלה לטפל בבעית אספקת המזון הסיבו מרבית המרואיינים (80%) שהממשלה הצליחה או הצליחה מאד בכך.

4. דינמיקה של התפתחויות

עם ההתקדמות בימי השבוע, הן החיוביות והן הסליליות נהפכו ליותר קיצוניות.

לדוגמה: אפטר ליחס, אולי, את העובדה שקיימות תפיסות שונות בקבוצות אוכלוסיה בשאלה ילמי מגיעים הכי הרבה שבחים עבור נצחון צה"ל, לסובי מקורות האינפורמציה של קבוצות אלה. דוגמה אחרת מתייחסת לפרשנות רדיו: פרשן מוצלח כמו חיים הרצוג מתאים יותר לבעלי השכלה גבוהה מאשר לבעלי השכלה נמוכה. יתכן שהכנסת שלביזיה דרושה בכדי לשפר את רמת ידיעת-הארץ, והסטחים שנכבסו עתה, בקרב בעלי השכלה נמוכה. (נמצא כי 48% מתוך ילידי אסיה-אפריקה במידגם לא יכלו לזהות על מפה אף אחד מטבעת המקומות הבאים: העיר העתיקה, מדבר סיני, שרט-א-סייך, דמשק, רצועת עזה, רבת-עמון, הרמה הסורית).

הרוב בכל שכבות הציבור מציע לא לוותר על הסטחים שנכבסו (חוץ ממדבר סיני), וכמו כן קיימים בציבור חססות לגבי יחס ערביי ישראל ליהודים ולמדינה. בכל זאת, הנחקרים תופסים את ערביי ישראל כשייכים למדינתנו הרבה יותר מאשר את ערביי הסטחים הכבושים. קיימת נכונות מסוימת מטעם היהודים בסקר, ביחוד בקרב אלה שהשכלתם גבוהה יותר, ליצור מגע חברתי עם ערבים כפרטים, ואפילו להתיידיד עמם. יתכן שפרסום מימצאים כאלה יהיה בעל ערך בהפרכת הדעות הרווחות בעולם, כאילו היהודים "סובאים" את הערבים.

בדפים הבאים ניתן יותר פירוט על כל נושא. דו"חות רחבים יותר מוגשים בנפרד. כמו כן, מוגש בנפרד העתק מן השאלון המלא עם התפלגויות התשובות לכל שאלה, וגם ההתפלגויות של כל שאלה לפי עדה.

סיכום הממצאים לפי נושאים

א. ישראל ובריאות:

1. בריאות גופנית: מספר ניכר מהנשאלים (43%) דיווח שמצב בריאותם הורע בסבועות האחרונים. הרעת מצב הבריאות ניכרת אצל הנשים יותר מאשר אצל הגברים. ובין הגברים, אצל המבוגרים יותר מאשר אצל הצעירים. ככל שיורדת ההשכלה כך עולה אחוז השוענים לירידה בבריאותם. כמו-כן, מסרו ילידי אסיה-אפריקה על ירידה בבריאותם, יותר מאשר אסכנזים.

2. בריאות נפשית: אחוז ניכר מהנחקרים (33%) גילו סימפטומים פסיכוסומטיים. סימפטומים אלה יורדים ככל שעולה ההסכלה. הם מצויים יותר אצל הנשים מאשר אצל הגברים, ועולים בקרבן עם עלות הגיל.
3. גורמים הקשורים לבריאות הנפשית: טלוסה גורמים במצאו כקטורים לציון במדד הפסיכוסומטי: סביעות הרצון מן העבודה, סטטוס תעסוקתי וסחנות בעבר במחנה ריכוז. בקרב החולניים היה אחוז גבוה יחסית של אנשים-עובדים, אשר אינם סבעי-רצון מעבודתם (18% לעומת 7% בקרב הקבוצה הבריאה), אחוז גבוה יחסית של ראסי-מטפחה מחוסרי עבודה או פועלים פשוטים (42% לעומת 18% בקבוצה הבריאה) אחוז גבוה יחסית של ניצולי מחנות ריכוז (כסלים לעומת 12% בקבוצה הבריאה).
4. רמת-המוראל בקבוצות טובות: רמת-המוראל במדדה על-ידי מידת-הדאגה ומצב-הרוח של המרואייין. היא היתה נמוכה יותר בקרב אלה שבני מטפחותיהם גוייסו. מצב רוחם של האסכבזים ושל המסכילים טוב יותר מזה של אחרים וזה של גברים טוב יותר מסל הנשים. יתכן והדבר נובע מאחוז גבוה יותר בקרב המזרחיים ובקרב הנשים סיס להם קרובים מגוייסים. לא נמצא קשר בין רמת-המוראל לבין מידת האופטימיות לגבי מצב המדינה לעתיד.
5. סיבויים לעבר זמן: רמת-המוראל הסתפרה מיום ליום עם פרוץ המלחמה, בעיצומה, ועד למחצית הסבוע סאחריה. לקראת סוף הסבוע סלאחר המלחמה חלה בה ירידה.

6. נוסאי-הדאגה: דאגות הציבור התרכזו בעיקר סביב סתי בעיות: שלום הקרובים המגוייסים והמצב המדיני של ישראל, מרואיינים שהיו מודאגים לעתים קרובות יותר חססו לסלום קרוביהם, ואלה סלעתיס רחוקות יותר דאגו בעיקר למצב המדיני של ישראל. מעניין כי המצב הכלכלי של המדינה וסל המרואיין לא עוררו כמעט כל דאגה. ביומיים הראסונים סל שבוע הסקר הסני (12-13.6.67) היתה עיקר הדאגה נתונה לקרובי המספחה המגוייסים, בעוד סביומיים האחרונים היה הציבור מודאג בעיקר מהמצב המדיני.

7. הערכת מספר הנפגעים: רמת-מוראל נמוכה נמצאה קטורה להערכת מספר הנפגעים כגדול. בין המרואיינים ססמעו מקרוביהם אחוז גבוה יותר חסבו סמספר הנפגעים "גדול מאד", לעומת האחרים. בני עדות המזרח נסו קצת יותר מאחרים להעריך את מספר הנפגעים כ"גדול מאד", וזאת למרות ססמעו פחות מקרוביהם המגוייסים.

8. מגע עם סכנים: בד בבד עם מצב רוחם הירוד יותר ועם דאגתם התמידית יותר, דווחו אחוז גבוה יותר בקרב עדות המזרח על מגע במוך מהרגיל עם סכנים ואחוז במוך יחסית ספרו על גידול בגגע זה.

ב. בעיות במיסור המדיני:

1. הרכב הממסלה: העובדה סחל סינוי בהרכב הממסלה עם פרוך המלחמה היתה ידועה פחות לבעלי הסכלה נמוכה וליוצאי ארצות אפריקה-אסיה. מרבית המרואיינים הגיבו בחיוב לצירופם סל הסרים החדשים לממסלה (67%), וכמחציתם אף סברו סיס להמסיך בהרכב ממסלתי כזה לפרק זמן בלתי מוגבל.

2. היחס למלחמה: מחצית המרואיינים טענו כישראל היתה צריכה לצאת למלחמה באויב כשהתחילו המצרים לאיים עלינו. בקרב מצודי המלחמה גדול סיעור הגברים בהסוואה לבנים וסיעור ילידי-הארץ לעומת ילידי חו"ל (אירופה ואסיה-אפריקה). נמצא קשר בין התמיכה במלחמה ובין הדעה כישראל הצליחה במיזוג גלויות.

3. הסבחים על הנצחון: הסבחים על הנצחון הצבאי מתחלקים בעיקר בין הרמטכ"ל ובין סר הבטחון. התמיכה ברבין באה בעיקר מצד יוצאי עדות אשכנז ובעלי הסכלה גבוהה. האחרים תומכים יותר בדיין. כמו-כן, התומכים ברבין סייכים בעיקר לאגות קבוצות המגלות פעילות פוליטית ודעה חיונית יותר לגבי מעמדה של המדינה כיום בהסוואה למעמדה לפני חודש ימים.

3. הסבחים הכבושים: הרוב המכריע שבאוכלוסיה ידע אמנם אילו סבחים נכבשו בידי צה"ל, אך אחוז הרבה יותר קטן ידע גם לזהות את אזורי הכבוש על המפה; הכושר לזהות את המקומות שנכבשו במפה עולה ככל שעולה רמת-ההסכלה, ככל שמזדהים יותר עם מפלגה פוליטית וככל סמתנגדים לפעילות הממשלה לגבי הבטחת מקום הדת במדינה. כסני סליסים מהמרואיינים הביעו נכונות לוותורים קלים למדינות ערב לגבי הסבחים שנכבשו. ההסכמה המלאה ביותר חלה לגבי החזקת ירושלים (98%) והקטנה ביותר לגבי החזקת מדבר סיני (33%).

מימצא מפתיע במידת-מה הוא זה, ומצלה כי הנכונות לוותורים מצוייה בקבוצות ההסכלה הנמוכות ביותר והגבוהות ביותר, בעוד שנוקשות לגבי וותורים מצוייה יותר בקבוצות ההסכלה הבינונית. דברים אילו אמורים לגבי כל המקומות הכבושים שהוזכרו לעיל, פרט למדבר סיני, שלגבי החזרתו גדלה נוקשותן של קבוצות ההסכלה הנמוכות. אין בנתונים מספיק חומר למתן הסבר לתופעה זו. עם זאת נראה,

כי כללית, הנכונות לוותר על איזור כיבוש מסויים קטנה ככל
מסמעותו הסמלית של המקום גדלה, ולא דווקא מסמעותו
הכלכלית או האסטרטגית-צבאית. לדוגמה: נכונות לוותר על
מדבר סיני, על אף המסמעות הצבאית של וויתור זה ועל אף
המסמעות הכלכלית (נפט) שהצביעה עליה העיתונות, לעומת
נוקשות בויתור על סארם-א-סייך, הנתפסת-אולי-כנקודה
שבגללה הוצתה התבערה.

4. קו הממשלה: החלק הארי של הנסאלים הביע דעה חיובית לגבי
הדרך בה מטפלת הממשלה בבעיות המצב. הערכה חיובית זו
גברה עם הזמן ועם בחירות צה"ל. מתגלה נטייה לירידה
בסיעור המצדדים ללא-סייג בפעולות הממשלה, עם עלות רמת
ההשכלה.

5. עקביות פוליטית: לסאלה אם יצביעו היום עבור אותה מפלגה
בעדה הצביעו בבחירות 1965, ענו בחיוב כסני סליט מהנסאלים.
אותם נסאלים, אשר הגדירו עצמם כבעלי הזדהות מפלגתית,
הם אף אלו אשר לא גילו נטייה לסנות את דפוסי ההצבעה שלהם.
הססנות או כוונה לסנות את אופי ההצבעה נתגלו בעיקר
בין בעלי ההשכלה הנמוכה ביותר והגבוהה ביותר. העקביות
בקו הפוליטי, שבו החזיקו בבחירות הקודמות, עולה בקנה
אחד אף עם העליה ברמת הפעילות הפוליטית וברמת
האינפורמציה המדינית והצבאית.

ג. היחס לערבים:

1. דימוי הערבים: רוב הנחקרים מביעים דעות שליליות.
הדעות הרווחות הן, שהערבים לא יגיעו לרמתם של היהודים
לעולם, וטרוב הערבים שונאים את היהודים ואת מדינת-ישראל.
רוב המרואיינים מתנגדים למגע עם ערבים, יוצאי ארצות
המזרח ובעלי השכלה נמוכה חושבים כך יותר מאחרים. הרוב
באוכלוסית המידגם לא ערך ביקורי בית הדדיים עם ערבים.

2. מדיניות כלפי הערבים: אין דעה אחידה בין הנחקרים לגבי המדיניות הרצויה כלפי הערבים. הדעות הטובות המקובלות, במידה שווה - בערך - הן: (1) שעתיד המיעוט הערבי (אזרחי ישראל) הוא מחוץ למדינה; (2) סעל ערביי ישראל להשאיר באותו מצב כמו היום; (3) ערביי ישראל צריכים להסתלב בחיי המדינה עם כל החובות והזכויות הכרוכות בכך.

לגבי ערביי השטחים הכבושים חוסב הרוב שעליהם להשאיר תחת מימשל צבאי (40%); אחרים עונים שרצוי שהם יצאו לארצות ערב (30%); ורק מיעוט מחזיקים בדעות שרצוי שהם יקימו מדינה לעצמם (10%) או שישתלבו כסוויים בחיי המדינה שלנו (10%).

ככל שעולה ההסכלה, כך עולה גם אחוז המרואיינים, הרואים את עתיד כל הערבים בהשתלבותם המלאה בחיי המדינה.

כמחצית מהמרואיינים מחזיקים בדעה שהערבית צריכה להיות מקצוע חובה בבתי-ספר ישראליים.

ד. ליכוד חברתי:

הציבור מאמין שעברנו נקודת מפנה מבחינת הליכוד החברתי בארץ וחוסב שהמצב כבר לא יחזור למה שהיה לפני תקופת הכוננות והמלחמה. מתגלה אופטימיות ניכרת לגבי הליכוד העדתי, המפלגתי והדתי, אולם היא בולטת במיוחד במיסור העדתי. תופעה אחרונה זו מעניינת ביותר מסום שנראה, כי אין בציבור תודעה כללית לגבי הצלחת משימות מיזוג הגלויות עד עתה. בטטח הדת פחותות התקוות. כמו כן, נראה כי קיימת הומוגניות דיפרנציאלית בציבור לגבי ראיית עתיד הליכוד החברתי בסלוסה שטחים אלה, כסמידת ההומוגניות גדולה ביותר בטטח העדתי בו האופטימיות רוחת בכל החוגים, ואילו בטטחי הדת והפוליטיקה מתגלים חילוקי דעות רבים יותר בין תת-קבוצות בעלות רקע שונה.

ה. אמצעי תקשורת המוניים:

1. האזנה לחדשות וליומן החדשות: הצורך לשמוע חדשות ברדיו בתקופת המלחמה היה גדול בהרבה מזה שאחריה. למרות זאת גם בשבוע שאחרי המלחמה הקטיבו רוב המרואיינים (90%) לחדשות לפחות פעם אחת ביום. השפה לה מאזינים לרוב היא עברית (81%). בסתי התקופות הנ"ל ההאזנה לחדשות ברדיו נמוכה יותר בקרב בעלי ההשכלה הנמוכה יחסית לאחרים. פרטים שנמסרו ביומן החדשות השאירו רושם על כמחצית (53%) המרואיינים.
2. חסיפה לסידורי רדיו וטלביזיה זרים: כשליש מהמרואיינים חסופים לחדשות חוץ (19% האזינו לסידורים ערביים ו-11% - לסידורים לא-ערביים). רק 15% חזו בטלביזיה הערבית מאז התחיל המצב המתוח.
3. ענין ואימון בחדשות המסונדרות: הרדיו הישראלי זכה להערכה חיובית לגבי אופן ההגשה של החדשות יותר מכל תחנת שידור אחרת. זאת לגבי שלוש תכונות: מידת ההבנה, מידת הענין ומידת האימון שאפשר לתת בסידוריו. (כמחצית אוכלוסית המחקר סברו שאפשר להאמין לו ב"מאה אחוז" ו-42% נוספים אמרו כי אפשר להאמין לו "בדרך כלל"). שליט מהמרואיינים סוברים שחדשות הרדיו מעניינות יותר מן העיתון. נטייה זו אופיינית יותר לנשים ולמבוגרים.
4. האזנה ומוראל: תרומת הקומוניקציה למוראל הציבור היתה ניכרת. שליט המרואיינים (33%) ציין את פרשנותו של אלוף חיים הרצוג כתורמת למוראל, ומספר דומה (27%) ציין את הסידורים החיים מהחזית. מהפרשנות הורם המוראל בעקר בקרב בעלי ההשכלה הגבוהה ומהסידורים החיים - ההשכלה הנמוכה. מעטים בלבד (15%) אמרו ששום דבר ברדיו לא סינה את מצב רוחם. לא מפליאה, אם כך, העובדה שכמעט כל האזרחים (94%) ציינו לטובה את עבודת "קול ישראל" בימים אלה.

2. הבדלים קבוצתיים: בני עדות המזרח וחסרי ההסכלה
דיווחו יותר על צורך לפנות להג"א יחסית לאחרים.
מאידך הם ידעו פחות מהאחרים כיצד יש לפנות אל
הג"א; מבין היודעים אחוז גבוה יותר בקרבם ידע
לפנות רק דרך מתווך בלתי רשמי (שכן, בן-מספחה וכו').
בני קבוצות אלה גם ראו, קראו והבינו פחות מהאחרים
את חומר ההטברה של הג"א.

נספח מס. 1

סיכום של הדגימה והנפול

שיטת הדגימה מתוארת במכתב הבא:

דו"ח הוצאת מדגם

לפי הזמנה של המכון למחקר חברתי שימושי הוצאנו בתחילה מדגם של 2000 מתוך אוכלוסיתן של הבוחרים היהודיים ב-18 הישובים הבאים:

קרית אתא	אור יהודה
קרית אונו	באר שבע
קרית ביאליק	בני ברק
קרית טבעון	בת ים
קרית ים	גבעתיים
קרית מוצקין	חולון
רמת גן	חיפה
רמת השרון	טירת הכרמל
תל אביב-יפו	ירושלים

המסגרת להוצאת המדגם היא רשימת הקלפיות מעודכנת ל-31.12.65. המדגם הוצא בשני שלבים. בשלב א' הוצאנו 100 קלפיות כך שנקבל בממוצע 20 בוחרים לקלפי. בשלב שני הוצאנו מתוך הקלפיות שנבחרו ע"י דגימה מקרית שיטתית 2000 בוחרים.

רוחב צעד לדגימת קלפיות היה $\frac{1}{4}$ ולדגימת בוחרים בתוך כל קלפי $\frac{1}{31}$. הסתברות הדגימה היתה $\frac{1}{434} = \frac{1}{14 \times 31}$

באותה הסתברות דגימה הוצא מדגם נוסף של 2000 מאותם 18 הישובים...*

(-) חנה פרס

(הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה)

תודתנו נתונה בזה ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה עבור הוצאת המדגם.

* מדובר פה על 2000 מקרים לסקר הראשון ועוד 2000 לסקר השני.

נספח מס 2

המבנה הדמוגרפי של הנתקרים במסר מס. 1 ובמסר מס. 2

מסר מס. 2	מסר מס. 1	ה. העסוקה ראש המשפחה (לפני הגיוס):	מסר מס. 2 (N=708)	מסר מס. 1 (N=332)	א. מין:
			40%	41%	זכר
			60	59	נקבה
14%	7%	מובטל			
11	13	פועל פשוט, רוכל			
27	29	פועל מקצועי			ב. גיל:
10	11	פקיד (נמוך)	18%	13%	עד 29
9	10	בעל עסק קטן	19	21	30-39
10	12	בעל עסק, פקיד מעסיק או ממונה על 3 עובדים	24	23	40-49
			22	26	50-59
9	10	מקצוע חפשי (לא אקדמאי)	16	17	60 ומעלה
10	7	מקצוע חפשי (אקדמאי)			ג. ארץ לידה של האב:
			5%	6%	יליד הארץ
			56	58	אירופה
					התיכונית והמזרחית
			6	4	אירופה הדרומית
			5	6	אירופה המערבית
			9	8	צפון אפריקה
			18	17	המזרח התיכון
			1	1	ארצות אחרות
					ד. השכלה:
			7%	7%	לא למד בכלל
			17	14	עממית חלקית
			21	24	עממית
			23	25	תיכונית חלקית
			19	19	תיכונית
			8	7	אקדמאית חלקית
			6	4	אקדמאית

להלן מובא סיכום תוצאות עבודת השדה

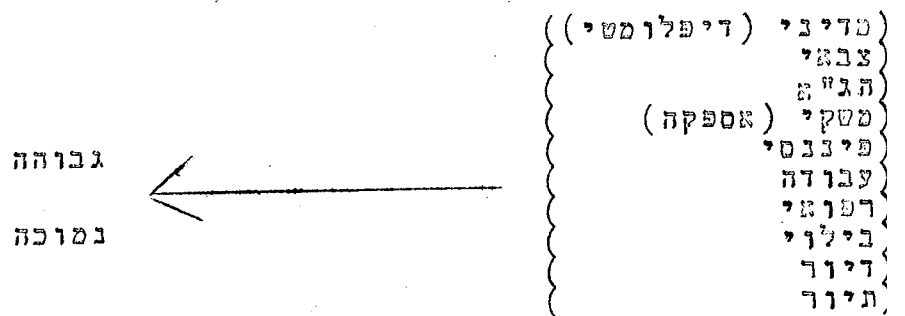
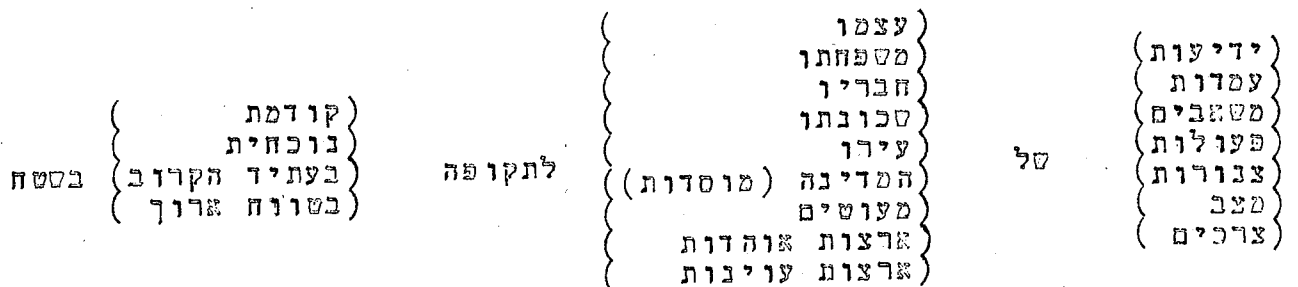
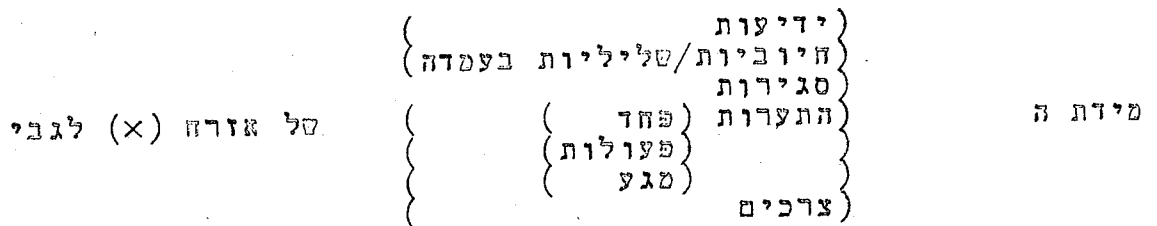
<u>א. סיכום כללי</u>	<u>סה"כ</u>	<u>חל-אביב</u>	<u>חיפה</u>	<u>ירושלים</u>	<u>באר שבע</u>
<u>רואיינו</u>	38%	34%	47%	35%	61%
נפל	49	48	49	56%	27
לא היה במגע	13	18	4	9	12
	100%	100%	100%	100%	100%
	(1840)	(1076)	(457)	(233)	(74)

ב. פירוט הנפל

1. כתובת לא אותרה	3%	1%	6%	8%	4%
2. לא נמצא בכתובת	6	7	2	8	0
3. עבר לדירה אחרת באזור אחר	11	9	12	17	10
4. נפטר	1	1	1	2	0
5. חו"ל	2	2	3	0	1
6. מגורים	6	6	10	5	7
7. 3 ביקורים	11	12	10	10	3
8. שפה	4	6	1	1	1
9. חולה, מאושפז	1	0	1	2	1
10. סרוב	3	3	3	3	0
11. סיבה אחרת	1	1	0	0	0
	49%	48%	49%	56%	27%
	(893)	(520)	(224)	(129)	(20)

שטחית*

עבור סקרי "בעירות הציבור"



* שטחות (Facets) - מבנה שטחות מהווה ביסודו גישה המדגישה את הניסוח של מבנה טמנטי העומד ביסוד השערה המתייחסת לסני משתנים או יותר. מבנה זה מהווה בסיס פורמלי קפדני לניבוי יחסים, הרבה יותר מאשר הגישה הבלתי פורמלית הנובעת מהאינטואיציה ומהידע המקצועי. רשימת השטחות מאפשרת ראייה מידית של היקף נוסאי המחקר, שבטאלון אחד אפשר לגעת בחלק קטן מהם בלבד.

דו"ח מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

התפלגות באחוזים של כל התשובות:

1. של כל המרואיינים
2. לפי עדה

מוגש למשרד ראש-הממשלה

ירושלים, 25.6.67

בעיות הציבור לאחור המלחמה

התפלגות באחוזים*

סה"כ	ישראל	א"י	א-א
18	14	9	15
28	23	31	21
23	35	28	10
6	6	4	11
18	19	17	23
7	3	7	10
4	0	3	9
13	14	13	11
39	47	42	32
14	12	13	18
13	7	15	10
7	7	6	7
14	14	11	22
1	3	1	2
3	0	3	2
3	1	4	1
5	15	5	3
4	3	3	6
2	8	2	1
82	71	82	85
5	4	6	4
36	40	36	33
59	56	58	62
24	17	29	14
23	3	27	23
2	3	1	1
10	17	6	18
11	17	9	14
17	31	19	9
13	12	9	20

5. המקום בו נערך הראיון:

- 1 ירושלים
- 2 תל-אביב (כולל: יפו, רמת-אביב, צהלה, אפקה)
- 3 חיפה
- 4 באר-שבע
- 5 סביבות ת"א (ר"ג, פ"ת, וכו')
- 6 סביבות חיפה (הקריות)
- 7 מקום אחר. (איפה?)

6. תאריך ביצוע הראיון:

- 1 יום א' - 11 ביוני
- 2 יום ב' - 12 ביוני
- 3 יום ג' - 13 ביוני
- 4 יום ה' - 15 ביוני
- 5 יום ו' - 16 ביוני
- 6 תאריך אחר:

7. האם היית מגוייס? (למראיין: אם כן, תשאל: בתפקיד קרבי? האם אתה עדיין מגוייס?)

- 1 כן, בתפקיד קרבי, ועדיין מגוייס
- 2 כן, בתפקיד לא-קרבי, ועדיין מגוייס
- 3 כן, בתפקיד קרבי, וכבר שוחרר
- 4 כן, בתפקיד לא-קרבי, וכבר שוחרר
- 5 כן, אך רק בהג"א
- 6 כן, גיוס בעבודה, כך שאיני ישן בדרך כלל בבית
- 7 לא (אף אחד מהנ"ל)

8. בשבועות האחרונים, מאז שהתחיל המצב המתוח, האם עשית משהו מיוחד כדי לעזור (חוץ מהזמן שהיית מגוייס)?

- 1 כן, עשיתי הרבה דברים. (מה?)
- 2 כן, עשיתי דברים מסויימים. (מה הם?)
- 3 אינני עושה משהו מיוחד

9. האם מישהו מבני משפחתך היה מגוייס? (אם כן) מי?

- 1 לא
- 2 כן, בני/בתי
- 3 כן, אבי
- 4 כן, אחי
- 5 כן, בעלי
- 6 בני משפחה רחוקים יותר. (מי?)
- 7 יותר מאשר אחת מהקטגוריות 2, 3, 4

* ההתפלגות ניתנת באחוזים לפי:

סה"כ = כל הנשאלים (708 מקרים)

ישראל = ילידי הארץ ממוצא אירופאי (78)

א"י. = ילידי אירופה (419)

א-א = ילידי אסיה אפריקה (183)

בכל שאלה ושאלה היה מספר קטן שלא ענה. אלה אינם נכללים בחישוב האחוזים.

התפלגות באחוזים

סה"כ	ישראל	א.ר.	א-א
28	24	31	24
9	12	7	14
41	46	35	49
22	18	27	12
18	8	19	21
13	19	15	9
9	14	10	7
49	56	45	55
6	3	8	5
0	0	0	1
1	0	1	3
1	0	3	0
0	0	0	0
31	32	34	23
25	30	30	12
23	14	20	34
10	17	7	13
7	2	5	13
4	6	3	5
27	27	29	23
20	14	22	19
24	29	25	21
13	14	11	17
9	6	8	14
6	9	5	6
22	15	21	28
16	19	17	14
13	8	13	16
21	32	19	20
27	26	29	21

10. (למראיין: אם מישהו מבני משפחתו היה מגוייס תשאל:)

האם שמעת ממנו (מהם) בשלושה הימים הראשונים של המלחמה (עד שנפלה העיר העתיקה)?

- 1 כן, מכולם
2 כן, מחלקם
3 לא, מאף אחד לא שמעתי
4 אין אף אחד מגוייס

(למראיין: אם רק אחד מבני המשפחה היה מגוייס, ושמע ממנו, סמן קטגוריה 1)

11. איך שמעת ממנו (מהם) בשלושה ימים אלה?

- 1 הוא בעצמו בא הביתה בשלושה ימים אלה
2 הוא לא בא, אבל שלפן
3 הוא לא בא ולא שלפן, אבל מסר ד"ש ע"י מישהו
4 לא שמעתי ממנו
5 בדרך אחרת. איזו?
6 אם יותר מאחד היה מגוייס: 1 וגם 2
7 אם יותר מאחד היה מגוייס: 1 וגם 3
8 אם יותר מאחד היה מגוייס: 2 וגם 3
9 אם יותר מאחד היה מגוייס: 1, 2, 3
0 אין אף אחד מגוייס

12. איך היה מצב הרוח של האנשים במקלט שישבת בו? (למראיין: אם ישאל, הכוונה היא למקלט שישב בו בעיקר, רוב הזמן)

- 1 טוב כמעט כל הזמן
2 טוב רוב הזמן
3 לפעמים טוב, לפעמים לא טוב
4 לא טוב רוב הזמן
5 לא טוב כמעט כל הזמן
6 טוב וגם רע באותו זמן

13. איך מצב הרוח שלך בימים אלה?

- 1 טוב כמעט כל הזמן
2 טוב רוב הזמן
3 לפעמים טוב, לפעמים לא טוב
4 לא טוב רוב הזמן
5 לא טוב כמעט כל הזמן
6 טוב וגם רע באותו זמן

14. האם בימים אלה אתה מודאג?

- 1 תמיד
2 כמעט תמיד
3 לעתים קרובות
4 לפעמים
5 כמעט אף פעם

התפלגות באחוזים

סה"כ	ישראל	א"ר.	א-א
26	23	23	32
4	4	4	4
19	23	20	16
8	12	6	9
1	0	1	1
3	1	2	6
13	9	14	12
27	27	29	19
17	12	16	20
27	32	28	24
41	46	39	40
11	9	12	10
4	0	5	6
28	33	28	24
22	22	22	22
43	41	43	42
6	4	6	8
2	0	1	4
27	22	22	38
52	60	54	43
15	13	17	11
6	5	6	7
1	0	1	2
7	3	2	21
16	17	11	26
1	1	1	2
13	6	11	16
45	53	53	25
18	21	21	9
4	4	4	4
4	0	3	8
21	18	18	29
71	78	76	59

15. כמה אתה מודאג?

1. שלומי של בן משפחה מגוייס או שנפגע
2. שלומי של ידיד מגוייס או שנפגע
3. המצב המדיני של ישראל
4. המצב הצבאי של ישראל
5. המצב הכלכלי של ישראל
6. המצב הכלכלי שלו ושל משפחתו
7. סיבה אחרת. מהי?
8. אינו מודאג כמעט אף פעם

16. מהו לדעתך מספר הנפגעים שלנו?

1. גדול מאד
2. גדול
3. לא כל כך גדול
4. קטן
5. קטן מאד

17. האם יש לך בימים אלה יותר או פחות מגע עם הסכנים?

1. הרבה יותר
2. קצת יותר
3. אין סבוי
4. פחות
5. הרבה פחות

18. האם לדעתך האנשים הגרים בסביבתך עוזרים זה לזה במידה מספקת?

1. כן, למופת
2. כן
3. אין צורך בעזרה מיוחדת
4. לא עוזרים כמו שצריך
5. בהחלט לא עוזרים כמו שצריך

(ערכים)

19. הממשלה מוכרת עכשו אגרות חוב מיוחדות, כי המלחמה עלתה בהרבה כסף. האם חשבת (אתה או בן זוגך) לקנות אגרות כאלו?

1. לא שמעתי על זה
2. לא, אין לי כסף לזה
3. לא, אני כבר תרמתי מספיק בדרך אחרת (איוו דרך)
4. כן, אולי אקנה
5. כן, בהחלט אקנה
6. כן, במקום העבודה החליטו להוריד מהמסכורת שלי

20. בשנה האחרונה היו כמה סביתות של עובדים בארץ שרצו לקבל מסכורת יותר גבוהה. האם אתה חושב שבחדשים הבאים כדאי שימשיכו בסביתות כאלו? או כדאי לוותר?

1. בהחלט כדאי שימשיכו
2. אולי כדאי שימשיכו
3. אולי כדאי שיוותרו
4. בהחלט כדאי שיוותרו

התפלגות באחוזים
סה"כ ישראל א"ר א-א

21. אם קורה לסני אנשים צריכים עבודה, אחד שהיה מגוייס ושהשתחרר עכשו, והשני לא היה מגוייס, האם צריך לתת קודם כל עבודה לזה שהיה מגוייס או לסניהם סווים בענין זה?

1. בהחלט למגוייס
2. אולי למגוייס
3. סניהם במידה סווה
4. למי סיותר צריך את העבודה
5. למי סמתאים יותר לעבודה

29	34	18	30
12	8	6	9
25	21	26	23
27	28	30	28
7	9	19	10

22. בודאי סמעת סמהחודס הבא נצטרך לסלם יותר מס-הכנסה, האם אתה חוסב שהעלאה זו צריכה לכלול גם את אלה שהיו מגוייסים או לחול רק על אלה שלא היו מגוייסים?

1. תסלומי מס-ההכנסה המוגדלים צריכים לחול על כל הציבור
2. תסלומי מס-ההכנסה המוגדלים לא צריכים לחול על המגוייסים

61	70	73	68
39	30	27	32

23. האם, לדעתך, הנסיון של המגוייסים בצבא יספיע עליהם כאסר יחזרו לחיים האזרחיים?

1. בהחלט כן
2. כן
3. אולי
4. לא
5. בהחלט לא

20	20	28	21
23	37	28	32
18	18	13	18
36	22	28	26
3	3	3	3

25. יס חילוקי דעות בין היהודים על בעיות דתיות בישראל. בסנים הבאות, האם יהיו יותר או פחות חילוקי דעות כאלה?

1. יהיו הרבה יותר בעיות דתיות (למה?)
2. יהיו יותר בעיות (למה?)
3. יהיו פחות בעיות מאסר עכשו (למה?)
4. יהיו מעט מאד בעיות בעתיד (למה?)
5. לא יהיה סינוי

7	5	11	6
19	19	21	19
64	61	57	61
9	9	4	9
1	7	6	5

26. יסנו הרבה מפלגות בישראל, שלא מסכימות ביניהן על נוסאים פוליטיים שונים. בסנים הבאות, האם תהיה יותר או פחות הסכמה בין המפלגות על מה שהמדינה צריכה לעסות?

1. תהיה הרבה יותר הסכמה
2. תהיה יותר הסכמה
3. תהיה פחות הסכמה מאסר יס עכשו
4. תהיה הרבה פחות הסכמה מעכשו
5. לא יהיה סינוי

26	20	14	21
62	62	57	62
10	11	21	12
1	1	1	1
1	5	7	4

27. יס אומרים ישראל הצליחה ב"מיווג גלויות", ויס אומרים שנכסלה. מה דעתך?

1. המיווג הצליח מאד
2. המיווג הצליח
3. המיווג לא הצליח כל-כך
4. אין מיווג בכלל
5. לא יודע מה זה מיווג גלויות

18	12	6	13
37	48	51	45
24	29	34	28
5	4	5	4
17	7	4	9

התפלגות באחוזים

ס"ח	ישראל	א"ר.	א-א
19	18	16	29
71	72	75	62
5	4	4	6
1	1	1	1
4	4	5	3
27	31	28	23
64	55	64	67
9	14	8	10
50	49	50	47
25	24	25	25
16	16	16	17
7	5	6	10
2	5	2	1
73	77	75	67
18	17	19	18
6	3	6	10
2	4	1	5
69	68	71	65
21	23	21	19
8	6	6	11
2	3	1	4
40	56	44	27
16	17	16	17
6	5	5	9
3	3	4	2
4	4	4	4
30	16	28	40

28. יש הרבה עדות בישראל, גם אסכנויות וגם ספרדיות, בסנים הבאות, האם יהיו יחסים יותר טובים או פחות טובים בין העדות השונות?

1. הרבה יותר טובים (למה?)
2. יותר טובים (למה?)
3. יותר רעים (למה?)
4. הרבה יותר רעים (למה?)
5. לא יהיה שינוי

29. בדרך כלל, המעדיף אתה לגור בבית בו יושבים רק יוצאי ארץ?

1. לא
2. לא איכפת לי
3. כן

30. אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארץ ובית בו יושבים יוצאי כמה ארצות, באיזה היית בוחר?

1. בבית מעורב
2. דומני שבבית מעורב
3. דומני שבבית בו יושבים רק בני ארצי
4. אני בטוח שבבית בו יושבים רק בני ארצי
5. (אדיש, לא איכפת)

31. נניח שאתה גר בבית בו השכנים הם רק מבני ארץ, ההיית מסכים שיכניסו לדירה פנויה מספחה אחת שלא מבני ארץ?

1. כן בהחלט
2. דומני שכן
3. דומני שלא
4. בהחלט לא

32. נניח שאתה גר בבית בו השכנים הם רק מבני ארץ, ההיית מסכים שיכניסו לדירות פנויות כמה מספחות שלא מבני ארץ?

1. כן בהחלט
2. דומני שכן
3. דומני שלא
4. בהחלט לא

33. האם אתה מרוצה מן עבודתך היום-יומית הרגילה שלך?

1. בהחלט כן
2. בדרך כלל כן
3. לפעמים כן, לפעמים לא
4. בדרך כלל לא
5. בהחלט לא
6. עוד לא חזר לעבודה הרגילה, או אינו עובד (כולל עקרת בית)

התפלגות באחוזים			
זה"כ	ישראל	א"ר	א-א

34. האם בגלל המלחמה הזאת התחלת לחשוב מחדש על איזה מין עבודה יהיה המתאים לך ביותר בעתיד?

1 מעולם לא ראיתי את זה כבעיה (לג חשב על זה)	45	59	66	55
2 גם קודם התחלתי לחשוב על מה מתאים לי בעתיד	7	6	13	8
3 בגלל המלחמה התחלתי קצת לחשוב על העתיד	2	3	4	3
4 בגלל המלחמה התחלתי לחשוב הרבה על העתיד	3	2	0	2
5 אינו עובד (כולל עקרת בית)	43	30	17	32

35. מה הסכויים שתנסה לשנות את סוג העבודה שלך בעתיד, אחרי סיעבור המצב הנוכחי בארץ?

1 בהחלט לא אנסה לשנות	38	56	64	51
2 אולי לא אנסה	7	5	5	5
3 אולי כן אנסה לשנות. איזה סינוי?	14	6	9	7
4 בהחלט אנסה לשנות את סוג עבודתי. איזה סינוי?	22	3	5	3
5 אינו עובד (כולל עקרת בית)	43	32	17	33

(מדיניות)

36. באותם הימים לפני המלחמה כשהתחילו המצרים לאיים עלינו, האם חשבת אז שישראל צריכה לצאת למלחמה?

1 כן, חשבתי שצריכים לצאת למלחמה	72	72	78	72
2 לא, חשבתי שלא צריכים לצאת למלחמה	16	19	15	18
3 לא ידעתי מה צריכה ישראל לעשות	9	9	6	9
4 איננו מבין את הסאלה	1	0	0	1
5 איננו זוכר מה חשב אז	2	0	0	1

איזה שטחים כבש צה"ל במלחמה הזאת?

37. העיר העתיקה:

1 כן	97	99	100	98
2 לא	3	1	0	1

38. מדבר סיני:

1 כן	97	98	100	98
2 לא	3	1	0	2

39. שרם א סייר:

1 כן	92	97	97	95
2 לא	8	3	3	5

40. דמסק:

1 כן	28	10	5	15
2 לא	71	89	95	85

41. רצועת עזה (רפיח, אל-עריס, עזה, וכו'):

1 כן	96	96	99	96
2 לא	4	3	1	3

42. רבת-עמון:

1 כן	27	14	5	16
2 לא	73	85	95	83

התפלגות באחוזים

סה"כ	ישראל	א"ר.	א-א
93	100	94	88
6	0	6	11
34	68	35	17
13	9	14	9
11	8	13	9
13	6	13	16
30	9	26	48
94	92	94	96
4	4	4	3
1	4	1	1
0	0	0	0
81	81	80	82
19	19	19	17
72	74	71	72
28	26	28	27
82	81	82	83
18	19	18	16
33	28	30	44
66	72	70	56
2	1	2	3
5	0	3	11
76	95	82	55
6	4	4	10
3	0	2	6
8	0	6	17

43. הרמה הסורית:

- 1 כן
2 לא

44. הנה מפה של אזורנו. אבקש ממך להראות לי איפה נמצאים המקומות האלה? (למראיין: הכוונה לשמות המוזכרים בסבע השאלות הקודמות).

- 1 יודע את כולם
2 יודע 5-6
3 יודע 3-4
4 יודע 1-2
5 אינו יודע אף אחד

45. האם לדעתך צריכה ישראל להחזיק בעיר העתיקה בכל תנאי שהוא, או למסור אותה לאחרים בתנאים מסויימים?

- 1 צריך להחזיק בה בכל תנאי
2 צריך להחזיק בתנאים מסויימים. איזה?
3 צריך להחזיר בתנאים מסויימים
4 לא צריך להחזיק בה

חוץ מהעיר העתיקה כבס צה"ל עוד מקומות. לדעתך, איזה מהם צריכים אנו להחזיק כחלק ממדינת-ישראל ולא למסור אותם?

46. הגדה המערבית שנכבסה מירדן:

- 1 כן
2 לא

47. רצועת עזה:

- 1 כן
2 לא

48. סרם א סיין:

- 1 כן
2 לא

49. מדבר סיני:

- 1 כן
2 לא

50. האם אתה יודע ממי לא יכולים היהודים לעבור לעיר העתיקה של ירושלים?

- 1 ממלחמת סיני
2 מחורבן בית-המקדש
3 ממלחמת העצמאות
4 מאז שהאנגלים כבסו את הארץ
5 תשובה אחרת:
6 אינו יודע

התפלגות באחוזים			
סה"כ	ישראל	איר.	א-א
63	65	64	57
13	27	13	6
2	1	2	2
3	0	3	4
19	6	18	31
1	0	1	1
2	4	1	3
1	0	1	1
1	1	0	1
1	0	1	2
1	1	0	2
91	94	94	84
3	0	2	8
40	41	39	42
49	47	50	46
2	3	2	2
0	0	0	0
4	5	4	3
5	4	5	6
17	17	19	13
54	58	55	49
17	18	19	10
12	5	7	26
1	3	0	1
39	43	35	44
28	32	28	24
14	6	16	15
17	18	18	14
2	0	2	2
1	1	1	1
1	1	4	5
18	18	15	12
25	25	15	7
47	47	52	46
0	0	3	9
6	6	9	19
1	1	2	1

51. אתה בודאי יודע מה זה הכותל המערבי, אבל האם אתה גם יודע בדיוק מאיזה בנין היה הכותל המערבי חלק?

- 1 מחומת בית-המקדש
- 2 מחומת הר-הבית
- 3 חומה של בית-כנסת
- 4 חומה של העיר העתיקה
- 5 איננו יודע

52. במלחמה הזאת, איזה ארצות נלחמו אתנו נגד המצרים?

- 1 אנגליה
- 2 ארה"ב
- 3 צרפת
- 4 ארץ אחרת
- 5 אנגליה וארה"ב
- 6 קומבינציה אחרת
- 7 אף ארץ לא נלחמה אתנו
- 8 איננו יודע

53. מה דעתך על הדרך שבה מטפלת הממשלה בבעיות המצב הנוכחי?

- 1 בחרה בדרך טובה מאוד
- 2 בחרה בדרך טובה
- 3 בחרה בדרך לא כ"כ טובה
- 4 בחרה בדרך בכלל לא טובה
- 5 אין לה דרך ברורה
- 6 אינני יודע

54. האם שמעת על שינויים שקרו בממשלה בגלל המצב המתוח? מה שמעת?

- 1 שמע על השינויים ומוזכיר מפלגות
- 2 שמע על השינויים ומוזכיר שמות של סרים חדשים
- 3 שמע על השינויים ומוזכיר גם מפלגות וגם שמות של סרים חדשים
- 4 לא שמע
- 5 שמע, אך ללא פרטים

55. לפני ספרצה המלחמה, האם לדעתך היה רצוי אז להוסיף סרים לממשלה?

- 1 כן בהחלט
- 2 כן
- 3 אולי
- 4 לא
- 5 בהחלט לא

56. כמה זמן, לפי דעתך, צריכה הממשלה המורחבת להמשיך להתקיים?

- 1 צריך לפרק אותה כבר עכשו
- 2 עד גמר המלחמה
- 3 עד שיגמרו את הדיונים הבינלאומיים (המערכה המדינית)
- 4 עד שהמדינה תהיה מבוססת מכל הבחינות, גם פוליטית וגם כלכלית
- 5 אנו צריכים ממשלה כזו תמיד
- 6 איננו יודע מה זה ממשלה מורחבת
- 7 אין דעה
- 8 עד לבחירות הבאות

התפלגות באחוזים

סח"כ	ישראל	א.ר.	א-א
63	61	66	59
16	18	15	16
13	12	13	15
1	4	1	1
6	5	5	10
10	6	10	11
36	33	36	39
48	40	50	42
6	9	4	8
0	1	0	0
22	13	16	37
62	69	67	49
9	15	10	4
7	3	7	10
3	0	1	8
0	0	1	0
4	0	4	4
8	8	9	8
28	31	24	36
1	0	1	1
50	58	55	34
1	1	0	1
5	1	4	8

57. לן היו נערכות היום בארץ בחירות כלליות חדשות לכנסת, האם היית מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעת בבחירות האחרות לכנסת בשנת 1965?

1. בודאי הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965
2. אולי הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965
3. בודאי לא הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965
4. לא הצבעתי ב-1965, כי עדיין לא היתה לי זכות בחירה (הייתי צעיר מדי)
5. לא הצבעתי ב-1965. נמנעתי (או) לא הייתי בארץ

58. האם לדעתך תהיינה מדינות-ערב מוכנות עכשו לדבר על שלום סל ממש עם ישראל?

1. בהחלט, יהיו עכשו מוכנים
2. אולי יהיו עכשו מוכנים
3. לא, עדיין אין הם מוכנים
4. עכשו יהיו מוכנים עוד פחות ממה שקודם
5. חלקן כן, חלקן לא

59. במצב הנוכחי, כאשר ידינו על העליונה, האם בכל-זאת רצוי לוותר למדינות ערב בדברים מסויימים בכדי להגיע לשלום סל ממש?

1. בטום אופן לא לוותר
2. לוותר וויתורים קלים בלבד (מה?)
3. לוותר וויתורים גדולים (מה?)
4. אינו יודע

(הלקח מפעולות הג"א)

61. כשהיתה לך שאלה על כללי התנהגות במקלט, עזרה ראשונה או שאלה דומה, למי פנית קודם כל?

1. לבנים שלי
2. חבר
3. קרוב מספחה
4. סכן (כל מי סגר בבית)
5. הג"א (כולל: אם היה איס הג"א), מסטרה
6. לסכת מודיעין עירונית
7. אין צורך לפנות
8. לא נעים לפנות
9. אין למי לפנות או אינו יודע

62. כשהתחילה המלחמה, האם ידעת איך להתקשר עם הג"א באזור זה?

1. כן, במישרין לפיקוד הג"א
2. כן, במישרין לפקח הג"א במקומי
3. כן, דרך האחראי
4. כן, דרך שכן או חבר המתמצא בדברים כאלה
5. לא
6. שוען שאין הג"א במקום זה
7. איננו יודע מה זה הג"א
8. הוא בעצמו איש הג"א במקום

ישראל	א"ר.	א-א
40	35	25
20	23	20
4	7	9
3	6	8
28	26	32
3	0	1
0	0	1
3	3	5

63. האם בסיכון הזה או בבית הזה היה מישהו מהג"א כדי להסביר מה לעשות? אצל מי?

1. כן, ביקרו אצלי
2. כן, ביקרו אצל מישהו אחר מהסכנים בסיכון או בבית, אך לא אצלי
3. איננו יודע אם ביקרו
4. לא ביקרו
5. איננו יודע מה זה הג"א
6. היה בעצמו איש הג"א
7. מישהו מהמספחה היה איש הג"א

45	34	25
18	20	23
13	9	8
20	30	35
0	0	1
3	4	5
1	2	4

64. האם קראת מודעה או חוברת של הג"א? האם הבנת מה צריך לעשות?

1. כן, קראתי והבנתי
2. כן, קראתי ולא כל כך הבנתי
3. כן, קראתי, לא הבנתי, ומישהו אחר הסביר לי
4. ראיתי חומר אבל לא קראתי
5. לא ראיתי
6. איננו יודע מה זה הג"א

83	75	58
1	3	4
0	3	8
9	8	11
6	11	18
0	0	1

65. באיזו מידה עזרה הג"א לאנשים בסביבתך בהשוואה לסביבות אחרות?

1. הג"א עזרה בסביבות אחרות יותר בגלל זה ששם היה יותר צורך בעזרה
2. הג"א עזרה בסביבות אחרות יותר, ויש למרואייני הרגשה שיש כאן אפליה
3. הג"א עזרה בסביבות אחרות יותר, בגלל סיבה אחרת או מבלי שהמרואיינין מסביר למה
4. הג"א עזרה בסביבה שלנו יותר בגלל זה שהיה כאן יותר צורך
5. הג"א עזרה בסביבה שלנו יותר בגלל סיבה אחרת או מבלי שהמרואיינין בותן סיבה
6. איננו יודע מה זה הג"א
7. לא שמע על עזרת הג"א בסביבה שלו ו/או בסביבה אחרת
8. אינו יכול לספוט
9. הג"א עזרה בסביבה שלנו לא פחות ולא יותר ממה שעזרה לאחרים

4	6	8
3	3	4
3	2	2
1	0	2
0	1	1
0	0	1
7	9	6
35	23	14
47	56	64

(מקורות אינפורמציה)

66. האם שמעת אתמול חדשות בקול-ישראל או בגלי-צה"ל?

1. כן, שמעתי
2. לא שמעתי
3. איני זוכר
4. אינו מבין מה זה קול-ישראל וגלי-צה"ל

99	91	80
1	7	18
0	1	0
0	0	1

		התפלגות באחוזים			
		סה"כ	ישראל	א"ר	א-א
67.	כמה פעמים ביום שמעת חדשות <u>אתמול</u> בקול-ישראל ובגלי-צה"ל?				
1	יותר מ-10 פעמים ביום	23	30	31	28
2	בערך 10 פעמים ביום	10	10	14	10
3	4-9 פעמים ביום	29	33	31	32
4	1-3 פעמים ביום	20	19	23	20
5	אף פעם לא	18	8	1	10
68.	וכמה פעמים שמעת חדשות בקול-ישראל <u>בזמן המלחמה</u> ?				
1	יותר מ-10 פעמים ביום	65	81	86	77
2	בערך 10 פעמים ביום	13	6	9	8
3	4-9 פעמים ביום	12	8	0	8
4	1-3 פעמים ביום	4	3	5	3
5	אף פעם לא	5	2	0	3
69.	באיזו שפה בעיקר שמעת אתמול את החדשות?				
1	עברית	77	80	97	81
2	ערבית	8	0	1	2
3	אידיש	1	10	0	6
4	אנגלית	1	1	0	1
5	צרפתית	1	0	0	0
6	לדינו, ספניולית	1	0	0	0
7	אחרת. איזו?	2	3	0	2
8	לא האזנתי	11	5	1	6
70.	מה היתה לדעתך הידיעה החשובה ביותר אתמול או היום בחדשות?				
1	מזכיר ידיעה (איזו?) (בקיזור)	58	77	83	72
2	אינו מזכיר ידיעה	41	23	17	27
71.	עד כמה אפשר להאמין לידיעות המתפרסמות ברדיו שלנו?				
1	אפשר להאמין במאה אחוז	50	53	32	50
2	בדרך כלל אפשר להאמין	36	41	53	42
3	לפעמים כן ולפעמים לא	13	5	13	8
4	בדרך כלל אי-אפשר להאמין	1	0	1	1
72.	ציון פסיכוסומטית כללית (מבוסס על 15 שאלות)				
1	הולכי ביותר	13	11	1	10
2		10	10	3	9
3		14	14	12	14
4		8	11	3	9
5		8	7	5	7
6		14	12	14	13
7		14	14	23	15
8		4	6	13	6
9	בריא ביותר	15	15	26	16

התפלגות באחוזים

סה"כ	ישראל	א.ר.	א-א
66	40	69	71
19	27	14	24
11	22	12	4
4	12	4	1
2	5	1	1
3	4	3	4
28	43	26	27
9	9	7	10
56	38	61	54
3	1	2	4
2	1	3	2
2	1	2	2
25	44	23	23
13	17	10	17
55	36	60	52
2	1	2	4
0	1	0	0
2	4	3	1
25	37	23	22
15	22	12	20
54	36	59	52
2	0	2	3
1	0	0	2
83	72	89	76
15	24	8	24
1	4	1	0
0	0	0	0
1	1	0	1
3	3	3	6
5	5	2	5
5	5	4	8
86	86	91	80

5. מאז התחיל המצב המתוח, האם התחלת להאזין לחדשות מתחנות רדיו אחרות, שלא האזנת להן קודם? (למראיין: אם כן, שאל אילו תחנות?)

- 1 לא
- 2 כן, ארץ ערבית (איזו?)
- 3 כן, ארץ לא ערבית (איזו?)
- 4 גם ארץ ערבית וגם ארץ לא ערבית

6. (למראיין: אם שומע או שמע תחנות רדיו זרות תסאל:)
מבין התחנות אשר אתה מאזין להן, האם יש תחנה המסדרת חדשות בצורה מעניינת יותר מהחדשות המוגשות בקול-ישראל?

- 1 יש תחנה המסדרת חדשות בצורה הרבה יותר מעניינת מקול-ישראל. (איזו תחנה?)
- 2 יש תחנה המסדרת חדשות בצורה יותר מעניינת מקול-ישראל. (איזו תחנה?)
- 3 אין תחנה יותר מעניינת מקול-ישראל
- 4 החדשות בקול-ישראל הן הכי מעניינות
- 5 איננו מאזין לתחנות אחרות
- 6 איננו מאזין לחדשות ברדיו בכלל

7. מבין התחנות אשר אתה מאזין להן, האם יש תחנה שיותר קל לך להבין את החדשות מאשר בקול-ישראל?

- 1 יש תחנה שהרבה יותר קל לי להבין מאשר קול-ישראל. (איזו תחנה?)
- 2 יש תחנה שיותר קל לי להבין מאשר קול-ישראל. (איזו תחנה?)
- 3 אין תחנה אשר יותר קל לי להבין מקול-ישראל
- 4 החדשות בקול-ישראל הן הכי מובנות לי
- 5 איננו מאזין לחדשות בתחנות אחרות
- 6 איננו מאזין לחדשות ברדיו בכלל

8. מבין התחנות אשר אתה מאזין להן, האם יש תחנה שאתה מאמין לה יותר מאשר אתה מאמין לקול-ישראל?

- 1 יש תחנה שאני מאמין לה הרבה יותר מקול-ישראל
- 2 יש תחנה שאני מאמין לה יותר מקול-ישראל
- 3 אין תחנה שאני מאמין לה יותר מקול-ישראל
- 4 אני מאמין לחדשות בקול-ישראל יותר מאשר לחדשות מהתחנות האחרות
- 5 איננו מאזין לחדשות בתחנות אחרות
- 6 איננו מאזין לחדשות ברדיו בכלל
- 7 איננו מאזין לחדשות בקול-ישראל

9. האם ראית טלביזיה מאז שהתחיל המצב המתוח?

- 1 לא
- 2 כן, תחנה מארץ ערבית. איזו?
- 3 כן, תחנה מארץ לא-ערבית. איזו?
- 4 כן, הטלביזיה שלנו (חוץ מחינוכית!)

10. בימים אלה כמה פעמים אתה רואה טלביזיה?

- 1 יותר מפעם אחת ביום
- 2 פעם אחת ביום
- 3 כמה פעמים בשבוע
- 4 פעם אחת בשבוע
- 5 בכלל לא רואה טלביזיה

התפלגות באחרונים

סה"כ	ישראל	א"י	א-א
11	18	8	16
3	5	2	6
85	77	90	77
54	33	51	70
25	32	25	19
22	35	24	11
45	21	46	55
41	60	42	27
14	12	12	17
0	0	0	0
60	58	45	92
1	0	1	1
1	0	1	1
5	4	7	2
15	32	18	2
1	3	0	0
1	1	1	0
1	0	1	0
16	1	25	3
56	62	60	40
22	26	25	15
7	4	8	5
15	9	6	40
68	66	75	50
15	23	17	6
1	0	1	1
17	10	7	43
40	37	43	31
30	44	44	26
7	12	8	6
14	8	6	37

11. מה ראית בטלביזיה שעשה עליך הכי הרבה רושם?

- 1 מוזכיר תוכנית, איזו?
2 אינו מוזכיר תוכנית
3 לא רואה טלביזיה

12. האם שמעת על בימות ההסברה שהממשלה קיימה ביום שישי שעבר (למראיין: אם שמע, תשאל: מי הירצה שם?)

- 1 לא שמעתי על הדבר הזה
2 שמעתי שהיה דבר כזה, אבל אינני זוכר מי הירצה
3 שמעתי שהיה דבר כזה, וזוכר מי הירצה. (מי?)

13. האם אתה קורא עתון ערב בקביעות?

- 1 לא
2 כן, מעריב
3 כן, ידיעות אחרונות
4 כן, העולם הזה - הדף היומי

14. האם אתה קורא עתון בוקר בקביעות?

- 1 לא
2 על המשמר
3 למרחב
4 דבר
5 הארץ
6 היום
7 הצופה
8 המודיע או שערים
9 עתון בשפה זרה או עתון אחר. איזה?

15. האם בימים האחרונים אתה קורא יותר זמן בעתון מאשר לפני שהתחיל המצב המתוח, או פחות זמן?

- 1 בימים האחרונים - יותר זמן
2 אין הבדל
3 בימים האחרונים - פחות זמן
4 לא קורא עתון

16. האם אתה קורא עכשו אותם העתונים שהיית רגיל לקרוא קודם?

- 1 קורא עכשו אותם העתונים
2 קורא בנוסף להם עתונים אחרים
3 קורא רק עתונים אחרים
4 לא קורא עתון

17. לאיזה חדשות אפשר להאמין יותר - לחדשות ברדיו או לחדשות בעתון?

- 1 לרדיו אפשר להאמין יותר
2 אין הבדל
3 לעתון אפשר להאמין יותר
4 לא קורא עתון

התפלגות באחרונים

סה"כ	ישראל	איה	א-א
34	27	40	24
24	27	26	18
28	39	29	20
14	8	6	38
20	19	20	20
23	16	20	32
33	53	35	19
12	7	11	14
6	1	5	9
7	4	8	5
37	42	32	49
33	42	41	10
5	4	5	5
9	3	8	13
15	10	13	22
13	6	10	23
33	23	34	36
53	71	56	39
1	0	0	2
9	9	8	13
85	86	86	55
6	6	5	31
83	83	76	65
12	12	18	25
4	4	4	8
1	1	1	1
0	0	0	0
45	45	28	34
29	29	28	23
26	26	44	43

18. איזה חדשות מעניינות יותר - החדשות ברדיו או החדשות בעתון?

- 1 החדשות ברדיו מעניינות יותר
- 2 אין הבדל
- 3 החדשות בעתון מעניינות יותר
- 4 לא קורא עתון

19. לא תמיד אפשר להבין מהחדשות בלבד מה קורה, מהם הסיבות לדברים ומה יכול לקרות בעתיד. במסך המלחמה הזאת - מה בעיקר עזר לך להבין מה שקורה?

- 1 מאמרים בעתון. ממי?
- 2 שיחות עם אנשים
- 3 פרשנות ברדיו. ממי?
- 4 פרשנות של חיים הרצוג
- 5 פרשנות ברדיו של אחרים. של מי?
- 6 אינו מבין את השאלה כלל
- 7 תשובה אחרת (איזו?)

20. ומהם הדברים ששמעת ברדיו שהרימו בעיקר את המוראל שלך בימים אלה (חוץ מהחדשות)?

- 1 סידורים חיים מסדה-הקרב (מהחזית)
- 2 הפרשנות של אלוף חיים הרצוג
- 3 המוסיקה
- 4 דברי המנהיגים (מי?)
- 5 שום דבר לא שינה את מצב-רוחי

21. האם שמעת במסך המלחמה הזאת את יומן החדשות? מה הדברים שעשו עליך הכי הרבה רושם?

- 1 אינו יודע מה זה יומן החדשות
- 2 אינו זוכר תכניות שעשו עליו רושם
- 3 מזכיר תכניות שעשו עליו רושם. אילו?
- 4 לא הקסיב ליומן החדשות

22. בימים האחרונים אפשר לשמוע חדשות הרבה פעמים ביום. האם, לדעתך, יש עוד טעם לקרוא עתונים?

- 1 לא, אין טעם
- 2 כן, יש טעם (למה אתה חושב כך?)
- 3 לא קורא עתון

23. איך אתה מעריך את ה"עבודה" שהרדיו שלנו עשה עבור האזרחים במסך המלחמה?

- 1 הרדיו שלנו עשה עבודה מצויינת
- 2 הרדיו שלנו עשה עבודה טובה
- 3 הרדיו שלנו עשה עבודה די טובה
- 4 הרדיו שלנו עשה עבודה לא כל-כך טובה
- 5 הרדיו שלנו עשה עבודה גרועה. למה?

24. האם קרה בימים האחרונים סטמעת ממי שהוא חדשות וידיעות על המצב שלא קבלת מהעתון או מהרדיו?

- 1 כן, הרבה פעמים
- 2 כן, פעם או פעמיים
- 3 לא

(למראיין: אם ענה כן, סאל: "מה הדבר האחרון סטמעת?")

התפלגות באחוזים			
סה"כ	ישראל	איר.	א-א
2	0	2	3
7	12	6	7
37	60	35	32
54	28	57	58
51	44	53	52
34	35	33	36
12	19	11	10
3	3	4	2
18	21	19	13
15	17	16	13
44	45	45	43
23	18	20	31
25	39	28	13
22	30	24	14
36	25	34	48
17	6	15	25
32	47	37	17
21	18	24	13
29	19	26	39
18	15	13	31
47	54	52	33
44	38	41	51
9	8	7	15
39	26	34	56
19	23	17	20
15	14	19	7
18	24	19	14
8	13	11	3

25. עד כמה אפשר להאמין לידיעות ששומעים מאנשים, וסלא פורסמו בעתונות או ברדיו?

1. אפשר לסמוך במאה אחוז
2. בדרך כלל אפשר לסמוך
3. לפעמים כן ולפעמים לא
4. בדרך כלל אי אפשר לסמוך

26. האם אתה חושב שהממשלה עושה מספיק בימים האחרונים בסביל להסביר לנו את ההחלטות שלה?

1. כן, היא עושה כל מה שהיא יכולה
2. כן, היא עושה הרבה
3. לא, היא עושה מעט מדי
4. לא, היא כמעט ולא עושה כלום

(יחס הציבור הישראלי לערבים)

הסאלות הבאות עוסקות בדעתך על הערבים סיטבו בישראל עוד לפני שהתחילה המלחמה הזאת.

27. האם היית מוכן לגור בטכונה סבה גרות גם מספחות ערביות?

1. בהחלט מוכן
2. מסתייג (תלוי בנסיבות) (אילו נסיבות?)
3. לא מוכן (למה?)
4. בהחלט לא מוכן (למה?)

28. האם היית מוכן לגור בבית סבו גרה גם מספחה ערבית?

1. בהחלט מוכן
2. מסתייג (תלוי בנסיבות) (אילו?)
3. לא מוכן (למה?)
4. בהחלט לא מוכן

29. האם היית מוכן להתיידד עם ערבי? (למרואיינת: להתיידד עם ערבית)

1. בהחלט מוכן
2. מסתייג (תלוי בנסיבות) (אילו?)
3. לא מוכן (למה?)
4. בהחלט לא מוכן (למה?)

30. מה דעתך על הוראת (לימוד) ערבית בבתי-ספר יהודיים בישראל?

1. הערבית צריכה להיות מקצוע חובה (כולם צריכים ללמוד)
2. הערבית צריכה להיות מקצוע רשות (רק מי סירצה ילמד)
3. אין צורך ללמוד ערבית בבתי-ספר יהודיים

31. יס אנשים האומרים שהערבים יכולים להתקדם הרבה, אבל לרמתם של היהודים לא יגיעו לעולם. מה דעתך?

1. מסכים בהחלט
2. מסכים
3. מסתייג
4. לא מסכים
5. בהחלט לא מסכים

התפלגות באחוזים

טו"כ	ישראל	א"י	א-א
26	18	21	38
51	54	56	40
22	27	22	20
1	1	0	2
25	21	22	34
48	48	50	42
25	30	26	23
1	1	1	2
8	5	8	10
60	67	61	52
19	15	19	20
13	12	11	18
25	26	30	11
34	31	34	36
17	17	12	29
14	18	14	12
2	1	2	1
1	1	1	2
7	6	7	8
10	5	14	2
40	42	40	39
28	29	22	39
10	15	10	9
2	1	2	1
1	3	1	1
2	0	3	2
0	0	0	1
7	4	7	7
54	35	55	60
10	14	11	7
14	21	16	9
2	31	19	24

32. האם לדעתך:

- 1 כמעט כל הערבים בישראל סונאים את היהודים
- 2 רוב הערבים בישראל סונאים את היהודים
- 3 רק חלק (קטן) מהערבים בישראל סונאים את היהודים
- 4 כמעט אף ערבי בישראל לא סונא את היהודים

33. האם לדעתך:

- 1 כמעט כל הערבים בישראל סונאים את מדינת-ישראל
- 2 רוב הערבים בישראל סונאים את מדינת-ישראל
- 3 רק חלק קטן מהערבים בישראל סונא את מדינת-ישראל
- 4 כמעט אף ערבי בישראל לא סונא את מדינת-ישראל

34. מה לדעתך היתה הספעת המלחמה הזאת על היחס של ערביי ישראל אל מדינת-ישראל?

- 1 הם יותר גאים עכשו להיות אזרחים במדינה
- 2 הם עכשו יותר נאמנים למדינה כי מפחדים יותר
- 3 סום דבר לא הסתנה
- 4 הם עכשו יותר מתנגדים למדינה

35. מה לדעתך צריך להיות עתיד המיעוט הערבי בארץ? (למראיתן: הכוונה בטאלה זו רק לערבים אזרחי ישראל מלפני מלחמה זו).

- 1 הם צריכים להסתלב בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות
- 2 עליהם להסאר באותו מצב כמו היום
- 3 רצוי שיצאו מהמדינה
- 4 רצוי שיצטרפו לערבים בסטחים הכבושים ויקימו מדינה לעצמם
- 5 צריך לתת להם את הברירה בין 3 ובין 1
- 6 צריך לתת להם את הברירה בין 3 ובין 2
- 7 תשובה אחרת. איזו?

36. מה לדעתך צריך להיות עתיד הערבים בסטחים שנכבשו במלחמה הזאת ע"י צה"ל?

- 1 הם צריכים להסתלב בחיי מדינת-ישראל עם כל הזכויות והחובות
- 2 עליהם להסאר תחת ממסל צבאי
- 3 רצוי שיצאו לארצות ערב
- 4 רצוי שיקימו מדינה לעצמם
- 5 צריך להחזיר את הסטחים הכבושים לירדן ולמצרים
- 6 הסטחים צריכים להיסאר תחת חסותנו, אך לא כחלק ממדינת-ישראל
- 7 רצוי שיקימו מדינה לעצמם באחד הסטחים הכבושים עם תלות במדינת-ישראל
- 8 רצוי שיקימו מדינה לעצמם באחד הסטחים הכבושים בלי תלות במדינת-ישראל
- 9 תשובה אחרת. איזו?

37. האם ביקרת פעם בביתו של ערבי?

- 1 אף פעם לא
- 2 פעם אחת
- 3 פעמיים שלוש
- 4 הרבה פעמים

התפלגות באחוזים

ת"ח	ישראל	א"ר.	א-א
69	60	70	70
5	6	5	4
9	8	11	7
17	26	14	18
44	23	54	34
18	10	16	26
37	66	30	40
2	3	2	1
44	41	47	39
42	46	39	50
11	10	12	10
7.5	7.3	7.5	7.7
5.0	4.5	4.9	5.8
8.0	7.6	7.9	8.2
9	10	6	16
10	4	10	13
81	86	84	71
16	31	16	14
40	26	41	43
44	43	43	43

38. האם ביקרו בביתך ערבים?

1. אף פעם לא
2. פעם אחת
3. פעמיים טלוס
4. הרבה פעמים

39. האם סבלת/או אחד מבני משפחתך מיהס רע או מרדיפות בארץ סאתה(ם) באת(ם) ממנה?

1. סבלנו הרבה
2. סבלנו מעט
3. לא סבלנו בכלל

40. ועכשו אטאל אותך על הערבים טחיים במקומות טכטס צה"ל במלחמה זאת. האם היחס שלך אליהם הוא טונה או טונה מהיחס שלך לערבים טהיו במדינת-ישראל כבר קודם?

1. היחס שלי אליהם יותר טוב מאשר אל הערבים טיסבו כאן קודם
2. אין הבדל
3. היחס שלי אליהם פחות טוב מאשר אל הערבים טיסבו כאן קודם
4. אינני מכיר אותם ולכן אינני מוכן לענות

41-43. הנה טולט. נניח כי ראט הטולט מייצג את המצב הטוב ביותר למדינה, והטוף מייצג את המצב הגרוע ביותר למדינה.

41. איפה על הטולט עומדת ישראל כעת?

42. ואיפה על הטולט עמדה המדינה ביום העצמאות?

43. ואיפה אתה חוטב טנעמוד בעוד חודט?

44. הטוואת ההווה לעומת העבר:

- א. ההווה יותר נמוך מהעבר
ב. ההווה והעבר טווים
ג. ההווה יותר גבוה מהעבר

45. הטוואת ההווה לעומת העתיד:

- א. ההווה יותר גבוה מהעתיד
ב. ההווה והעתיד טווים
ג. ההווה יותר נמוך מהעתיד

נ.ב. הטאלות מט. 46-60 מהוות טידרת טאלות המרכיבות יחידה אחת המודדת בריאות פטיכוטומטית. ציונים כלליים חוטבו על יטוד טאלות אלה, ומובאים לעיל בטאלה מט. 72.

התפלגות באחוזים			
סה"כ	ישראל	אירלנד	א-א
3	4	4	2
3	3	3	3
50	50	69	43
31	30	23	36
12	13	1	16
40	42	31	41
60	58	69	59
1	1	1	2
9	6	23	10
8	3	23	11
8	4	15	13
11	9	19	14
12	14	8	13
12	13	4	12
22	29	5	15
16	22	1	9
5	1	32	2
56	82	56	1
6	8	5	2
5	7	4	0
0	0	1	0
9	0	1	34
18	1	0	58
1	0	0	3
0	0	0	0
14	0	100	0
48	81	0	0
6	9	0	0
5	8	0	0
0	1	0	0
9	0	0	34
16	0	0	62
1	0	0	3
1	1	0	1
15	2	97	2
6	8	0	3
21	32	1	7
10	10	1	13
37	39	0	52
6	2	0	17
5	6	0	7
1	1	0	1

61. איך השפיע מה שקרה בסבועות האחרונים על הבריאות שלך?

- 1 הבריאות שלי הרבה יותר טובה מאשר בדרך כלל
- 2 הבריאות שלי קצת יותר טובה
- 3 לא חל שינוי
- 4 מצב הבריאות שלי קצת יותר רע
- 5 מצב הבריאות שלי הרבה יותר רע מאשר בדרך כלל

(שאלות רקע)

62. המין:

- 1 זכר
- 2 נקבה

63. בן כמה אתה?

- 1 19 ומטה
- 2 20-24
- 3 25-29
- 4 30-34
- 5 35-39
- 6 40-44
- 7 45-49
- 8 50-59
- 9 60 ומעלה

64. באיזו ארץ נולד אביך?

- 1 יליד הארץ
- 2 אירופה התיכונית והמזרחית
- 3 אירופה הדרומית
- 4 אירופה המערבית
- 5 ארצות דוברות אנגלית
- 6 ארצות צפון אפריקה
- 7 ארצות המזרח-התיכון והקרוב
- 8 ארצות המזרח-הרחוק
- 9 ארצות דרום-אמריקה

65. באיזו ארץ נולדת?

- 1 יליד הארץ
- 2 אירופה התיכונית והמזרחית
- 3 אירופה הדרומית
- 4 אירופה המערבית
- 5 ארצות דוברות אנגלית
- 6 ארצות צפון אפריקה
- 7 ארצות המזרח-התיכון והקרוב
- 8 ארצות המזרח-הרחוק
- 9 ארצות דרום-אמריקה

66. באיזו שנה עלית לארץ?

- 1 יליד הארץ
- 2 לפני 1930
- 3 1931-1940
- 4 1941-1947
- 5 1948-1951
- 6 1952-1956
- 7 1957-1960
- 8 1961 ואילך

לגות באחוזים

ישראל איר א-א

67. כמה נפסות גרות בדירתך בדרך כלל וכמה חדרים (חדרי שינה וסלון) יש בדירתכם?

- 1.4 או פחות נפסות לחדר 1
1.9-1.5 נפסות לחדר 2
2.4-2.0 נפסות לחדר 3
2.9-2.5 נפסות לחדר 4
3.0 או יותר נפסות לחדר 5

25	70	62
15	15	21
26	11	10
10	2	3
23	1	5

68. כמה ילדים בני 16 ומטה גרים בדירתך?

- 1 1
2 2
3 3
4 4
5 ומעלה 5
(אין ילדים כאלה) 0 6

11	23	26
18	18	32
15	4	12
10	1	3
15	0	0
31	54	28

69. כמה שנים למדת בבית ספר?

- 1 לא למד בכלל 1
2 בית ספר עממי חלקי (או הסכלה מקבילה), חדר 2
3 גמר בית ספר עממי 3
4 בית ספר תיכון או מקצועי או ישיבה, חלקי, לא סיים 4
5 סיים בית ספר תיכון או מקצועי, סיים ישיבה 5
6 הסכלה אוניברסיטאית חלקית (בלי תואר אקדמי) 6
7 הסכלה אוניברסיטאית מלאה (קבל תואר אקדמי) 7

21	2	0
34	11	5
24	20	12
14	28	21
6	21	39
1	10	17
0	8	6

70. מה היתה תעסוקתו של ראש המשפחה לפני חודס?

- 1 מובטל 1
2 פועל בלתי מקצועי, רוכל 2
3 פועל מקצועי 3
4 עובד צווארון לבן, לא ממונה על אחרים 4
5 בעל עסק, 0-2 עובדים 5
6 בעל עסק או פקיד, ממונה על 3-10 עובדים 6
7 בעל עסק או פקיד, ממונה על 11+ עובדים 7
8 מקצוע חפשי סלא דורס הסכלה אוניברסיטאית 8
9 מקצוע חפשי סדורס הסכלה אוניברסיטאית 9

21	13	4
22	7	4
35	23	23
8	10	12
5	11	9
5	8	8
1	4	3
3	10	18
0	13	19

71. האם היית במחנה ריכוז בזמן מלחמת העולם השנייה?

- 1 כן 1
2 לא 2

2	25	3
98	75	97

72. האם במלחמת העולם השנייה היית במצב של סיכון לחיים?

- 1 כן, בתור חייל 1
2 כן, אבל לא בתור חייל 2
3 הייתי חייל אבל לא בסיכון חיים 3
4 לא הייתי חייל ולא הייתי בסיכון חיים 4
5 לא נולד 5

2	8	3
22	52	5
1	2	1
65	33	69
10	4	22

73. ההיית בארץ בזמן מלחמת הסחרור?

- 1 כן, בתור חייל 1
2 כן, בתור אזרח 2
3 לא הייתי, או עוד לא נולד 3

5	16	19
23	42	79
70	41	1

74. ההיית בארץ בזמן מבצע סיני? (אם כן) ההיית במצב סיכון חיים?

1. כן, בתור חייל בחזית
2. כן, בתור חייל אבל לא בחזית
3. כן, בתור אזרח
4. לא הייתי בארץ

75. האם היית מגדיר את עצמך כחבר או כאוהד של מפלגה?

1. כן, אני אוהד בלהב
2. כן, אני אוהד
3. לא, אני לא אוהד
4. לא, אני רחוק מלהיות אוהד

76. האם אתה נוהג לסמור על המסורת הדתית?

1. אני בהחלט מנסה לסמור על המסורת על כל דקדוקיה
2. אני מנסה לסמור במידה רבה על המסורת
3. אני סוּמַר במקצת על המסורת
4. אינני סוּמַר כלל על המסורת, חופשי לגמרי

77. האם לדעתך, על ממשלת ישראל לדאוג שהחיים הציבוריים במדינה יתנהלו לפי המסורת הדתית היהודית?

1. בהחלט, על הממשלה לדאוג לכך
2. אולי צריכה הממשלה לדאוג לכך
3. אולי לא הממשלה צריכה לדאוג לכך
4. בהחלט, לא הממשלה צריכה לדאוג לכך
5. אינו יודע

78. בקשר למבנה החיים הכלכליים בארץ, האם אתה תומך יותר בגישה סוציאליסטית או תומך יותר בגישה קפיטליסטית?

1. קפיטליסטית בהחלט
2. יותר קפיטליסטית מאשר סוציאליסטית
3. יותר סוציאליסטית מאשר קפיטליסטית
4. סוציאליסטית בהחלט
5. אינו יודע

התפלגות באחוזים			
סה"כ	ישראל	א"ר	א-א
5	9	5	3
11	17	11	9
76	74	73	80
8	0	10	8
8	5	10	6
37	54	38	27
30	26	27	39
25	15	25	27
18	12	15	28
14	17	9	23
39	37	41	33
29	35	35	16
27	32	23	35
15	17	15	14
9	12	9	8
42	38	47	31
6	1	5	12
6	5	5	8
18	27	18	12
34	38	40	16
18	16	21	10
25	14	15	55

דו"ח מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

תגובות הציבור לאחר המלחמה

פרק על:

לקח מפעולות הג"א

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 25.6.67

IS/126/R(H)

תוכן העניינים

עמוד

3 I - הקדמה

II - הממצאים

3 1. סיכומים והסנואות

3 א. סיכום כללי של מימצאי הסבוע הראשון (4-7.6.67)

4 ב. סיכום כללי של מימצאי הסבוע השני (11-19.6.67)

5 ג. הסנואות (באחוזים) בין מימצאי הסבוע הראשון והשני

6 2. לקחי הג"א לפי מסתני-רקע

6 א. לקח הג"א לפי עדה

8 ב. לקח הג"א לפי הסכלה

9 ג. לקח הג"א לפי גיל ומין

9 ד. מצב הרוח במקלט ועזרת הג"א

10 ה. סיכום

I - הקדמה

נושאים שונים הקשורים לפעולות הג"א נכללו הן בסקר של השבוע הראשון והן בסקר של השבוע השני. דו"ח זה מסכם את הממצאים העיקריים בנושא הלקח מפעולות הג"א מסני השבועות. פרטים טכניים על שיטת המחקר מצויים בדו"ח מס. 1 - "לפני המערכה ובעיצומה", ובדו"ח מס. 2 "דו"ח מסכם".

II - הממצאים

1. סיכומים והשוואות:
 - א. סיכום כללי של מימצאי השבוע הראשון (4-7.6.67)
 - (1) רק שליש מהנחקרים (35%) התכוונו לבצע את הפעולות הקשורות לבית, המומלצות על-ידי הג"א לפני רדתם למקלטים.
 - (2) לרוב הנחקרים היה ברור מה הם התכוונו לעשות בשמעם את אות האזעקה (83%) והיכן נמצא המקלט הקרוב ביותר (88%).
 - (3) מספר ניכר מהנחקרים (42%) לא ידעו איך מתקשרים עם הג"א, והרוב (53%) לא הכירו את איש הג"א בסביבתם.
 - (4) רק אצל כשתי-חמיסיות מהנחקרים (41%) ביקר איש הג"א (כולל: בסיכון).
 - (5) קרוב לסלושה-רבעים מהנחקרים (72%) קראו את החוברות שהוציאה הג"א.

(6) מביתוח החומר דלעיל, לפי יום הראיון (יום א', ערב המלחמה וסלושת הימים שלאחר מכן) לא מסתמנים סינויים רבים ב: ברמת-הידיעות על כללי התנהגות, אבל הסתמנו סינויים בכל הקסור לפניות, להרגשת תלות, למגע ולקסר אישי עם הג"א.

ב. סיכום כללי של מימצאי הסבוע הסני (11-16.6.67)

- (1) מבין כלל המרואיינים בסקר זה היו 50% שאמרו כי לא מצאו צורך לפנות להג"א. 29% פנו לראסונה להג"א, למטטרה או ללסכה עירונית, 15% פנו לראסונה למתווך בלתי רשמי (בן מטפחה או שכן) ו-5% הסיבו שלא ידעו למי לפנות.
- (2) ידיעות האנסים לגבי דרכי ההתקשרות אל הג"א, התפלגו כדלהלן: 34% ידעו להתקסר במיטרינ לפיקוד הג"א, 22% ידעו כיצד להתקסר לפקה האיזורי, 27% מהמרואיינים לא ידעו כיצד להתקסר להג"א באיזורם.
- (3) ביקורי הג"א אצל המרואיין או בביתו/סיכונו נעשו ב-54% של המקרים. 30% טענו כי לא ביקרו אצלם.
- (4) החוברת שנשלחה לבתים מטעם הג"א נקראה והובנה ב-72% מהמקרים. 21% טענו שלא קראה או לא ראה כלל. 7% נותרים קראו, אך לא הבינוה.
- (5) 57% מהמרואיינים חסבו שהג"א פעלה בסביבתם במידה שונה לפעולתה בסביבות אחרות. 11% לעומת זאת, חסבו שבסביבתם פעלה הג"א פחות (אבל רק 3% מביניהם הביעו הרגשה של אפליה).

ג. הסונאות (באחוזים) בין מימצאי השבוע הראשון והשני

(1) כשהיתה לך שאלה על כללי התנהגות למי פנית קודם כל?

לכנים סלי	חבר	קרוב מספחה	סכן	הג"א מססרה	לסכת מודי עין עירונית	אין צורך לפנות	אין למי לפנות אינו יודע
סקר שבוע א' 4	2	8	15	46	4	11	10
סקר שבוע ב' 3	-	4	8	28	1	50	6

הסינויים הבולטים: ירידה ניכרת מסבוע א' ל-ב' בהזדקקות לפניות להג"א ולמססרה ועליה ניכרת בסבוע השני **ברוח** ס"אין צורך לפנות".

(2) כשהתחילה המלחמה האם ידעת איך להתקשר עם הג"א באזור?

כונ יטר לפיקוד	כונ לפקח המקומי	כונ דרך האחראי	כונ דרך סכן חבר	כונ לא	אין הג"א במקום	אינו יודע מהו הג"א	היה בעצמו איט הג"א
סקר שבוע א' 25	18	6	5	42	2	2	-
סקר שבוע ב' 34	22	7	6	27	1	-	3

הסינויים הבולטים: ירידה ניכרת בסבוע השני באחוז האומרים שלא ידעו איך להתקשר עם שלטונות הג"א באזור. כרבע מהנחקרים בסבוע השני דווחו שלא ידעו איך להתקשר עם הג"א באזור.

(3) האם ביקר מיטהו מהג"א בבית/בסיכון כדי להסביר?

כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר
כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר
כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר	כן ביקרו אצל אחר

סקר שבוע א'	26	15	9	47	3	-	-
סקר שבוע ב'	33	21	9	30	-	4	3

הסיבוי הבולט: בסבוע הסני דיווחו יותר מרואיינים על ביקור
אנטי הג"א אצלם ואצל אחרים, מאשר בסבוע הראשון.

2. לקחי הג"א לפי מסתני-רקע:

א. לקח הג"א לפי עדה

(1) הבדלים ניכרים בין יוצאי עדות המזרח לבין אסכנזים (ביחוד כאלה שהם ילידי הארץ). אחוז נמוך יותר של הראשונים כ-37% טען שלא היה צורך לפנות, ואילו הסאר לכספנו - פנו בחלקם יסירות להג"א (35%) ובחלקם דרך מתווך בלתי פורמלי כגון סבן, קרוב וכו' (20%). 7% מהם אמרו שלא ידעו איך לפנות. לעומת זאת אחוז גבוה יחסית של אסכנזים דיווחו על אי צורך לפנות, מבין ילידי חו"ל אמרו כך 55% ומבין ילידי הארץ 59%. האחרים ספנו, פנו לגורמים טובים החל בבני מספחה, סכנים, לטכות עירוניות וכלה באיש הג"א. מעניין, טאחוז הפונים למתווכים איסיים גדול יותר בקרב בני עדות המזרח (20%), מאשר בקרב האסכנזים (15% אצל ילידי חו"ל ו-8% בלבד בקרב ילידי הארץ). גם אחוז אלה שלא ידעו למי לפנות היה קטן יותר בקרב קבוצות האסכנזים.

(2) נראה, כמו כן, כי בקרב המזרחיים היה האחוז הגבוה ביותר של אי-ידיעה כיצד להתקשר להג"א באזור (30%) וההזדקקות הגדולה ביותר למתווך (16% דרך האחראי או השכן) מבין האסכנזים ילידי חו"ל רק 26% דיווחו על אי-ידיעה כיצד להתקשר, 13% בלבד היו אלה שידעו להתקשר רק דרך מתווך כלשהו ומרביתם (58%) ידעו להתקשר ישירות לפיקוד הג"א המרכזי או המקומי. (לעומת 48% בקרב המזרחיים שידעו זאת). בקרב האסכנזים ילידי הארץ היו 60% שידעו כיצד להתקשר ישירות אל פיקוד הג"א.

(3) באשר לביקורים של הג"א בבית ו/או בסיכון, ניכרים טוב הבדלים בולטים בין העדות, מתוך דיווחי המראיינים מצטייר כי המזרחים קופחו בביקורי הג"א בביתם או בסיכונם. 26% בלבד דיווחו על ביקור בביתם (34% מהאסכנזים ילידי חו"ל אמרו כך ו-45% מהאסכנזים ילידי הארץ). 22% בקרב המזרחיים ידעו על ביקור שנערך בסיכון/בבית אצל טכנים לעומת 20% ו-18% בקרב קבוצות האסכנזים. 34% מהמזרחיים טענו, כי לא ביקרו אצלם לעומת 30% ו-20% של דיווחים כאלה בקבוצות האסכנזים.

(4) כפי שניתן לצפות, מידת ההבנה של חוברת הג"א קשורה אף היא לעדה. 59% בקרב המזרחיים אמרו שקראו והבינו (לעומת 75% בקרב אסכנזים יוצאי חו"ל ו-83% אסכנזים ילידי הארץ), 11% מזרחיים קראו ולא הבינו, ו-28% לא קראו או לא ראו בכלל את החוברת. (מספרים אלה קטנים הרבה יותר בקרב קבוצות האסכנזים).

(5) המזרחיים החזיקו קצת יותר בדעה שהג"א פעלה בסביבה אחרת יותר מאשר בסביבה שלהם (24% סברו כך ומהם 4% חסבו שזו אפליה) לעומת 11% בקרב אסכנזים ילידי הארץ ו-10% בלבד בקרב אסכנזים יוצאי חו"ל. רב המראיינים בכל הקבוצות טענו שקשה לספוט ושהג"א עזרה בסביבתם פחות או יותר שווה לעזרתה בסביבות אחרות.

ב. לקח הג"א לפי הסכלה

(1) הצורך לפנות להג"א נראה בקטור עם רמת ההסכלה. ככל סעולים בסולם ההסכלה כן עולה אחוז אלה שלא מצאו צורך לפנות.

חסרה הסכלה	עממית חלקית	עממית	תיכונית חלקית	תיכונית	גבוהה	אין צורך לפנות
25%	43%	45%	53%	61%	57%	

ההבדלים העיקריים הם בין חסרי הסכלה, בעלי הסכלה עממית, ובעלי הסכלה תיכונית חלקית וגבוהה ממנה. אין ביכרים הבדלים בין רמות ההסכלה הטובות לגבי צינור הפנייה.

(2) קטר מסויים מתגלה בין רמת ההסכלה ובין הטענה כי לא ביקרו בבית/בסיכון מטעם הג"א, אחוז הטוענים כי לא ביקרו אצלם יורד ככל סעולה ההסכלה.

חסרי הסכלה	עממית	תיכונית	גבוהה	לא ביקרו
41%	32%	28%	24%	

(3) קטר, כפי סביתן לצפות מראש, מתגלה בין רמת ההסכלה לבין מידת הקריאה וההבנה של חוברות הג"א.

חסרי הסכלה	עממית חלקית	עממית	תיכונית חלקית	תיכונית	גבוהה	קראו והבינו
18%	57%	66%	84%	85%	85%	
49%	37%	25%	11%	12%	12%	לא קראו או לא ראו

חסוב לציין כי גם בטכנות הסכלה גבוהות מגיע אחוז הלא רואים ולא קוראים לכ-12%.

ג. לקח הג"א לפי גיל ומין

- (1) בכל קבוצות הגיל (פרט לקבוצת הגיל 40-49) דיווח אחוז גבוה יותר בקרב הגברים, כי לא היה לו צורך לפנות להג"א. בקרב אלה ספנו, אחוז קצת גבוה יותר מן הגברים פנה יסירות להג"א ולמטטרה בעוד הנסים נזקקו למתווכים כגון שכנים וקרובי משפחה בפנייתן להג"א.
- (2) מעניין, כי אחוז נמוך יותר בקרב הנסים (חוץ מקבוצת הגיל 40-49) דיווח על אי-ידיעה כיצד להתקשר להג"א (האחוז נע בין 24%-27% והאחוז המקביל בקרב הגברים 19%-35%).
- (3) אחוז גבוה יותר בקרב הנסים טען שלא ביקרו בביתם מטעם הג"א (האחוז בקרבן נע בין 27%-30% בקבוצות הגיל הסובות לעומת 19%-31% בקרב הגברים).
- (4) הבדלי מין וגיל מתגלים גם לגבי מידת הקריאה וההבנה של חוברת הג"א. אחוז הקוראים ומבינים בקרב הנסים יורד עם הגיל, ולהפך, עולה עם הגיל בקרב הגברים.

עד 29		30-39		40-49		50-59	
גבר אטה		גבר אטה		גבר אטה		גבר אטה	
קראו והבינו	83% 59%	79% 67%	66% 81%	68% 82%			
לא קראו ולא ראו	11% 36%	15% 26%	22% 11%	24% 16%			

ד. מצב-רוח במקלט

נמצא קטר בין הערכת המרואיינים את מצב-הרוח סטרר במקלט בו יסבו ובין תפיסתם את עזרת הג"א כגדולה יותר בסביבה אחרת מאשר בסביבתם הם, בקרב המרואיינים סמצב-רוחם היה ירוד יותר, אחוז גבוה יחסית טען שהג"א עזרה יותר בסביבה אחרת.

מצב רוח לא טוב כמעט כל הזמן	מצב רוח לא טוב ברוב הזמן	מצב רוח לפעמים טוב ולפעמים לא טוב	מצב רוח טוב ברוב הזמן או
16%	15%	11%	9%

אמרו
הג"ה
יותר
אחרת
עזרה
בסביבה

ה. סיכום

ניתן לסכם, איפוא, בקצרה כי בני עדות המזרח וחסרי ההסכלה
דיווחו יחסית יותר על צורך לפנות להג"א, מאידך הם ידעו פחות
מהאחרים כיצד יש לפנות אל הג"א; מבין היודעים אחוז גבוה יותר
בקרבם ידע לפנות רק דרך מתווך בלתי רשמי (סכן, בן-מספחה וכו').
בני קבוצות אלה גם ראו, קראו והבינו פחות מהאחרים את חומר
ההסברה של הג"א.

דו"ח מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

תגובות הציבור לאחר המלחמה

פרק על:

היחס לערכים

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 25.6.67

IS/127/R(H)

חובן הענינים
=====

עמוד

1. דימוי הערבי 3
2. עתיד ערביי ישראל 3
3. עתיד הערבים בטחנים הכבושים 4
4. מגע ורצון למגע עם ערבים 7

היחס לערבים*

נסינו במסגר זה לבדוק את גישת האוכלוסיה היהודית בישראל ואת

יחסה למיעוט הערבי ע"י מספר שאלות המתיחסות לנושאים הבאים:

1. דימוי הערבי:

מעל למחצית המרואיינים (58%) סוברים "שהערבים יכולים להתקדם, אך לרמתם של היהודים לא יגיעו לעולם". יוצאי ארצות המזרח מושבים כך יותר מאחרים (56%). דעה זו יורדת ככל שרמת-ההשכלה של המרואיינים עולה.

77% מהמרואיינים מחזיקים בדעה "שרוב הערבים בישראל או כמעט כולם שונאים את היהודים". 73% אומרים "שרוב או כמעט כל הערבים בישראל שונאים את מדינת-ישראל. כאשר נתבקשו הנחקרים להעריך את השפעת המלחמה על עמדתם של הערבים כלפי המדינה, נמצא שרוב המשיבים (60%) בדעה כי "הערבים נאמנים יותר כי הם מפתחים יותר".

2. עתיד ערביי ישראל:

מרבית אוכלוסית-המחקר (58%) מחזיקים בדעה שעתידם של בני המיעוט הערבי הוא בארץ: 34% חושבים שהערבים צריכים להשאר "באותו מאב כמו כיום"; 24% חושבים "שהם צריכים להשתלב בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות".

לעומת זאת, כשליש המרואיינים (31%) חושבים שעתיד המיעוט הערבי הוא מחוץ למדינה: 17% אומרים ש"רצוי שהערבים יצאו מהמדינה"; 14% חושבים ש"רצוי שיצטרפו לערבים בשטחים הכבושים ויקימו מדינה לעצמם". ככל שההשכלה עולה כך גם עולה אחוז הנשאלים שרואים עתיד הערבים בארץ בהשתלבותם בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות. בכל שההשכלה יורדת עולה אחוז הנשאלים שמעדיפים יציאת הערבים מהארץ.

* פרטים טכניים על שיטות המחקר מצויים בדו"ח מס. 1 - "לפני המערכה ובעיצומה" וב"דו"ח ממכם" של דו"ח מס. 2.

בעלי השכלה בינונית (תיכון חלקי או שלם) נוטים לתמוך במצב כמו שהוא
היום לגבי ערביי ישראל. לוח מס. 1 מציג מימצאים אלה:

לוח מס. 1

עמידת הערבים בארץ לפי השכלה

השכלה	להשתלב עם כל הזכויות	להשאר כמו שהיו	לצאת מן המדינה	להצטרף לשטחים הכבושים ולחקים מדינה	אתר	סה"כ
לא למד עממי-חלקי-שלם	17	36	24	11	13	(300) 100%
תיכון (חלקי-שלם)	29	36	12	16	7	(293) 100%
אוניברסיטה עם או בלי תואר	35	24	11	16	14	(92) 100%

עמידת הערבים בשטחים הכבושים:

כדי לברר אם הנחקרים מבחינים בין ערביי ישראל לבין הערבים
בשטחים הכבושים נשאלה השאלה: "האם היחס שלך אל הערבים במקומות
שצה"ל כבש הוא שווה או שונה מהיחס שלך לערבים שהיו במדינת ישראל
כבר קודם?" אוכלוסית המידגם מתחלקת כמעט שווה בין שתי גישות:
44% אמרו שאין הבדל; 43% אמרו שיחסם אל ערביי השטחים הכבושים
הינו פחות טוב. מעניין להצביע על העובדה שאין הבדלים בגישה לשאלה
זאת בין רמות ההשכלה השונות, כפי שאנו רואים בלוח מס. 2:

לוח מס. 2

היחס לערבים בישראל ובשטחים הכבושים

השכלה	היחס לערבים בשטחים הכבושים יותר טוב מאשר לערביי ישראל	אין הבדל	היחס לערבים בשטחים הכבושים פחות טוב מאשר לערביי ישראל	אתר	סה"כ
לא למד עממי (חלקי-שלם)	2	42	43	13	(300) 100%
תיכון (חלקי-שלם)	2	45	32	11	(294) 100%
אוניברסיטה (עם או בלי תואר)	1	48	41	10	(93) 100%

בשמינייהים לעתידם של ערביי השטחים הכבושים, מחצית המרואיינים (50%) רואים את עתידם בארץ: 40% מתוכם סוברים שיש להתזיקם תחת מימשל צבאי, רק 10% הביעו את הדעה כי יש לשלבם בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות. השוני והדמיון ביחס אל ערביי ישראל וערביי השטחים הכבושים מתבטא בממצאים המובאים בלוח מס. 3.

לוח מס. 3

היחס לעתיד הערבים

היחס לעתיד ערביי ישראל	היחס לעתיד הערבים בשטחים הכבושים
24%	10%
34%	40% (עבורם הורה אומר "ממשל צבאי")
17%	30% (כולל 2% שהשיבו כי יש להחזיר את השטחים).
14%	10%

הבדלי היחס אל הערבים בשטחים הכבושים לפי רמת ההשכלה פחות

ברוריה מאשר היחס לערביי ישראל.

לוח מס. 4

עמיד הערבים בשטחים שנכבשו לפי השכלה

השכלה	להשתלב במדינה עם כל הזכויות	להשאיר תחת ממשל צבאי	לצאת לארצות ערב	להקים מדינה לעצמם	להחזיר השטחים הכבושים	אחר	סה"כ
לא למד ממי (חלק-שלם) י	9	39	32	8	1	11	(294) 100%
יכון (חלקי-שלם)	10	44	25	11	2	8	(293) 100%
וניברסיטה (חלקי-שלם)	13	29	25	15	5	13	(93) 100%

למרות שבכל שכבות ההשכלה גדולה הנטייה להתזיק את אוכלוסיות השטחים הכבושים תחת מימשל צבאי או לדרוש את יציאתם לארצות ערב, קטנות נטיות אלה בקרב המשכילים ביותר אשר בהשוואה לפחות משכילים נוסים יותר להסכים להקמת מדינה נפרדת או להתזרת השטחים הכבושים על אוכלוסיתם.

ניתן לסכם, איפוא, שהנתקרים תופסים את ערביי ישראל כשייכים למדינתנו הרבה יותר מאשר את ערביי השטחים הכבושים; תופעה זו מתבטאת בדעותיהם על אפשרות השתלבותם בחיי המדינה, יותר או לפחות "כמו היום", ובחוסר הנכונות לבקשם לעבור למדינות ערב.

מגמות הקשר בין רמות ההשכלה השונות לבין העמדות בדבר עתיד הערבים דומות לגבי שתי אוכלוסיות הערבים.

מגע וראונו למגע עם ערבים:

שאלנו את המרואיינים על המגע שהם מקיימים עם ערבים הן על-ידי ביקורים בבתיהם והן ע"י הזמנת ערבים לביקור אצלם.

מרבית אוכלוסית המידגם לא ערכו ביקורי בית הצדיים עם ערבים. מעל למחצית הנשאלים (54%) לא ביקרו בביתו של ערבי אי-פעם. כשני שלישים של הנשאלים (69%) לא ארחו ערבים בבתיהם. השוני והדמיון ביחס לביקורים הדדיים מתבטא במימצאים בלוח מס. 5.

לוח מס. 5

מגע אישי עם ערבים

האם ביקרו בביתו ערבים	האם ביקרה פעם בביתו של ערבי
69%	54%
5%	10%
9%	14%
17%	22%
אף פעם לא	פעם אחת
פעמיים שלוש	הרבה פעמים

מענין להצביע על העובדה שאצל ילידי אסיה-אפריקה המצב בענין זה אינו שונה מאשר אצל ילידי אירופה-אמריקה.

רוב האוכלוסיה במידגם מתנגדת למגעים עם ערבים. כשני שלישים (67%) מהמשיבים אינם מוכנים לגור בשכונה בה גרות משפחות ערביות, ומעל למחצית המשיבים (53%) אינם מוכנים לגור בבית בו גרה משפחה ערבית, אם כי פחות ממחצית המשיבים (47%) מתנגדים להתיידד עם ערבים. הנשים מראות נטייה להתנגדות למגעים עם ערבים יותר מאשר גברים.

לוח מס. 6 מראה נטייה זו:

לוח מס. 6

נכונות למגע עם ערבים

נכונות להתייחס ערבי (למרואינת-ערבית)		נכונות לגור בבית בו גרה משפחה ערבית		נכונות לגור בשכונה בה גרות משפחות ערביות		
נשים	זכרים	נשים	זכרים	נשים	זכרים	
עד גיל 59	עד גיל 59	עד גיל 59	עד גיל 59	עד גיל 59	עד גיל 59	
29%	38%	22%	30%	14%	25%	יובן
21	20	24	21	16	16	מחייב
49	42	54	48	71	59	א מוכן
(361)	(219)	(359)	(220)	(360)	(220)	ה"כ
100%	100%	100%	100%	100%	100%	

בין אלה שהביעו נכונות בלתי מסוייגת למגעים עם ערבים בולטים ילידי הארץ שמוצאם מאירופה-אמריקה גברים שגילם עד 39 שנים ושהשכלתם גבוהה.

נוסף לנכונות למגע עם ערבים ניסינו לבדוק את יחסם של הנחקרים לספה הערבית. כמחצית הנשאלים (47%) היו בדעה שהערבית צריכה להיות מקצוע חובה בבתי-ספר ישראליים.

כאשר מנתחים מימצא זה לפי ארצות המוצא אנו רואים שאלה שמוצאם או מוצא הוריהם מאירופה ואמריקה מחייבים לימוד ערבית יותר מאשר יוצאי אסיה-אפריקה. כמו כן ככל שהשכלה גבוהה עולה אחוז הנחקרים שמחייב לימוד הספה הערבית בבתי-ספר ישראליים. מימצא זה מופיע

בלוח מס. 7:

לוח מס. 7

עמודה כלפי לימוד תעסוקה הערבית לפי השכלה

השכלה	ערבית צריכה להיות מקצוע תובה	ערבית צריכה להיות מקצוע רשות	אין צורך ללימוד ערבית בבתי-ספר ישראלים	סה"כ
לא למד עממי (חלקי-שלם)	34	50	16	(300) 100%
תיכון (חלקי-שלם)	54	41	5	(294) 100%
אוניברסיטה (עם או בלי תואר)	68	31	1	(93) 100%

דו"ח מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

תגובות הציבור לאחר המלחמה

פרק על:

מוראל ובריאות

מוגש למשרד ראש הממשלה

IS/128/R(H)

ירושלים 25.6.67

תוכן העניינים

עמוד

הקדמה 3

המימצאים .

1. בריאות 3

א. הבדלים קבוצתיים בהספעת המצב על הבריאות 3

ב. הבדלים קבוצתיים במדד הפסיכוסומטי 4

2. מוראל 6

א. מרכיבים שונים של רמת המוראל 6

ב. סינויים מיום ליום 7

ג. ממה מודאגים? 8

ד. מידת הגיוס בקרב המספחה ומוראל 8

ה. קשר עם קרובים מגויסים ומוראל 9

ו. הבדלים קבוצתיים במוראל 10

ז. אופטימיות בדימוי המצב של המדינה 13

מוראל ובריאות *

1. הקדמה

סידרת הסקרים הזאת תוכננה בתקופת מתיחות, אשר שררה בכל תחום יתחום של החיים בארץ, החל במיסור המדיני-בטחוני כלל-ארצי וגמר פרטי-הפרטים של החיים היום-יומיים של האזרח. בתקופה כזו, נשאלת השאלה: באיזו מידה, לאיזה פרק זמן, מסוגלת האוכלוסייה להחזיק מעמד? ותשובה לשאלה זו מהווה אחד הגורמים שעל הממשלה לקחת בחשבון גם בעיצוב מדיניות וגם בפעולות הסברה, מתן שרותים, והעמדת דרישות. פרנץ ומלחמה, ולא פחות התקופה שלאחר המלחמה, לא ממעטים בחשיבות השאלה. לדו"ח זה, המוקדש לשאלות מוראל ובריאות, מביאים אנו את מימצאי סני הסקרים הראשוניים הנראים לנו כרלבנטיים למתן תשובה לבעיה של החזקת מעמד. לבעיה זו יש שני אספקטים: (1) רמת קו-הבריאות וגופנית והפסיכוסומטית; (2) הרגשת המוראל, האופטימיזם ומצב-הרוח.

1. המימצאים

1. בריאות

א. הבדלים קבוצתיים בהספעת המצב על הבריאות:

בסבועיים של תקופת המתיחות שקדמה למלחמה, התרסמו רבים העובדים בשרותי הבריאות בארץ, כי מספר הביקורים במרפאות ירד באופן נלול (ואין לייחס ירידה זו רק לעובדת הגיוס). כפי שהתבטאו רבים, שוט, "לא היה זמן להיות חולה". אך כאשר חזרו החיים למסלול הנורמלי, יתן לצפות לא רק לדריסה הגבוהה "הנורמלית" משרותי הבריאות, אלא וסף על כך, לדריסה מוגברת עוד יותר בעתיד הקרוב, משני טעמים: (1) אלה טרחו פניות לשרות רפואי "בגלל המצב" - לא ימשיכו לדחות זאת לאה; ו-(2) כתגובה לתקופת המתיחות מלפני ובסעת המלחמה, עלולה לבוא זפרקות שתתבטא בסימפטומים גופניים ונפשיים.

בסני הסקרים גם יחד נשאלו הנחקרים: "איך הספיע מה סקרה סבועות האחרונים על הבריאות שלך?" בסבוע הראשון כמעט ולא היו אלה (2%) שהצביעו על סיפור בבריאותם. לעומת זה, 34% הרגישו רע יותר

מאטר בדרך כלל. בסקר השני אנו עדים לעליה ניכרת: 43% מהנשאלים טענו שמצבם הורע. נתוח יותר מפורט של תוצאות הסקר השני מעלה את הממצאים הבאים:

ניתן היה לצפות שאחוז המושפעים לרעה מהמצב יעלה עם הגיל. ודבר נכון לגבי גברים (מ-9% עד ליותר מ-40%). חשוב ביותר לציון שאין כך לגבי נשים, אם כי בקבוצה הצעירה ביותר, בנות 29 ומטה, האחוז טון (44%) יחסית לקבוצות הגיל האחרות (כולן בסביבות 55%). לסיכום, מחצית האוכלוסייה הנשית, בכל קבוצת גיל, שוענת שבראותה בפגמה תוצאה מנסיונה בטובעות האחרונים. בכל קבוצת גיל, אחוז המושפעים רעה הוא הרבה יותר גבוה בין הנשים מאשר בין הגברים. נמצא מיתאם גבוה בין רמת ההסכלה לבין מידת השיעור שחלה הרעה בריאות. ככל סיורדת ההסכלה כן עולה אחוז המרואיינים הטוענים לירידה בריאותם. האחוז נע בין 61% (בקרב חסרי הסכלה) ועד 13% (בקרב בעלי סכלה אוניברסיטאית). כמו כן, בולטים הבדלים עותיים. בו בזמן שרק 24 מבין ילידי הארץ אומרים שהם הושפעו לרעה, שוענים כך 43 מילידי ירופה ו-52 מילידי אסיה-אפריקה. אמנם ילידי הארץ הרבה יותר יירים, אך יש ביניהם (בסקר זה) יותר נשים. באשר לסתי קבוצות העולים: רק אחוז הנשים בסתייהן כמעט וזהה, אלא סילידי אירופה הרבה פחות יירים. (יותר ממחציתם הם בני 50 ומעלה, לעומת 24% בלבד בקרב ילידי ויה-אפריקה).

ב. הבדלים קבוצתיים במדד הפסיכוסומטי:

מגמות אלה של העליה הכללית בהשפעה הסלילית של הזמן על הבריאות ל ההבדלים הבין-קבוצתיים לפי הסכלה, עדה וגיל-מין, מוצאות את איסורן דו הכללי המבוסס על סידרה של 15 שאלות המתייחסות לסימפטומים כוסומטיים. כל נשאל קיבל ציון גולמי בהתאם ל-15 תשובותיו איזו תכיפות הוא סובל מסימפטום מסויים), והציונים האלה סווגו deciles. בסקר הראשון קיבלו 27% מהנשאלים ציון של 34 או פחות ל סנמון הציון, כך עולה מידת החולניות). לעומת זה, בסקר השני קיבלו מהנשאלים ציון של 34 או פחות. אותה המגמה מסתמנת גם אם נקודת

טוב אנו עדים להבדלים מקבילים בין קבוצות הסכלה. מעל למחצית (52%) הקבוצה ללא הסכלה כלולה בין החולניים (ציון סל 34 ומטה), אחוז סיורר בהדרגה ומגיע לפחות מ-20% בין האקדמאיים. בקצה הסבי סל הסולם עולה אחוז הבריאיים מ-8% עד ל-40%.

בהסוואות לפי גיל ומין במדד הפסיכוסומטי, בולטים שני ממצאים. ראשית, בכל קבוצת גיל אחוז החולניים בין הנסים הוא בערך פי שנים מאשר בין הגברים. שנית, בו בזמן שההבדלים בין הגברים בקבוצות גיל שונות הם קטנים, פרט לקבוצה הצעירה, בין הנסים האחוז עולה עם הגיל, וכולל מעל למחצית הנסים בגיל 50 ומעלה.

כאמור, נתגלו הבדלים בין יוצאי העדות הסובות לגבי השפעת המצב על הבריאיות. המדד הפסיכוסומטי מגלה, לעומת זאת, הבדל בין ילידי הארץ לבין ילידי חו"ל; הבדל זה מוסבר בחלקו על ידי מסתנה הגיל.

אין פלא, כמובן, שהתסובות לשאלה על השפעת הזמן קשורות למדד הפסיכוסומטי. בקבוצה החולנית ביותר טוענים 73% שמצבם הורע בטבעות האחרונים. אחוז זה יורד ירידה תלולה ככל שעוברים מחולניות לבריאיות ומגיע ל-16% בקבוצת הבריאיים ביותר.

כדי להבהיר במקצת את הגורמים המספיעים על המדד הפסיכוסומטי,

בדקנו את הקשר בינו לבין מספר מסתנים אחרים. להפתעתנו, לא

מצאנו קשר בין המדד לבין שלושה מסתנים: הצפיפות בדירה; מספר הילדים בגיל 16 ומטה בבית; ועובדת גיוסו של בן-מספחה או חוסר-מגע עם בן-מספחה מגויס. מאידך, שלושה גורמים אחרים כן קשורים לציון במדד הפסיכו-

סומטי. ראשית, מסתמנת נטייה שככל שאנשים יותר חולניים כך הם נחות מרוצים מעבודתם היום-יומית הרגילה (18% מבין החולניים ביותר שעובדים אינם מרוצים, לעומת 7% מהבריאיים ביותר). שנית, יש קשר ברור בין

תעסוקת ראש המספחה לבין חולניות: 42% מבין ראשי המספחות בקבוצה החולנית ביותר היו מובטלים או פועלים פשוטים חודש לפני הסקר, לעומת

18% כאלה בלבד בקרב הבריאים ביותר. שלישית, היותו של הנשאל במחנה כיכוז בזמן מלחמת העולם השנייה קשור לציונו במדד הפסיכוסומטי: סליס מהחולניים ביותר היה במחנה ריכוז, לעומת 12% מהבריאים ביותר. בשלושת המקרים, סלגביהם הובאו רק הנתונים על הקבוצות הקיצוניות, מסתרעים המיתאמים לאורך כל קבוצות הבריאיות.

ניתן, איפוא, לסער מהמימצאים הנ"ל, שאם המגמה שתגלתה תמשיך גם בעתיד, יעמדו סרתי הבריאיות בפני לחץ בלתי-רגיל, במיוחד בתחום בעיות נפשיות המוצאות את ביטויין בסימפטומים פסיכוסומטיים. קל וחומר, לחץ זה יבוא בעיקרו מהסכנות בעלות ההסכלה הנמוכה שבאוכלוסיה, סמטאביהן לקויים, יחסית, בקונפרונטציה עם בעיות הבריאיות. כמו כן, ניתן לצפות טבסים, במיוחד אלה שבגיל העמידה, תהווין את הקבוצה הרגיסה ביותר בתחום זה, שתהא ראוייה לתשומת לב מיוחדת מטעם הגורמים האחראיים לבריאיות הציבור.

2. מוראל

א. מרכיבים טובים של רמת המוראל:

כפי שביתן לצפות קיים קשר הדוק בין מצב הרוח ובין מידת הדאגה: ככל שהוא ירוד יותר כן תמידית יותר הדאגה, וההיפך, ככל שהוא גבוה יותר, דואגים לעתים רחוקות יותר. עוצמת הדאגה נמצאה קשורה גם למקורה: אלה המודאגים "תמיד" או "כמעט תמיד" מודאגים לסלום קרוביהם המגוייטים. אלה המודאגים לעתים רחוקות יותר, הם אלה הדואגים בעיקר למצב המדיני. ואכן, לא נתגלה כל קשר בין רמת המוראל של האזרחים כפי שנמדדה על ידי מצב רוחם ושידת היותם מודאגים, לבין מידת האופטימיות שלהם לגבי מצב-המדינה. (סעיף ז' בפרק זה מפרט את מידת האופטימיות לגבי מצב-המדינה). הערכת מספר הנפגעים כגדול יותר קשורה לרמת מוראל נמוכה: אלה שמצב רוחם לא-טוב ברב הזמן וסדאגתם היא כמעט תמידית חטבו יותר מאחרים כי מספר הנפגעים היה "גדול" ו"גדול מאוד". אחוז נמוך יחסית מבין נמוכי-המוראל (48% ו-44%) דווח שהיה להם "מגע רב יותר מהרגיל עם

סכנים", ואחוז גבוה יותר מביניהם יחסית לאחרים דווח על מגע עם סכנים נמוך יותר מהרגיל (14% ו-10%). מגע רב יותר עם סכנים בוצר בעיקר בקבוצות סמצב רוחן היה בלתי יציב. (54% אצל אלה שהיה "לפעמים טוב ולפעמים לא טוב" ו-52% אצל אלה שהיה "טוב ורע באותו זמן").

2. סיבויים מיום ליום:

סקר א' הראה כי רמת המוראל (הסאלה: מה מצב הרוח שלך בימים אלה?) הסתפרה מיום ליום עם פרוץ המלחמה ובעיצומה. מהסקר הנבכחי, גם גמר המלחמה, נראה כי רמת המוראל עדיין נסארה גבוהה, ואילו עוצמת נדאגה (הסאלה: האם בימים אלה אתה מודאג) פחתה.

הנושא	סקר א'		סקר ב'	
	ערב המלחמה	יום ראשון למחלמה	יום שני למלחמה	יום שלישי למלחמה
מצב-רוח טוב ב"רב הזמן" או "כמעט כל הזמן"	30%	37%	43%	47%
נדאג "כמעט אף פעם" או רק "לפעמים"	35%	32%	38%	48%

אבל התמונה משתנה במקצת כאשר עוקבים אחר הסיבויים שחלו ברמת המוראל מיום ליום במסך השבוע שלאחר המלחמה. עלייה במוראל מסתמנת עד למחצית השבוע ולקראת סופו חלה ירידה תלולה. מגמה זו מופיעה גם בעקומת נדאגה וגם בהערכת המרואיינים את גודלו של מספר הנפגעים.

הנושא	יום א' 11/6	יום ב' 12/6	יום ג' 13/6	יום ד' 15/6	יום ה' 16/6
מצב רוח טוב ב"רב הזמן" או "כמעט כל הזמן"	40%	45%	55%	45%	37%
"כמעט אף פעם" או רק "לפעמים" מודאג	44%	47%	48%	54%	40%
מספר הנפגעים "גדול" ו"גדול מאוד"	52%	48%	40%	35%	53%
מספר הנפגעים "קטן" ו"קטן מאוד"	10%	13%	15%	20%	17%

יש לציין כי תמונת המוראל משתנה בעיקר ביום שישי ה-16/6.

ג. ממה מודאגים?

דאגות הציבור מתרכזות בעיקר סביב שתי בעיות: (א) שלום הקרובים המגוייטים (27%) (ב) המצב המדיני של ישראל (19%).

מעניין כי המצב הכלכלי של המדינה וגם המצב הכלכלי של המרואייין עצמו לא מעוררים דאגה רבה בציבור. רק 4% מהמידגם הזכירו בעיות כלכליות.

בדיקת ההשתנות היומית של נושאי הדאגות מראה כי עיקר הדאגה ביומיים הראשונים של שבוע הסקר היתה נתונה לקרובי המספחה המגוייטים (34%-ו-30%) בעוד שביומים האחרונים היה הציבור מודאג בעיקר מהמצב המדיני (29%-ו-26%). חילופים אלה במקור הדאגה מסבירים, אולי, את הירידה במוראל. כנראה שהידיעות במישור המדיני שנמסרו לקראת סוף השבוע (האסמנותיה החריפות של ברית המועצות, כינוס העצרת הכללית ונסיעת קוסיגין לביו-יורק) הן סגרמו לציבור הרגשה רעה יותר והערכה יותר גבוהה של מספר הנפגעים במערכה.

ד. מידת הגיוס בקרב המספחה ומוראל:

הנתונים מראים כי רמת המוראל היתה נמוכה יותר בקרב אלה שבני

מספחותיהם הקרובים גוייסו:

ממה מודאג? מודאג לסלום קרובי מספחה מגוייטים	האם אתה מודאג?		מה מצב הרוח שלך?		
	"כמעט אף פעם לא"	"כמעט תמיד" או "תמיד"	לא-טוב טוב "רוב הזמן" או "כמעט כל הזמן"	טוב "רוב הזמן" או "כמעט כל הזמן"	
8%	52%	37%	51%	16%	לא גוייס איש מהמספחה
21%	54%	34%	52%	23%	גוייס קרוב רחוק
30%	50%	38%	46%	23%	גוייס אח/בעל/אב
35%	42%	41%	43%	25%	גוייס בן/בת
42%	41%	47%	40%	27%	גוייסו בני מספחה קרובים אחדים

מענין לציין כי מוראל נמוך יותר נמצא בקרב אלה שאינם מבני
מספחתם לא גויים, לעומת אלה שקרובי מספחתם רחוקים שלהם גויים.
יתכן ופועל כאן "רגש אסמה" הנובע מהרגשה של אי-תאמה למצב
הכללי. הלוח מראה כי רמת המוראל של הורי מגויים הייתה נמוכה
יותר מאשר של סוגי קרבה אחרים, וכי זו של אלה שבקרוב מספחתם
גויים אחדים הייתה נמוכה מסל כולם. שתי קבוצות אחרונות אלה
דווחו על קשר רב יותר עם שכנים יחסית לאחרים. יתכן ותופעה זו
מצביעה על צורכי תלות גבוהים יותר בקרב קבוצות אלה, או על
סולידריות גבוהה יותר מצד הסכנים כלפיהם.

ה. קשר עם קרובים מגויים ומוראל:

מצב רוח טוב במרבית הזמן סרר יותר מכל אצל אלה שלא היו
קרובים מגויים במספחותיהם (51%). 48% מבין אלה שלא שמעו
מאף אחד מקרוביהם דווחו על מצב רוח כזה, ואילו רק 44% בקרב אלה
שכן שמעו מקרוביהם היו במצב רוח טוב ברוב הזמן או כמעט בכל.
לעומת זאת, לא נמצא כל הבדל ברמת הדאגה בין אלה שמעו מקרוביהם
ובין אלה שלא שמעו מאף אחד מהם. נוסף הדאגה של אלה שבני מספחותיהם
גויים הוא בעיקר שלומם. בעוד אלה, שבמספחתם לא גויים, דואגים
בעיקר למצב המדיני של ישראל. מענין לציין כי אלה שלא שמעו
מקרוביהם היו גם בבידוד יחסי בקרב שכניהם. רק 45% דווחו על קשר
גדול יותר מהרגיל עם שכנים (לעומת 52%-53% אצל האחרים). קשר
מענין נוסף נמצא בין המידה בה שמעו מקרובים מגויים ובין
הערכת גודלו של מספר הנפגעים:

לא היה מגויים במספחתם	לא שמעו מאף אחד	שמעו מחלקם	שמעו מכל הקרובים המגויים	אמרו שמספר הנפגעים "גדול מאוד"
10%	15%	19%	23%	

נראה כי אלה אשר שמעו מהקרובים, שמעו גם יותר על פגיעות
מאשר האחרים. מימצא זה סופך גם אור על העובדה כי מצב רוח טוב
יותר סרר בקרב אלה שלא שמעו ממגויים ובקרב אלה שלא היו מגויים
במספחתם בכלל.

ו. הבדלים קבוצתיים במוראל:

נמצא קשר בין עדה והשכלה לבין רמת המוראל: מצב רוחם של האסכנזים ושל המטכילים טוב יותר מזה של בני עדות המזרח. יתכן והדבר נובע מהעובדה כי אחוז המרוויינים בקרב עדות המזרח שים להם קרובים מגוייסים גבוה יותר (84% לעומת 71% בקרב האסכנזים ילידי חו"ל שהם מרבית האסכנזים שבמידגם). ביחוד גבוה יותר אחוז יוצאי עדות המזרח שאחדים מבני משפחתם הקרובים גוייסו (21%).

מידת הדאגה?	איך מצב רוחך בימים אלה?		איך היה מצב הרוח במקלט בו יסבת?		
	לא טוב כמעט כל הזמן	טוב "רוב הזמן" או "כמעט כלול"	לא טוב כמעט כל הזמן	טוב "רוב הזמן" או "כמעט כל הזמן"	
42%	13%	43%	13%	37%	מזרחיים
58%	6%	41%	2%	62%	אסכנזים ילידי הארץ
48%	8%	51%	5%	64%	אסכנזים ילידי חו"ל

קשר דומה מתגלה גם בין רמת ההשכלה ובין מצב הרוח.

הנושא	חסרי השכלה	עממית חלקית	תיכונית חלקית	תיכונית	גבוהה (חלקית)	גבוהה
<u>מצב הרוח במקלט</u>						
אמרו: "טוב ברוב הזמן" או "טוב כמעט כל הזמן"	17%	44%	49%	59%	70%	90%
אמרו: "לא טוב כמעט כל הזמן" או "ברוב הזמן"	22%	18%	11%	10%	6%	-
<u>מצב הרוח בימים אלה</u>						
30%	43%	49%	50%	47%	50%	62%
34%	33%	22%	19%	19%	11%	13%
20%	44%	50%	51%	55%	52%	48%

מעניינת הסוואת סתיהטבלאות, המראה כי רמת המוראל בשבוע
 שלאחר המלחמה גבוהה יותר מזו שסדרה במקלטים בקרב סכבות ההסכלה
 הנמוכות, אך בהפוך הוא אצל המסכילים יותר. כמו"כ, מסתמנת עליה
 במידת הדאגה בקרב בעלי הסכלה גבוהה. עטויים להסביר הבדלים אלה.
 בקרב סכבות ההסכלה הנמוכה ובקרב המזרחיים עיקר הדאגות היו
 נתונות לקרובים המגוייסים ואילו בקרב האסכנזים וגבוהי ההסכלה
 יותר דאגות נתונות למצב המדיני של ישראל. הלוח הבא מציג את
 ההבדלים הקיצוניים בנוסאי הדאגה:

נוסא הדאגה	עדה		הסכלה	
	מזרחיים	אסכנזים	חסרי הסכלה	הסכלה גבוהה
מודאג לסלום קרוב מגוייס	34%	23%	56%	13%
מודאג למצב המדיני	15%	21%	8%	28%

בד בבד עם מצב רוחם הירוד יותר ועם דאגתם התמידית יותר,
 דווחו אחוז גבוה יותר בקרב עדות המזרח על מגע נמוך מהרגיל עם
 סכנים (13% לעומת 6% בקרב האסכנזים; 54% מבין האסכנזים ציינו
 שהיה להם יותר מגע עם סכנים לעומת 45% בלבד בקרב המזרחיים).
 למרות סאחוז גבוה יחסית בקרב בני עדות המזרח לא טמע מקרוביהם
 המגוייסים (58% מהם לא טמעו מאף אחד לעומת 50% בקרב האסכנזים)
 הם נטו יותר להעריך את מספר הנפגעים "כגרול מאוד" (19% לעומת
 15% בקרב האסכנזים). מדד לגמרי טובה של מוראל מצביע אף הוא על
 הבדלי עדות. אחוז נמוך יחסית בקרב המזרחיים (38%) עטה איזו
 שהיא פעילות התנדבותית מיוחדת בזמן המצב, בהסוואה לאסכנזים
 (42% בקרב ילידי חו"ל ו-44% בקרב ילידי הארץ).

מדרג רק "פעמים" או "כמעט אף פעם לא"	מצב-הרח "לא טוב ברוב הזמן" או "לא טוב כמעט כל הזמן"	דרגות הבריאות בסדר עולה מחולני ביותר לבריא ביותר
25	49	1
30	40	2
37	25	3
51	22	4
43	20	5
48	15	6
62	13	7
63	14	8
63	14	9

אופטימיות בדימוי המצב של המדינה:

בסקר הראשון אופטימיות הציבור לגבי מצב המדינה נמדדה באמצעות סולם דרגות*. הדירוג הממוצע להווה 5.8 - דירוג המצביע על הערכה פסימית ביותר, לעומת הממוצע ליום העצמאות ("העבר"), במבט לאחור, סעמד על 7.4. אך, לגבי העתיד, צפתה האוכלוסיה חזרה לעליה (7.3) אל רמת העבר. מעניינת ביותר הסוואת הממוצעים של שלושת ימי הסקר: ביום א', בטרם פרוץ המלחמה, עמד הממוצע של הנטאלים על 5.5; למחרת, חל סינוי קל, והממוצע עלה ל-7.5; אך לא חל סינוי בממוצע לגבי העתיד; ביום ג', "קפץ" הממוצע ל-8.6; והצפייה לעתיד עלתה מ-7.1 ל-8.6.

סולם זה טפוח לפני מספר סנים על-ידי הפסיכולוג החברתי הדלי קנטריל מהווה סיטה פשוטה למדידה של הרגשת אופטימיות בקרב אוכלוסיות. מראים למרואין ציור של סולם בעל עטר דרגות, אשר ראסו מייצג את "המצב הטוב ביותר" ותחתיתו את "המצב הגרוע ביותר". המרואין מתבקס להצביע על גבי הסולם איפה עומדת המדינה בהווה, היכן עמדה בעבר והיכן תעמוד בעתיד. סולם זה נוצל כבר באחד ממחקרי המכון בסנת 1962.

מוראג רק "פעמים" או "כמעט אף פעם לא"	מצב-הרח "לא טוב ברוב הזמן" או "לא טוב כמעט כל הזמן"	דרגות הבריאות בסדר עולה מחולני ביותר לבריא ביותר
25	49	1
30	40	2
37	25	3
51	22	4
43	20	5
48	15	6
62	13	7
63	14	8
63	14	9

ז. אופטימיות בדימוי המצב של המדינה:

בסקר הראסון אופטימיות הציבור לגבי מצב המדינה נמדדה באמצעות סולם דרגות*. הדירוג הממוצע להווה 5.8 - דירוג המצביע על הערכה פסימית ביותר, לעומת הממוצע ליום העצמאות (ה"עבר"), במבט לאחור, סעמד על 7.4. אך, לגבי העתיד, צפתה האוכלוסייה חזרה לעליה (7.3) אל רמת העבר. מעניינת ביותר הסוואת הממוצעים של שלושת ימי הסקר: ביום א', בטרם פרוץ המלחמה, עמד הממוצע של הנסאלים על 5.5; למחרת, חל סינוי קל, והממוצע עלה ל-5.7; אך לא חל סינוי בממוצע לגבי העתיד; ביום ג', "קפץ" הממוצע ל-6.8, והצפייה לעתיד עלתה מ-7.1 ל-8.6.

סולם זה טפותח לפני מספר שנים על-ידי הפסיכולוג החברתי הדלי קנטריל מהווה שיטה פשוטה למדידה של הרגשת אופטימיות בקרב אוכלוסיות. מראים למרואיין ציור של סולם בעל עטר דרגות, אשר ראסו מייצג את "המצב הטוב ביותר" ותחתיתו את "המצב הגרוע ביותר". המרואיין מתבקס להצביע על גבי הסולם איפה עומדת המדינה בהווה, היכן עמדה בעבר והיכן תעמוד בעתיד. סולם זה נוצל כבר באחד ממחקרי המכון בשנת 1962.

מדרג רק "פעמים" או "כמעט אף פעם לא"	מצב-הרח "לא טוב ברוב הזמן" או "לא טוב כמעט כל הזמן"	דרגות הבריאות בסדר עולה מחולני ביותר לבריא ביותר
25	49	1
30	40	2
37	25	3
51	22	4
43	20	5
48	15	6
62	13	7
63	14	8
63	14	9

אופטימיות בדימוי המצב של המדינה:

בסקר הראסון אופטימיות הציבור לגבי מצב המדינה נמדדה באמצעות סולם דרגות*. הדירוג הממוצע להווה 5.8 - דירוג המצביע על הערכה פסימית ביותר, לעומת הממוצע ליום העצמאות ("העבר"), במבט לאחור, סעמד על 7.4. אך, לגבי העתיד, צפתה האוכלוסייה חזרה לעליה (7.3) אל רמת העבר. מעניינת ביותר הסוואת הממוצעים של שלושת ימי הסקר: ביום א', בטרם פרוץ המלחמה, עמד הממוצע של הנסאלים על 5.5; למחרת, חל סינוי קל, והממוצע עלה ל-5.7; אך לא חל סינוי בממוצע לגבי העתיד; ביום ג', "קפץ" הממוצע ל-6.8, והצפייה לעתיד עלתה מ-7.1 ל-8.6.

סולם זה ספוח לפני מספר סנים על-ידי הפסיכולוג החברתי הדלי קנטריל מהווה סיטה פשוטה למדידה של הרגשת אופטימנות בקרב אוכלוסיות. מראים למרואיין ציור של סולם בעל עשר דרגות, אשר ראסו מייצג את "המצב הטוב ביותר" ותחתיתו את "המצב הגרוע ביותר". המרואיין מתבקס להצביע על גבי הסולם איפה עומדת המדינה בהווה, היכן עמדה בעבר והיכן תעמוד בעתיד. סולם זה נוצל כבר באחד ממחקרי המכון בסנת 1962.

בסקר השני, חלה עליה גדולה ביותר בממוצע המביע את הערכת המצב הנוכחי. הוא עמד על 7.5 (לעומת 5.8 בסבוע של המלחמה). דמות העבר - היכן עמדנו ביום העצמאות - השתנתה והממוצע ירד ל-5.0. כלומר: היתה הרגשה כללית של התקדמות עצומה מאז יום העצמאות. אסר לצפיה לעתיד, ברורה ההרגשה שמצב המדינה ימשיך להתפר: הממוצע לעתיד הוא 8.0. הטוואת אופטימיות הקבוצות הטונות המרכיבות את המדגם, מגלה הבדלים מסויימים. הקוים הכלליים (עליה גדולה מהערכת העבר להערכת ההווה, וכ"כ עליה מצופה מההווה לעתיד, מסותפים אמנם לכל הסכבות, אך ברור למדי סבעלי הסכלה גבוהה יחסית הם יותר מאופקים באופטימיותם מאשר בעלי הסכלה נמוכה יותר. נסיה זו מופיעה בסלס העתים, ובמיוחד בולטת בתבדלים בין הממוצעים של הערכת ההווה והערכת העתיד. (ראה לוח א' בסוף הדו"ח.)

החומר ניתן לביתוח גם מנקודת-מבט אחרת: הסוואות אינדיבידואליות בין ההווה לבין העבר, ובין ההווה לבין העתיד. בסקר הראשון, אנו עדים להרגשת ירידה חזקה: 73% מהנשאלים העריכו את המצב הנוכחי כנמוך מזה אסר סדר ביום העצמאות. בסלוסת ימי הסקר, חל אמנם סיפור, וביום ג' 64% היו פסימיים במובן זה. מאידך, גם בסבוע המלחמה, ציפו סני-סליסים לעליה במצב המדינה בעתיד.

בסבוע השני של הסקר חל מפנה חד ביותר. בהשוואתם את ההווה עם העבר, ראו 81% מהנחקרים עליה. ככל שעולה ההשכלה, כך עולה אחוז האנשים שהרגישו התקדמות (מ-59% בין חסרי השכלה עד ל-91% בין בעלי השכלה אוניברסיטאית). המתונים לגבי העתיד - שהם אולי החשובים ביותר מבחינה מעשית - הרבה יותר מסובכים. כאן כבר איננה מסתמנת אופטימיות יתרה. רק 44% מצפים לסיפור המצב, ו-16% אף מנבאים לירידה. שוב בולטים כאן הבדלים ניכרים בין שכבות ההשכלה השונות. ככל שעולה ההשכלה, עולה אחוז הפסימיים,

לוח ב. הסוואות בין ההווה והעבר, וההווה והעתיד *

הווה ועתיד			הווה ועבר			
הווה יותר נמוך	סוויים	הווה יותר גבוה	הווה יותר גבוה	סוויים	הווה יותר נמוך	
66%	17%	17%	13%	12%	73%	סקר מס. 1
44%	40%	16%	81%	10%	9%	סקר מס. 2
						סקר מס. 1
64%	16%	20%	10%	12%	78%	4 ביוני
64%	17%	17%	13%	13%	74%	5 ביוני
74%	18%	8%	29%	7%	64%	6 ביוני
						סקר מס. 2 (לפי הסכלה)
44%	44%	12%	59%	28%	13%	לא למד
33%	53%	14%	73%	12%	15%	נממי חלקי
48%	38%	14%	81%	9%	10%	נממי
46%	39%	15%	83%	9%	8%	ניכון חלקי
42%	38%	20%	84%	8%	8%	ניכון
48%	27%	25%	88%	8%	4%	ונויברטיטה חלקית
41%	34%	25%	91%	6%	3%	ונויברטיטה מלאה
						סקר מס. 2 (לפי עדה)
43%	26%	31%	86%	4%	10%	לידי הארץ ממוצא ירופאי
43%	41%	16%	84%	10%	6%	לידי אירופה
43%	43%	14%	71%	13%	16%	לידי אסיה-אפריקה

הנתונים מסתכמים ב-100% בכיוון אופקי.

לוח ב. השוואות בין ההווה והעבר, וההווה והעתיד *

<u>הווה ועתיד</u>			<u>הווה ועבר</u>			
<u>הווה יותר נמוך</u>	<u>שווים</u>	<u>הווה יותר גבוה</u>	<u>הווה יותר גבוה</u>	<u>שווים</u>	<u>הווה יותר נמוך</u>	
66%	17%	17%	13%	12%	73%	סקר מס. 1
44%	40%	16%	81%	10%	9%	סקר מס. 2
						סקר מס. 1
64%	16%	20%	10%	12%	78%	4 ביוני
64%	17%	17%	13%	13%	74%	5 ביוני
74%	18%	8%	29%	7%	64%	6 ביוני
						סקר מס. 2 (לפי הסכלה)
44%	44%	12%	59%	28%	13%	לא למד
33%	53%	14%	73%	12%	15%	עממי חלקי
48%	38%	14%	81%	9%	10%	עממי
46%	39%	15%	83%	9%	8%	תיכון חלקי
42%	38%	20%	84%	8%	8%	תיכון
48%	27%	25%	88%	8%	4%	אוניברסיטה חלקית
41%	34%	25%	91%	6%	3%	אוניברסיטה מלאה
						סקר מס. 2 (לפי עדה)
43%	26%	31%	86%	4%	10%	ילידי הארץ ממוצא אירופאי
43%	41%	16%	84%	10%	6%	ילידי אירופה
43%	43%	14%	71%	13%	16%	ילידי אסיה-אפריקה

האחוזים מסתכמים ב-100% בכיוון אופקי.

דו"ח מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

תגובות הציבור לאחר המלחמה

פרק על:

אמצעי תקשורת המוניים

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 25.6.67

תוכן העניינים

עמוד

I - הקדמה

3

II - הממצאים

1. האזנה לחדשות וליומן החדשות 4
2. חסימה לשידורי רדיו וטלביזיה זרים 5
3. ענין ואימון בחדשות המטוודות 6
4. האזנה ומוראל 7
5. מקום העיתונות בזמן החרום 8
6. בימות הסברה 9
7. סמועות וסיחות 9
8. הערכת פעולת ההסברה הממסלית 10

תוכן העניינים

עמוד

I - הקדמה 3

II - הממצאים

1. האזנה לחדשות וליומן החדשות 4
2. חסיפה לסיפורי רדיו וטלביזיה זרים 5
3. ענין ואימון בחדשות המסודרות 6
4. האזנה ומוראל 7
5. מקום העיתונות בזמן החרום 8
6. בימות הסברה 9
7. סמועות וסיחות 9
8. הערכת פעולת ההסברה הממשלתית 10

אמצעי תקשורת המונים*

הקדמה .I

המוראל של ציבור השרוי במצב של גיוס, מתח, מלחמה ומערכה מדינית, תלוי לא מעט בסוגי האינפורמציה שבידיו, במקורותיהם ובמהימנותם. על-כן, חשוב לחקור את הרגליו בצריכת אינפורמציה, ואת השינויים שחלו בהרגלים אלה בשלבים שונים של המצב: לפני המלחמה, בעיצומה ואחריה - בתקופת המאבק המדיני. ביחוד חשוב לעקוב אחר הרגלי צריכת-אינפורמציה בקבוצות מסוימות של האוכלוסיה, למשל: אצל בני עדות שונות, בעלי רמות השכלה שונות, בני גיל ומין שונה וכו', על-מנת לברר מה הן הדרכים השונות ביותר באמצעותן ניתן להגיע אל כל שכבות הציבור**.

להלן ייסקרו נוהגי החשיפה לרשת השידורים העבריים (החדשות בעברית, יומן החדשות ושידורי חירום אחרים) בצד החשיפה למקורות-חוץ (כגון: תחנות רדיו וטלביזיה ולא ערביות), ולמקורות פנים (כגון: עיתונות, שיחות ושמועות ובימות-הסברה). כמו-כן, ידונו הנתונים על מידת ההבנה, העניין, והאימון שמיחס הציבור למקורות הקומוניקציה השונים.

* פרטים טכניים על שיטת המחקר מצויים בדו"ח מס. 1 - "לפני המערכה ובעיצומה", ו"דו"ח מסכם" של דו"ח מס. 2.

** מפאת הקשר ההדוק בין מוצא עדתי ובין רמת השכלה, ניתן לראות את המרואיינים מקבוצות ההשכלה הנמוכה גם כבעלי מוצא מארצות אסיה-אפריקה, ולהיפך, את אלה מרמת השכלה גבוהה כבעלי מוצא אירופאי-אמריקאי. הדו"ח יציג, על-כן, הבדלים קבוצתיים לפי השכלה המסקפים גם את ההבדלים לפי עדה.

המימצאים. II

1. האזנה לחדשות וליומן החדשות (ב"קול-ישראל" ו"בגלי צה"ל"):
כ-90% האזינו לחדשות בתחנות העבריות לפחות פעם ביום, ומעל
לסני-טליט שמעו למעלה מ-4 מהדורות ליום. בכך אין כל הבדל בין
סקר השבוע השני (11-19.6) וסקר השבוע הראשון (4-7.6). שלושה
רבעים מהנשאלים ידעו לציין תוכנה של ידיעה ברית-חשיבות, שנמסרה
באחת מההדורות הללו, דבר המעיד על תשומת-הלב שהוקדשה, בעת
ההאזנה, לאינפורמציה הנמסרת.

תמונה שונה של האזנה התקבלה לכשנשאלו המרואיינים בסקר
תשני על מידת האזנתם לסידורים בתקופת המלחמה, נראה מן הלוח
כי מידת ההאזנה היתה גבוהה בהרבה בתקופה זו:

האזינו ל-10 מהדורות ליום או יותר	לא האזינו אפילו למהדורה אחת	ההאזנה	
		לאחריה (11-19.6)	במלחמה (11-19.6)
79%	10%	30%	33%
75	5	29	16
94	1	47	4
93	0	44	2

נוסף להבדלים במידת ההאזנה בזמן המלחמה ואחריה, מצביע
הלוח על הקשר סבין מידת ההאזנה ובין ההשכלה. ההאזנה לרדיו
נמוכה יותר בקרב בעלי ההשכלה הנמוכה וגבוהה יותר בקרב בעלי
ההשכלה תיכונית ומעלה הן בתקופת המלחמה והן אחריה. הלוח מראה,
כמו-כן, כי אחוז הלא-מאזינים בכלל עלה בתקופה שלאחר המלחמה
בעיקר בקרב נמוכי ההשכלה. יתכן והדבר נעוץ בהתערותם הנמוכה
במערכה המדינית, שעדיין נמצאת בעיצומה. מענין לציין שבעת
המלחמה הנשים האזינו יותר מן הגברים: בקרב אלה שהאזינו ליותר
מאשר 10 מהדורות ליום, היה אחוז הנשים גבוה יותר.

פרטים שנמסרו ביומן החדשות הטאירו רוטם על 53% מהמרוגינים, 13% בלבד לא ידעו מהו יומן החדשות.

הספה לה מאזינים היא לרוב עברית (81%) וזה אופייני יותר לגברים, לצעירים ולמטכילים. מלבדה שכיחה האידיש (6%) ופחות מכך הערבית (2%) והאנגלית (1%). למרות שיטנה האזנה גם לתחנות זרות (34%), רוב המאזינים להן סוברים שקל יותר להבין את "קול-ישראל" (59%), לעומת 10% בלבד שאומרים כי קל יותר להבין את סידורי התחנות הזרות.

2. חסיפה לסידורי רדיו וטלביזיה זרים

יש חסיבות לבדיקת מידת ההאזנה לתחנות זרות על-ידי חוגים טובים באוכלוסיה, ומידת הספעתן על חוגים אלה, במיוחד בנכח העובדה של סמיכות התחנות של ארצות-ערב, אשר הסמיכו לעתים קרובות גירסות סותרות לחלוטין לגירסותינו.

בשבוע הסני (11-19.6) כ-2/3 לא נפנו כלל להאזנת-חוץ. בשבוע הראשון היה אחוז זה גבוה עוד יותר - 82%. כלומר: החסיפה לתחנות-חוץ גדלה במרוצת הזמן, וביחוד בקרב רמות ההסכלה הגבוהות יחסית (האחוז נע בין 25% בקרב בעלי הסכלה נמוכה ועד ללמעלה מ-40% בקרב בעלי הסכלה תיכונית ומעלה). מבין הסידורים הזרים האזינו 19% לסידורים הערביים ו-11% - לסידורים הלא-ערביים.

לסיכום, אחוז החסופים לרדיו חוץ אינו גדול, וסכנתו אינה מרובה (בסוב ונכח עובדה זו גם באמצעות הסאלות אודות האימון בסידורים).

15% נחספו לטלביזיה (הערבית) מאז התחיל המצב המתוח, ו-11% ידעו לציין תכנית טלוויזיה עליהם רוסם. החסיפה לטלביזיה מאפיינת יותר את הצעירים בקרב סני המינים ואת הגברים קצת יותר בקבוצות גיל בוגרות יותר.

3. ענין ואימון בחדשות המסודרות

בנוסף למידת האזנה והחסיפה יש לדון בענין סמגלה הציבור בתוכן הסיפורים ובמידת האימון שהוא נותן בהם. הרדיו הישראלי זכה להערכה חיובית לגבי אופן ההגשה של החדשות יותר מכל מקור קומוניקציה אחר, פנימי או חיצוני. הערכה חיובית התייחסה לאפשרות ההבנה של החדשות, למידת הענין שבצורת הגשתן, ולמידת האימון סגילה הציבור בתוכן.

כ-60% אינם יכולים להסוות (מחוטר האזנה) בין "קול-ישראל" לתחנות זרות. מעל לסליס סוברים שחדשות "קול-ישראל" מוגשות באופן לא פחות מעניין או יותר מעניין (גברים ומבוגרים בעיקר). רק 5% טוענים שתחנות אחרות מעניינות יותר. הדבר אופייני במיוחד לבעלי הסכלה אקדמית (11%-13%).

הסוואת הענין סמערר הרדיו מול העיתונות מראה כי חדשות הרדיו מעוררות ענין רב יותר אצל 34% מהמרואינים. ההיפך הוא נכון לגבי 28%. נסים יותר מגברים, ומבוגרים יותר מצעירים, מוצאים עניין רב יותר בחדשות הרדיו.

מחצית האוכלוסיה בדעה שאפשר להאמין לידיעות המתפרסמות
ב"קול-ישראל" במאה אחוז, 42% נוספים אומרים "בדרך כלל". מעניין
לציין שאמון זה חזק יותר ככל שעולה ההסכלה: אחוז החסדנים נע
מ-23% בין חסרי-הסכלה, עד ל-3% בין בעלי הסכלה אוניברסיטאית.
ובכל זאת, ילידי הארץ ממוצא אירופאי יותר סקפטיים מילידי חו"ל.
מבין 42% מהמרואיינים המאזינים גם לתחנות זרות, 2% בלבד מאמינים
יותר לתחנה זרה מאשר ל"קול-ישראל".

מבין הצורכים אינפורמציה גם מהעיתונות, 40% מאמינים יותר
לחדשות הרדיו, ועוד 39% מאמינים לסני המקורות במידה שווה.

4. האזנה ומוראל

תרומת הקומוניקציה למוראל הציבור הינה בעלת חשיבות מרכזית.
לסאלה: "מה הם הדברים שסמעת ברדיו (חוץ מהחדשות) שהרימו בעיקר
את המוראל שלך בימים אלה?" ענו 27% שהסידורים החיים מהחזית עזרו
להם בכך. 33% ציינו את פרסנותו של אלוף הרצוג כתורמת למוראל שלהם.
אך ההבדלים בין סכבות ההסכלה בענין זה הם די בולטים, כפי שביתן
לראות מהנתונים הבאים:

הסאלה: "מה הם הדברים שסמעת ברדיו (חוץ מהחדשות) שהרימו
בעיקר את המוראל שלך (בימי המלחמה)?"

הסכלה	סידורים חיים מטדה הקרב	פרסנותו של אלוף הרצוג	טום דבר לא סינה את מצב-רוחי	תשובות אחרות
לא למד כלל	35%	5%	35%	25%
עממי, חלקי או מלא	43%	19%	31%	17%
תיכון, חלקי או מלא	34%	46%	9%	11%
אוניברסיטה, חלקי או מלא	29%	47%	13%	11%

בין הגורמים שתורמו להעלאת המוראל הזכירו גם דברי מנהיגים (במיוחד חסרי-ההשכלה - 16%) ו-5% דברו אודות תרומת המוסיקה (גם זה היה שיפוי לנמוכי השכלה). 15% בלבד ציינו שטום דבר לא שינה את מצב-רוחם. היו אלה בעיקר גברים צעירים (עד גיל 39) ונשים מבוגרות יותר (למעלה מגיל 40).

לא מפליאה, אם כך, העובדה שכ-94% ציינו לטובה את עבודת "קול-ישראל" עבור האזרחים בימים אלה, ו-3/4 העריכוה אף כמצטיינת. גברים עד גיל 39 הביעו הסתייגות יחסית מהערכה קיצונית זו.

לסיכום סאלת ההאזנה והשפעתה; מסתבר ש"קול-ישראל" עשה מלאכה טובה במסירת אינפורמציה, בצורת הגשתה, בהבהרת הבעיות (פרטנות) וביצירת אימון בנאמר; בכך עלה "קול-ישראל" בהרבה על תחנות זרות ועל מקורות קומוניקציה אחרים בפנים הארץ. יש לציין שמדיום זה דיבר קצת יותר אל לב הנשים, וקצת פחות אל גבוהי ההשכלה.

5. מקום העיתונות בזמן החורם

56% מציינים כי האריכו את זמן הקריאה בעיתונות מאז תחילת המתיחות, ואצל רובם מסתמנת נאמנות (במיוחד הגברים) לעתונים ולנוהגי קריאה קודמים. פניה לעתונים נוספים עולה עם עלות ההשכלה (מ-4% ועד ל-38%).

בתשובה לסאלה "במסך המלחמה, מה בעיקר עזר לך להבין מה שקורה?" מאמרים בעיתונות עומדים במקום טליטי (20%) אחרי פרטנות ברדיו (33% הזכירו את פרטנותו של האלוף הרצוג) וסיחות פנים-אל-פנים (23%). האחרון במיוחד בולט בחסיבותו עבור המרואיינים בעלי השכלה עממית או פחות, שלגביהם סיחות עם אנשים עולה על כל מקור עזרה אחר להבנת עניינים.

האמור לעיל אינו פוגע בעצם הרגלי הקריאה. הגדלת מספר מהדורות החדשות ברדיו לא מנעה מ-78% לחשוב ש"יש עוד טעם לקרוא עיתונים" למרות שאפשר לסמוע חדשות הרבה פעמים ביום. (אופייני לגברים ולגבוהי הסכלה).

בסיכום: למרות סמבחינת ענין, אימון והבהרת המצב תרומת העיתונות (ערב ובוקר) חלקית בלבד, אין הדבר פוגע בעצם הרגלי הקריאה. הדבר נכון בעיקר בקרב הגברים והמסכילים.

6. בימות הסברה

כמובן שיש להתייחס לשאלה אל מי במיוחד מכוונות בימות ההסברה, ומה מצפים שתגונה. 54% לא טמעו כלל על קיומן, וסיעורם של במוכי ההשכלה גבוה עוד יותר מכך (67%-80%). מן הסקר המיוחד שערךנו על בימות ההסברה (ראה דו"ח מיוחד) ניתן היה ללמוד שרבה יעילותן ביצירת סינויים מידיים בעמדות הציבור המסתתף בהן וברמת הידע שלו. במיוחד הן נתגלו כיעילות לגבי הסכבה בעלת הסכלה נמוכה. יש לדאוג לכן, שהפרסום על קיומן יעסה בצינורות כאלה, כך שכל הסכבות תדענה עליהן יותר.

22% זוכרים מי נאם בבמות, אך בקרבם כפול האחוז של גבוהי ההשכלה מזה של במוכי ההשכלה.

7. סמועות וסיחות

תרומתן של סיחות איסיות להבהרת המצב עומדת במקום השני (לאחר פרסנותו של הרצוג): 23% אמרו שסיחות איסיות תרמו להם להבהרת המצב. נהנו מכך, במיוחד נשים ובמוכי ההשכלה, אך גם אקדמאים וזאת בהשוואה לתרומת העיתונות והרדיו למוראל).

מעגין לציין סלמרות גלי השמועות בארץ, מדווחים 41% בסבוע
הסני (11-19.6) כי לא שמעו דבר (רובם נמוכי הסכלה). 31% טוענים
שמעו רבות, ובראשם - האקדמאים. מסתבר כי המבוגרים, הנסים ובעלי
הסכלה עממית מנותקים יותר מסמועות. (יוצאות מכלל זה הנסים
הצעירות, עד גיל 29, ס-76% מהן טועות, וטועות הרבה).

בהסוואה בין סבוע ב' ל-א' מסתבר שסיעור תפוצת השמועות עלה
עם הזמן (מ-36% ל-59%), יחד עמו עלה גם האיוון בסמועות. בו בזמן
טבסקר הראסון סברו 74% טבדרך כלל אי אפטר לסמוך על ידיעות שלא
פורסמו וטבסמעו מפי אנסים, האחוז המקביל בסקר הסני הוא 54%.
תופעה זו מחייבת בדיקה מדוקדקת, מחמת סכנתה לציבור.

8. הערכת פעולת ההסברה הממטלתית

85% טוברים שהממטלה מיטיבה לעסות בהסברת החלטותיה, ו-51%
טוברים אף שהיא עוטה את המקסימום. אמנם, ראוי לציון סאחוז
החיוביים ביותר (51%) ירד מ-62% בסקר הראסון. אלה המבקרים
את מאמצי ההסברה הממטלתיים הם לרוב מסכילים יותר (מ-2% בין חסרי-
הסכלה עד ל-31% בין האקדמאים). כ"כ, הגברים יותר בקורתיים מאטר
הנסים.

דו"ח מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

ותגובות הציבור לאחר המלחמה

פרק על:

בעיות במישור המדיני

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 25.6.67

תוכן העניינים

עמוד

1. הרכב הממשלה 3
2. האם לצאת למלחמה? 3
3. היכרות עם מבצעי צה"ל 4
4. העתיד המדיני-גיאוגרפי 4
5. עמדות לגבי פעולות הממשלה 5
6. כוונות הצבעה 6

בעיות במישור המדיני*

1. הרכב הממשלה

ימים ספורים לפני פרוץ הקרבות הורחב בסיסה של הממשלה. הידיעה על השינויים בהרכב הממשלה היתה נחלתו של החלק הארי של האוכלוסיה (88%). מאידך, כפי שניתן אמנם לצפות, היתה רמת הידיעה נמוכה יותר בין בעלי השכלה נמוכה. דבר זה מתבטא אף בהבדלים ברמת הידיעה בין בני קבוצות אתניות שונות. לדוגמה - בין יוצאי ארצות אסיה-אפריקה הגיעה רמת אי-הידיעה ל-26% (לעומת 12% באוכלוסיה הכללית). מרבית הנשאלים אף הגיבו בחיוב לצירופם של השרים החדשים לממשלה (67%) וכמחצית מן האוכלוסיה סברה שיש להמשיך בהרכב ממשלתי כזה לפרק זמן בלתי מוגבל. השיעור הגבוה ביותר בין המצדדים בהמשך ההרכב הממשלתי המורחב נמצא בין בעלי רמות ההשכלה הבינוניות, בעוד שהנשאלים ברמות ההשכלה הגבוהות נטו להגביל את משך הזמן שבו ניתן לפעול בהרכב ממשלתי כזה. ברמות ההשכלה הנמוכות נמצא שיעור גבוה של נשאלים שהגיבו ב"אינני יודע" על שאלה זו.

• האם לצאת למלחמה?

בסקר הראשון, טענו 49% מהנשאלים שישראל היתה צריכה לצאת למלחמה באויב כשהתחילו המצרים לאיים עלינו. אך, בין הנשאלים ביום א', 4.6.67, רק 25% ענו בחיוב שאנו צריכים לצאת למלחמה "עכשיו". השאלה הראשונה נשאלה שוב בסקר השני, ואז ענו 72% בחיוב. מסתבר, כי חלק גדול מן הנשאלים מוכן היה לצדד במלחמה לאחר שזו כבר הפכה לעובדה ולטעון כאילו נקט בעמדה כזו עוד לפני שפרצה, אך יש לראות בכך בעיקר שינוי עמדה לאחר מעשה. בקרב 72%

* פרטים טכניים על שיטת המחקר מצויים בדו"ח מס. 1 - "לפני המערכה ובעיצומה", ובדו"ח מסכם. של דו"ח מס. 2.

אלה גדול מעט סיעורם של הגברים בהטוואה לבנים וגבוה במעט אף סיעורם של ילידי הארץ לעומת ילידי אירופה ואסיה-אפריקה. אף, ההבדלים בתחום זה הינם מצומצמים למדי. מענין לציין, כי נמצא קשר בין ההערכות לגבי רמת הליכוד החברתי לבין התמיכה במלחמה. המצדדים במלחמה היו אף אלה שהביעו דעתם כי ישראל הצליחה במיזוג הגליות. (ראה בדו"ח על "ליכוד חברתי").

היכרות עם מבצעי צה"ל:

הרוב המכריע שבאוכלוסיה ידע אילו שטחים נכבסו בידי צה"ל. מאידך ענו כ-15% מהנחקרים, כי אף רבת-עמון ודמסק נכבסו. גם במקרה זה מצויים הסוגים בין יוצאי אסיה-אפריקה, ובין בעלי ההסכלה הנמוכה. רמת אינפורמציה זו, שנראית לכאורה כנאה ביותר, נופלת בצורה תלולה טעה שנתבקשו המרואיינים לזהות את אזורי הכיבוש על המפה. כסליש מהאוכלוסיה לא יכול היה לזהות על גבי המפה אף מקום אחד ורק כסליש זיהה נכון את כל שט נקודות עליהן הוצבע על המפה. גם במקרה זה נמצא קשר ברור עם רמת ההסכלה של האוכלוסיה. חוסר התמצאות זה גם קשור למשתנים אחרים שנבדקו בסקר. ככל שמזדהים עם מפלגה פוליטית, וככל סמתנגדים לפעולת הממשלה להבטחת מקום הדת במדינה, כך עולה הכושר לזהות את המקומות שנכבסו במפה. הבקיאים במפה סוברים יותר כי בעיית הדת עשויה להפוך בעתיד לבעיה חמורה יותר מכפי שהיא היום. אלה שלא הצליחו לזהות אף סם אחד כהלכה על גבי המפה היו אף אלה שהביעו דעה חיובית יותר לגבי מקומה של הדת הן בחייהם והן בחייה של החברה הישראלית בכללה.

העתיד המדיני-גיאוגרפי

כסני סלישים מהמרואיינים הביעו נכונות לויתורים קלים למדינות ערב לגבי הסטחים שנכבסו, אף כי 22% התנגדו לכל ויתור. מאידך מסתנה אחוז הנוטים לויתורים כשהמדובר במקומות ספציפיים. ההסכמה

המלאה ביותר הנה לגבי המסך ההחזקה בירושלים (98%). 81% מעוניינים בהמסכת ההחזקה בגדה המערבית, 82% מעוניינים להמשיך ולהחזיק בטארם-א-סייך, 72% מעוניינים בהחזקת רצועת עזה, ואילו 33% בלבד מעוניינים בהחזקת מדבר סיני.

מימצא מפתיע במידת מה הוא זה המגלה כי הנכונות לויתורים מצוייה בקבוצות הנמוכות ביותר והגבוהות ביותר, בעוד שיותר נוקטות בגד ויתורים מצוייה דווקא בקבוצות ההשכלה הבינונית. דברים אלה אמורים לגבי כל המקומות הכבושים שהוזכרו לעיל, פרט למדבר סיני, שלגביו גדלה נוקטותן של קבוצות ההשכלה הנמוכות בעוד שטיעור הנכונות לויתורים של בעלי ההשכלה הגבוהה עומד בעינו. אין בנתונים חומר נוסף מספיק למתן הסבר לתופעה זו. עם זאת נראה כי, אם נתעלם לרגע מההבדלים בין קבוצות ההשכלה, הרי הנכונות לוותר על אזור כיבוש מסויים קטנה עם גידול מסמעותו הסמלית של המקום ולא דווקא עם מסמעותו הכלכלית או האסטרטגית-צבאית. לדוגמה - הנכונות הרבה לוותר על מדבר סיני על אף המסמעות הצבאית של ויתור זה ועל אף המסמעות הכלכלית (נפט) שהצביעה עליה העיתונות, לעומת הנוקטות בויתור על טארם-א-סייך הנתפסת אולי כנקודה שבגללה הוצתה התבערה.

עמדות לגבי פעולות הממשלה:

החלק הארי של הנשאלים (89%) הביעו דעה חיובית לגבי הקו בו נקטה הממשלה. הערכה חיובית זו גברה עם הזמן ועם נצחונות צה"ל.

מה דעתך על הדרך שבה מטפלת הממשלה במצב הנוכחי?	ערב המלחמה 4/6	פרוץ המלחמה 5/6	במלחמה 6-7/6	אחר המלחמה 11-19/6
בחרה בדרך טובה מאד	24%	29%	45%	40%
בחרה בדרך טובה	48%	56%	43%	49%
בחרה בדרך לא כ"כ טובה	11	4	5	2
בחרה בדרך כלל לא טובה	4	4	-	-
אין לה דרך ברורה	4	-	2	4
אינני יודע	10	7	5	5
	100%	100%	100%	100%

העליה הדרמתית ביותר בסיעור הסוענים, כי הממשלה בחרה בדרך טובה מאד חלה בימים הסני והסליטי למלחמה. עם זאת ראוי לציין את הירידה הקלה באחוז זה שבאה מיד עם סיום הקרבות. גם באשר לסאלה זו מתגלה הנטיה של ירידת סיעור המצודדים ללא סייג בפעולת הממשלה ככל שעולה רמת ההסכלה. לדוגמה, בעוד שבין בעלי ההסכלה העממית מגיע אחוז זה ל-48%, הוא עומד על 33% בין בעלי ההסכלה האקדמית, שאחוזם גבוה יותר בין אלו ששענו רק כי הממשלה בחרה בדרך טובה.

6. כוונות הצבעה

לסאלה אם יצביעו היום (אילו התקיימו היום בחירות) עבור אותה מפלגה בעדה הצביעו בבחירות 1965 ענו בחיוב 63% מהנשאלים. 13% שענו, כי בהחלט לא היו מצביעים בעד אותה מפלגה ואילו 16% נוספים הססו באשר לבחירתם המפלגתית. אין כמעט להבחין בהבדלים בסאלה זו בהתאם לארצות המוצא של הנשאלים. מאידך - אתם נשאלים אשר הגדירו עצמם כבעלי הזדהות מפלגתית הם אף אלו אשר לא גילו נטיה לסנות את דפוסי ההצבעה שלהם. נטיות הססנות או כוונה לסנות את אופי ההצבעה נתגלו בעיקר בין בעלי ההסכלה הנמוכה ביותר והגבוהה ביותר. העקביות בהחזקה בקו הפוליטי שבו החזיקו בבחירות הקודמות עולה בקנה אחד אף עם העליה ברמת הפעילות הפוליטית וברמת האינפורמציה המדינית והצבאית. (במחקר שנערך לפני כמחצית השנה התקבלו תשובות דומות לסאלה זו).

ד"ר ח. מס. 2 בסידרה "בעיות הציבור"

תגובות הציבור לאחר המלחמה

פרק על:

ליכוד חברתי

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 25.6.67

IS/131/R(H)

תוכן העניינים

עמוד

3 I - הקדמה

II - הממצאים

3 1. הליכוד החברתי בהווה

3 א. הספעת הנסיון המלחמתי על המגויסים

4 ב. בעיות כלכליות של עדות המזרח

6 ג. ביטויי הבדלים עדתיים בלקחים מאספקטים אזרחיים של המלחמה

6 2. עתיד הליכוד החברתי - תחזית המרואיינים

6 א. מבוא

7 ב. נכונות למפנה ואופטימיות

8 ג. פתיחות למגע עם בני עדות אחרות

10 ד. הליכוד הפוליטי והדתי

12 ה. סיכום

12 3. לוחות

12 מס. 1: תחזית המרואיינים על הליכוד החברתי

13 מס. 2: אחוז המרואיינים המגלים אופטימיות לגבי העתיד בסלוסה שטחים

14 מס. 3: התפלגות המרואיינים לפי ארבע סאלות הנוגעות לענין סיכון מעורב

I - הקדמה

העובדה שתקופת המלחמה והנצחון הספיעה רבות על הרגסת הליכוד וברתי במדינה מצאה אימות רב במימצאי המחקר. אך, לימוד הפרטים חשוב די להסיק לקחים עבור קביעת מדיניות לניצולו של ליכוד זה. פרטים טכניים על שיטות המחקר מצויים בדו"ח מס. 1 - "לפני המערכה עיצומה" ובדו"ח מס. 2, "דו"ח מסכם".

II - המימצאים

הליכוד החברתי בהווה:

א. השפעת הנסיון המלחמתי על המגוייסיים:

למעלה ממחצית המרואינים (53%) מחזיקים בדעה, שהמגוייסיים יחזרו לחיים האזרחיים עם מטען של נסיון אסר יספיע על התנהגותם בעתיד. התחומים אסר לדעת הנחקרים יוספעו בעיקר הם: סיתופיות לטובת הכלל והתנדבות (הקרבת אינשרס הפרט לטובת הכלל), הגסמה עצמית וכבוד עצמי, עזרה הדדית ומוראל גבוה. כלומר: נבדקים אלה מצפים להמשכיותה של הרוח ססררה בימי המלחמה. לעומתם, 29% סבורים שלא תהיה השפעה כזו על המגוייסיים לכסיסתחררו ו-18% אינם בטוחים. בסקר הסבוע הזה כלולים נוטאים אחרים העסויים ללמד על עתיד הליכוד החברתי במדינתנו.

קיים הבדל עדתי בתסובה לסאלה זו - פחות מעולי אפריקה ואסיה בדעה שהנסיון במלחמה יספיע מאסר אצל הקבוצות האחרות. גם אנשים עם הסכלה גבוהה יותר עלולים להחזיק בדעה זאת. אין קסר בין

התשובה לסאלה זאת והגיל, אבל נסים נוטות יותר מגברים לחסוב
סהנסיון יספיע על המגוייסים כסיחורו לחיים האזרחיים.

ב. בעיות כלכליות של עדות המזרח:

עם כל ההתלהבות לליכוד, לא נספחו לגמרי הבעיות הכלכליות
סעדיין עומדות על הפרק.

ילידי אפריקה ואסיה אופטימיים לא פחות מן האחרים, לגבי
הדעה כי בסנים הבאות יהיו יחסים יותר טובים בין העדות הסונות
(לפחות 90% מכל קבוצה אומרים "הרבה יותר טובים" או "יותר
טובים"). אבל, אין להתעלם מן המימצא הנוסף, סעדיין יס לדאוג
לבעיות רציניות הקסורות בפער הכלכלי הממסין (וסימסין) להתקיים
בין העדות. ביטוי ראסון בכיוון זה הוא התגובה לסאלה על רכיסת
איגרות חוב ממסליות.

עולים מן המערב ובניהם ילידי הארץ, זהים בזה ס-53% אומרים
"כן, בהחלט אקנה" ועוד 21% מעידים סכבר ניתנו הוראות לנכות
ממסכורתם עבור מסרה זו. ההיפך נכון לגבי עולים מאפריקה-אסיה.
26% מוסרים ס"אין לי כסף לזה", ורק 25% עונים "כן, בהחלט אקנה".
כדאי לציין גם ס-21% מקבוצה זאת לא סמעו על האגרת, לעומת 23%
סל הקבוצות האחרות.

הסאלה: "הממסלה מוכרת עכסו איגרות חוב מיוחדות, כי המלחמה
עלתה בהרבה כסף. האם חסבת (אתה או בן זוגך) לקנות איגרות כאלו?"

תשובה	ילידי הארץ (בני עולים מן המערב)	עולים מן המערב	יולי מן אסיה- אפריקה
לא סמעתי על זה	3%	2%	21%
לא, אין לי כסף לזה	17%	11%	26%
לא, אני כבר תרמתי מספיק בדרך אחרת	1%	1%	2%
כן, אולי אקנה	6%	11%	16%
כן, בהחלט אקנה	53%	53%	25%
כן, במקום העבודה החליטו להוריד מהמסכורת שלי	21%	21%	9%
סה"כ אחוזים מקרים	101% (78)	99% (416)	99% (182)

הסלכה לעתיד הקטורה בפער הכלכלי בין העדות אפסר להסיק מן
התשובות לסאלה על סביתות עובדים. בתוך כל העדות אומר הרוב
הגדול של הנחקרים, כי בחודשים הבאים יט לוותר על סביתות. אך,
בכל זאת 12% מילידי אסיה-אפריקה טוענים שכדאי סימטיכו גם
בעתיד בסביתות:

הסאלה: "בסנה האחרונה היו כמה סביתות של עובדים בארץ סרצו
לקבל מסכורת יותר גבוהה, האם אתה חוטב טבחדטים הבאים כדאי
סימטיכו בסביתות כאלו? או כדאי לוותר?"

תשובה	ילידי הארץ (בני עולים מן המערב)	עולים מן המערב	עולים מן אסיה- אפריקה
בהחלט כדאי סימטיכו	4%	4%	4%
אולי כדאי סימטיכו	-	3%	8%
אולי כדאי סיוותרו	18%	18%	29%
בהחלט כדאי סיוותרו	78%	76%	59%
סה"כ אחוזים מקרים	100% (177)	100% (409)	100% (78)

המימצאים הללו מקבלים את אישורם גם מן המיתאמים היסודיים עם הסכלה (גורם הקסור באופן הדוק עם עדה). בעלי הסכלה נמוכה שוענים הרבה יותר מן האחרים "סאין כסף" לקנות איגרות חוב, ובושים יותר לצוד בהמסכת סביתות עובדים בחודשים הבאים. ניתן אולי להסיק את המסקנה סאמציהם המוגבלים יותר של עולי אפריקה-אסיה מקטינים את יכולתם לייסם את רצונם הטוב להקריב אינטרסים פרטיים על אף סרצון זה אינו נמוך יותר מאשר אצל הקבוצות האחרות.

ג. ביטויי הבדלים עדתיים בלקחים מאספקטים אורחיים של המלחמה:

דווקא בימים בהם סרר ליכוד חברתי מירבי בקרב האוכלוסיה, מעניין לדעת איזה ביטוי קיבלו ההבדלים העדתיים המוכרים לנו מזמנים רגילים.

לדוגמא, בענייני הג"א, ידעו 60% מהאסכנזים כיצד להתקטר עם סלטונות הג"א, לעומת 40% בקרב יוצאי עדות המזרח. 38% מהמזרחיים טענו כי לא ביקרו אצלם, בבית או בסיכון, משעם הג"א, לעומת כ-20% מהאסכנזים. כמו-כן, בין יוצאי עדות המזרח קטן יחסית אחוז אלה סקראו והבינו את חוברות ההסברה של הג"א: 60% לעומת כ-80% בקרב האסכנזים.

2. עתיד הליכוד החברתי - תחזית המרואיינים

א. מבוא

עתיד הליכוד החברתי בארץ בוחח בדו"ח זה בסלוסה מיסורים: עדה, דת ומפלגה. כיצד רואה הציבור את העתיד במיסורים אלו? האם יתרבו או יתמעטו הניגודים בין תת-קבוצות בחברה? האם רואה

הציבור את העתיד כחוזר למצב של העבר? האם מצפה הוא לסינויים במערכת היחסים בין קבוצות בעלות אינטרסים טובים בחברה?

הוצגו כמה סאלות המתייחסות לסלוסה ממדים של הדיפרנציאציה החברתית בארץ: עדה, דת ומפלגה. בכל סאלה ניסינו לקבוע כיצד רואה הנטאל את העתיד מבחינת הליכוד החברתי במיסור הנדון. כמו כן נבדקה הספעתם של ארבעה סוגי מסתנים על דעות אלה: (א) מסתני רקע (הסכלה, מוצא, מין, גיל, וותק בארץ, דת); (ב) חטיפות לסכנה בתקופת המלחמה (הסתתפות בקרבות, נוכחות בירוסלים בזמן ההפגזות); (ג) נכונות להקריב למען המדינה ולוותר על אינטרסים איסיים (נכונות לוותר על טביות בתקופה זו, דעה על המסך ממטלת הליכוד, הסתתפות בפעולות התנדבותיות); (ד) מסתני מוראל פסיכולוגיים (מצב רוח, הערכה סוביקטיבית של מצב הבריות).

ב. נכונות למפנה ואופטימיות:

הציבור מאמין סעברנו נקודת מפנה בחיים החברתיים של המדינה: העתיד יהיה טובה מן העבר מבחינת יחסי עדות, קבוצות דת ומפלגה. מסקנה זו נובעת מן העובדה סרק 4%-5% חוסבים סהמצב בעתיד יסאר ללא סינוי. נראה, כי הציבור נכון למפנה ואולי אף מצפה לסינויים מרחיקי לכת במבנה החברתי של המדינה.

באופן כללי, נראה סהציבור אופטימי לגבי העתיד בסלוסת המיסורים הנדונים. רוב רובם של התוסבים רואים את העתיד כמאופיין בפחות חילוקי דעות ויותר הסכמה בין קבוצות עדה, דת ומפלגה. לוח מס. 1 מראה סהאופטימיות הגדולה ביותר מתבטאת במיסור העדתי סבו כ-90% חוסבים סיהיו בעתיד יחסים טובים יותר בין העדות. לעומת זאת מתגלית אופטימיות נמוכה קצת יותר במיסור הדתי סבו רק 70% מצפים לפחות חילוקי דעות בעתיד. בין סני הקוסבים האלה נופל

המיסור המפלגתי ובו 83% מאמינים שיהיה יותר הסכמה בין המפלגות בעתיד. הנתונים מצביעים ללא ספק על מידה גדולה למדי של אופטימיות שבסארה ברמתה הגבוהה למסך שבועיים ימים בהם בוצעו הראיונות ולא הראתה שום סימני ירידה גם לקראת סוף תקופה זו. מענין, שתוסבים בעלי הסכלה נמוכה מגלים אופטימיות רבה יותר מהמסכילים בסלוטת הסטחים הנדונים (ראה לוח מס. 2).

אופטימיות גדולה לגבי עתיד היחסים העדתיים בארץ רווחת בין רוב חלקי הציבור. כזכור, נבדק הקשר בין ראיית העתיד במיסור העדתי לבין מסתנים בארבעה שטחים סונים. כמעט שלא נמצא קשר סטטיסטי בניתוח זה, תופעה הרומזת על פיזור רחב של האופטימיות בכל חוגי הציבור. רק עולים מארצות אסיה-אפריקה מגלים מידה קצת גבוהה יותר של אופטימיות מקבוצות עדתיות אחרות.

אופטימיות זו מעניבת במיוחד לאור הדעות הפוסרות על מידת הצלחת מיזוג הגלויות עד כה. רק 13% מהציבור מסוכנע שמיזוג הגלויות עד עתה "הצליח מאוד". 4% מציין שאין מיזוג בכלל ואילו 28% בדעה שהמיזוג לא הצליח כל כך. 9% מהציבור, במיוחד חסרי ההסכלה ובני עדות המזרח, גם אינם יודעים מה זה "מיזוג גלויות". גם כאן, נמצא שתוסבים בעלי הסכלה נמוכה מגלים דעות חיוביות יותר. כמו כן נראה כי נסים מאמינות יותר מגברים כי מיזוג הגלויות הצליח.

ג. פתיחות למגע עם בני עדות אחרות:

על מנת לעמוד על כמה אספקטים אישיים נוספים של היחסים בין העדות, נשאלו המחאיינים ארבע שאלות בדבר נכונותם להתגורר בתנאי דיור "מעורבים" מבחינה עדתית. השאלה הראשונה היתה: "בדרך כלל המעדיף אתה לגור בבית בו יושבים רק יוצאי ארצך?" - התוצאות הראו כי מרבית המרואיינים מוכנים להתגורר בדיור

מעורב. 25% אמרו, כי אינם מעדיפים תנאי דיור הומוגניים ואילו 65% אמרו, כי אין הדבר מסנה לגביהם. רק 10% מהנחקרים הודו, כי הם מעדיפים להתגורר בבניינים הומוגניים מבחינה עדתית (ראה לוח מס. 3).

סאלה סונה במקצת הוצגה על מנת לבחון את הנסיות בקרב הקבוצה האמצעית (אלו ששענו כי אין הדבר מסנה לגביהם). הסאלה שהוצגה היתה: "אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצך ובית בו יושבים יוצאי כמה ארצות, באיזה היית בוחר?" כאן מצביעה ההתפלגות על תמונה פחות מעודת. לפי לוח מס. 3 6% שענו כי בהחלט אינם מעוניינים להתגורר בדיור מעורב, ואילו 15% אמרו כי הם סבורים שאכן יבחרו בבית בו מתגוררים יוצאי כמה ארצות. כמה נסיות מענינות התגלו בין המרואיינים בנושא זה. בדרך כלל אנשים בעלי הסכלה תיכונית או גבוהה מוכנים יותר להתגורר בדיור מעורב. הנתונים מאשרים את ההנחה כי ככל שעולה רמת ההסכלה גוברת הנסיה לעמדות ולדעות ליברליות יותר בתחום יחסי העדות. מימצא טני מצביע על כך כי נסים צעירות, דהיינו למטה מגיל 39, נוטות להיות ליברליות יותר בתחום זה מאשר גברים מאותה קבוצת גיל. ניתן, אולי, להסיק מכך כי המאמצים בעתיד המכוונים להגברת נכונות האוכלוסיה להתגורר בתנאי דיור מעורבים צריכים להיות מכוונים לנשים באוכלוסיה.

נסיה נוספת מצביעה על כך כי האוכלוסיה הדתית נוטה להיות סמרבית יותר בנושא זה. בסלוט מתוך ארבע הסאלות שהוצגו נתגלתה האוכלוסיה הבלתי דתית כבעלת פתיחות גדולה יותר לדיור מעורב. הקשר בין אוריינטאציה פוליטית ועמדות לגבי דיור נבדק אף הוא. נמצא רמז כי בעלי נסיות פוליטיות ליברליות נוטים יותר לדיור מעורב. הסאלה אשר באה לבדוק את האוריינטאציה הפוליטית

היתה: "בקטר למבנה החיים הכלכליים בארץ האם אתה תומך בגיטה סוציאליסטית או תומך יותר בגיטה קפיטליסטית?" ההבחה היתה כי אלו התומכים בגיטה סוציאליסטית נוטים לליברליות פוליטית. לסיכום נראה כי קיים כאן צרוף של תכונות - גיל צעיר יחסית, רמת הסכלה גבוהה, חילוניות, ונטיה פוליטית ליברלית - הקטורות זו לזו כך סמרואיינים בעלי תכונות אלו הינם הפתוחים יותר למגע אישי עם בני עדות אחרות* לא נמצאו כל הבדלים בקטר לנטיה זו בהתאם לוותק המגורים בארץ או בהתאם להסתייכות העדתית.

ד. הליכוד הפוליטי והדתי:

לגבי עתיד הליכוד הפוליטי גם כן מתגלית, כאמור, מידה ביכרת של אופטימיות. אולם, נראה מהנתונים המובאים כאן שבניגוד למסקנתנו על עתיד היחסים העדתיים, אין היא מפורזת באותה מידה בין חלקי הציבור הסונים. כבר צויין סאופטימיות זו בולטת יותר בין תושבים בעלי הסכלה נמוכה. כמו כן, מגלים ילידי הארץ (ממוצא אירופי) פחות אופטימיות בסטח זה. הציבור ה"ימני" (בעלי אורינטאציה קפיטליסטית יותר מסוציאליסטית) אופטימי יותר מהציבור ה"סמאלי" בסטח הפוליטי. בוסף על כך, נמצא סחוגים דתיים יותר אופטימיים מחוגים חילוניים לגבי העתיד הפוליטי של המדינה. מימצא זה מתקטר עם העובדה שתושבים דתיים הם אופטימיים גם לגבי מידת ההסכמה הדתית בעתיד. מן הראוי לטאול אם אין אפשרות סגופים ציבוריים יקחו בחסבון את האופטימיות הגבוהה של חוגים אלה בייסום פעולות מתאימות.

לבסוף יט לציין סאותר חלק של הציבור אטר עטה מסהו מיוחד לעזור במאמץ הציבורי מתבטא אף הוא באופטימיות גבוהה יחסית במיטור הפוליטי. לא ניתן היה לנתח כאן מה בדיוק אופיין של

יש להעיר שלא נבדקו בשלב זה הקטרים ההודיים בין משתנים כך שלא נוכל להצביע בצורה חד-משמעית על מבנה הקטר בין משתנים אלה.

פעולות אלה, אולם נראה כחסוב ספעילות במיסור האיסי למען המסימה הכללית תורמת למידת האופטימיות במיסור הפוליטי. מענין שדפוס דומה מתגלה במיסור הליכוד הדתי.

כמו שכבר צויין, במיסור הדתי נמצאת מידת האופטימיות הקטנה ביותר: רק 70% מהציבור מאמין שיהיו פחות חילוקי דעות בסטח זה בעתיד. מסתבר שגם מידה זו של אופטימיות אינה מפורזת באופן סווה בין חוגים סונים של הציבור וקיימים הבדלים ניכרים בין סוגים סונים של תוסבים. כבר הוצבע על הבדלים בין קבוצות בעלות הסכלה טובה. בסטח זה, שלא כדוגמת סני הסטחים האחרים של הליכוד החברתי שנחקרו, נמצאו גם הבדלים בין קבוצות מין וגיל.

הגברים, שלגביהם חיוניות הבעיות הדתיות יותר, מגלים דעות קוטביות יותר מהנסים בדבר עתיד היחסים הדתיים. הם נוטים לראות את העתיד כמאופיין בהרבה מאד בעיות או במעט מאד בעיות דתיות, ואילו הנסים נוטות לראות את העתיד בסטח זה באור מתון יותר: דעותיהן מרוכזות בתסובות האמצעיות, הפוסרות.

מימצא סני בעל ענין הוא שתוסבים צעירים מגלים פסימיות רבה יותר מתוסבים מבוגרים לגבי עתיד היחסים הדתיים.

כבר הוער, שנמצא קטר בין מידת הדתיות של הנטאל לבין ראיית העתיד במיסור זה: תוסבים דתיים יותר מתבטאים באופטימיות יחסית גבוהה. כזכור מקביל דפוס זה לדפוס שמצאנו במיסור הליכוד הפוליטי. סאר המסתנים שנבדקו לא הצביעו על תלות עם תפיסת עתיד הליכוד הדתי.

ה. סיכום:

בסיכום, נראה שהציבור מאמין שעברנו בקודת מפתח מבחינת הליכוד החברתי בארץ וחוסב שהמצב כבר לא יחזור לכפי שהיה לפני תקופת הכוננות והמלחמה. מתגלית אופטימיות ניכרת לגבי הליכוד העדתי, המפלגתי והדתי, אולם, אופטימיות זו בולטת במיוחד במיסור העדתי. תופעה אחרונה זו מעניינת ביותר מסוט סנראה, כי חסרה בציבור תודעה כללית של הצלחת מסימת מיזוג הגלויות עד עתה. בטטח הדת התקוות פחות גדולות. כמו כן, נראה כי קיימת הומוגניות דיפרנציאלית בציבור לגבי ראיית עתיד הליכוד החברתי בסלוסה טטחים אלה, כסמידת ההומוגניות גדולה ביותר בטטח העדתי בו האופטימיות רווחת בכל החוגים, ואילו בטטחי הדת והפוליטיקה מתגלים חילוקי דעות רבים יותר בין תת-קבוצות בעלות רקע טובה.

לוחות

לוח מס. 1

תחזית המראיינים על הליכוד החברתי

עדה	מפלגה	דת
יהיו יחסים הרבה יותר טובים	תהיה הרבה יותר הסכמה	יהיו מעט מאד בעיות בעתיד
19	21	9
יותר טובים	תהיה יותר הסכמה	יהיו פחות בעיות מאסר עכסו
71	62	61
יותר רעים	תהיה פחות הסכמה מאסר עכסו	יהיו יותר בעיות
5	12	19
זרבה יותר רעים	תהיה הרבה פחות הסכמה מעכסו	יהיו הרבה יותר בעיות
1	1	6
לא יהיה סינוי	לא יהיה סינוי	לא יהיה סינוי
4	4	5
100% (667)	100% (641)	100% (633)

לוח מס. 2

אחרי המראיינים המגלים אופטימיות לגבי העמיד בשלושה שטחים

השכלה	עדה * "יהיו יחסים הרבה יותר הסכמה"	מפלגה "תהיה הרבה יותר או יותר הסכמה"	דת "יהיו מעט מאוד או פחות בעיות בעתיד"
לא למד בכלל	26% (47)	89% (42)	80% (39)
בי"ס עממי חלקי	25% (110)	89% (103)	71% (104)
גמר בי"ס עממי	25% (136)	87% (132)	77% (130)
בי"ס תיכון או מקצועי, חלקי	14% (155)	80% (153)	66% (149)
גמר בי"ס תיכון או מקצועי	17% (127)	77% (123)	66% (125)
השכלה אוניברסיטאית חלקית	16% (56)	79% (53)	69% (51)
השכלה אוניברסיטאית מלאה	11% (37)	75% (36)	58% (36)

בגלל העובדה ש-90% מהמראיינים נפלו בסתי הקטגוריות ה"אופטימיות",
הוחלט להתייחס במיסור זה של הליכוד החברתי רק לקטגוריה הקיצונית
ביותר.

לוח מס. 3

התפלגות המרואיינים לפי ארבע שאלות הנוגעות לענין שיכון מעורב

"בדרך כלל, המעדיף אתה לגור בבית בו יושבים רק יוצאי ארצך?"

<u>לא</u>	<u>לא אכפת לי</u>	<u>כן</u>
27%	64%	10%
		(693)

"אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצך ובית בו יושבים יוצאי כמה ארצות, באיזה היית בוחר?"

<u>בבית מעורב</u>	<u>דומני שבבית מעורב</u>	<u>דומני שבבית לא מעורב</u>	<u>אני בטוח שבבית לא מעורב</u>	<u>אדיש, לא אכפת</u>
50%	24%	16%	7%	2%
				(675)

"בניח שאתה גר בבית בו הסכנים הם רק מבני ארצך והיית מסכים סיכניסו לדירה פנויה מספחה אחת שלא מבני ארצך?"

<u>כן, בהחלט</u>	<u>דומני שכן</u>	<u>דומני שלא</u>	<u>בהחלט לא</u>
73%	18%	6%	2%
			(689)

"בניח שאתה גר בבית בו הסכנים הם רק מבני ארצך והיית מסכים סיכניסו לדירות פנויות כמה מספחות שלא מבני ארצך?"

<u>כן, בהחלט</u>	<u>דומני שכן</u>	<u>דומני שלא</u>	<u>בהחלט לא</u>
69%	21%	8%	2%
			(691)

דו"ח מס. 3 במידרה "בעיות הציבור"

התפלגויות התשובות לשאלות ששאלו במקרים 1. 2. ו-3.

(נחוני ביניים)

מוגש למשרד ראש-הממשלה

ירושלים, 29.6.67

המכון למחקר
חברתי ופוליטי

מכון לקוממוניקציה
זאנוי ברמיטה העברית

בעיות הציבור

התפלגויות התשובות לשאלות שנשאלו ב-2 או ב-3 סקרים*

התפלגות באחוזים

1. המקום בו נערך הראיון:

	סקר מס. 13	סקר מס. 3א	סקר מס. 2	סקר מס. 1
0 ירושלים	11	16	12	14
1 תל-אביב, חולון, בני-ברק, רמת-גן, פתח-תקוה, בת-ים, גבעתיים	38	56	50	48
2 חיפה והקריות	19	28	30	32
3 ראשון-לציון, רחובות, אשדוד, אשקלון, נס-ציונה	5	100%	-	-
4 באר-שבע, דימונה, אילת	6	-	6	7
5 כפר-סבא, רעננה, רמת-השרון, נתניה, פרדס-חנה, חדרה, הדר-רמתיים	10	-	-	-
6 רמלה, לוד	1	-	-	-
7 עכו, נהריה, טבריה, צפת, עפולה	4	-	-	-
8 אור-עקיבא, קרית-גת, בית-שאן, קרית- מלאכי, בית-שמש, קרית-שמונה, יהוד	2	-	-	-
9 מקום אחר. איזה?	4	-	-	-

2. האם היית מגוייס? בתפקיד קרבי?

האם אתה עדיין מגוייס? (בסקר מס. 1
נשאל רק: "האם אתה מגוייס?")

1 כן, בתפקיד קרבי, ועדיין מגוייס	4	3	1	9
2 כן, בתפקיד לא-קרבי, ועדיין מגוייס	3	3	3	
3 כן, בתפקיד קרבי, וכבר שוחרר	6	5	3	
4 כן, בתפקיד לא-קרבי, וכבר שוחרר	6	5	5	
5 כן, אך רק בהג"א (עדיין מגוייס או משוחרר)	4	2	4	
6 כן, גיוס בעבודה, כך שאיני ישן בדרך כלל בבית	4	4	2	91
7 לא מגוייס (אף אחד מהנ"ל)	74	77	82	

* השאלות שלגביהן מובאות כאן ההתפלגויות נשאלו, בניסוח זהה, לפחות בשניים מתוך שלושת הסקרים שבוצעו עד כה בסידרה "בעיות הציבור".

סקר מס. 1 נערך בתקופה 6.67-7.4. רואיינו בו 332 איש בירושלים, תל-אביב רבה, חיפה רבה ובאר-שבע.

סקר מס. 2 נערך בתקופה 6.67-19.11. רואיינו 708 איש ב-4 הערים שבהן נערך סקר מס. 1. סקר מס. 3א בוצע בתקופה 6.67-29.6.20 ואף הוא מתייחס לאוכלוסית 4 הערים הנ"ל.

סקר מס. 3ב בוצע בתקופה 6.67-29.6.20 ורואיינו בו מדגם מייצג של האוכלוסיה היהודית בישראל המתגוררת בישובים שאוכלוסיותם עולה על 5000 נפש. הנתונים בסקר 3ב כוללים את אוכלוסית סקר 3א.

הנתונים המובאים כאן לסקר מס. 3א ו-3ב הם נתוני ביניים, ומבוססים על 1,489 מקרים, מתוכם 1,008 בסקר 3א.

התפלגות באחוזים

3. האם מישתוו מבני משפחתך היה מגוייס?

סקר	סקר	סקר	סקר
מס. 1	מס. 2	מס. 3א	מס. 3ב
46	24	21	21
54	23	22	21
	2	1	1
	10	13	14
	11	11	11
	17	23	22
	13	10	10

4. איך מצב הרוח שלך בימים אלה?

1 טוב כמעט כל הזמן (או כל הזמן)	32	33	27	18
2 טוב רוב הזמן	29	29	20	16
3 לפעמים טוב, לפעמים לא טוב	24	23	24	33
4 לא טוב רוב הזמן	7	8	13	15
5 לא טוב כמעט כל הזמן	5	4	9	14
6 טוב וגם רע באותו זמן	3	2	6	5

5. האם בימים אלה אתה מודאג?

1 תמיד	16	14	22	33
2 כמעט תמיד	12	12	16	17
3 לעתים קרובות	16	17	13	15
4 לפעמים	25	26	21	22
5 כמעט אף פעם לא	31	31	27	13

6. כמה אתה מודאג בעיקר? (למראיתך)
סמן רק את הסיבה הראשונה שמזכיר

1 (אינו מודאג כמעט אף פעם)	32	32	27	
2 שלומי של בן משפחה מגוייס או שנפגע	11	10	26	
3 שלומי של ידיד מגוייס או שנפגע	2	2	4	
4 המצב המדיני של ישראל	30	31	19	לא נשאלה
5 המצב הצבאי של ישראל	7	6	8	
6 המצב הכלכלי של ישראל	2	2	1	
7 המצב הכלכלי שלו ושל משפחתו	7	5	3	
8 סיבה אחרת. מהי?	8	8	13	
9 יותר מאחת מהקטגוריות הנ"ל, ואף אחת לא נראית עיקרית.	4	3	-	

7. האם לדעתך האנשים הגרים בסביבתך עוזרים זה לזה מספיק?

1 כן, למופת	30	30	27	19
2 כן	42	43	52	44
3 אין צורך בעזרה מיוחדת	13	13	15	19
4 לא עוזרים כמו שאריך	11	10	6	15
5 בהחלט לא עוזרים כמו שאריך	4	4	1	2

התפלגות באחרונים

8. האם קורה שהנך מוטרד ע"י עצבנות?

1. כן, לעתים קרובות
2. כן, לפעמים
3. לא, אף פעם

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3 ב
27	29	23	23
44	44	43	43
28	27	33	33

9. הממשלה מוכרה עכשו אגרות חוב מיוחדות, כי המלחמה עלתה בהרבה כסף. האם חשבת, אתה או בן זוגך, לקנות אגרות כאלו?

1. לא, שמעתי על זה
2. לא, אין לי כסף לזה
3. לא, אני כבר חרמתי מספיק בדרך אחרת (אין דרך?)
4. לא, סיבה אחרת או אינו נותן סיבה
5. כן, אולי אקנה
6. כן, בהחלט אקנה
7. כן, במקום העבודה החליטו להוריד מהמשכורת שלי
8. כבר קניתי

7	5	7	7
16	16	17	17
1	1	2	2
-	-	3	3
13	8	8	8
45	24	24	24
18	26	25	25
-	17	14	14

לא
נשאלה

10. בשנה האחרונה היו בארץ כמה שביתות של עובדים שרצו לקבל משכורת יותר גבוהה. האם אתה חושב שבחדשים הבאים כדאי שימשיכו בשביתות כאלו? או כדאי לוותר?

1. בהחלט כדאי שימשיכו
2. אולי כדאי שימשיכו
3. אולי כדאי שיוותרו
4. בהחלט כדאי שיוותרו

4	9	9	9
4	4	4	4
21	15	16	16
71	72	71	71

לא
נשאלה

11. אם קורה ששני אנשים צריכים עבודה, אחד היה מגוייס והשתחרר עכשו, והשני לא היה מגוייס. האם צריך לתת קודם כל עבודה לזה שהיה מגוייס או ששניהם שווים בעינין זה?

1. בהחלט למגוייס
2. אולי למגוייס
3. שניהם במידה שווה
4. למי שיותר צריך את העבודה
5. למי שמתאים יותר לעבודה

30	34	35	35
9	5	6	6
23	23	23	23
28	27	25	25
10	10	9	9

לא
נשאלה

12. בודאי שמעת שמהחודש הבא נצטרך לשלם יותר מס-הכנסה, האם אתה חושב שגם אלה שהיו מגוייסים צריכים לשלם יותר או רק אלה שלא היו מגוייסים?

1. תשלומי מס-הכנסה המוגדלים צריכים לחול על כל הציבור, גם על המגוייסים
2. תשלומי מס-הכנסה המוגדלים לא צריכים לחול על המגוייסים

68	68	66	66
32	32	33	33

לא
נשאלה

התפלגות באחרונים

13. האם לדעתך, הנסיון של המגויסים
בצבא ישפיע עליהם כאשר יחזרו
לחיים האזרחיים?

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3ב
--------------	--------------	--------------	---------------

1. בהחלט כן
2. כן
3. אולי
4. לא
5. בהחלט לא

30 31 21
28 29 32
15 14 18
22 21 26
5 5 3

לא
נשאלה

14. האם אתה חושב שבשנים הבאות היחסים
בין העדות יהיו יותר טובים או
פחות טובים? (נסוח השאלה במקר מס. 2
היה קצת שונה.)

1. הרבה יותר טובים. (למה?)
2. יותר טובים. (למה?)
3. יותר רעים. (למה?)
4. הרבה יותר רעים. (למה?)
5. לא יהיה שום שינוי

26 24 19
57 59 71
2 3 5
1 1 1
14 14 4

לא
נשאלה

15. אילו יכולת לבחור בין בית בו
יושבים רק בני ארץ או אנשים
מהעדה שלך ובין בית בו יושבים
יוצאי כמה ארצות או כמה עדות,
באיזו בית היית רוצה לגור?
(נסוח השאלה והחשובות במקר
מס. 2 היה קצת שונה.)

1. בהחלט בבית שבו יושבים יוצאי כמה
ארצות או עדות
2. נדמה לי שבבית שבו יושבים יוצאי
כמה ארצות או עדות
3. נדמה לי שבבית בו יושבים רק בני
ארצי או מהעדה שלי
4. בהחלט בבית בו יושבים רק בני ארצי
או מהעדה שלי
5. אין זה איכפת לו כלל

32 32 50
13 12 25
13 13 16
9 10 7
34 34 2

לא
נשאלה

16. האם אתה חושב שבשנים הבאות יהיו
יותר או פחות חילוקי דעות (ויכוחים)
בענין דת? (נסוח השאלה במקר מס. 2
היה קצת שונה.)

1. יהיו הרבה יותר בעיות דתיות (למה?)
2. יהיו יותר בעיות (למה?)
3. יהיו פחות בעיות מאשר עכשו (למה?)
4. יהיו מעט מאוד בעיות בעתיד (למה?)
5. לא יהיה שינוי

8 7 6
13 13 19
49 51 61
6 5 9
25 24 5

לא
נשאלה

התפלגות באחרונים

17. האם אתה חושב שבשנים הבאות תהיה יותר או פחות הסכמה בין המפלגות על מה שהמדינה צריכה לעשות? (נסות השאלה בסקר מס. 2 היה קצת שונה.)

1. תהיה הרבה יותר הסכמה _____ 22
2. תהיה יותר הסכמה _____ 55
3. תהיה פחות הסכמה מאשר יש עכשו _____ 11
4. תהיה הרבה פחות הסכמה מעכשו _____ 2
5. לא יהיה שום שינוי _____ 11

18. האם לדעתך צריכה ישראל להתזיק בעיר העתיקה בבל תנאי שהוא, או למסור אותה לאחרים בתנאים מסויימים?

1. צריך להתזיק בה בכל תנאי _____ 94
2. צריך להתזיק בתנאים מסויימים. איזה? _____ 4
3. צריך להתזיק בתנאים מסויימים. איזה? _____ 2
4. לא צריך להתזיק בה _____ 0

חוץ מהעיר העתיקה כבש צה"ל עוד מקומות. לדעתך, איזה מהם צריכים אנו להתזיק כחלק ממדינת ישראל ולא למסור אותם?

19. הגדה המערבית שנכבשה מירדן:

1. להתזיק _____ 85
2. לא להתזיק _____ 10
3. אינו מכיר את המקום _____ 4

20. רצועת עזה:

1. להתזיק _____ 76
2. לא להתזיק _____ 20
3. אינו מכיר את המקום _____ 4

21. שארם-א-שייך (מיצרי טיראן):

1. להתזיק _____ 86
2. לא להתזיק _____ 11
3. אינו מכיר את המקום _____ 3

22. מדבר סיני:

1. להתזיק _____ 33
2. לא להתזיק _____ 64
3. אינו מכיר את המקום _____ 3

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3ב
לא נשאלה	21 62 12 1 4	21 55 11 2 10	22 55 11 2 11
לא נשאלה	94 4 1 0	95 4 2 0	94 4 2 0
לא נשאלה	81 19 -	86 10 4	85 10 4
לא נשאלה	72 28 -	74 22 4	76 20 4
לא נשאלה	82 18 -	87 10 3	86 11 3
לא נשאלה	33 66 -	32 66 3	33 64 3

התפלגות באחרונים

23. במצב הנוכחי, כאשר ידינו היא על העליונה, (אחרי שניצחנו במלחמה), האם בכל-זאת רצוי לוותר למדינות ערב בדברים מסויימים בכדי להגיע לשלום של ממש?

1. בשום אופן לא לוותר _____ 19
2. לוותר וויתורים קלים בלבד (מה?) _____ 69
3. לוותר וויתורים גדולים (מה?) _____ 9
4. אינו יודע _____ 2

24. האם לדעתך תהיינה מדינות-ערב מוכנות עכשו לדבר על שלום של ממש עם ישראל?

1. בהחלט, יהיו עכשו מוכנים _____ 9
2. אולי יהיו עכשו מוכנים _____ 29
3. לא, עדיין אין הם מוכנים _____ 42
4. עכשו יהיו מוכנים עוד פחות ממה שקודם _____ 8
5. מדינות אחרות כן, אחרות לא _____ 12

25. מה דעתך על הדרך שבה מטפלת הממשלה בבעיות המצב הנוכחי?

1. בחרה בדרך טובה מאד _____ 40
2. בחרה בדרך טובה _____ 50
3. בחרה בדרך לא כ"כ טובה _____ 5
4. בחרה בדרך בכלל לא טובה _____ 1
5. אין לה דרך ברורה _____ 4
6. אינני יודע _____ -

26. לו היו נערכות היום בארץ בחירות כלליות חדשות לכנסת, האם היית מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעת בבחירות האחרונות לכנסת בשנת 1965?

1. הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965 _____ 71
2. אולי הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965 _____ 9
3. לא הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965 _____ 12
4. לא הצבעתי ב-1965, כי עדיין לא הייתה לי זכות בחירה, (הייתי צעיר מדי) _____ 2
5. לא הצבעתי ב-1965, (נמנעתי או לא הייתי בארץ) _____ 5

27. האם שמעת אתמול חדשות בקול-ישראל או בגלי-צה"ל?

1. כן, שמעתי _____ 80
2. לא שמעתי _____ 18
3. אינו זוכר אם שמע _____ 1

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3ב
לא נשאלה	22 62 9 7	18 71 9 2	19 69 9 2
לא נשאלה	10 36 48 6 0	8 30 43 7 12	9 29 42 8 12
28 49 8 3 3 8	40 49 2 0 4 5	37 52 5 0 5 -	40 50 5 1 4 -
לא נשאלה	63 16 13 1 6	73 8 10 2 5	71 9 12 2 5
91 8 1	89 9 1	83 16 1	80 18 1

התפלגות באחרונים

28. כמה פעמים שמעת חדשות אתמול בקול-ישראל ובגלי-צה"ל?

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3 ב
7	10	18	20
24	28	6	5
10	10	5	5
33	32	35	31
25	20	37	39

1. אף פעם לא
2. יותר מ-10 פעמים ביום
3. בערך 10 פעמים ביום
4. 4-9 פעמים ביום
5. 1-3 פעמים ביום

29. מה היתה לדעתך הידיעה החשובה ביותר אתמול או היום בחדשות?

1. לא שמע חדשות אתמול "ב"קול-ישראל"
2. מזכיר ידיעה (איזו?)
3. אינו מזכיר ידיעה

7	10	19	21
78	72	67	63
15	18	14	15

30. עד כמה אפשר להאמין לידיעות המתפרסמות ברדיו שלנו?

1. אפשר להאמין במאה אחוז
2. בדרך כלל אפשר להאמין
3. לפעמים כן ולפעמים לא
4. בדרך כלל אי-אפשר להאמין
5. אינו שומע רדיו

42	50	41	41
45	42	46	43
11	8	11	12
2	1	1	1
-	-	2	3

31. האם אתה קורא עתון ערב בסביעות?

1. לא
2. כן, מעריב
3. כן, ידיעות אחרונות
4. כן, העולם הזה - דף יומי
5. כן, גם מעריב וגם ידיעות אחרונות

48	45	42	45
38	41	38	34
14	14	15	16
-	0	0	0
-	-	5	5

32. האם אתה קורא עתון בוקר בקביעות? (איזה, בעיקר?)

1. לא
2. על המשמר
3. למרחב
4. דבר
5. הארץ
6. היום
7. הצופה
8. המודיע או שערים
9. עתון בשפה זרה או עתון אחר. איזה?

58	60	54	58
1	1	2	2
1	1	2	1
8	5	7	6
12	15	16	13
1	1	1	1
0	1	1	1
1	1	1	1
19	16	18	17

33. לאיזה חדשות אפשר להאמין יותר - לחדשות ברדיו או לחדשות בעתון?

1. לרדיו אפשר להאמין יותר
2. אין הבדל
3. לעתון אפשר להאמין יותר
4. לא קורא עתון
5. לא שומע חדשות ברדיו
6. לא קורא עתון וגם אינו שומע חדשות ברדיו

47	40	50	47
42	39	33	34
6	7	9	8
4	14	5	7
-	-	1	1
-	-	2	3

התפלגות באחרונים

34. לא תמיד אפשר להבין מהחדשות בלבד
מה קורה, מה הן הסיבות לדברים
ומה יכול לקרות בעתיד. בימים אלה -
מה בעיקר עוזר לך להבין מה שקורה?

1. מאמרים בעתון. (ממי?)
2. שיחות עם אנשים
3. פרשנות ברדיו. (ממי?)
4. לא נחוצים לו פרשנות ומאמרים
5. חשבה אחרת. איזו?

35. איך אתה מעריך את ה"עבודה" שהרדיו
שלנו עשה בשביל האזרחים במשך
המלחמה?

1. עבודה מצויינת
2. עבודה טובה
3. עבודה די טובה
4. עבודה לא כל כך טובה
5. עבודה גרועה (למה?)
6. אינו שומע רדיו

36. האם קרה בימים האחרונים ששמעת
ממי שהוא חדשות וידיעות על המצב
שלא קבלת מהעתון או מהרדיו?

1. כן, הרבה פעמים (מה הדבר האחרון
ששמעת?)
2. כן, פעם או פעמיים (מה הדבר האחרון
ששמעת?)
3. לא

37. האם אתה חושב שהממשלה עושה מספיק
בימים האחרונים בשביל להסביר לנו
את ההחלטות שלה?

1. כן, היא עושה כל מה שאפשר לעשות,
הרבה מאד
2. כן, היא עושה הרבה
3. לא, היא עושה מעט מדי
4. לא, היא כמעט ולא עושה כלום

השאלות הבאות עוסקות בדעתך על הערבים
שישבו בישראל עוד לפני שהתחילה המלחמה.
הזאת.

38. האם היית מוכן לגור בשכונה שבה
גרות גם משפחות ערביות?

1. בהחלט מוכן
2. מסתע, תלוי בנסיבות. אילו נסיבות?
3. לא מוכן. למה?
4. בהחלט לא מוכן. למה?

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3ב
לא נשאלה	20 23 45 - 13	31 14 41 4 10	29 16 40 5 9
לא נשאלה	74 19 5 1 0 -	75 19 2 1 0 3	75 18 2 1 0 3
16 19 64	31 27 41	28 21 51	27 20 52
62 22 13 3	51 34 12 3	38 40 18 4	41 37 17 3
א שאלה	18 15 44 23	19 10 37 33	19 10 36 34

התפלגות באחרונים				
	מס. 1	מס. 2	מס. 3	מס. 3ב
39. האם היית מוכן לגור בבית שבו גרה גם משפחה ערבית?				
1. בהחלט מוכן	25	27	24	
2. מסתעף, חלוי בנסיבות. אילו?	22	15	14	
3. לא מוכן. למה?	36	30	31	
4. בהחלט לא מוכן. למה?	17	28	31	
לא נשאלה				
40. האם היית מוכן להתיידד עם ערבי? (למרואיינות: להתיידד עם ערבית)				
1. בהחלט מוכן	32	31	29	
2. מסתעף, חלוי בנסיבות. אילו?	21	20	18	
3. לא מוכן. למה?	29	26	28	
4. בהחלט לא מוכן. למה?	18	23	26	
לא נשאלה				
41. מה דעתך על הוראת (לימוד) ערבית בבתי-ספר יהודיים בישראל?				
1. הערבית צריכה להיות מקצוע חובה (כולם צריכים ללמוד)	47	50	47	
2. הערבית צריכה להיות מקצוע רשום (רק מי שירצה ילמד)	44	40	40	
3. אין צורך ללמוד ערבית בבתי-ספר יהודיים	9	10	12	
לא נשאלה				
42. יש אנשים האומרים שהערבים יכולים להתקדם הרבה, אבל לרמתם של היהודים לא יגיעו לעולם. מה דעתך?				
1. מסכים בהחלט	39	38	40	
2. מסכים	19	22	21	
3. מסתעף	15	13	13	
4. לא מסכים	18	18	17	
5. בהחלט לא מסכים	8	9	10	
לא נשאלה				
43. האם לדעתך:				
1. כמעט כל הערבים בישראל אוהבים את מדינת-ישראל	1	2	2	
2. רוב הערבים בישראל אוהבים את מדינת-ישראל	25	7	7	
3. רק חלק קטן מהערבים בישראל אוהב את מדינת-ישראל	48	58	56	
4. כמעט אין ערבי בישראל שאוהב את מדינת-ישראל	25	33	35	
לא נשאלה				

(נ.ב. בסקר מס. 2 מופיעה המלה "שונאים" במקום "אוהבים" בכל השוואה, ולכן אין באן השוואה מדויקת.)

התפלגות באחרונים

44. מה לדעתך היתה השפעת המלחמה הזאת על היחס של ערביי ישראל אל מדינת-ישראל?

סקר מס. 1	סקר מס. 2	סקר מס. 3	סקר מס. 3ב
8	7	7	7
60	55	52	52
19	23	23	23
13	15	17	17
לא נשאלה			
25	27	23	23
34	42	42	42
17	11	14	14
14	14	15	15
2	2	2	2
1	0	0	0
7	5	5	5
לא נשאלה			
10	11	10	10
40	38	39	39
28	18	21	21
10	13	12	12
2	1	1	1
1	3	2	2
2	10	9	9
0	1	1	1
7	5	6	6
לא נשאלה			
54	56	58	58
10	10	10	10
14	13	12	12
22	21	20	20
לא נשאלה			

1. הם יותר גאים עכשו להיות אזרחים במדינה
2. הם עכשו יותר נאמנים למדינה כי מפחדים יותר
3. שום דבר לא השתנה
4. הם עכשו יותר מתנגדים למדינה

45. מה לדעתך צריך להיות עתיד המיעוט הערבי בארץ? (למראיתו: הכוונה בשאלה זו רק לערבים אזרחי ישראל מלפני מלחמה זו).

1. הם צריכים להשתלב בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות
2. עליהם להשאר באותו מצב כמו היום
3. רצוי שיצאו מהמדינה
4. רצוי שיצטרפו לערבים בשטחים הכבושים ויקימו מדינה לעצמם
5. צריך לתת להם את הברירה בין 3 ובין 1
6. צריך לתת להם את הברירה בין 3 ובין 2
7. תשובה אחרת. איזו?

46. מה לדעתך צריך להיות עתיד הערבים בשטחים שנכבשו במלחמה הזאת ע"י צה"ל?

1. הם צריכים להשתלב בחיי מדינת-ישראל עם כל הזכויות והחובות
2. עליהם להשאר תחת ממשל צבאי
3. רצוי שיצאו לארצות ערב
4. רצוי שיקימו מדינה לעצמם
5. צריך להחזיר את השטחים הכבושים לירדן ולמצרים
6. השטחים צריכים להשאר תחת חסותנו, אך לא בתלק ממדינת-ישראל
7. רצוי שיקימו מדינה לעצמם באתר השטחים הכבושים עם תלות במדינת-ישראל
8. רצוי שיקימו מדינה לעצמם באתר השטחים הכבושים בלי תלות במדינת-ישראל
9. תשובה אחרת. איזו?

47. האם ביקרת פעם בביתו של ערבי?

1. אף פעם לא
2. פעם אחת
3. פעמיים-שלוש
4. הרבה פעמים

התפלגות באחרונים

48. האם ביקרו בביתך ערבים?

1. אף פעם לא
2. פעם אחת
3. פעמים-שלוש
4. הרבה פעמים

מסר	מסר	מסר	מסר
1. מס	2. מס	3. מס	4. מס
69	75	74	15
5	4	4	15
9	6	6	15
17	15	15	15

49. ועכשו אשאל אותך על הערבים שחיים במקומות שכבש צה"ל במלחמה זאת, האם היחס שלך אליהם הוא שונה או שונה מהיחס שלך לערבים שהיו במדינת-ישראל כבר קודם?

1. היחס שלי אליהם יותר טוב מאשר אל הערבים שישבו כאן קודם
2. אין הבדל
3. היחס שלי אליהם פחות טוב מאשר אל הערבים שישבו כאן קודם
4. אינני מעיר אותם ולכן אינני מוכן לענות

2	4	4	4
44	54	54	54
42	42	41	41
11	-	-	-

50-52. הנה סולם. נניח כי ראש הסולם מייצג את המצב הטוב ביותר למדינה, והסוף מייצג את המצב הגרוע ביותר למדינה.

50. איפה על הסולם עומדת ישראל כעת?

51. ואיפה על הסולם עמדה המדינה ביום העצמאות?

52. ואיפה אתה חושב שנעמוד בעוד חודש?

מ	מ	מ	מ
1. מס	2. מס	3. מס	4. מס
5.8	7.5	7.0	7.0
7.4	5.0	4.8	5.0
7.3	8.0	7.7	7.7

53. השוואת ההווה לעומת העבר:

- א. ההווה יותר נמוך מהעבר
ב. ההווה והעבר שווים
ג. ההווה יותר גבוה מהעבר

73	9	10	13
12	10	8	9
13	81	80	78

54. השוואת ההווה לעומת העתיד:

- א. ההווה יותר גבוה מהעתיד
ב. ההווה והעתיד שווים
ג. ההווה יותר נמוך מהעתיד

17	16	13	16
17	40	42	41
66	44	44	44

55. האם היית מגדיר את עצמך כחבר או אוהד מפלגה?

1. כן, אני אוהד נלהב
2. כן, אני אוהד
3. לא, אני לא אוהד
4. לא, אני רחוק להיות אוהד

7	8	11	12
30	37	35	34
32	30	28	28
31	25	26	26

התפלגות באחוזים

	סקר			
	מס. 1	מס. 2	מס. 3א	מס. 3ב
56. המין:				
1 זכר	41	40	45	47
2 נקבה	59	60	55	53
57. בן כמה אתה?				
1 19 ומטה	1	1	1	1
2 20-24	8	9	9	10
3 25-29	4	8	9	10
4 30-34	11	8	9	10
5 35-39	10	11	11	11
6 40-44	11	12	14	13
7 45-49	12	12	11	10
8 50-59	26	22	20	20
9 60 ומעלה	17	16	16	14
58. באיזו ארץ נולד אביך?				
1 יליד הארץ	6	5	4	4
2 אירופה התיכונית והמזרחית	58	56	55	50
3 אירופה הדרומית	4	6	7	6
4 אירופה המערבית	6	5	4	4
5 ארצות דוברות אנגלית	1	0	0	0
6 ארצות צפון אפריקה	8	9	6	13
7 ארצות המזרח-התיכון והקרוב	17	18	22	22
8 ארצות המזרח-הרחוק	0	1	1	1
9 ארצות דרום-אמריקה	0	0	0	0
59. באיזו ארץ נולדת?				
1 יליד הארץ	16	14	16	14
2 אירופה התיכונית והמזרחית	49	48	47	42
3 אירופה הדרומית	5	6	6	5
4 אירופה המערבית	7	5	5	5
5 ארצות דוברות אנגלית	0	0	0	0
6 ארצות צפון אפריקה	8	9	6	13
7 ארצות המזרח-התיכון והקרוב	14	16	19	20
8 ארצות המזרח-הרחוק	1	1	1	1
9 ארצות דרום-אמריקה	0	1	0	1
60. באיזו שנה עליה לארץ?				
1 יליד הארץ	16	14	16	14
2 לפני 1930	8	6	7	5
3 1931-1940	17	21	17	15
4 1941-1947	7	10	10	8
5 1948-1951	39	37	36	39
6 1952-1956	4	6	4	7
7 1957-1960	5	5	5	7
8 1961 ואילך	3	1	4	5

התפלגות באחוזים

61. כמה נפשות גרות בדירתך בדרך כלל
וכמה חדרים (חדרי שינה וסלון)
יש בדירתכם?

	מסר	מסר	מסר	מסר
	מס. 13	מס. 3	מס. 2	מס. 1
1. 1 או פחות נפשות לחדר	49	52	56	53
2. 1.5-1.9 נפשות לחדר	14	14	16	16
3. 2.0-2.4 נפשות לחדר	18	18	15	16
4. 2.5-2.9 נפשות לחדר	6	6	5	3
5. 3.0 או יותר נפשות לחדר	12	10	8	11

62. כמה ילדים בני 16 ומטה גרים בדירתך?

1. 1	20	19	20	23
2. 2	21	21	20	18
3. 3	10	9	8	7
4. 4	4	3	4	3
5. 5 ומעלה	5	4	4	4
6. 0 (אין ילדים כאלה)	40	44	44	46

63. כמה שנים למדת בבי"ס?

1. לא למד בכלל	7	6	7	7
2. בי"ס עממי חלקי (או השכלה מקבילה), חדר	17	12	17	14
3. גמר בי"ס עממי	24	25	21	24
4. בי"ס תיכון או מקצועי או ישיבה, חלקי, לא סיים	24	24	23	26
5. סיים בי"ס תיכון או מקצועי, סיים ישיבה	16	19	19	19
6. השכלה אוניברסיטאית חלקית (בלי תואר אקדמי)	6	7	8	7
7. השכלה אוניברסיטאית מלאה (קבל תואר אקדמי)	5	7	6	4

64. מה היתה תעסוקתו של ראש המשפחה
לפני חודש?

1. מובטל	9	10	14	7
2. פועל בלתי מקצועי, רוכל	15	12	11	13
3. פועל מקצועי	30	29	26	29
4. עובד צווארון לבן, לא ממונה על אחרים	9	10	10	11
5. בעל עסק, 0-2 עובדים	11	10	9	10
6. בעל עסק או פקיד, ממונה על 3-10 עובדים	8	9	7	9
7. בעל עסק או פקיד, ממונה על 11+ עובדים	4	5	3	3
8. מקצוע חפשי שלא דורש השכלה אוניברסיטאית	8	8	9	10
9. מקצוע חפשי שדורש השכלה אוניברסיטאית	6	7	10	7

עיוות ממודולוגיות

האחוזים אינם חמיד מסתכמים ב-100% בגלל עגול.

הסימן "___" בטור האחוזים מסמן שלא היתה אפשרות לתת תשובה כזו.

הנתקרים שלא ענו על שאלה אינם נכללים בחישוב האחוזים. מספר זה שונה משאלה לשאלה.

ד"ר ח. מס. 3 בסידרה "בעיות הציבור"

התפלגות באחרונים של כל התשובות:

1. של כל המרנאיינים
2. לפי עדה

מוגש למשרד ראש-הממשלה

ירושלים, 9.7.67

בעיות הציבור

התפלגות באחוזים*

זה"כ ישראל איר. א-א

5. המקום בו נערך הראיון:

0 ירושלים	11	7	18	10
1 תל-אביב, חולון, בני-ברק, רמת-גן, פתח-תקוה, בת-ים, גבעתיים	25	43	41	37
2 חיפה ויהודיות	12	26	19	20
3 ראשון-לציון, רחובות, אשדוד, אשקלון, נס-ציונה	10	6	4	7
4 באר-שבע, דימונה, אילת	8	3	3	5
5 כפר-סבא, רעננה, רמת-השרון, נתניה, פרדס-חנה, חדרה, הדר-רמתיים	13	8	6	9
6 רמלה, לוד	2	1	1	1
7 עכו, נהריה, טבריה, צפת, עפולה	9	4	3	6
8 אור-עקיבא, קרית-גת, בית-שאן, קרית-מלאכי, בית-שמש, קרית-שמונה, יהוד	6	2	1	3
9 מקום אחר. (איזה?)	4	2	3	3

6. תאריך ביצוע הראיון:

1 יום ג' - 20 ביוני	5	5	4	5
2 יום ד' - 21 ביוני	25	26	27	26
3 יום ה' - 22 ביוני	26	23	29	25
4 יום ו' - 23 ביוני	10	12	9	11
5 יום א' - 25 ביוני	20	22	19	21
6 יום ב' - 26 ביוני	5	6	8	6
7 תאריך אחר:	8	6	4	7

7. שעת התחלת הראיון:

1 8.00 - 9.59	9	7	7	7
2 10.00 - 11.59	15	14	15	15
3 12.00 - 13.59	9	11	10	10
4 14.00 - 15.59	15	10	11	12
5 16.00 - 17.59	23	22	23	22
6 18.00 - 19.59	17	22	22	20
7 20.00 - ומאוחר יותר	12	14	12	13

(מראל)

8. האם היית מגוייס? (למראיין: אם כן, תשאל: בתפקיד קרבי? האם אתה עדיין מגוייס?)

1 כן, בתפקיד קרבי, ועדיין מגוייס	5	2	4	
2 כן, בתפקיד לא-קרבי, ועדיין מגוייס	2	2	6	
3 כן, בתפקיד קרבי, וכבר שוחרר	8	5	7	
4 כן, בתפקיד לא-קרבי, וכבר שוחרר	6	5	11	
5 כן, אך רק בהג"א (עדיין מגוייס או משוחרר)	5	3	1	
6 כן, גיוס בעבודה, כך שאיני יושן בדרך כלל בבית	2	4	4	
7 לא מגוייס (אף אחד מהנ"ל)	72	79	66	

התפלגות ניתנת באחוזים לפי:

סה"כ = כל הנשאלים (2,482 מקרים)

ישראל = ילידי הארץ (340)

איר. = ילידי אירופה (1,284)

א-א = ילידי אסיה-אפריקה (832)

שאלה ושאלה היה מספר קטן שלא ענה. אלה אינם בכללים בחישוב וים.

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל איראן א-א

9. האם מישור מבני משפחתך היה מגוייס? מי?

1	אף אחד לא מגוייס	18	25	16	21
2	כן, בני/בתי	18	27	8	22
3	כן, אבי	11	0	1	1
4	כן, אחי	21	7	21	14
5	כן, בעלי	10	8	19	10
6	בני משפחה רחוקים יותר. (מי?)	17	24	21	21
7	יותר מאשר אחת מהקטגוריות הנ"ל. (רשום מספר הקטגוריות)	14	8	14	11

10. (אם היה מגוייס) האם הכל בסדר?

1	כולם בריאים	80	74	81	77
2	נפצע קל	2	1	3	2
3	נפצע קשה	1	1	1	1
4	אין ידיעה עליו, נעדר	1	1	1	1
5	נפל	2	1	2	1
6	(אף אחד לא היה מגוייס)	15	23	12	19

(למראיין: אם יותר מאחד היה מגוייס, ולכל אחד מהם מתאימה קטגוריה אחרת, סמן רק את הקטגוריה בעלת המספר הגבוה יותר. למשל אם אחד נפצע קל ואחד קשה, סמן 3.)

11. איך מצב הרוח שלך בימים אלה?

1	טוב כמעט כל הזמן (או כל הזמן)	31	33	34	33
2	טוב רוב הזמן	24	29	30	27
3	לפעמים טוב, לפעמים לא טוב	28	26	20	26
4	לא טוב רוב הזמן	9	7	5	7
5	לא טוב כמעט כל הזמן	5	3	6	4
6	טוב וגם רע באותו זמן	2	3	4	3

12. האם בימים אלה אתה מודאג?

1	תמיד	17	14	9	14
2	כמעט תמיד	12	12	9	12
3	לעיתים קרובות	15	16	12	15
4	לפעמים	25	27	30	27
5	כמעט אף פעם לא. אף פעם לא	31	31	39	32

13. ממה אתה מודאג בעיקר? (למראיין: סמן רק את הסיבה הראשונה שמזכיר)

1	איבד מודאג כמעט אף פעם	32	31	39	32
2	שלומי של בן משפחה מגוייס או שנפגע	11	9	7	9
3	שלומי של ידיד מגוייס או שנפגע	2	2	1	2
4	המצב המדיני של ישראל	23	35	30	30
5	המצב הצבאי של ישראל	7	6	6	6
6	המצב הכלכלי של ישראל	2	2	1	2
7	המצב הכלכלי שלו ושל משפחתו	12	5	7	8
8	סיבה אחרת. (מה?)	7	8	8	8
9	יותר מאחת מהקטגוריות הנ"ל, ואף אחת לא נראית עיקרית. (רשום מספרי הקטגוריות.)	5	3	2	3

התפלגות באחרונים

סה"כ ישראל א"ר א-א

14. האם לדעתך האנשים הגרים בסביבתך עוזרים זה לזה מספיק?

1 כן, למופת	25	31	30	29
2 כן	44	43	45	43
3 אין צורך בעזרה מיוחדת	12	14	10	13
4 לא עוזרים כמו שצריך	12	11	11	11
5 בהחלט לא עוזרים כמו שצריך	7	2	4	4

15. האם קורה שהנך מוטרד ע"י עצבנות?

1 כן, לעתים קרובות	24	23	20	23
2 כן, לפעמים	48	43	43	45
3 לא, אף פעם	28	34	37	32

(ערכים)

16. הממשלה מוכרת עכשו אגרות חוב מיוחדות, כי המלחמה עלתה בהרבה כסף. האם חשבת, אתה או בן זוגך, לקנות אגרות כאלו?

1 לא שמעתי על זה	14	4	3	7
2 לא, אין לי כסף לזה	25	13	17	17
3 לא, אני כבר תרמתי מספיק בדרך אחרת (איזו דרך?)	2	1	2	1
4 לא, סיבה אחרת או אינו בותן סיבה	2	2	3	2
5 כן, אולי אקנה	9	8	10	9
6 כן, בהחלט אקנה	16	25	24	22
7 כן, במקום העבודה החליטו להוריד מהמשכורת שלי	24	28	27	26
8 כבר קניתי	7	19	14	14

17. יש אומרים שעכשו צריך לדרוש מהאנשים בישראל שיהיו מוכנים לוותורים רבים ולהוריד את רמת החיים שלהם (שיקנו פחות דברים, ישלמו יותר מסים וכו'). האם אתה מסכים לזה?

1 כן, בהחלט האנשים צריכים להיות מוכנים להרבה לוותורים	58	72	70	67
2 אולי צריכים להיות מוכנים להרבה לוותורים	22	14	13	17
3 אולי לא צריכים להיות מוכנים להרבה לוותורים	7	6	8	7
4 לא, בהחלט אין האנשים צריכים להיות מוכנים להרבה לוותורים	13	8	8	9

18. בסנה האחרונה היו בארץ כמה שביתות של עובדים שרצו לקבל משכורת יותר גבוהה. האם אתה חושב שבחדשים הבאים כדאי שימשיכו בשביתות כאלו? או כדאי לוותר?

1 בהחלט כדאי שימשיכו	9	8	7
2 אולי כדאי שימשיכו	5	3	2
3 אולי כדאי שיוותרו	24	13	14
4 בהחלט כדאי שיוותרו	62	76	77

19. אם קורה שסני אנשים צריכים עבודה, אחד היה מגוייס והשתחרר עכשו, והשני לא היה מגוייס. האם צריך לתת קודם כל עבודה לזה שהיה מגוייס או ששניהם שווים בענין זה?

1 בהחלט למגוייס	35	34	23
2 אולי למגוייס	8	6	5
3 שניהם במידה שווה	24	20	26
4 למי שיותר צריך את העבודה	27	28	30
5 למי שמתאים יותר לעבודה	7	11	17

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל א"ר. א-א

20. בודאי שמעת שמהחודש הבא נצטרך לשלם יותר
מס-הכנסה, האם אתה חושב שגם אלה שהיו
מגוייסים צריכים לשלם יותר או רק אלה שלא
היו מגוייסים?

1	61	69	78	67
2	39	31	21	32

21. האם, לדעתך, הנסיון של המגוייסים בצבא
(מה שקרה להם, מה שראו) ישפיע עליהם כאשר
יחזרו לחיים האזרחיים?

1	25	32	32	30
2	23	29	34	28
3	15	15	14	15
4	29	20	16	22
5	8	4	4	5

22-24. במה זה ישפיע? (למראיין: נסה לקבל שלוש
תשובות)

22.

1	38	24	21	28
2	32	36	41	35
3	8	8	10	8
4	5	9	6	7
5	6	12	12	10
6	5	5	5	5
7	7	6	5	6

(למראיין: רשום תשובותיו בקיצור)

23.

1	38	24	20	28
2	6	5	8	8
3	9	9	16	10
4	8	14	12	11
5	6	10	6	8
6	4	5	5	4
7	7	7	5	7
8	23	26	28	25

(למראיין: רשום תשובותיו בקיצור)

24.

1	38	24	21	
2	2	1	2	
3	5	5	4	
4	5	5	10	
5	4	6	7	
6	1	3	3	
7	8	9	8	
8	37	46	47	

(ליכוד חברתי)

25. במסך הימים שלפני המלחמה ובמלחמה האם היה לך יותר קטר מהרגיל עם יהודים מעדות אחרות או מארצות מוצא שונות (למשל, דיברת עם יותר אנשים מעדות אחרות)?

1 הרבה יותר מהרגיל	15	11	11	12
2 קצת יותר מהרגיל	12	9	11	11
3 בערך כרגיל	68	75	74	73
4 פחות מרגיל	4	3	3	3

26. איפה? באיזה מקום בעיקר? (למראיין: לרשום רק את העיקרי)

1 בצבא	8	4	7	6
2 במקלט	4	3	3	3
3 בעבודות התנדבות	2	2	2	2
4 בסכונה	11	8	8	9
5 בקבוץ	0	0	0	0
6 במקום אחר. (איפה?)	5	5	4	5
7 ענה 3 או 4 בשאלה הקודמת	69	77	75	74

27. איזה רושם עשו עליך אנשים אלה בדרך כלל?

1 טוב מאד	11	11	7	10
2 די טוב	11	10	15	13
3 די רע	1	2	1	1
4 רע מאד	1	0	1	1
5 ענה 3 או 4 בשאלה שלפני הקודמת	70	77	75	74

28. יש הרבה עדות בישראל, גם אשכנזיות גם ספרדיות. האם אתה חושב שעכשו היחסים בין העדות טובים?

1 טובים מאד	30	19	16	22
2 די טובים	55	65	67	62
3 לא כל כך טובים	12	14	16	13
4 לא טובים כלל	3	1	1	2

29. האם אתה חושב שבשנים הבאות היחסים בין העדות יהיו יותר טובים או פחות טובים?

1 הרבה יותר טובים. (למה?)	26	21	21	23
2 יותר טובים. (למה?)	55	62	60	59
3 יותר רעים. (למה?)	3	3	2	3
4 הרבה יותר רעים. (למה?)	1	0	1	1
5 לא יהיה שום שינוי	16	14	16	15

30. אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצן או אנשים מהעדה שלך ובין בית בו יושבים יוצאי כמה ארצות או כמה עדות, באיזה בית היית רוצה לגור?

1 בהחלט בבית סבו יושבים יוצאי כמה ארצות או עדות	42	25	31	32
2 בדמה לי שבבית סבו יושבים יוצאי כמה ארצות או עדות	12	12	11	12
3 בדמה לי שבבית בו יושבים רק בני ארצי או מהעדה שלי	10	14	15	13
4 בהחלט בבית בו יושבים רק בני ארצי או מהעדה שלי	6	9	12	9
5 אין זה איכפת לו כלל	30	39	30	35

התפלגות באחוזים	סה"כ	ישראל	א"י	א-א
12	11	11	15	1
11	11	9	12	2
73	74	75	68	3
3	3	3	4	4
6	7	4	8	1
3	3	3	4	2
2	2	2	2	3
9	8	8	11	4
0	0	0	0	5
5	4	5	5	6
74	75	77	69	7
10	7	11	11	1
13	15	10	11	2
1	1	2	1	3
1	1	0	1	4
74	75	77	70	5
22	16	19	30	1
62	67	65	55	2
13	16	14	12	3
2	1	1	3	4
23	21	21	26	1
59	60	62	55	2
3	2	3	3	3
1	1	0	1	4
15	16	14	16	5
32	31	25	42	1
12	11	12	12	2
13	15	14	10	3
9	12	9	6	4
35	30	39	30	5

התפלגות באחרונים

סה"כ ישראל איר, א-א

31. האם אתה חושב שיש בארץ אפליה בין העדות?

- 1 אני בטוח שכן
2 נדמה לי שכן
3 נדמה לי שלא
4 אני בטוח שלא

29	25	33	27
32	32	32	32
26	30	25	28
13	13	10	13

32. במסך הימים שלפני המלחמה ובמלחמה, האם היה לך יותר קשר מאשר קודם עם ישראלים שיש להם דעות אחרות על דת מאשר לך?

- 1 הרבה יותר מהרגיל
2 קצת יותר מהרגיל
3 בערך כרגיל
4 פחות מרגיל

8	5	9	7
13	9	14	11
74	82	74	78
5	3	2	4

33. איפה? באיזה מקום בעיקר? (למראיין: לרשום רק את העיקרי)

- 1 בצבא
2 בעבודות התנדבות
3 בשכונה
4 בקבוץ
5 במקום אחר. (איפה?)
6 ענה 3 או 4 בטאלה הקודמת

3	3	8	5
1	1	2	1
12	6	8	8
0	0	0	0
6	5	6	6
76	84	76	80

34. איזה רושם עשו עליך אנשים אלה?

- 1 טוב מאד
2 די טוב
3 די רע
4 רע מאד
6 ענה 3 או 4 בטאלה שלפני הקודמת

7	6	6	6
14	9	15	12
2	1	2	2
1	0	1	1
76	84	75	80

35. יש חילוקי דעות (ויכוחים) בין היהודים על בעיות של דת בישראל. האם אתה חושב שעכשו היחסים בין הדתיים והלא-דתיים הם טובים?

- 1 טובים מאד
2 די טובים
3 לא כל כך טובים
4 לא טובים כלל

15	10	10	11
59	66	60	63
21	19	22	20
5	5	7	5

36. האם אתה חושב שבשנים הבאות יהיו יותר או פחות חילוקי דעות (ויכוחים) בענין דת?

- 1 יהיו הרבה יותר בעיות דתיות (למה?)
2 יהיו יותר בעיות (למה?)
3 יהיו פחות בעיות מאשר עכשו (למה?)
4 יהיו מעט מאד בעיות בעתיד (למה?)
5 לא יהיה שינוי

7	6	8	7
12	13	15	13
49	48	45	48
8	5	4	6
24	28	28	27

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל א"ר. א-א

37. במסך הזמן לפני המלחמה ובמלחמה האם היה לך יותר קשר מהרגיל עם ישראלים שחושבים אחרת על עניינים של פוליטיקה מאשר אתה (למשל, דיברת עם יותר אנשים כאלה)?

1 הרבה יותר מהרגיל	12	8	9	10
2 קצת יותר מהרגיל	14	12	14	13
3 בערך כרגיל	64	74	71	70
4 פחות מרגיל	7	5	3	5
5 אינו מבין את השאלה	3	1	1	2

38. איפה? באיזה מקום בעיקר? (למראיין: לרסום רק את העיקרי)

1 בצבא	7	3	8	5
2 בעבודות התנדבות	2	1	1	2
3 בשכונה	12	9	10	10
4 בקבוץ	0	0	0	0
5 במקום אחר. (איפה?)	6	9	8	8
6 ענה 3 או 4 בשאלה הקודמת	73	77	74	75

39. איזה רושם עשו עליך אנשים אלה?

1 טוב מאוד	7	4	5	5
2 די טוב	18	14	20	16
3 די רע	2	2	2	2
4 רע מאוד	0	1	2	1
6 ענה 3 או 4 בשאלה שלפני הקודמת	73	79	73	76

40. יש הרבה מפלגות בישראל שלא מסכימות ביניהן על נושאים פוליטיים שונים. האם אתה חושב שמפלגות אלה עובדות עכשו ביחד?

1 כולן עובדות כעת יחד	32	26	16	26
2 רובן עובדות כעת יחד	47	51	58	51
3 רק חלק עובדות יחד	17	17	22	18
4 יש כעת חילוקי דעות רבות ביניהן	5	5	5	5

41. האם אתה חושב שבשנים הבאות תהיה יותר או פחות הסכמה בין המפלגות על מה שהמדינה צריכה לעשות?

1 תהיה הרבה יותר הסכמה	23	21	12	20
2 תהיה יותר הסכמה	58	54	58	56
3 תהיה פחות הסכמה מאשר יש עכשו	10	10	10	10
4 תהיה הרבה פחות הסכמה מעכשו	2	2	4	2
5 לא יהיה שום סיכוי	8	13	16	12

(מדיניות חוץ)

42. האם לדעתך צריכה ישראל להחזיק בעיר העתיקה בכל תנאי שהוא, או למסור אותה לאחרים בתנאים מסויימים?

1 צריך להחזיק בה בכל תנאי	94	94	96	95
2 צריך להחזיק בתנאים מסויימים. (איזה?)	4	5	2	4
3 צריך להחזיר בתנאים מסויימים. (איזה?)	1	1	2	1
4 לא צריך להחזיק בה	0	0	0	0

התפלגות באחוזים

סה"כ	ישראל	א"י	א-א
------	-------	-----	-----

חוץ מהעיר העתיקה כבש צה"ל עוד מקומות. לדעתך, איזה מהם צריכים אנו להחזיק כחלק ממדינת-ישראל ולא למסור אותם?

43. הגדה המערבית שנכבשה מירדן:

1 להחזיק	88	83	90	86
2 לא להחזיק	8	12	9	10
3 אינו מכיר את המקום	5	4	1	4

44. רצועת עזה:

1 להחזיק	75	77	82	77
2 לא להחזיק	20	19	17	19
3 אינו מכיר את המקום	5	4	1	4

45. שרם א שייך (מיצרי שיראן):

1 להחזיק	83	86	87	85
2 לא להחזיק	11	11	12	11
3 אינו מכיר את המקום	6	3	1	4

46. מדבר סיני:

1 להחזיק	40	28	31	32
2 לא להחזיק	55	69	66	64
3 אינו מכיר את המקום	5	3	3	4

47. הרמה הסורית:

1 להחזיק	90	93	94	92
2 לא להחזיק	5	5	4	5
3 אינו מכיר את המקום	5	2	2	3

48. במצב הנוכחי, כאשר ירינו היא על העליונה, (אחרי שניצחנו במלחמה), האם בכל-זאת רצוי לוותר למדינות ערב בדבריהם מסויימים בכדי להגיע לשלום של ממש?

1 בסום אופן לא לוותר	29	14	15	19
2 לוותר וויתורים קלים בלבד (מה?)	60	74	71	69
3 לוותר וויתורים גדולים (מה?)	7	10	12	10
4 אינו יודע	4	1	2	2

49. האם לדעתך תהיינה מדינות-ערב מוכנות עכשו לדבר על שלום של ממש עם ישראל?

1 בהחלט, יהיו עכשו מוכנים	11	8	6	9
2 אולי יהיו עכשו מוכנים	28	31	28	29
3 לא, עדיין אין הם מוכנים	38	43	45	41
4 עכשו יהיו מוכנים עוד פחות ממה שקודם	10	5	7	7
5 מדינות אחדות כן, אחרות לא	13	14	15	14

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראלי א"ר א-א

50. מבין הדרכים הבאות, איזו דרך לדעתך הטובה ביותר להגיע להסכם עם מדינות ערב?

1	סיחות ישירות עם מדינות ערב	71	88	89	82
2	תווך של האו"ם	12	3	4	6
3	תווך של מדינה אחרת. (איזו?)	11	6	6	8
4	אי אפשר בכלל להגיע להסכם	4	1	0	2
5	צירופים טובים של 1, 2 ו-3	2	2	1	2

51. האם אתה חושב שבזמן הקרוב צרפת תעזור לנו מבחינה פוליטית או שהיא תזיק לנו?

1	תעזור לנו הרבה	12	5	5	7
2	תעזור לנו במקצת	33	31	25	31
3	תזיק לנו במקצת	19	23	25	22
4	תזיק לנו הרבה	8	11	11	10
5	לא תעזור ולא תזיק	28	30	34	30

52. ומה בנוגע לאמריקה. האם, לדעתך, בזמן הקרוב תעזור לנו או תזיק לנו מבחינה פוליטית?

1	תעזור לנו הרבה	98	58	58	62
2	תעזור לנו במקצת	25	35	31	31
3	תזיק לנו במקצת	1	1	4	1
4	תזיק לנו הרבה	2	1	2	1
5	לא תעזור ולא תזיק	4	5	5	4

53. ולבסוף, מה בנוגע לרוסיה. האם, לדעתך, בזמן הקרוב תעזור לנו או תזיק לנו מבחינה פוליטית?

1	תעזור לנו הרבה	2	1	1	1
2	תעזור לנו במקצת	5	4	2	4
3	תזיק לנו במקצת	13	16	21	16
4	תזיק לנו הרבה	70	70	67	70
5	לא תעזור ולא תזיק	10	9	8	9

(מדיניות פנים)

54. מה דעתך על הדרך שבה מספלת הממשלה בבעיות המצב הנוכחי?

1	בחרה בדרך טובה מאד	44	37	31	39
2	בחרה בדרך טובה	47	52	52	51
3	בחרה בדרך לא כ"כ טובה	3	4	10	5
4	בחרה בדרך בכלל לא טובה	1	1	1	1
5	אין לה דרך ברורה	4	5	6	5

55. לו היו נערכות היום בארץ בחירות כלליות חדשות לכנסת, האם היית מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעת בבחירות האחרונות לכנסת בסנת 1965?

1	הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965	65	76	70	71
2	אולי הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965	11	10	9	10
3	לא הייתי מצביע עבור אותה מפלגה לה הצבעתי ב-1965	13	10	15	12
4	לא הצבעתי ב-1965, כי עדיין לא היתה לי זכות בחירה, הייתי צעיר מדי	3	1	4	2
5	לא הצבעתי ב-1965, נמנעתי (או) לא הייתי בארץ	8	3	4	5

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל א"ת א-א

56. האם, לדעתך, יכולות דעותיך ודעות של אנשים אחרים כמותן להשפיע עכשו במספר הנוכחי - על החלטות הממשלה?

1 כן, בהחלט כן	15	11	11	12
2 כן	21	26	26	24
3 אולי	26	23	24	24
4 לא	29	30	28	30
5 לא, בהחלט לא	10	10	9	10

57. האם, לדעתך, יכולות דעותיך ודעות של אנשים אחרים כמותן להשפיע בדרך כלל על החלטות הממשלה?

1 כן, בהחלט כן	9	9	8	9
2 כן	23	27	24	25
3 אולי	28	25	25	26
4 לא	30	31	36	31
5 לא, בהחלט לא	9	9	8	9

(מקורות אינפורמציה)

58. האם שמעת אתמול חדשות בקול-ישראל או בגלי-צה"ל?

1 כן, שמעתי	67	85	83	79
2 לא שמעתי	30	13	16	19
3 אינו זוכר אם שמע	2	1	1	2

59. כמה פעמים שמעת חדשות אתמול בקול-ישראל ובגלי-צה"ל?

1 אף פעם לא	33	15	16	21
2 יותר מ-10 פעמים ביום	3	4	6	4
3 בערך 10 פעמים ביום	4	5	6	5
4 4-9 פעמים ביום	21	36	33	31
5 1-3 פעמים ביום	39	40	39	39

60. מה היתה לדעתך הידיעה החשובה ביותר אתמול או היום בחדשות?

1 לא שמע חדשות אתמול ב"קול-ישראל"	34	15	17	22
2 מזכיר ידיעה (איזו?)	46	69	66	61
3 אינו מזכיר ידיעה	20	16	16	17

61. עד כמה אפשר להאמין לידיעות המתפרסמות ברדיו שלנו?

1 אפשר להאמין במאה אחוז	40	42	33	40
2 בדרך כלל אפשר להאמין	36	45	57	43
3 לפעמים כן ולפעמים לא	16	11	9	13
4 בדרך כלל אי-אפשר להאמין	1	1	0	1
5 אינו שומע רדיו	6	1	1	3

התפלגות באחרונים

סה"כ ישראל א"ר א-א

62. האם אתה קורא עתון ערב בקביעות?

לא	1	56	44	22	45
מעריב	2	22	40	45	34
ידיעות אחרונות	3	18	11	23	15
העולם הזה - דף יומי	4	0	0	0	0
גם מעריב וגם ידיעות אחרונות	5	4	4	10	5

63. האם אתה קורא עתון בוקר בקביעות?

לא	1	83	43	59	59
על המסמר	2	1	2	1	1
למרחב	3	1	1	3	1
דבר	4	3	8	8	6
הארץ	5	15	15	23	13
היום	6	1	1	2	1
הצופה	7	0	1	1	1
המודיע או סערים	8	0	1	2	1
עתון בספה זרה או עתון אחר. (איזה?)	9	6	28	1	17

64. אם בעתון בחו"ל או ברדיו מחו"ל אומרים דבר אחד - וברדיו או עתון בארץ אומרים דבר אחר - כלומר יש סתירה - למי אתה מאמין יותר בדרך כלל?

מאמין יותר לידיעה מחו"ל (מדוע?)	1	8	8	9	8
מאמין יותר לידיעה מהארץ (מדוע?)	2	65	67	64	66
מנסה לברר איזו ידיעה אמיתית (איך?)	3	7	11	18	11
איני מאמין לאף אחת	4	2	3	1	2
לא יכול להשוות כי אינו שומע/קורא	5	17	11	8	13

65. לאיזה חדשות אפשר להאמין יותר - לחדשות ברדיו או לחדשות בעתון?

לרדיו אפשר להאמין יותר	1	44	47	56	47
אין הבדל	2	25	40	30	33
לעתון אפשר להאמין יותר	3	7	8	12	8
לא קורא עתון	4	15	3	2	7
לא שומע חדשות ברדיו	5	1	1	0	1
לא קורא עתון וגם אינו שומע חדשות ברדיו	6	8	1	1	3

66. לא תמיד אפשר להבין מהחדשות בלבד מה קורה, מה הן הסיבות לדברים ומה יכול לקרות בעתיד. בימים אלה - מה בעיקר עוזר לך להבין מה שקורה?

מאמרים בעתון. (ממי?)	1	22	32	36	29
שיחות עם אנשים	2	27	14	12	18
פרשנות ברדיו. (ממי?)	3	36	38	41	38
לא נחוצים לו פרשנות ומאמרים	4	7	5	3	6
תשובה אחרת. (איזו?)	5	8	10	8	9

67. אם בעתון וברדיו אומרים דבר אחד, ואנשים אומרים דבר אחר - זאת אומרת - יש סתירה - למי אתה מאמין בדרך כלל?

מאמין לידיעה בעתון או ברדיו. (למה?)	1	76	84	80	81
מאמין לידיעה ששמעתי מאנשים (למה?)	2	5	2	6	4
מנסה לברר איזו ידיעה נכונה	3	3	5	5	4
איני מאמין לאף אחת	4	1	1	1	1
תלוי בידיעה, לפעמים לזה ולפעמים לזה	5	6	6	8	6
איני קורא עתון ואינו שומע רדיו	6	8	1	1	4

התפלגות באחוזים

סה"כ יסראל איה א-א

68. ומה בדבר "העבודה" שהעיתונים שלנו עשו בסביל האזרחים במסך המלחמה? (למראיין: אם המראיין סאל על כך, הכוונה לעתון שהוא קורא בעיקר).

1	35	47	49	43
2	28	37	36	34
3	7	8	7	8
4	0	1	3	1
5	0	0	0	0
6	29	6	4	14

69. איך אתה מעריך את ה"עבודה" שהרדיו שלנו עשה בסביל האזרחים במסך המלחמה?

1	64	79	79	74
2	22	18	15	19
3	4	2	2	3
4	1	0	2	1
5	0	0	0	0
6	8	1	1	4

70. ואיך אתה מעריך את ה"עבודה" שהרדיו שלנו עושה בסביל האזרחים עכשו?

1	24	26	27	25
2	47	56	50	52
3	16	14	18	15
4	3	3	2	3
5	0	0	0	0
6	10	2	2	4

71. האם קרה בימים האחרונים ששמעת ממי שהוא חדשות וידיעות על המצב סלא קבלת מהעתון או מהרדיו?

1	28	23	35	26
2	15	22	27	20
3	56	55	38	53

72. בדרך כלל האם האמנת לידיעות או לחדשות האלה?

1	5	6	9	6
2	11	11	18	12
3	12	12	18	13
4	7	7	11	7
5	4	6	3	5
6	3	5	4	4
7	57	54	37	53

כרטיס 02

5. האם סיפרת לאחרים את הידיעות או החדשות האלה?

1	18	16	28
2	23	26	30
3	1	3	5
4	1	0	0
5	57	55	37

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראלי איר. א-א

6. ממי שמעת ידיעות או חדשות כאלה?

- 1 בני מספחה, קרובים
2 סכנים
3 ידידים או מכרים
4 אנשים ספגסתי, שקודם לא הייתי נוהג לשוחח אתם
5 צירוף מתוך 1,2,3,4. (איזה צירוף?)
6 ענה "לא" בסאלה 71

5	4	6	4
11	8	8	9
17	22	34	22
7	7	6	7
3	3	7	3
59	56	39	55

7. האם האנשים שמהם שמעת היו בעלי תפקיד מיוחד, שבגללו היה אפשר להניח שיש להם ידיעות מיוחדות שאין לאחרים?

- 1 לא היו בעלי תפקיד מיוחד (או אינו יודע על כך)
2 כן, הם היו בעלי תפקיד מיוחד. (איזה?)
7 ענה "לא" בסאלה 71

34	34	44	35
7	10	19	11
58	56	37	54

8. האם אתה חושב שהמסלה עושה מספיק בימים האחרונים בסביל להסביר לנו את ההחלטות שלה?

- 1 כן, היא עושה כל מה שאפשר לעשות, הרבה מאוד
2 כן, היא עושה הרבה
3 לא, היא עושה מעט מדי
4 לא, היא כמעט ולא עושה כלום

42	42	29	40
39	37	38	38
15	17	26	18
3	4	7	4

9. כמה פעמים אתה רגיל ללכת לקולנוע?

- 1 פעם בסבוע או יותר
2 פעמיים-שלוש בחודש
3 פעם בחודש או בחודשיים
4 כמה פעמים בשבוע
5 פחות מזה
6 אף פעם לא

30	37	42	35
17	21	19	19
18	20	19	19
11	10	9	10
6	4	3	5
17	8	8	11

(היחס לערבים)

הסאלות הבאות עוסקות בדעתך על הערבים שיסבו בישראל עוד לפני שהתחילה המלחמה הזאת.

10. האם היית מוכן לגור בטכונה סבה גרות גם מספחות ערביות?

- 1 בהחלט מוכן
2 מסתייג, תלוי בנסיבות. (אילו נסיבות?)
3 לא מוכן. (למה?)
4 בהחלט לא מוכן. (למה?)

14	20	23	19
7	13	18	12
36	39	32	37
43	28	28	33

11. האם היית מוכן לגור בבית סבו גרה גם מספחה ערבית?

- 1 בהחלט מוכן
2 מסתייג, תלוי בנסיבות. (אילו?)
3 לא מוכן. (למה?)
4 בהחלט לא מוכן. (למה?)

15	29	30	24
7	18	22	14
35	29	23	30
44	24	25	31

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראלי א"ר. א-א

12. האם היית מוכן להתיידד עם ערבי? (למראינות: להתיידד עם ערביה)

1	19	33	42	30
2	13	21	23	19
3	29	27	18	26
4	39	19	17	25

13. מה דעתך על הוראת (לימוד) ערבית בבתי-ספר יהודיים בישראל?

1	40	50	47	46
2	39	40	48	41
3	20	10	4	13

14. יש אנשים האומרים שהערבים יכולים להתקדם הרבה, אבל לרמתם של היהודים לא יגיעו לעולם, מה דעתך?

1	53	32	36	40
2	22	20	20	21
3	9	15	18	13
4	10	21	14	16
5	6	11	12	10

15. האם לדעתך:

1	3	1	2	2
2	7	6	10	7
3	50	59	68	57
4	40	34	21	34

16. מה לדעתך היתה הספעת המלחמה הזאת על היחס של ערביי ישראל אל מדינת-ישראל?

1	5	8	10	7
2	46	54	56	52
3	26	24	21	24
4	22	14	13	17

17. מה לדעתך צריך להיות עתיד המיעוט הערבי בארץ? (למראיין: הכוונה בסאלה זו רק לערבים אזרחי ישראל מלפני מלחמה זו).

1	11	30	25	23
2	47	40	36	42
3	21	11	11	14
4	14	13	20	14
5	1	2	1	1
6	0	0	0	0
7	6	5	7	5

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל איר. א-א

18. מה לדעתך צריך להיות עתיד הערבים בסטחים שנכבשו במלחמה הזאת ע"י צה"ל?

1	הם צריכים להסתלב בחיי מדינת-ישראל עם כל הזכויות והחובות עליהם להסאר תחת מטל צבאי	7	11	10	9
2	רצוי שיצאו לארצות ערב	44	34	36	38
3	רצוי שיקימו מדינה לעצמם	27	18	20	22
4	צריך להחזיר את הסטחים הכבושים לירדן ולמצרים	7	14	14	12
5	הסטחים צריכים להסאר תחת חסותנו, אך לא בחלק ממדינת-ישראל	1	1	1	1
6	רצוי שיקימו מדינה לעצמם באחד הסטחים הכבושים עם תלות במדינת-ישראל	1	2	3	2
7	רצוי שיקימו מדינה לעצמם באחד הסטחים הכבושים בלי תלות במדינת-ישראל	7	11	10	9
8	תסונה אחרת. (איזו?)	0	1	0	0
9		5	8	6	6

19. ומה דעתך על הצורה שבה אנו מתנהגים עכסו עם הערבים בסטחים שנכבשו?

1	היחס אליהם בהחלט יותר מדי טוב	43	28	33	33
2	אולי היחס אליהם יותר מדי טוב	21	17	17	18
3	היחס אליהם הוא בדיוק כמו שהוא צריך להיות	35	54	48	47
4	אולי היחס אליהם פחות מדי טוב (למה?)	1	2	2	1
5	היחס אליהם בהחלט פחות מדי טוב (למה?)	0	0	0	0

20. האם ביקרת פעם בביתו של ערבי?

1	אף פעם לא	59	61	42	58
2	פעם אחת	8	9	14	9
3	פעמיים-שלוש	9	13	14	12
4	הרבה פעמים	24	17	31	22

21. האם ביקרו בביתך ערבים?

1	אף פעם לא	69	77	67	73
2	פעם אחת	5	4	5	4
3	פעמיים-שלוש	7	8	7	7
4	הרבה פעמים	19	11	21	15

22. ועכסו אסאל אותך על הערבים שחיים במקומות שנכבשו צה"ל במלחמה זאת, האם היחס שלך אליהם הוא סונה או סונה מהיחס שלך לערבים שהיו במדינת-ישראל כבר קודם?

1	היחס שלי אליהם יותר טוב מאשר אל הערבים שיסבו כאן קודם	5	3	2	4
2	אין הבדל	56	52	49	52
3	היחס שלי אליהם פחות טוב מאשר אל הערבים שיסבו כאן קודם	38	44	48	42

(דימרי מצב המדינה)

23-25. הנה סולם. נניח כי ראס הסולם מייצג את המצב הטוב ביותר למדינה, והסוף מייצג את המצב הגרוע ביותר למדינה.

מ מ צ ע י מ

23.	איפה על הסולם עומדת ישראל כעת?	7.3	6.9	6.9	7.0
24.	ואיפה על הסולם עמדה המדינה ביום העצמאות?	5.2	4.9	4.8	4.9
25.	ואיפה אתה חושב שנעמוד בעוד חודס?	7.9	7.6	7.4	7.6

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל א"ר. א-א

26. הסוואת ההווה לעומת העבר:

ההווה יותר נמוך מהעבר	א	14	13	11	12
ההווה והעבר שווים	ב	12	8	9	10
ההווה יותר גבוה מהעבר	ג	74	79	79	78

27. הסוואת ההווה לעומת העתיד:

ההווה יותר גבוה מהעתיד	א	17	13	15	15
ההווה והעתיד שווים	ב	43	40	39	41
ההווה יותר נמוך מהעתיד	ג	40	48	45	45

28. האם היית מגדיר את עצמך כחבר או אהד מפלגה?

כן, אני אהד נלהב	1	16	11	9	12
כן, אני אהד	2	35	37	36	36
לא, אני לא אהד	3	23	28	35	27
לא, אני רחוק להיות אהד	4	27	24	19	24

(תרדעה יהודים)

תגיד לי בבקשה באיזו מידה אתה מסכים לדעות הבאות:

29. סהיהודים בחו"ל חייבים לתמוך במדינת-ישראל.

מסכים בהחלט	1	75	79	60	75
מסכים	2	20	16	26	19
לא כל-כך מסכים	3	5	3	11	5
בהחלט לא מסכים	4	1	2	3	2

30. סהיהודים בחו"ל חייבים לדאוג שהקהילות שהם נמצאים בהן ימשיכו להתקיים.

מסכים בהחלט	1	46	49	48	48
מסכים	2	34	36	39	36
לא כל-כך מסכים	3	13	10	10	11
בהחלט לא מסכים	4	7	6	3	6

31. סהישראלים חייבים לעזור שהקהילות בחוץ-לארץ ימשיכו להתקיים.

מסכים בהחלט	1	39	35	35	36
מסכים	2	33	35	34	34
לא כל-כך מסכים	3	14	15	17	15
בהחלט לא מסכים	4	14	15	13	14

32. סליהודים בחוץ-לארץ יש זכות להביע את דעתם בעניינים הפנימיים של מדינת-ישראל.

מסכים בהחלט	1	22	14	15	17
מסכים	2	31	24	25	26
לא כל-כך מסכים	3	22	29	22	26
בהחלט לא מסכים	4	25	33	37	31

התפלגות באחוזים

סה"כ	ישראל	א"ר.	א-א
21	19	18	28
29	23	28	34
26	28	26	24
23	30	28	14
31	29	33	29
24	29	24	22
17	16	16	18
28	26	26	31
26	23	19	38
20	17	19	25
32	31	36	27
21	29	26	10
31	29	33	29
24	29	24	22
17	16	16	18
28	26	26	31
31	26	30	36
31	25	30	36
26	32	28	22
11	16	12	6
29	29	36	33
38	38	37	37
20	20	16	19
13	13	10	11

33. סלישראלים יס זכות להביע את דעתם
 בעניינים פנימיים של קהילות יהודיות
 בחוץ-לארץ.

1 מסכים בהחלט
 2 מסכים
 3 לא כל-כך מסכים
 4 בהחלט לא מסכים

34. סהעם במדינת-ישראל הוא עם אחר מאשר
 היהודים בחוץ-לארץ.

1 מסכים בהחלט
 2 מסכים
 3 לא כל-כך מסכים
 4 בהחלט לא מסכים

35. רק הדת מאחדת את היהודים בעולם היום,
 וסום דבר אחר.

1 מסכים בהחלט
 2 מסכים
 3 לא כל-כך מסכים
 4 בהחלט לא מסכים

36. רק ההיסטוריה המסותפת מאחדת את היהודים
 בעולם היום, וסום דבר אחר.

1 מסכים בהחלט
 2 מסכים
 3 לא כל-כך מסכים
 4 בהחלט לא מסכים

37. רק הקסר לארץ-ישראל מאחד את היהודים
 בעולם היום וסום דבר אחר.

1 מסכים בהחלט
 2 מסכים
 3 לא כל-כך מסכים
 4 בהחלט לא מסכים

- יס דברים מספיעים הרבה ויס מספיעים מעט על
 ההרגסה שאתה חלק, ורוצה להיות חלק, מן העם
 היהודי. באיזו מידה מספיעים הדברים הבאים
 על ההרגסה זו שלך.

38. ההיסטוריה היהודית של למעלה מסלוסט
 אלפי שנים.

1 מספיע מאד
 2 מספיע
 3 לא כל-כך מספיע
 4 לא מספיע בכלל

התפלגות באחוזים

39. ההיסטוריה של היהודים בעולם במאה הזאת.

	סח"כ	ישראל	א.ר.	א-א
1 מספיע מאד	40	32	47	32
2 מספיע	43	47	40	46
3 לא כל-כך מספיע	13	14	10	17
4 לא מספיע בכלל	4	7	3	5

40. ההיסטוריה של היישוב בארץ בזמן החדש.

1 מספיע מאד	46	47	32	36
2 מספיע	41	40	39	46
3 לא כל-כך מספיע	9	8	7	14
4 לא מספיע בכלל	4	5	3	5

41. הקמת מדינת-ישראל.

1 מספיע מאד	80	76	82	78
2 מספיע	16	18	14	18
3 לא כל-כך מספיע	2	3	2	2
4 לא מספיע בכלל	2	3	2	1

42. הדת של העם היהודי.

1 מספיע מאד	42	37	33	57
2 מספיע	32	39	33	28
3 לא כל-כך מספיע	18	16	23	11
4 לא מספיע בכלל	8	8	11	4

43. המוסר של העם היהודי.

1 מספיע מאד	38	33	36	42
2 מספיע	41	43	41	40
3 לא כל-כך מספיע	15	17	17	13
4 לא מספיע בכלל	6	7	6	5

44. החינוך סקבלתי בבית הורי.

1 מספיע מאד	58	62	56	57
2 מספיע	31	29	30	34
3 לא כל-כך מספיע	7	5	8	6
4 לא מספיע בכלל	5	4	6	3

45. היחס של לא-יהודים ליהודים.

1 מספיע מאד	35	25	39	32
2 מספיע	34	36	33	35
3 לא כל-כך מספיע	19	22	18	19
4 לא מספיע בכלל	12	17	10	14

46. העזרה שיהודים נותנים זה לזה.

1 מספיע מאד	33	30	33	35
2 מספיע	40	41	39	42
3 לא כל-כך מספיע	18	17	19	17
4 לא מספיע בכלל	9	12	9	6

התפלגות באחוזים

סה"כ יסראל איר. א-א

(תדירות)

47. האם בדעתך לנסוע השנה לטיול או לביקור קרובים וידידים בחוץ-לארץ?

1	בהחלט לא	3	3	6	4
2	כן	7	5	6	6
3	אולי	6	8	9	8
4	לא	48	53	49	51
5	בהחלט לא	36	31	29	32

48. האם לפני יום העצמאות חשבת לנסוע השנה לטיול או לביקור קרובים וידידים בחוץ-לארץ?

1	בהחלט כן	4	7	7	6
2	כן	7	11	10	9
3	אולי	3	5	7	4
4	לא	50	49	49	49
5	בהחלט לא	37	29	26	31

האם בדעתך לבקר בעתיד הקרוב ב-

49. העיר העתיקה (ו/או) הר-הצופים (ו/או) הר-הזיתים בירושלים?

1	בהחלט כן	85	83	89	85
2	כן	11	10	8	10
3	אולי	4	4	2	4
4	לא	1	2	1	1
5	בהחלט לא	0	0	0	0

50. בית-לחם (ו/או) חברון?

1	בהחלט כן	73	70	79	72
2	כן	17	17	13	16
3	אולי	7	9	5	8
4	לא	3	4	2	3
5	בהחלט לא	1	1	1	1

51. ג'נין (ו/או) שכם, טול-כרם (ו/או) קלקיליה?

1	בהחלט כן	49	41	56	46
2	כן	16	16	14	16
3	אולי	17	19	15	18
4	לא	13	17	11	15
5	בהחלט לא	5	7	4	6

52. רצועת עזה (עזה, רפיח וכו')?

1	בהחלט כן	38	30	41	34
2	כן	17	14	16	15
3	אולי	18	18	18	18
4	לא	19	27	18	23
5	בהחלט לא	8	10	7	9

התפלגות באחוזים

53. מדבר סיני, סארם-א-סייך?

	ס"ח	ישראל	א"ר.	א-א
1 בהחלט כן	29	36	25	33
2 כן	15	17	16	13
3 אולי	18	19	17	18
4 לא	26	21	28	25
5 בהחלט לא	12	7	13	11

(שאלות רקע)

54. המין:

1 זכר	48	44	48	49
2 נקבה	52	56	52	51

55. בן כמה אתה?

1 19 ומטה	1	2	0	1
2 20-24	11	27	5	12
3 25-29	10	19	4	14
4 30-34	10	16	7	14
5 35-39	12	12	10	14
6 40-44	13	9	13	13
7 45-49	11	5	13	9
8 50-59	20	6	27	15
9 60 ומעלה	14	5	21	7

56. באיזו ארץ נולד אביך?

1 יליד הארץ	4	27	0	1
2 אירופה התיכונית והמזרחית	50	40	84	1
3 אירופה הדרומית	5	5	8	1
4 אירופה המערבית	4	6	6	0
5 ארצות דוברות אנגלית	0	0	0	0
6 ארצות צפון אפריקה	14	2	0	40
7 ארצות המזרח-התיכון והקרב	22	20	1	55
8 ארצות המזרח-הרחוק	1	1	0	2
9 ארצות דרום-אמריקה	0	0	0	0

57. באיזו ארץ נולדת?

1 יליד הארץ	1			
2 אירופה התיכונית והמזרחית	2			
3 אירופה הדרומית	3			
4 אירופה המערבית	4			
5 ארצות דוברות אנגלית	5			
6 ארצות צפון אפריקה	6			
7 ארצות המזרח-התיכון והקרב	7			
8 ארצות המזרח-הרחוק	8			
9 ארצות דרום-אמריקה	9			

58. באיזו שנת עליית לארץ?

1 יליד הארץ	14	100	0	0
2 לפני 1930	5	0	9	3
3 1931-1940	14	0	24	5
4 1941-1947	8	0	11	5
5 1948-1951	38	0	38	52
6 1952-1956	8	0	3	18
7 1957-1960	7	0	8	7
8 1961 ואילך	6	0	7	9

התפלגות באחוזים

סה"כ ישראל איר. א-א

59. כמה נפשות גרות בדירתך בדרך כלל וכמה חדרים (חדרי שינה וסלון) יש בדירתכם?

1.4 או פחות נפשות לחדר	1	22	65	55	49
1.9-1.5 נפשות לחדר	2	14	16	14	15
2.4-2.0 נפשות לחדר	3	24	13	16	17
2.9-2.5 נפשות לחדר	4	13	3	5	6
3.0 או יותר נפשות לחדר	5	27	3	10	12

60. כמה ילדים בני 16 ומטה גרים בדירתך?

1	1	17	24	20	21
2	2	21	17	32	20
3	3	17	4	12	9
4	4	10	1	3	4
5 ומעלה	5	13	1	2	5
0 (אין ילדים כאלה)	6	21	53	32	40

61. כמה סנים למדת בבי"ס?

לא למד בכלל	1	20	1	2	8
בי"ס עממי חלקי (או הסכלה מקבילה), חדר	2	28	11	8	17
גמר בי"ס עממי	3	26	24	16	24
בי"ס תיכון או מקצועי או ישיבה, חלקי, לא סיים	4	17	28	30	25
סיים בי"ס תיכון או מקצועי, סיים ישיבה	5	6	21	24	17
הסכלה אוניברסיטאית חלקית (בלי תואר אקדמי)	6	2	7	13	6
הסכלה אוניברסיטאית מלאה (קבל תואר אקדמי)	7	0	8	7	5

62. מה היתה תעסוקתו של ראש המספחה לפני חודש?

מובטל	1	15	7	6	10
פועל בלתי מקצועי, רוכל	2	28	8	5	15
פועל מקצועי	3	35	29	27	31
עובד צווארון לבן, לא ממונה על אחרים	4	6	12	9	9
בעל עסק, 0-2 עובדים	5	6	13	13	11
בעל עסק או פקיד, ממונה על 3-10 עובדים	6	3	9	8	7
בעל עסק או פקיד, ממונה על 11+ עובדים	7	2	5	6	4
מקצוע חפשי שלא דורש הסכלה אוניברסיטאית	8	4	9	13	8
מקצוע חפשי דורש הסכלה אוניברסיטאית	9	1	9	12	6

המכון למחקר
חברתי שמש

57

המכון לקומוניקציה
האוניברסיטה העברית

דו"ח מיוחד בסידרה "בעיות הציבור"

תחזית תוצאות פנים

מוגש למשרד ראש-הממשלה

ירושלים, 11.7.67

IS/132/R(H)

תוכן העניינים

עמוד

3	 הקדמה	I -
3	 השערות	II -
3	 מימצאים	III -
3	1. יציאה לחוץ לארץ	
4	2. תיירות פנים	
5	 מסקנות	IV -

I - הקדמה

בסקר הארצי השלישי, במסגרת סידרת המחקרים על צורכי הציבור ובעיותיו לפני, בעת ואחרי המערכה, בשאלה סידרה של שאלות בענייני תיירות ובעיקר לגבי התיירות הצפויה באזורים החדשים.

המחקר בוצע על מידגם שיטתי של 2480 אזרחי הארץ הבוגרים, שהתגוררו במקומות ישוב שאוכלוסיותם מונה מעל ל-5000 תושבים. הראיונות בוצעו בין ה-20 ל-29 ביוני. פרטים מלאים על שיטת המחקר מובאים בדו"ח המסכם של הסקר השלישי.

II - השערות

ההשערות היו, כי עקב המלחמה יופחת מספר היוצאים השנה לחוץ-לארץ למטרות טיול או ביקור קרובים וידידים ומצד שני תעלה, בשיעור ניכר, תיירות הפנים ובפרט לאזורים החדשים שנכבשו.

III - מימצאים

יציאה לחוץ-לארץ

לפני יום העצמאות, כלומר: לפני שהיו סיכויים סבירים למלחמה באזורנו, חשבו 15% מהנחקרים לצאת השנה לטיול או לביקור קרובים וידידים בחוץ-לארץ. לאחר המלחמה, ליתר דיוק בשליש האחרון של חודש יוני, סברו רק 10% שיצאו השנה למטרות טיור וביקור לחו"ל. המשנים את דעתם עדיין אינם בטוחים שלא יצאו השנה לחו"ל ובזוהרים להשיב "אולי":

אמר שהיה בדעה לצאת לחו"ל	סה"כ	בהחלט כן	כן	אולי	לא	בהחלט לא
לפני יום העצמאות	100 (2461)	6	9	4	49	31
בשליש האחרון של יוני	100 (2458)	4	6	7	51	32

בין אלה שבהחלט חשבו לצאת לחו"ל לשיוול בולט שיעורם הרב יותר של ילידי הארץ ושל המטכילים יותר (18% מבין בעלי ההשכלה האקדמית המושלמת, לעומת 2% בלבד בין אלה שלא למדו בכלל). לגבי המין כמעט שאין הבדל, אם כי מסתמנת מגמה שהזכרים מעוניינים יותר. בטיוולים לחו"ל.

2. תיירות פנים

מימצאי המחקר מוכיחים, כי בדעת חלק ניכר מאד מהישראלים לבקר באזורים החדשים שנכבשו. לסידרת השאלות האם בדעתך לבקר בעתיד הקרוב במקומות הללו השיבו רבים מאד תשובות חיוביות ("בהחלט כן" ו"כן"):

- 95% - בירושלים השלמה
- 88% - בבית-לחם ובחברון
- 61% - בסומרון ובסרון
- 49% - ברצועת עזה
- 44% - במידבר סיני

פרטים מפורטים יותר מוצגים בטבלה הבאה:

יבקר בעתיד הקרוב ב:	סה"כ	בהחלט כן	כן	אולי	לא	בהחלט לא
העיר העתיקה, הר-הצופים הר הזיתים בירושלים	100 (2463)	85	10	3	1	-
בית-לחם; חברון	100 (2460)	72	16	8	3	1
ג'נין; שכם; טול-כרם; קלקיליה	100 (2458)	45	16	18	15	6
רצועת עזה (עזה, רפיח וכו')	100 (2452)	34	15	18	23	9
מדבר-סיני; סארם-א-סייך	100 (2452)	29	15	18	26	12

IV - מסקנות

1. יש לצפות להקטנת מספר היוצאים הסנה לחו"ל.
2. יש לצפות לגל ענק של שיולים לאזורים החדשים.
3. מסתמנת אפשרות להגביר את תודעת היציאה לחופס בקרב ילידי אסיה-אפריקה, שהפגינו רצון לטייל בארץ יותר מאשר האירופאיים.

המכון למחקר
חברתי שמושי

המכון לקומניקציה
האניברסיטה העברית

מימצאים מתוך סידרת הסקרים על

"בעיות הציבור"

הוכן עבור משרד ראש הממשלה

ירושלים, 17.7.67

1. הקדמה

1. בהסתמך על הסדר שהושג ערב המלחמה בין לישיבת השר גלילי לבין המכון למחקר חברתי שמושי והמכון לקומוניקציה באוניברסיטה העברית הוחל בביצוע שורת סקרים לבדיקת צרכי הציבור ודעת הקהל בשעת משבר. מטרת הסקרים היתה בין השאר ליצור צינור שבאמצעותו יובאו צרכי הציבור והלכי רוחו לידיעת האחראים לפעולות ההסברה ולידיעת הממשלה במישרין, במהירות ובדייקנות שתשקף את כל חלקי האוכלוסיה כולה, כדי שהממשלה על משרדיה השונים תשתמש בממצאי סקרים אלו לפיתוח מערכת הסברה נאותה ולביטוס החלטות על אינפורמציה מהימנה בקשר לעמדות הציבור, צרכיו ועתנהגותו.

2. בקשת הממשלה לביצוע סידרת המחקרים נתקבלה ארבעה ימים לפני פרוץ המלחמה. בפעולת בוק הוכן סאלון, שכלל למעלה ממאה שאלות, נערכו שורה של ניסויים מוקדמים וביום ראשון, 4.6.67, יום לפני המלחמה, החלו כ-400 מראיינים בביצוע הראיונות בירושלים, תל-אביב, חיפה, באר-שבע וסביבותיהן.

מנהלי סידרת המחקרים היו פרופ' אליהו ל. שושמן, המנהל המדעי של המכון למחקר חברתי שמושי ופרופסור למדידה פסיכולוגית וסוציולוגית באוניברסיטה העברית, ופרופ' אליהו כ"ץ, ראש המכון לקומוניקציה ופרופסור לסוציולוגיה באוניברסיטה. עוזי פלד, סגן מנהל המכון למחקר חברתי שמושי ומרצה במחלקה למינהל-עסקים באוניברסיטה העברית היה מנהל-חבר. לרשות מנהלי המחקר עמד צוות של כמה עשרות חוקרים בכירים ואסיסטנטים, שעזרו בהרכבת השאלונים, בפיקוח על המראיינים ובניתוח החומר ועריכתו. ועדה מייצעת, בה היו חברים כעשרים ממיטב המדענים החברתיים בארץ, עזרה בהתוויית קוי-הפעולה למחקר.

3. עד כה בוצעו שלושה סקרים כלליים, שעל כל אחד מהם במסר דו"ח תוך שבוע מתאריך תחילת ביצוע הסקר. בסקר הראשון הוחל ביום א' ה-4 ליוני, והוא בוצע בעיצומה של המלחמה. הסקר הוקדש לבעיות כגון הג"א, אגירת מצרכים, מידת השימוש ומידת ההזדקקות של הציבור לאמצעי הקומוניקציה ההמוניים, רמת המוראל באוכלוסיה ורמת האמון בממשלה. סקר זה חשוב גם כבסיס השוואתי לבאים אחריו: הוא משקף את

שחלו בעמדות הציבור מדי יום ביומו, תוך כדי המערכה, החל לפני פתיחתה וגמור ביום בהם נודעו תוצאותיה. הסקרים השני והשלישי, בתאריכים 11-19 ביוני ו-20-29 ביוני הוקדשו בחלקם הגדול לבדיקת

עמדות הציבור בנושאים הקשורים במדיניות. כמו כן בוצע, ב-2-3 ליוני, סקר נוסף על יעילותן של במות ההסברה שקוימו באותו תאריך בהשתתפותם של סרים שונים. הסקרים המתוכננים לעתיד יוקדשו בעיקרם לאיסוף אינפורמציה בנושאים ספציפיים המעניינים משרדי ממשלה שונים. לצורך זה קויים מגע עם צמרות משרדים שונים ובפגישות אלו אותרו הבעיות המרכזיות המעסיקות משרדים אלו וסלגביהם עשויים סקרים מסוג זה לספק אינפורמציה רלבנטית.

4. מידגם האוכלוסיה שרואיין בכל אחד מן הסקרים הללו הוצא ע"י הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה מתוך פנקס הבוחרים. המרואיינים (שמספרם, בסקר השלישי, הגיע ל-2500) נבחרו מתוך מדגם של קלפיות, כשמתוך כל קלפי שעלתה במידגם הוצא מידגם של בוחרים. שיטת דגימה זו העלתה מידגם שיטתי של האוכלוסיה היהודית מבני 18 ומעלה המתגוררים בישובים סאוכלוסייתם עולה על 5000 נפש. על מהימנותה של הדגימה ניתן לעמוד מתוך העובדה שהשוואת התוצאות מסקר אחד למשנהו מגלה, כי סטיות הדגימה קטנות אף יותר מן הסטיות המתקבלות בדגימה מקרית. (בדגימה מקרית מחשבים את סטית התקן ע"י הנוסחה $\sqrt{PQ/N}$ כאשר P הפרופורציה האמיתית באוכלוסיה, $Q=1-P$, ו- N הוא גודל המידגם) לכך יש להוסיף את הטיקוח הקפדני שהופעל על דייקנות עבודת הסדה, ואת ההדרכה המרוכזת שביתנה למרואיינים בטרם יצאו לעבודתם.

5. החסיבות המרכזית בביצועם של סקרים כאלה היא בהמסכיותם. המסכיות זו מאפשרות לעקוב אחר שינויים חברתיים לאורך זמן ולפתח "אינדיקטורים חברתיים" (בדומה לאינדיקטורים הכלכליים שעל בסיסם מנתחים הכלכלנים את ההתפתחויות במשק ובונים את תחזיותיהם). פיתוחם של אינדיקטורים חברתיים כאלו עשויה להוות תרומה חשובה ביותר בקביעת מדיניות חברתית וציבורית. חשוב להדגיש, כי משרתו של לקט צנוע זה הוא לשמש אך ורק כדוגמה לסוג הממצאים שבידינו ולאילו שניתן לקבל בעתיד ע"י המסכת העבודה.

כמו-כן, מהורים הסקרים הנוכחיים נסיון לקבוע את מוקדי המתיחות ואת תהליכי העליה והירידה בה בסקטורים השונים ולעזור בכך, בעוד מועד, בהכוונה, בהתאמה ובהסברה של פעולות מטעם המסרדים השונים.

11. הממצאים

1. מוראל:

מספר סאלות נוסחו על-מנת למדוד את רמת-המוראל של הציבור והסיבויים החלים בה. ניתן לציין כי כל המדדים של רמת-המוראל הצביעו על עלייה מתמדת מערב המלחמה ועד סוף חודש יוני; מצב-הרוח הטוב הלך וגבר ומידת-הדאגה פחתה, כפי שמסתקף מתוך הלוח הבא:

השאלה	סקר א'				סקר ב'	סקר ג'
	ערב המלחמה 4/6	יום ראשון למלחמה 5/6	יום סני למלחמה 6/6	יום שלישי למלחמה 7/6		
"מה מצב הרוח שלך בימים אלה?" ענו כי טוב ב"רוב הזמן" או "כמעט ככל הזמן"	30%	37%	43%	47%	47%	60%
"האם בימים אלה אתה מודאג?" ענו: "כמעט אף פעם לא" או רק "לפעמים"	35%	32%	38%	40%	48%	59%

בסני הסקרים הראשונים נמצא קטר בין הסכלה ועדה לבין רמת-המוראל: מצב רוחם של המסכילים יותר והאטכנזים גבוה מזה של המזרחיים. עובדה זו קיבלה ביטוי הן במצב הרוח ססרר במקלטים והן בשבוע שלאחר המלחמה. יתכן שחלק מתופעה זו נובע מעובדה הקטורה להרכב הדמוגרפי של האוכלוסיה, דהיינו: אחוז בני עדות המזרח, שיש להם קרוב מגויים, גבוה יותר (90% לעומת 74% בקרב האטכנזים). יחד עם זאת, ראוי לציין שאחוז גבוה יותר מקרב עדות-המזרח שרם טמע מאף אחד מקרוביהם (18% לעומת 10% בקרב האטכנזים). הפער הזה במוראל של בני העדות השונות ורמות-ההסכלה השונות

בד בבד עם הירידה בעוצמת הדאגה, חלו שינויים גם בנוסאיה.
בסקר ב' דיווח הרוב הגדול של הנחקרים, כי הם מודאגים לקרובי המספחה
המגוייטים, ואילו בסקר ג' עיקר הדאגה בסובה למצב המדיני של ישראל.
מסתמנת בסקר זה גם עלייה בדאגות למצב הכלכלי.

לסאלה: "ממה אתה מודאג בעיקר?"		סקר ב' 11-19/6	סקר ג' 20-29/6
ענו: "לסלום בן מספחה סגוייט או שנפגע" ו"לסלום ידיד סגוייט" או "שנפגע"		30%	11%
"למצב המדיני של ישראל"		19	30
"למצב הכלכלי של ישראל" ו"למצב הכלכלי שלי וסל מספחתי"		4	10
"למצב הצבאי של ישראל"		8	6
אחר (כולל: סליט שאינם מודאגים כמעט אף פעם, ובנוסאי דאגה אחרים)		39	43
		100%	100%

הדאגה למצב המדיני מתבטאת גם במידות האופטימיות שמגלה הציבור
לגבי מצבה של המדינה בעתיד. בעצם תקופת המלחמה חסבו 66%, כי העתיד
יהיה טוב יותר מן ההווה, אולם רק 44% חסבו כך בתקופת המערכה המדינית
(סקר ב' ו-ג').

2. ליכוד חברתי:

הסקרים מעידים כי תקופה זו עמדה בסימן של ליכוד חברתי. ישנה
נכונות גדולה לויתורים ברמת-החיים, והיענות לקריאה לקנות אגרות של
מלווה הבטחון קיימות אצל רוב רובו של הציבור, (סקר ג' מעיד כי 40%
כבר קנו אגרות באמצעות מקום העבודה או במיסרין).

אבל תודעת הליכוד מתגלה בעיקר באופטימיות לגבי עתיד יחסי העדות,
יחסי המפלגות, והמחלוקות בענייני דת. החלק הארי (80%-90%) מאמין כי
יחסי-העדות יהיו טובים יותר בעתיד; כ-80% מאמינים שתהא הסכמה טובה
יותר בין המפלגות; וכסני סליט חושבים שתהיינה פחות בעיות בענייני
דת. אמנם, רמת ליכוד גבוהה זו מתגלה בכל הסקרים, אך חשוב מאד לציין
כי מסקר ב' לסקר ג' מסתמנת התחלה של ירידה:

סקר ג' 20-29/6	סקר ב' 11-19/6	לשאלה:
82%	90%	"האם בסנים הבאות יהיו יחסי העדות יותר טובים או פחות טובים?" ענו: "יותר טובים"
55%	70%	"האם בסנים הבאות יהיו יותר או פחות חילוקי דעות בענין דת". ענו: "פחות בעיות"
76%	83%	"האם בסנים הבאות תהיה יותר או פחות הסכמה בין המפלגות על מה שהמדינה צריכה לעשות?" ענו: "יותר הסכמה"

3. היחס לממשלה

20% מהציבור טרואיין בסקר ב' ידעו שחלו סינויים (רובם תפסו את הסינוי כתוספת של סרים, יותר מאשר כצירוף של מפלגות חדשות). אחוז גבוה יותר בקרב שכבות ההשכלה הנמוכה ובקרב בני עדות המזרח לא ידעו על הסינויים. רוב המרואיינים (69%) הביעו דעה חיובית על הרחבת הממשלה וכמחציתם הביעו דעה טרצוי, כי ממשלה כזו תכהן תמיד. דעה זו הולכת ופוחתת ככל שרמת-ההשכלה עולה. (מכ-60% בקרב בעלי השכלה נמוכה ל-45% בקרב האקדמאים).

אחוז גבוה ביותר (90%) מזדהה עם דרך הטיפול של הממשלה בבעיות המצב הנוכחי. מעניין להצביע על הסינוי שחל בעמדה זו במרוצת הזמן; ההערכה החיובית עלתה, אם כי בתקופה שלאחר המלחמה חלה ירידה קלה בדעה הקיצונית שהממשלה בחרה "בדרך טובה מאוד".

לשאלה: "מה דעתך על הדרך שבה מטפלת הממשלה בבעיות המצב הנוכחי?" ענו:				
ערב המלחמה 4/6	פרוץ המלחמה 5/6	במלחמה 6-7/6	סקר ב' אחר המלחמה 11-19/6	סקר ג' אחר המלחמה 20-29/6
24%	29%	45%	40%	39%
48%	56%	43%	49%	51%
72%	85%	88%	89%	90%

לעומת זאת, בדעה החיובית על מאמצי ההסברה של הממשלה מסתמנת

ירידה ניכרת:

סקר א' 4-7/6	סקר ב' 11-19/6	סקר ג' 20-29/6	לשאלה: "האם אתה חושב שהממשלה עושה מספיק בימים האחרונים בטביל להסביר לנו את ההחלטות שלה?" ענו: "כן היא עושה כל מה שאפשר לעשות, הרבה מאוד"
62%	51%	40%	

המרואיינים בטאלו "באיזו מידה יכולות דעות של אנשים כמותך בדרך-כלל להספיע על החלטות הממשלה?" כסליס ענו בחיוב, רבע היה ספקני והיתר (40%) מאמין שאין לו הכפעה על עיצוב מדיניות הממשלה. בארצות-הברית נמצא טיס קסר בין הסכלה נמוכה לבין האמונה טאי-הפטר להספיע ואילו בארץ כמעט טאין קסר בין הסכלה או עדה ובוטא זה. לדוגמא: ילידי אסיה-אפריקה מסוכנעים באותה המידה טיס להם הספעה על החלטות הממשלה, כמו ילידי אירופה ואמריקה.

4. אמצעי תקשורת המוניים

בסקר טל הסבוע הראשון, 4-7.6.67, נמצא שלמעלה מ-90% מהנחקרים האזינו ביום טקסט לראיון ללפחות מהדורת חדשות אחת ברדיו (כסני סליסיס מהמרואיינים האזינו חמס פעמים ויותר). בתחילת הסבוע השני, 11-13.6.67, עדיין נמצאת מידת ההאזנה בעינה ומקבילה לזו של הסבוע הקודם, אבל בסבוע הסליסי הסתמנה ירידה ל-79%. כ-90% האזינו למהדורות בעברית, 5% באידיש ו-3% בערבית. בסני הסקרים הראשונים ידעו להזכיר כסלוסה-רבעים מהמרואיינים את ה"ידיעה החשובה ביותר" ססמעו אתמול, ועובדה זאת מעידה על מידת תשומת-הלב שהוקדשה לסידורי החדשות. גם אחוז זה ירד בסקר הסליסי - ל-61%.

למעלה מסליס מהנחקרים שוענים, סמאז התחיל המצב המתוח הם מאזינים לתחנות סידור זרות ובעיקר לערביות. מידת ההאזנה לתחנות זרות לא ערביות עולה עם ההסכלה. 12% מהמטיבים צופים בטלביזיה (הערבית) ויודעים גם להזכיר תוכנית מסוימת שהסאירה עליהם רוטס. מסתמנת מגמה סחטרי ההסכלה מחד ובעלי ההסכלה האקדמאית מאידך אינם צופים כלל בטלביזיה.

אחוז קטן מאד מהאוכלוסיה סנחקרה מעלה ספק לגבי האמון שהם רוחסים לידיעות המתפרסמות ב"קול-ישראל". 40% אומרים ס" בדרך כלל אפטר להאמין ועוד 53% אומרים "שאפטר להאמין במאה אחוז", אבל טוב, אחוז המאמינים במאה אחוז יורד (ל-40%) בסקר הסליסי. אלה המגלים חוסר אמון ב"קול-ישראל" אינם דווקא מבין הנמנים עם בעלי ההסכלה הנמוכה ומאזיני התוכניות בערבית. באופן כללי, ניתן לומר שמידת האמון ב"קול-ישראל" בכלל ובהסוואה לתחנות זרות ולעיתונים, היא רבה.

בעוד כ-40% אומרים טאפסר להאמין לרדיו יותר מאשר לעיתון וכ-40% נוספים מחזיקים בדעה כי אין הבדל בין עיתון ורדיו, רק 8% מאמינים יותר לעיתון מאשר לרדיו.

חשוב לזכור כסמעריכים את מידת הירידה בהאזנה ובאימון המסתמנת מהסקר הסליטי, טאחוז ביכר באוכלוסייה (וביחוד אותם אזרחים שפסקו להאזין לחדשות) אינו קורא גם עיתונים (כ-60% אינם קוראים עיתוני בוקר וכ-45% אינם קוראים צהרונים).

מחוץ לחדשות נסאלו המרואיינים מה הדברים ששמעו ברדיו ושהרימו בעיקר את המוראל שלהם בימי המערכה. 36% ציינו את הסיפורים החיים מהחזית ("יומן החדשות"), 34% אמרו, כי היו אלה דברי פרסנות ברדיו ובעיקר פרסנותו של האלוף הרצוג, 11% הזכירו את דברי המנהיגים, 6% טענו שזו היתה המוסיקה. 14% אמרו ש"סום דבר (ברדיו) לא סינת את מצב רוחי". המסכילים פחות נטו לומר שסיפורי יומן החדשות תרמו להעלאת המוראל שלהם, בעוד שהמסכילים יותר ראו בדברי הפרסנות של האלוף הרצוג תרומה למוראל שלהם:

הסכלה	תרם למוראל	
	יומן החדשות	האלוף הרצוג
נמוכה (עממית)	43%	16%
בינונית (תיכונית)	34%	43%
גבוהה (אקדמית)	21%	52%

גם בתשובה לטאלה "מה בעיקר עזר לך להבין מה קורה במסך המלחמה הזו", מתבטאת החסיבות של פרסנותו הצבאית של חיים הרצוג בעיקר בשכבות המסכילים, בעוד בקרב חסרי ההסכלה אחוז גבוה יחסית ציינו "סיחות עם אנשים" כמקור סעצר במיוחד להבין את המתרחש. מפתיע שהעתון סחק תפקיד פחות חשוב בהסוואה למקורות אלה אפילו עבור המסכילים.

לעומת זאת, ראוי לציון שמסקר ב' לסקר ג' עלתה קרנו של העיתון

כמקור העוזר להבין את המתרחש על חשבון פרסנות הרדיו ובעיקר על חשבון סיחות עם אנשים.

מעבין לציין שבתקופת המלחמה קבוצת המסכילים ביותר והקבוצות ההסכלה ביותר היו הכי הרבה חסופים לשמועות והכי פעילים עם אנשים אחרים.

המכון למחקר
חברתי שמושי

מכון לקומוניקציה
ואוניברסיטה העברית

23

דו"ס מס. 3 בסידרה "בעיות הציבור"

עמדות הציבור והתנהגותו (20-29.6.67)

תיחוס לערבים

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 23.6.67

IS/134/R(H)

תוכן העניינים

עמוד

3	 הקדמה -
	 מימצאים -
4	 1. דמוי הערבי
5	 2. עתיד ערביי ישראל
6	 3. מצבם הנוכחי ועתידם של ערביי השטחים שנכבשו
8	 4. מגע ורצון למגע עם ערבים
10	 5. השוואת סקר מס. 2 וסקר מס. 3
	 סיכום ומסקנות -
11	 1. הכללות ואזהרות
12	 2. התמונה הכללית ומשמעותה
18	 3. מגע ודעות

I - תקדמה

דו"ח זה מנסה ללבן מספר נקודות שנראות לנו כחשובות ביחסם של יהודי ישראל לערבים בכלל ולערבים בישראל ובשטחים שנכבשו בפרט. הוא מתבסס על הסקר הארצי השלישי, במסגרת סידרת המחקרים על צורכי הציבור ובעיותיו לפני, בעת, ואחרי המערכה. המחקר בוצע על מידגם שיטתי של 2480 אזרחי הארץ הבוגרים, שהתגוררו במקומות ישוב שאוכלוסיותם מונה מעל ל-5000 תושבים. הראיונות בוצעו בין ה-20 ל-29 ביוני, פרטים מלאים על שיטת המחקר מובאים בדו"ח המסכם של הסקר השלישי.

המוקדים העיקריים סביבם התרכזו השאלות הם:

1. דמוי הערבי בשני מישורים:

- (א) דמוי כושרו האינטלקטואלי של הערבי
- (ב) דמוי עמדותיהם של הערבים בישראל כלפי המדינה

2. עתיד ערביי ישראל

3. מצבם הנוכחי ועתידם של ערביי השטחים שנכבשו

4. מגע ורצון למגע עם ערבים: בנושא זה נסינו לברר גם את מידת

המגע האישי עם ערבים בעבר וגם את הנכונות למגע אישי אתם.

תוך כדי בדיקת עמדות אלה, ננסה לראות באיזו מידה קיימות באוכלוסייה היהודית עמדות ונורמות חברתיות ברורות ביחס לנ"ל, המשותפות לכלל האוכלוסייה ובאם לאו - באיזו מידה קשורה חוסר ההסכמה להבדלי מוצא והשכלה. לסיכומו של דבר, נתייחס להשוואה בין התוצאות הנ"ל לבין אלו מהסקר השני בסידרת הסקרים על "בעיות הציבור".

II. מימצאים

דמוי הערבי

(א) דיומי כושרו האינטלקטואלי של הערבי (שאלה 14*) :
 קרוב לשני שלישים של המרואיינים (61%) מסכימים להערכה היחסית, שאמנם הערבים יכולים להתקדם הרבה, אבל לרמתם של היהודים לעולם לא יגיעו. יוצאי ארצות אסיה-אפריקה סוברים כך יותר מאחרים (75%). דעה זו יורדת ככל שרמת ההשכלה עולה. (ראה לוח מס. 1).

לוח מס. 1

ההערכה האינטלקטואלית של ערבים, לפי השכלה

השאלה: "יש אנשים האומרים שהערבים יכולים להתקדם הרבה, אבל לרמתם של היהודים לא יגיעו לעולם, מה דעתך?" (ש' 14)

השכלה	מסכים	מסתייג	לא מסכים	סה"כ
לא למד, למד עממי (חלקי-שלם)	71%	10%	19%	(1102) 100%
תיכון (חלקי-שלם)	57%	15%	28%	(986) 100%
אוניברסיטאי (עם או בלי תואר)	30%	22%	48%	(263) 100%

(ב) דמוי עמדותיהם של הערבים בישראל כלפי המדינה (שאלה 15) :
 רובם הגדול של המשיבים (91%) בדעה שרק חלק קטן מערביי ישראל, או שכמעט ואין אף ערבי בישראל שאוהב את מדינת ישראל: 57%

שוענים שרק חלק קטן מהם אוהבים את המדינה; 34% שוענים שכמעט אין אף ערבי בישראל שאוהב את מדינת ישראל. ילידי הארץ נוטים יותר מאחרים להסיב שיטנו חלק קטן האוהב את מדינת-ישראל (68%). דעה יותר מתונה זו עולה ככל שרמת ההשכלה עולה.

הדעות חלוקות יותר באשר להשפעת המלחמה על יחסם של ערביי ישראל למדינה (שאלה 16). מעל למחצית הנחקרים (52%) שוענים שהערבים "עכשו יותר נאמנים למדינה כי מפחדים יותר". כרבע (24%) שוענים ש"שום דבר לא השתנה", ואילו 17% שוענים ש"הם עכשו יותר מתנגדים למדינה" ורק 7% סבורים שערביי ישראל "יותר גאים עכשו להיות אזרחים במדינה".

בסיכום נראה שהערבים נתפסים כנחותים מהיהודים בכושרם האינטלקטואלי, וכמתנגדים למדינה אך נאמנים לה בשל פחדם מכוחה.

עמיד ערביי ישראל (שאלה 17): כשני שלישים של הנחקרים (65%) רואים את עתידו של המיעוט הערבי בישראל; 42% חושבים שהערבים הישראלים צריכים "להשאר באותו מצב כמו היום"; 23% אומרים ש"הם צריכים להסתלב בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות". לעומתם 28% רואים כי עתידו של המיעוט הערבי הוא מחוץ למדינת ישראל. אלו מתחלקים כדלהלן: 14% חושבים שרצוי שיצאו מהמדינה; 14% אומרים שרצוי שיצטרפו לערבים בשטחים הכבושים ויקימו מדינה לעצמם. ילידי אירופה נוטים לראות עתיד ערביי ישראל במדינת-ישראל (70%) יותר מאשר ילידי הארץ (61%) או ילידי אסיה-אפריקה (58%).

ככל שעולה רמת ההשכלה עולה גם אחוז הנשאלים הרואים את עתיד הערבים בארץ בהסתלבותם בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות; ככל שיורדת רמת ההשכלה עולה אחוז הנשאלים המעדיפים יציאת הערבים

מהארץ. בעלי השכלה עממית או תיכונית נוטים לתמוך במצב כמו שהוא היום לגבי ערביי ישראל.

בסיכום נראה שרוב הנחקרים רואים את עתיד ערביי ישראל במדינת-ישראל, אם כי לא רבים רוצים בשילובם הגמור בחיי המדינה. נוח להם להשאיר את המצב הקיים בתקפו.

מצבם הנוכחי ועתידם של ערביי השטחים שנכבשו:

א) הבחנה בין ערביי ישראל וערביי השטחים שנכבשו (שאלה 22): כמחצית אוכלוסית המדגם (52%) אמרו שאין הבדל ביחסם אל הערבים הישראלים או הערבים בשטחים הכבושים. 42% אמרו שיחסם לערבים בשטחים הכבושים הוא פחות טוב מיחסם לערבים הישראלים. מענין שבקרב ילידי הארץ היתה התחלקות שווה בתשובות בין שתי גישות אלה: 49% אמרו שאין הבדל לעומת 48% אמרו שיחסם לערבים בשטחים הכבושים הוא פחות טוב מיחסם לערבים הישראלים. בעוד שאצל ילידי אסיה-אפריקה היה פער ניכר (56% לעומת 38%). אין הבדלים משמעותיים בין נשאלים ברמות השכלה טובות.

לגבי צורת ההתנהגות כיום כלפי הערבים בשטחים שנכבשו (שאלה 19) סוברים כמחצית הנחקרים (51%) שהצורה בה אנו מתנהגים כיום עם הערבים בשטחים שנכבשו היא טובה מדי. מתוך אלה, סוברים כך בודאות 33%. 47% חושבים שהיחס הוא "בדיוק כמו שהוא צריך להיות". ילידי אסיה-אפריקה נוטים לחשוב שהיחס אליהם יותר מדי טוב (64%) יותר מאשר ילידי הארץ (50%) או ילידי אירופה (45%). ככל

שעולה רמת ההשכלה, יורד אחוז הנחקרים החושבים כי היחס אל הערבים
בשטחים הכבושים הוא יותר מדי טוב. (ראה לוח מס. 2).

לוח מס. 2

צורות ההתנהגות עם הערבים בשטחים שנכבשו, לפי השכלה (ס' 19)

השכלה	התנהגות יותר מדי טובה	התנהגות כמו שצריכה להיות	התנהגות פחות מדי טובה	סה"כ
לא למד, למד עממי (חלקי-שלם)	60%	38%	1%	(1061) 99%
תיכון (חלקי-שלם)	47%	52%	1%	(950) 100%
אוניברסיטאי (עם או בלי תואר)	32%	64%	4%	(248) 100%

ג) לגבי עתיד ערביי השטחים שנכבשו (שאלה 18) סבורים קרוב למחצית
הנשאלים (47%) שעתידם של הערבים בשטחים שנכבשו הוא בסילובם
עם ישראל: 38% חושבים שיש להשאירם תחת ממשל צבאי; 9% הביעו
את הדעה שיש לשלבם בחיי המדינה עם כל הזכויות והחובות. 22%
מהנחקרים מעדיפים את צאתם של הערבים בשטחים הכבושים לארצות
ערב, בו בזמן ש-21% מעדיפים שהערבים בשטחים אלה יקימו מדינה
לעצמם, מתוכם מתנים 9% הקמת המדינה המוצעת עם תלות במדינת-
ישראל.

ילידי אסיה-אפריקה נוטים להעדיף השארת הערבים בשטחים הכבושים
תחת ממשל צבאי (44%) יותר מילידי הארץ (36%) או ילידי
אירופה (34%).

בסיכום נראה שיש נטייה ניכרת להפלות לרעה את ערביי הסטחים שנכבשו לעומת ערביי ישראל, בעיקר אצל בני עדות המזרח. מעניינת בעיקר היא הדעה הרווחת בקרב כמחצית הנחקרים, שהטיפול כלפיהם כיום הוא יותר מדי טוב.

מגע ורצון למגע עם ערבים:

(א) מעל למחצית אוכלוסית המדגם (58%) לא ביקרו אף-פעם בבית ערבי (טאלה 20), אין הבדלים מסמעותיים ביחס לתופעה הזאת בין ילידי אירופה לבין ילידי אסיה-אפריקה. ילידי ישראל נוטים לבקר בבתי ערביים (59%) יותר מילידי אסיה-אפריקה (41%) או ילידי אירופה (39%).

לעומת זה כשלושת רבעי הנחקרים (73%) לא ארחו ערבים בבתיהם (טאלה 21). ילידי אירופה נוטים לא לארח ערבים בבתיהם (77%) יותר מיוצאי ארצות המזרח (69%) או מילידי הארץ (67%).

ככל סרמת ההשכלה עולה, יורד אחוז הנחקרים שענו שלא ביקרו אף פעם בבית ערבי. ולעומת זה אין הבדלים מסמעותיים בין רמות ההשכלה השונות ביחס לארח ערבים בבתי יהודיים.

(ב) יותר משני שלישים של הנחקרים (70%) לא מוכנים לגור בשכונה בה גרות גם מספחות ערביות. 61% מהמסיבים אינם מוכנים לגור בבית שבו גרה מספחה ערבית, אם כי רק כמחצית אוכלוסית המדגם (51%) אינם מוכנים להתידוד עם ערבי.

חוסר הנכונות למגע עם ערבים גבוהה בקרב ילידי אסיה-אפריקה ואילו ילידי הארץ מראים נכונות גבוהה יותר למגע עם ערבים מזו של ילידי אירופה (ראה לוח מס. 3) (טאלות 10-12).

לוח מס. 3

נכונות למגע עם ערבים, לפי עדה

אוכלוסית המדגם	ילידי הארץ	ילידי אירופה	ילידי אסיה-אפריקה	נכונות למגע
70%	60%	67%	79%	לא מוכן לגור בסכונה שבה גרות מספחות ערביות (ס' 10)
61%	48%	53%	79%	לא מוכן לגור בבית סבו גרה מספחה ערבית (ס' 11)
51%	35%	46%	68%	לא מוכן להתיידד עם ערבי (ס' 12)

ככל שההשכלה עולה, יורד אחוז הנחקרים שמביע אי-נכונות למגע עם ערבים. לא נראים הבדלים מסמעותיים בעמדות אלה בין המינים.

(ג) רוב אוכלוסית המדגם (87%) הם בעד לימוד השפה הערבית בבתי-ספר יהודיים בארץ: 46% סוברים שהשפה הערבית בבתי-ספר האלה צריכה להיות לימוד חובה בו בזמן ש-41% סוברים שהיא צריכה להיות מקצוע רשות. רק 12% בדעה שאין צורך בלימוד ערבית בבתי-ספר יהודיים (שאלה 13).

ככל שרמת ההשכלה עולה כך גם עולה אחוז הבטאלים שמחייב לימוד השפה הערבית.

מענין סיוצאי אסיה-אפריקה נוטים לחייב לימוד השפה הערבית (40%) פחות מילידי הארץ (47%) או מיוצאי אירופה (50%).

בסיכום נראה שהמגע שנוצר עם ערבים ע"י ביקורים הדדיים אינו חזק; הנכונות ליצירת מגעים היא גבוהה יחסית בקרב ילידי הארץ יותר מאשר אצל ילידי אירופה או אסיה-אפריקה.

5. הסוגות סקר מס. 2* וסקר מס. 3

מתוך 13 הסאלות שנשאלו בסקר השלישי נשאלו 11 בניסוח זהה גם בסקר השני, שנערך ב-11-19 ביוני. ההבדלים בין שני הסקרים הם רובם ככולם קטנים אך מגמתיים.

מתוך 8 הסאלות שנשאלו בשני הסקרים והמבטאות דעה ערכית, אנו עדים לנוקשות יתר בסקר השלישי בטש מהן. כך, לדוגמה, בסקר השני ענו 53% מהנחקרים שאין הם מוכנים לגור בבית עם משפחה ערבית, לעומת 61% בסקר השלישי. הבדל בתגלה גם בשתי הסאלות המסקפות מגע אישי עם ערבים. שתייהן היה אחוז אלה שאף פעם לא ביקרו אצל ערבי או ארחו ערבים בביתם: גדול יותר (ב-4%) בסקר השלישי. מאידך, בשתי הסאלות הדנות בעתיד הערבים, רד אחוז הטוענים ש"רצוי שהערבים יצאו" מהמדינה, או מהסטחים הכבושים.

יתכן ששינויים אלה מושפעים במקצת על-ידי עליה קטנה באחוז ילידי אסיה-אפריקה בסקר השלישי, המגלים נוקשות גדולה יותר.

יתכן וזוהי התחלה של תופעה חברתית כללית יותר. יש להמשיך לחקור סקרים הבאים אם אמנם נטייה זו נמשכת.

סיכום ומסקנות .III

1. הכללות ואזהרות

ניתן לסכם את המימצאים הנ"ל מסתי בחינות: (1) מה דעתו של הישראלי היהודי הטיפוסי? (2) מה הם ההבדלים הקבוצתיים בעניינים אלה, עליהם מצביעים הנתונים?

בפירוש הנתונים ובניצולם למדיניות, יש להזהר מהכללות. לדוגמה: ההכללה "הערבים נתפסים כנחותים מהיהודים במישור האינטלקטואלי" הנובעת מהמימצא כי 61% מהמרואיינים אמרו ש"לדרגת היהודים לעולם לא יגיעו", אינה מוצדקת: באותה מידה של הצדקה אפשר לומר כי למרות הרקע ההיסטורי 39% מהיהודים אינם תופסים את הערבים כנחותים מהיהודים. כמו-כן, הכללות מסוג זה חייבות להתייחס למדידה חוזרת, ולא דוקא חד פעמית. ההבנה העמוקה של הנתונים וקביעת מסמעותם מחייבת התייחסות להבדלים קבוצתיים.

תוך הסתייגויות אלה, ניתן להביא את ההכללות הבאות:

1. הערבים נתפסים כנחותים מהיהודים במישור האינטלקטואלי.
2. יהודי ישראל חושבים כי לכל היותר רק חלק קטן מערביי ישראל אוהבים את המדינה.
3. לאחר המלחמה, נראים הערבים כיותר נאמנים למדינה, מפני שהם מפחדים.
4. עתידו הרצוי של המיעוט הערבי בארץ נראה בתוך מדינת-ישראל.
5. יש דמיון בתפיסת ערכי השטחים הכבושים לתפיסת הערבים הישראלים באשר ליחס אליהם. לגבי עתידם הרצוי, נראה שהנטייה לגבי ערביי ישראל היא לראות את עתידם בתוך גבולות המדינה. נטייה זו קיימת גם לגבי הערבים בשטחים הכבושים אך במידה יותר חלשה.

6. אין המגע (בביקורים הדדיים) והנכונות למגע (לגור באותה שכונה, בבית, להתיידד) עם הערבים חזקים בקרב אוכלוסית המחקר.
7. רוב רובה של האוכלוסיה הנחקרת אינו מגלה התנגדות להוראת השפה הערבית בבתי-הספר היהודיים, וכמחציתם אפילו מחייבים זאת.
8. עמדות אוכלוסית המחקר כלפי שאלות שונות קשורים להבדלי מוצא ורמת השכלה.
9. הסוואת המימצאים לאלה מהסקר השני מצביעה על מגמה קלה לעבר נוקשות יתר.

10. התמונה הכללית ומשמעותה

בראיה לנו שיט מכנה משותף המאחד את 10 מהשאלות שנשאלו בתחום זה המבדילן ב-3 השאלות האחרות, והוא מה שביתן לקרוא "ליברליות". היינו גזירים "ליברליות" בהקשר זה כגישה המצודת בהקטנת הפער החברתי במיסור אישי, בשלילת דעות גזעניות, בתפיסת ערביי ישראל כאזרחים שווים ונאמנים מדינה, ובגישה הומנית וחיובית כלפי הערבים בשטחים הכבושים. עובדה הבולטת ביותר במימצאים היא שלכל אורך הקו יש קשר הדוק בין שכלה לבין מידת הליברליות: ככל שעולה ההשכלה, כך עולה הליברליות. כן, יש הבדלים מקבילים בקשר בין עדה לבין ליברליות: ילידי הארץ,

שהם ברובם המכריע ממוצא אירופאי, וילידי אירופה יותר ליברליים מאשר לילדי אסיה-אפריקה*. (ראה לוחות מס. 4,5).

לוח מס. 4

"ליברליות" ביחס לערבים, ועדה

אחוז הנשאלים בכל קבוצה שהשיבו בתשובה "אי-ליברלית"

התשובה	ישראל (340)	אירופה (1,284)	אסיה- אפריקה (832)	אוכלוסית המדגם (2480)
1. לא מוכן לגור בשכונה שיש בה ערבים (ש' 10)	60	67	79	70
2. לא מוכן לגור בבית עם משפחה ערבית (ש' 11)	48	53	79	61
3. לא מוכן להתידוד עם ערבי (ש' 12)	35	46	68	51
4. אין צורך ללמד ערבית בבתי-ספר יהודיים (ש' 13)	4	10	20	13
5. הערבים לעולם לא יגיעו לרמת היהודים (ש' 14)	56	52	75	61
6. כמעט אין ערבי בישראל טאוהב את מדינת-ישראל (ש' 15)	21	34	40	34
7. לאחר המלחמה ערביי ישראל יותר מתנגדים למדינה (ש' 16)	13	14	22	17
8. רצוי שערביי ישראל יצאו מהמדינה (ש' 17)	11	11	21	14
9. רצוי שהערבים בשטחים הכבושים יצאו לארצות ערב (ש' 18)	20	18	27	22
10. יחסינו לערבים בשטחים הכבושים טוב מדי (ש' 19)	50	45	64	51

כידוע, יש קשר בין רמת ההשכלה וארץ מוצא. במדגם זה, 25% מתוך ילידי אסיה-אפריקה לפחות למדו בתיכון לעומת 74% מילידי הארץ ו-64% מילידי אירופה. ראה להלן ניתוח החומר הבודק את השפעת כל גורם לחוד.

לוח מס. 5

"ליברליות" ביחס לערבים, לפי השכלה

אחוז הנשאלים בכל קבוצה שהשיבו בתשובה "אי-ליברלית"

התשובה	לא למד בכלל (184)	עממי חלקי (407)	עממי (577)	תיכון חלקי (608)	תיכון (406)	אוניברסיטה חלקית (148)	אוניברסיטה (124)
1. לא מוכן לגור בשכונה שיש בה ערבים (ש' 10)	85	77	75	69	64	63	38
2. לא מוכן לגור בבית עם מספחה ערבית (ש' 11)	83	74	69	58	51	41	22
3. לא מוכן להתיידיד עם ערבי (ש' 12)	82	66	60	47	36	32	15
4. אין צורך ללמד ערבית בבתי-ספר יהודיים (ש' 13)	31	22	12	9	8	2	2
5. הערבים לעולם לא יגיעו לרמת היהודים (ש' 14)	73	73	69	60	52	33	26
6. כמעט אין ערבי בישראל שאוהב את מדינת-ישראל (ש' 15)	58	45	33	28	28	24	28
7. לאחר המלחמה ערביי ישראל יותר מתנגדים למדינה (ש' 16)	32	25	18	11	14	6	10
8. רצוי שערביי ישראל יצאו מהמדינה (ש' 17)	36	22	14	11	9	8	5
9. רצוי שהערבים בשטחים הכבושים יצאו לארצות ערב (ש' 18)	41	26	23	21	17	16	8
10. יחסינו לערבים בשטחים הכבושים טוב מדי (ש' 19)	69	62	57	51	39	38	25

לסם הסברת תופעה זו (סאגב, מופיעה במחקרים מקבילים שנעשו במקומות

אחרים*) ניתן להציע שני בימוקים עיקריים, היסטורי ופונקציונלי, המסלימים והמחזקים זה את זה. יוצאי אסיה-אפריקה חיו בעבר כמיעוט בארצות ערב ורכשו לעצמם - כנראה - יחס של בוז ואנטיפטיה לערבים ככלל. ללא ספק תרם יחס זה רבות להחזקת מעמד בסביבה עוינת. (יחס מקביל לזה קיים גם בקרב יהודי מזרח אירופה, כלפי ה"גוי"). אין פלא, איפוא, שבקרב קבוצה זו ממסיר יחס זה להתקיים גם בארץ, הנמצאת בתוך זעולם הערבי מבחינה גיאוגרפית ופוליטית גם יחד.

ניתן היה אולי לצפות להחלשת יחס זה במרוצת הזמן אילמלא המצב שלתוכו נקלעו ונשארו עד היום חלק ניכר מעולי אסיה-אפריקה ובמיוחד נחותי-ההשכלה בתוכם. עובדה היא שקבוצות אלה, כמו נחותי-השכלה שמוצאם אחר, ממוקמות - אוביקטיבית, בעיני אחרים, ובעיניהן הן - בתחתית הסולם החברתי והכלכלי בחברה היהודית בארץ. אין להתפלא, אם כן, שדחיית הערבים, ראייתם כנמוכי-יכולת, התרחקות מהם, וכו' ייבלטו יחסית אצל קבוצות אלה, שעבורן יחסים אלה משמשים כמסווה למעמדן החברתי הן.

השפעת ההשכלה והעדה על הגישה בורדה. ניתן להגיד מעל לכל ספק
שכל אחד מהם לכש לעצמו תורם לעיצוב גישה ליברלית או אי-ליברלית.
(המימצאים מובאים בלוחות מס. 6, 7).

לוח מס. 6

"ליברליות" ביחס לערכים, והשכלה, בתוך קבוצות עדה
אחוז הנשאלים בכל קבוצה שהשיבו בתשובה "אי-ליברלית" *

(19)	(18)	(17)	(16)	(15)	(14)	(13)	(12)	(11)	(10)	ארץ לידה והשכלה
טפול	יצאן	יצאן	מתנגדים	אוהבים	רמה	ערבית	ידיד	בית	שכונה	
<u>ישראלים</u>										
52	27	24	30	45	73	18	61	76	76	חלקי (33)
53	15	5	15	27	75	4	42	55	69	(55)
51	21	12	9	20	63	3	41	53	65	חלקי (101)
43	19	9	10	14	39	2	22	34	47	או יותר (148)
<u>אירופה</u>										
46	22	17	18	42	59	15	62	64	75	חלקי (157)
50	20	12	14	33	57	11	56	63	75	(307)
44	17	9	10	30	54	10	43	49	62	חלקי (361)
29	13	7	10	31	40	7	31	42	59	או יותר (461)
<u>אסיה-אפריקה</u>										
60	28	26	26	49	70	27	73	79	79	חלקי (399)
60	24	15	20	32	79	14	67	76	73	(215)
58	23	11	12	28	70	12	57	74	78	חלקי (144)
48	13	9	10	25	58	3	46	72	78	או יותר (67)

א לעיין בלוח מס. 5 עבור ניסוח התשובה.

לוח מס. 7

"ליברליות" ביחס לערבים, ועדה, בתוך קבוצות השכלה
אחוז הנסאלים בכל קבוצה שהסיבן בתשובה "אי-ליברלית" *

(19) ספול	(18) יצאו	(17) יצאו	(16) נאמן	(15) אוהבים	(14) רמה	(13) ערבית	(12) יידי	(11) בית	(10) שכונה	השכלה וארץ לידה עממי חלקי
52	27	24	30	45	73	18	61	76	76	ישראל (33)
46	22	17	18	42	59	15	62	64	75	אירופה (157)
60	28	26	26	49	70	27	73	79	79	אסיה-אפריקה (399)
<u>עממי</u>										
53	15	5	15	25	75	4	42	55	69	ישראל (55)
50	20	12	14	33	57	11	56	63	75	אירופה (307)
60	24	15	20	32	79	14	67	76	73	אסיה-אפריקה (215)
<u>תיכון חלקי</u>										
51	21	12	9	20	63	3	41	53	65	ישראל (101)
44	17	9	10	30	54	10	43	49	62	אירופה (361)
58	23	11	12	28	70	12	57	74	78	אסיה-אפריקה (144)
<u>תיכון או יותר</u>										
43	19	9	10	14	39	2	22	34	47	ישראל (148)
29	13	7	10	31	40	7	31	42	59	אירופה (461)
48	13	9	10	25	58	3	46	72	78	אסיה-אפריקה (67)

* א נא לעיין בלוח מס. 5 עבור ניסוח התשובה.

מלוח מס. 6, המראה את השפעת רמת ההשכלה בתוך כל עדה, אנו למדים
על עוצמת ההשכלה. בקרב נחותי-ההשכלה כמעט ותמיד (26 מתוך 30 השוואות)
ניים האחוז הגבוה ביותר של אי-ליברליזם. אחוז זה יורד על-פי-רוב עם עליית
ההשכלה. בקרב בעלי השכלה תיכונית שלמה ויותר אחוז זה הוא הנמוך
:- 27 מתוך 30 ההשוואות האפשריות. ישנן רק שתי שאלות שלגבי התשובות
וליהן לא נראית השפעה מיוחדת של השכלה בקרב ילידי אסיה-אפריקה, אלה
ן השאלות הדנות בנכונות לגור בשכונה או בבית עם משפחות ערביות.

מלוח מס. 7 מסתבר שגם לעדה יש השפעה בפרדת מסלה. בו בזמן שלא ניתן להצביע על הבדלים עקביים בין ילידי הארץ וילידי אירופה, שתי קבוצות אלה נבדלות מילידי אסיה-אפריקה. בשמונה מתוך עשר ההשוואות האפשריות בכל אחת מסלוש רמות ההשכלה הנמוכות יותר, מגיע אחוז האי-ליברליים לדרגה הגבוהה בקרב ילידי אסיה-אפריקה, אך בין בעלי ההשכלה תיכונית והגבוהה ממנה נכון הדבר רק לגבי 5 מתוך 10 ההשוואות. יתכן, אם כן, שהשפעת העדה נחלשת ברמת השכלה גבוהה יחסית.

השכלה, אם כן מצטרפת לעדה ויחדיו מביאות לגישה ליברלית או אי-ליברלית. הנתונים הבאים המתייחסים לקבוצות קיצוניות מבליטים מסקנה זו ביותר:

אחוז התשובות האי-ליברליות לשאלה מספר									
ילידי אסיה-אפריקה, עם השכלה עממית או פחות.	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	79	79	73	77	70	49	26	26	28
ילידי הארץ, עם השכלה תיכונית שלמה או יותר	47	34	22	2	39	14	10	19	19
	43								

יש להצטער על כך ש-51% מהאוכלוסיה היהודית בארץ אינם מוכנים להתייחד עם ערבים, אך לא פחות חשוב להצביע על כך ש-78% מתוך ילידי הארץ בעלי השכלה תיכונית כן מגלים נכונות זו. כמו-כן, בו בזמן ש-61% מכלל האוכלוסיה נוקטים בדעה שהערבים לעולם לא יגיעו לרמתם של היהודים, בדיוק אותו האחוז בין ילידי הארץ בעלי השכלה תיכונית אינם סבורים כך וזאת הקבוצה ההולכת וגדלה בתוך חברתנו.

3. מגע ודעות

עלינו להוסיף כמה מלים באשר לפתרון המוצע לעתים קרובות בכדי להתגבר על בעיה זו. (אנו מכנים "אי-ליברליות" כבעיה, בהנחה שהיא נראית כזו בעולם הערכים היהודי-ישראלי, ושלדעת כולנו רצוי לסלקה מקרבנו).

רבים טוענים שניתן לחסל דעות-קדומות ואי-ליברליות ע"י ידע ומגע.
 כך, לדוגמא, ניהלו ארגונים יהודיים בגולה את "פעולות ההגנה" שלהם:
 באם הגויים רק יכירו אותנו, ידעו, למשל, שאין אנו שולשים בעולם
 הפיננסי, יבואו במגע אתנו, תיעלם האנטי-סמיות. כך נהגו הארגונים
 הליברליים בארה"ב שטיפלו ביחסי כושים-לבנים. כל הדם בענין מבין כבר
 שלמגע בטלעצמו אין, בהכרח, השפעה חיובית, ולעתים הוא אף מביא
 בעקבותיו השפעה שלילית. שאלת-המוקד היא: באלה תנאים מתקיים המגע?
 בדקנו את הקשר בין מגע אישי עם ערבים בעבר לבין נכונות למגע כעת,
 ולבין כמה מהדעות האחרות לגבי הערבים. הנתונים מובאים בלוח מס. 8.

לוח מס. 8

"ליברליות" ביחס לערבים ומגע אישי קודם
 אחוז הנשאלים שהשיבו בתשובה "אי-ליברלית"

התשובה	ביקורים בביתו של ערבי				ביקורי ערבים בביתך			
	אף פעם לא ביקר	פעם אחת	פעמיים שלוש	הרבה פעמים	אף פעם לא ביקר	פעם אחת	פעמיים שלוש	הרבה פעמים
1. לא מוכן לגור בסכונה שיש בה ערבים (ש' 10)	75	71	64	60	73	63	58	63
2. לא מוכן לגור בבית עם משפחה ערבית (ש' 11)	68	63	47	53	64	56	48	57
3. לא מוכן להתיידד עם ערבי (ש' 12)	61	44	39	38	56	37	36	43
4. הערבים לעולם לא יגיעו לרמת היהודים (ש' 14)	64	55	52	59	62	50	48	63
5. רצוי שערביי ישראל יצאו מהמדינה (ש' 17)	16	13	10	12	15	19	6	14
6. רצוי שהערבים בשטחים הכבושים יצאו לארצות ערב (ש' 18)	25	21	16	17	22	27	19	20

מכאן מסתבר שהקשר אינו הדוק כלל וכלל, אותם אנשים שאף פעם לא ביקרו
בביתו של ערבי, וגם אלה שאצלם לעולם לא ביקר ערבי נוטים אמנם במקצת
להיות יותר הססנים באשר לבכונות למגע אישי. ברם אלה שמגעם היה רב
התגלו כאי-ליברליים לא פחות מאלה שמגעם היה מצומצם ביותר. ובאשר
לשלוש השאלות האחרות, המודדות דעות חברתיות-פוליטיות, לא ניתן
להצביע כלל וכלל על הבדלים קבוצתיים.

המכון למחקר
חברתי שמושי

24

המכון לקומוניקציה
המניכרטיסיה העברית

דו"ח מס. 3 בסידרה "בעיות הציבור"

עמדות הציבור והתנהגות (20-29.6.67)

מוראל וערכים

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 23.6.67

IS/135/R(H)

תוכן העניינים

עמוד

3	 הקדמה -
4	 ממצאים -
4	 1. תמורות במוראל
6	 2. ערכים וולונטריים
9	 3. הבדלים קבוצתיים במוראל ובערכים
15	 4. הקשר בין מידת האופטימיות לגבי מצב המדינה, ובין רמת-המוראל והערכים הוולנטריים
17	 סיכום -

י - הקדמה

רמת המוראל של הציבור הנה אחד הגורמים הראויים לתשומת לב מיוחדת. כל עוד רמה זו גבוהה יכול הציבור לשאת מצב של מתח, הן מיסור הלאומי והן במישור האישי, ולגלות רוח של הבנה, שיתוף הקרבה, החשובות לאין ערוך לאומה ולמדינה בתקופה של משבר. ירידה רמת המוראל כמוה כאוייב מבית, והיא עשויה לגרור התדרדרות בכל יסורי החיים הציבוריים. דרוש - על-כן - מעקב שוטף אחר רמת המוראל של העם, דיון בגורמים הקשורים בה - בין אם כמשפיעים עליה או מושפעים ממנה - איתור סיבות אפשריות לתמורות החלות בה לטובה או רעה ומדידתה בקבוצות שונות של האוכלוסיה. מדידת ההבדלים בקרב קבוצות שונות באוכלוסיה חשובה במיוחד, מאחר והבדלים אלה (בעיקר קבוצות בעלות מוצא אתני והשכלה שונים) הנם מכריעים בעיצוב תמונת מוראל והערכים בציבור, ומשפיעים במישרין על קשרים בין משתתפים חרים, לבין רמת המוראל והערכים.

הדו"ח דן ברמת המוראל של הציבור בתקופה שבין ה-20 ליוני 29-ב*, כפי שהיא משתקפת במצב הרוח של האזרחים, במידה בה הם דאבים, בנושאי הדאגה שלהם, וכדומה. כמו-כן מדווח כאן על הלך ווח ההתבדכות בציבור, כפי שהוא משתקף בערכים וולונטריים כגון: יית אגרות חוב, וויתור על שביתות כאמצעי לחץ כלכלי וכו', ועל דת האופטימיות של הציבור בתפיסתו את מצב המדינה כיום ובעתיד רוב. תמונת המוראל המשתנה בקבוצות שונות של האוכלוסיה מוצגת ך הדגשת הצורך לשפר את המוראל בקרב אותן קבוצות חברתיות הזקוקות ך.

דו"ח זה מבוסס על הסקר הארצי השלישי, במסגרת המחקרים על צורכי הציבור ובעיותיו לפני, בעת ואחרי המערכה. המחקר בוצע - על מידגם שיטתי של 2,480 אזרחי הארץ הבוגרים שהתגוררו במקומות ישוב שאוכלוסיותם מונה מעל ל-5,000 תושבים, פרטים מלאים על שיטת המחקר מובאים בדו"ח המסכם של הסקר השלישי.

II - הממצאים

תמורות במוראל:

בשבוע שבין ה-20 ליוני וה-26 בו חלו תמורות בלתי סדירות מצב הרוח של הציבור (ש' 11)*. אחוז המדווחים כי היה להם מצב-רוח רב "כמעט כל הזמן" או "ברוב הזמן" עלה וירד לסירוגין ובע בין 58 ל-66% (ביום 26 יוני); מיד אחר-כך חלה ירידה ניכרת: מבין אלה שרואיינו בימים 29/6-27 רק 53% אמרו כך אך גם אחוז זה גבוה יותר אחוז האומרים כך בתקופות הסקרים 'א' ו-'ב'. בסקר 'א' אמרו 34% הנשאלים כי מצב רוחם טוב "ברוב הזמן" או "כמעט כל הזמן" ובסקר 'ב' מרו כך 47%. מגמה יותר ברורה מסתמנת לגבי מידת הדאגה של הציבור (ש' 12). אחוז האזרחים הבלתי מודאגים (שאמרו כי "כמעט אף פעם" ורק "לפעמים" הם מודאגים). עלה מיום ליום והיגיע לשיאו (68%) יום ה-26 ליוני, אך בימים שלאחר מכן ירד אחוז זה ל-55%. כמו מצב-רוח, גם מצב-הדאגה שפיר יותר בסקר 'ג' בהשוואה לדאגה שהתגלתה בקרים הקודמים. בסקר 'א' רק 35% ובסקר 'ב' רק 48% דווחו כי "כמעט מעולם" או רק "לפעמים" הם מודאגים.

גם בסקר זה, כבקודמיו, עיקר הדאגות (ש' 13) בתוכן עדיין אותן שתי בעיות עיקריות: (1) המצב המדיני של ישראל (כשליש ציינו את בדאגתם העיקרית); ו-(2) שלום הקרובים המגוייסים; (גם-כן, שלישי) אחוז מסויים של מרואיינים (8%) כבר דוּאג בעיקר למצב הכלכלי האישי. ש לציין כי הדאגות במישור האישי, דהיינו לקרובים מגוייסים ולמצב הכלכלי של המשפחה, נושאות אופי מתמיד יותר, לעומת הדאגה במישור ציבורי (ראה לוח מס' 1).

מספרי השאלות המובאים בדו"ח זה מתייחסים למספרים בשאלון. לנוסח השאלות והתשובות, ראה דו"ח מס. 3, "התפלגות באחוזים של כל התשובות", עמ' 2-4.

לוח מס. 1

דאגות למצב אישי ומדיני, על פי מידת התמדותן
(באחוזים)

מידת הדאגה	דואג למצב המדיני של ישראל	דואג לסלום קרובים וידידים מגויסים	דואג למצב הכלכלי שלו ושל משפחתו
תמיד	27	19	17
כמעט תמיד	40	20	12
לעיתים קרובות	46	16	11
לפעמים	51	12	8

רמת המוראל, המתבטאת במצב הרוח, נותנת את אותותיה גם במישור
יחסים החברתיים: אותם מרואיינים אשר דווחו על מצב רוח רע במרבית
זמן או בכולו, נוטים גם הרבה יותר מן האחרים להערכה שלילית של
מידת העזרה ההדדית המתקיימת בין אזרחים הגרים באותה סביבה (ש' 14;
גה לוח 2).

לוח מס. 2

ביקורת שלילית על העזרה ההדדית, לפי מצב הרוח
(באחוזים)

מצב הרוח היה					
טוב כמעט כל הזמן	טוב ברוב הזמן	לפעמים טוב לפעמים לא טוב	לא טוב ברוב הזמן	לא טוב כמעט כל הזמן	
12	13	17	25	36	אמרו: "האנשים בסביבתי אינם עוזרים זה לזה כמו שצריך"

לוח מס. 3

מידות הדאגה, לפי מידת ההזדהות עם דרך הטיפורל
של הממשלה (באחוזים)

דואג "תמיד" או "כמעט תמיד"	"כמעט אף פעם או רק לפעמים" דואג	רמות בינוניות של דאגה
28	58	14
25	59	16
20	67	13
19	67	14

בחרה בדרך טובה מאד
בחרה בדרך טובה
בחרה בדרך לא כל-כך טובה או בכלל לא טובה
אין לממשלה דרך ברורה

2. ערכים וולונטריים

נכונות הציבור להשתלב במאמץ הציבורי בעת משבר, ותפיסתו את מעמדם של המגויינים כסווי זכויות עם הציבור כולו או כבעלי זכויות יתר, במדדו על-ידי מספר שאלות. השאלות על מאמצי ההשתלבות נסובו על הנושאים הבאים: נכונות לקנות אגרות חוב, נכונות לעסות וויתורים (כגון הורדת רמת החיים), ונכונות לוותר על שביתות כאמצעי לחץ כלכליים (ש' 16-18). ואילו תפיסת הציבור את זכויות המגויינים במדדה באמצעות שאלות על מתן תעסוקה וחיוב בתשלומי מס הכנסה מוגדלים (ש' 19-20).

רוח ההקרבה של הציבור מתגלה עדיין כגבוהה מאד, 71% מהמרואיינים אמרו שיש בדעתם לקנות או שכבר קנו במישרין ובאמצעות מקום העבודה את אגרות החוב. 84% הביעו הסכמה לעסיית וויתורים (כגון: הורדת רמת החיים, תשלום מיסים מוגדלים וכו') ואילו 89% זכרו כי בחודרים הבאים כדאי לוותר על שביתות שמגמתן ללחוץ על עלאה בשכר.

גם ביחס אל חובות וזכויות המגוייסים מסתמנים הבדלים:
המחייבים ביותר את דרך השיפול הממשלתי בבעיות המצב נוטים
יותר לראות את המגוייס כבעל זכויות יתרות (45% מהם חשבו
סמגוייס קודם בקבלת עבודה ו-37% מהם חשבו שתלומי מס הכנסה
מוגדלים אינם צריכים לחול עליו). לעומת זאת, הביקורתיים
ביותר, אלה הטוענים כי לממשלה אין דרך שיפול ברורה בבעיות
המצב (שהם מהווים 5% בלבד מהמידגם) נוטים לראות את המגוייס
כשווה זכויות וחובות. (מתוכם רק 21% חשבו שהוא קודם בקבלת
תעסוקה ו-21% בלבד סברו שאין להטיל עליו תשלומי מס הכנסה
מוגדלים).

ב. תפיסת הזכויות והחובות של מגוייס, לפי מצב המגוייסים
במשפחה:

היה מקום לצפות כי אותם מרואיינים אשר בני משפחותיהם
גוייסו יותר מאחרים יתפסו את המגוייסים כבעלי זכויות יתרות.
אותם מרואיינים שהיו להם קרובים מגוייסים טענו אמנם יותר
מהאחרים כי הנסיון של המגוייסים יספיע על מהלך חייהם
האזרחיים לאחר השחרור (אחוז זה נע בין 57% ל-63% בקרב סוגי
הקרבה המשפחתית השונים ומגיע רק ל-52% בין אלה שלא היו
מגוייסים במשפחותיהם), אך לא כולם נטו לראות את המגוייסים
כסובים מאזרחים אחרים. רק הורים שבניהם גוייסו, ואלה שמתוך
משפחותיהם גייסו קרובים אחרים (ביחד היוו 41% מהמידגם)
טענו יותר מהיתר כי למגוייסים מגיעה זכות קדימה בתעסוקה,
ושחרור מתשלומי מס הכנסה מוגדלים (לוח מס. 5)

לוח מס. 5

זכריות רחוקות של מגוייטים, לפי מצב המגוייטים
(באחוזים)

סוג הקרבה למגוייטים	אמרו של מגוייטים זכות קדימה בקבלת תעסוקה	אמרו שאין להטיל על מגוייטים תשלומי מס הכנסה מוגדלים
הורים שבניהם גוייטו	50	40
מרואיינים שאחיהם מבני משפחתם גוייטו	38	39
כל היתר שגוייטו או לא גוייטו במשפחתם	35-39	27-32

חסוב לציין כי הקשרים עליהם דווח בפרק זה מושפעים במידה רבה מההבדלים הקיימים בקרב קבוצות אוכלוסיה שונות (בעיקר לפי עדה ולפי השכלה).

3. הבדלים קבוצתיים במוראל ובערכים:

עד כה נדונו רמת המוראל והערכים באוכלוסיה כולה כיחידה חברתית אחידה; מעניין יותר לבדוק את תמונת המוראל והערכים הקיימת בקבוצות שונות של האוכלוסיה. להלן ידווח על ההבדלים ברמת המוראל ובערכים וולנטריים לפי שלושה מסתבי רקע-אישי: המין, המוצא האתני ורמת ההשכלה.

א. מוראל וערכים לפי המין:

בתגלה כי מצב רוח טוב במרבית הזמן שכיח יותר בקרב הגברים, והם גם מודאגים הרבה פחות מאשר הנשים. בכל נושאי הדאגה גבוה אחוז הנשים מן הגברים, פרט לדאגות למצב הכלכלי האישי, שאחוז גבוה יותר של גברים (מפרנסים) ציינוהו כמדאיג בעיקר (לוח מס. 6).

לוח מס. 6

מצב רוח ודאגות, לפי מין (באחוזים)

מצב רוח טוב "כמעט כל הזמן" או "רוב הזמן"	"כמעט אף פעם" לא מודאג	מודאג לקרובים וידידים מגוייסים	למצב המדינה (מדינה, צבאי וכלכלי)	למצב הכלכלי של הממשלה
72	42	8	33	10
49	24	15	43	5
גברים				
נשים				

אין הבדלים עקביים בין גברים לנשים בנכונות להקדבה. אחוז דומה שהוא הרוב הגדול בקרב שתי הקבוצות מגלה נכונות לקבוצת אגרות חוב, אם כי אחוז גבוה יותר בקרב הנשים לא שמעו על אגרות אלה (9% לעומת 5% אצל הגברים). נשים מגלות יותר נכונות לווייתורים הקשורים בהורדת רמת החיים (87% לעומת 80% גברים אמרו "אולי" או "בהחלט" צריך לוותר) וקצת פחות נכונות לגבי וויתור על שבתות (70% אמרו שכדאי בהחלט לוותר לעומת 73% גברים).

הבדלים עקביים מתגלים בתפיסת מעמד המגוייסים, אחוז גבוה יותר של נשים סוברות כי הנסיון שרכשו המגוייסים בצבא ישפיע על מהלך חייהם האזרחיים (62% לעומת 52% גברים); כמו-כן הן נוטות יותר מן הגברים לחשוב שלמגוייסים יש זכות קדימה בקבלת תעסוקה (41% לעומת 37% מהגברים אמרו "אולי" או "בהחלט" צריך לתת עבודה קודם למגוייסים), ואחוז גבוה יותר בקרבן מביע את הדעה כי אין להטיל על מגוייסים תשלומי מס הכנסה מוגדלים (36% נשים אמרו כך לעומת 28% בין הגברים).

ב. מוראל וערכים בקבוצות ממוצא אתני שונה:

רמת המוראל במצאה קטורה למוצא האתני: ילידי הארץ מגלים יותר מאחרים מצב רוח טוב במרבית הזמן ודאגה פחותה. אזרחים שמוצאם מארצות המזרח מגלים את רמת המוראל הנמוכה ביותר. אלה

מציינים דאגה מתמדת יותר הנטובה על בעיות שכמישור האישי, ויותר מכל האחרים חושבים שיחסי העזרה ההדדית בין שכנים אינם כפי שהיו צריכים להיות. (לוח מס. 7).

לוח מס. 7

רמת המוראל, לפי מוצא אנשי (באחוזים)

יציא אסיה- אפריקה	יציא אירופה ואמריקה	ילידי הארץ	
55	59	64	מצב רוח טוב "כמעט כל הזמן" או "ברוב הזמן"
56	58	69	"כמעט אף פעם" או רק "לפעמים" מודאג
13	11	8	מודאג בעיקר לקרובים וידידים מגויסים
12	5	7	מודאג בעיקר למצב הכלכלי שלו ושל משפחתו
23	35	30	מודאג בעיקר למצב המדינה של ישראל
19	13	15	חושב שאנשים בסביבתו אינם עוזרים זה לזה כפי שצריך

במקביל להבדלים המסתמנים ברמת המוראל של קבוצות אלה, מתגלים הבדלים גם בנכונות של בני קבוצות אלה להשתלב במאמץ הכללי. אחוז גבוה בהרבה בקרב ילידי הארץ והאשכנזים מוכנים לקנות או כבר קנו את אגרות החוב המיוחדות, ואילו אחוז גבוה יותר בקרב המזרחיים מציינים קשיים כספיים כסיבה לאי קביעתם. כמו-כן אחוז גבוה יחסית מתוכם לא שמעו על אגרות החוב כלל. הנכונות לויתורים ברמת החיים ובשביתות קצת נמוכה יותר בקרב המזרחיים מזו שבקרב האחרים. בסקר הקודם נמצאו הבדלים באותו כוון בין קבוצות המוצא השונות לגבי הסאלה: "האם בתקופת המצב עשית דברים מיוחדים?" המזרחיים פחות מהאחרים והאשכנזים פחות מילידי הארץ דווחו על פעילות התנדבותית (לוח מס. 8).

לוח מס. 8

ערכים ורלנצטריים, לפי מוצא אנוני (באחוזים)

יוצאי אסיה- ואפריקה	יוצאי אירופה	ילידי הארץ	
14	1	3	לא שמע על אגרות חוב כלל
25	13	17	אין לו כסף לקנות אגרות חוב
56	80	75	קנה או מתכוון לקנות אגרות חוב
80	86	83	"בהחלט" או "אולי" צריך לדרוש וויתורים
86	89	91	"בהחלט" או "אולי" כדאי שיוותרו על שביתות
38	42	44	בסקר ב' אמרו שעשו דברים מסויימים כדי לעזור

בד בבד עם נכונותם הנמוכה קצת יותר של המזרחיים לוותר למען המאמץ הכללי, הם נוטים לראות במגוייסים אזרחים בעלי זכויות יתר מאחרים. 43% מהמזרחיים סברו שלמגוייס יש זכות קדימה בקבלת תעסוקה ו-39% חשבו שאין להטיל על מגוייסים סיעורי מס הכנסה מוגדלים. מעניין שלגבי תפיסת הזכויות חובות של מגוייסים מתגלה הבדל ניכר גם בין ילידי הארץ ובין האשכנזים שלא כדמיון הקיים ביניהם בנכונות לקנות אגרות או לוותר על שביתות. ילידי הארץ, יותר מכל האחרים, אינם רואים במגוייסים אזרחים שיש להעניק להם זכויות יתר.

לוח מס. 9

תפיסת הזכויות והחובות של מגוייסים, לפי מוצא אנוני (באחוזים)

יוצאי אסיה- ואפריקה	יוצאי אירופה	ילידי הארץ	
43	40	28	אמרו שמגוייס קודם לאחר בקבלת עבודה
39	31	21	אמרו שאין להטיל סיעורי מס הכנסה מוגדלים על מגוייסים

למרות שילידי הארץ - יותר מכולם - תופסים את המגוייט כאזרח רגיל, הם סוברים יותר מהאחרים שהנסיון שרכש בצבא ישפיע עליו בחיים האזרחיים. 66% מבין ילידי הארץ אמרו שיספיע, לעומת 61% בקרב האשכנזים ו-48% בלבד בין המזרחיים.

ג. מוראל וערכים וולנטריים לפי רמת ההשכלה:

קיים קשר קטן בין רמת המוראל וההשכלה: מצב הרוח עולה, ומידת הדאגה פוחתת ככל שעולים בסולם ההשכלה, ולמרות שבקרב האוכלוסיה כולה דווחו רק 26% כי הם דואגים "תמיד" או "כמעט תמיד", מגיע אחוז זה בקרב חסרי ההשכלה ל-44% ובקרב בעלי ההשכלה העממית ל-32%. עיקר הדאגות בקרב שכבות ההשכלה הנמוכה נתון למישור האישי: קרובים מגוייטים והמצב הכלכלי של המשפחה, והם גם הרבה יותר מהאחרים משילים ביקורת בטיב העזרה ההודית הקיימת בין האנשים אשר בסביבתם (לוח מס. 10).

לוח מס. 10

רמת המוראל, לפי רמת ההשכלה
(באחוזים)

חסרי השכלה	עממית חלקית	עממית	תיכונית חלקית	תיכונית	גבוהה חלקית	גבוהה
מצב הרוח טוב "כמעט כל הזמן" או "ברוב הזמן"	38	52	59	65	67	76
"כמעט אף פעם" או רק "לפעמים" מודאג	38	52	54	63	64	70
מודאג בעיקר לקרובים וידידים מגוייטים	19	15	12	9	9	2
מודאג בעיקר למצב הכלכלי שלו ושל משפחתו	17	15	8	5	3	2
מודאג בעיקר למצב המדינה של ישראל	11	23	29	33	35	41
אמרו כי האנשים בסביבתם אינם עוזרים זה לזה כמו סצריך	27	23	12	12	13	11

הנכונות לתרום למשרות כלל חברתיות עולה אף היא ככל שעולה ההשכלה, אם כי הדבר כולש בעיקר בתגובה לאגרות חוב ובעמדה כי כדאי לוותר על שביתות. ההבדלים קטנים יותר והמגמה פחות ברורה לגבי הדעה שצריך לדרוש מהציבור הישראלי וויתורים, שהיא שכיחה מאוד (האחוז נע בין 78% ל-88%) בקרב כל שכבות ההשכלה (לוח מס. 11).

לוח מס. 11

ערכים ורלונטריים לפי רמת ההשכלה (באחוזים)

חוסרי השכלה	עממית חלקית	עממית	תיכונית חלקית	פיכוננית	גבוהה חלקית	גבוהה
30	12	10	2	1	2	2
34	31	18	13	7	13	5
34	52	70	80	88	79	91
54	64	70	74	77	86	83

תפיסת המגוייס כאזרח שווה זכויות וחובות או כאזרח הזכאי ליחס לפנים משורת הדין קטורה אף היא בהשכלה. ככל שעולה ההשכלה כן רואים במגוייס אזרח בעל זכויות וחובות ככל היתר. יחד עם זה, המסכילים נוטים להעריך יותר את השפעתו של השרות הצבאי על המגוייס בחייו האזרחיים מאשר הפחות מסכילים: האחוז עולה בצורה סדירה ובולטת מ-47% בקרב חוסרי השכלה ועד - 78% בקרב גבוהה ההשכלה שחשבו כי השרות יספיע (לוח מס. 12).

לוח מס. 12

תפיסת המגוייס, לפי רמתו ההשכלה
(באחוזים)

גבוהה	גבוהה חלקית	תיכונית	תיכונית חלקית	עממית	עממית חלקית	חסרי השכלה	
24	34	31	34	43	51	51	אמרו שמגוייס קודם בקבלת תעסוקה
30	23	12	13	6	6	2	אמרו שהמתאים יותר קודם בקבלת תעסוקה
13	20	22	28	38	46	50	אמרו שאין להטיל תשלומי מס הכנסה מוגדלים על מגוייסים

לוח 12 מגלה הבדל ערכי נוסף הקשור עם השכלה: גורם ההיסגוריות בקרטיון לקבלת עבודה. בעוד שלא נתגלו הבדלים מגמתיים (לפי השכלה) בדעה שזכותם של שני אזרחים (האחד מגוייס והשני לא) הנה שווה בקבלת משרה, ולגבי הדעה כי הנוקף יותר הוא הקודם, הרי אחוז החושבים כי למתאים יותר מבין השניים יש זכות קדימה עולה בצורה סדירה ובולטת ככל שעולה ההשכלה מ-2% בקרב חסרי ההשכלה שאמרו כך ועד ל-30% בקרב האקדמאים.

4. הקשר בין מידת האופטימיות לגבי מצב המדינה, ובין רמת-המוראל והערכים הוולנטריים:

מסתמן קשר במידת האופטימיות לגבי מצב המדינה בהווה לבין מצב הרוח ומידת הדאגה של הציבור. ככל שעולה האופטימיות (בסולם בעל עשר דרגות המבטא את הערכת המצב של המדינה כטוב) כן גדל אחוז האנשים המדווחים על מצב רוח טוב כמעט כל הזמן או ברובו. באופן דומה מדווחים האופטימיים יותר על מידת פחותה יותר של דאגה. ברם, קשר זה אינו מתקיים לגבי אותם אזרחים המבטאים אופטימיות קיצונית ביותר (דרגות 9 ו-10 בסולם, ולגבי דאגה גם דרגה 8). אצלם חלה ירידה ניכרת במצב הרוח ועליה ניכרת במידת הדאגה. הנושאים המדאיגים אותם, והקשר הקיים בין נושאי דאגה אישית לבין מצב הרוח ותדירות הדאגה מסבירים תופעה זו.

מבין אותם מרואיינים אשר הביעו אופטימיות קיצונית (דרגות 9 ו-10) אחוז גבוה יותר (יחסית לדרגות אופטימיות אחרות) דווחו על היותם מודאגים לקרוביהם המגוייסיים ולמצב הכלכלי של משפחתם ואחוז נמוך יחסית דווחו על דאגה למצב המדיני. כמו-כן אחוז גבוה יחסית מביניהם אמרו כי לא שמעו בכלל על אגרות חוב וכי גם לא יקנו מאחר "ואין להם כסף לזה".

לוח מס. 13

רמת המודאג והערכים הנרשמים, לפי מידת האופטימיות לגבי מצב המדינה בחרון (באחוזים)

הדרגות בקולם האופטימיות						המודאג והערכים
9-10	8	7	6	5	1-4	
58	68	64	57	56	53	אמרו שמצב רוחם "טוב כמעט כל הזמן" או "רוב הזמן"
58	61	64	57	54	52	אמרו ש"כמעט אין פעם" לא מודאגים
23	31	34	34	34	32	אמרו שמודאגים בעיקר למצב המדיני
10	7	5	3	6	12	אמרו שמודאגים בעיקר למצב הכלכלי שלהם ושל משפחתם
12	9	7	6	10	8	אמרו שמודאגים בעיקר לסלום קרוביהם המגוייסיים או אלה שבפגעו
66	74	80	77	72	62	אמרו שכבר קנו או מתכוונים לקנות אגרות חוב
20	15	14	16	17	23	אמרו שאין להם כסף לקניית אגרות חוב
10	6	4	4	7	9	לא שמעו כלל על אגרות חוב
81	83	85	85	84	85	"בהחלט" או "אולי" כדאי שאנשים יעשו וויתורים
69	77	73	71	71	72	"בהחלט" כדאי שיוותרו על שביתות

מסתבר, איפוא, שדוקא בקרב האופטימיסטים ביותר לגבי מצב המדינה בהווה (ואותה תמונה שרירה וקיימת גם לגבי מידת האופטימיות לעתיד), מצויים אזרחים אשר יש להם דאגות אישיות ומצב רוחם ירוד יחסית. כפי שניתן לצפות גם בקרב הקבוצה הנמוכה ביותר בסולם האופטימיות גדול ריכוזם של אלה. מעניין, שלגבי ערכים וולונטריים אחרים (לוותר על שביתות כאמצעי לחץ להעלאת שכר, או לעשות וויתורים אחרים למען המדינה) אין הבדלים בין מרואיינים בדרגות אופטימיות שונות: בכל דרגות האופטימיות יש נכונות רבה לוותרים.

ולסיום, ראוי לציין כי ציבור הנחקרים גילה אופטימיות רבה יותר לגבי מצבה של המדינה בעוד חודש, בהשוואה להערכתו את מצבה הנוכחית. הערכת המדינה כעומדת בעתיד הקרוב בדרגות העליונות של הסולם (8-10) כוללת אחוז גבוה בהרבה של המרואיינים (64%) מהערכת מצבה בהווה (45%) (לוח מס. 14).

לוח מס. 14

הערכת מצב המדינה בהווה ובעתיד, לפי סולם האופטימיות (באחוזים)

הדרגות בסולם האופטימיות						הערכת מצב המדינה
9-10	8	7	6	5	1-4	
25	20	20	14	15	7	העריכו את מצב המדינה בהווה
40	24	17	8	6	4	העריכו את מצב המדינה בעוד חודש

סיכום

1. מצב הרוח בתקופת הסקר (20-29.6) גבוה, ומידת הדאגה נמוכה, אם כי לקראת ימי הסקר האחרונים (27-29.6) חל שינוי לרעה. עיקר הדאגות בתוכנות למצב המדינה של ישראל ולשלומם של קרובי משפחה מגויסים או בפגעים, אך אצל אחוז מסויים מתחילה להסתמן גם דאגה כלכלית אישית. נמצא כי מצב רוחן של נשים נמוך יותר מסל הגברים,

ודאגתן מרובה יותר. כמה-כן נמצא כי מצב רוחם של בני עדות המזרח נמוך ודאגתם מרובה יותר בהשוואה לאשכנזים וביחוד בהשוואה לילידי הארץ. מצב רוח פחות מרום ודאגה מרובה יותר מאפיינים - כמו-כן - את האזרחים חסרי ההשכלה או בעלי השכלה נמוכה מאד, יחסית לאזרחים משכבות יותר מסכילות. כמו-כן יש נטייה גדולה יותר בקרב המזרחיים ובקרב בעלי השכלה נמוכה לדאוג בעיקר לבעיותיהם האישיים.

2. רצון לקנות אגרות חוב ולעשות וויתורים אחרים (כגון: תשלום מסים מוגדלים, הורדת רמת החיים, אי-המשכת שביתות (כו') קיים בקרב רוב רובו של הציבור, והוא גבוה יותר בקרב השכבות המזדהות עם דרך הטיפול של הממשלה בבעיות המצב. אין הבדלים בין גברים ונשים ברוח הוולונטרית שלהם; לעומת זאת הבדלים ניכרים ברוח זו קיימים בין בני העדות השונות ושכבות ההשכלה השונות. מזרחיים וכן גם אזרחים משכבות נמוכות של השכלה מגלים פחות נכונות לקניית אגרות חוב, ולויתור על שביתות באמצעי-לחץ כלכלי, יחסית לאחרים.

3. רובו של הציבור אינו חושב שלמגוייסים מביעות זכויות יתר לגבי קבלת תעסוקה או לגבי תשלומי מס הכנסה מוגדלים, אם כי הורים שבניהם גוייסו, ואזרחים שאחדים מבני משפחתם הקרובים גוייסו חושבים כך פחות מאחרים. כמו-כן אופיינית תפיסה זו של זכויות יתר למגוייסים לנשים יותר מאשר לגברים, למזרחיים יותר מאשר לאשכנזים ויותר מאשר לילידי הארץ, ולנמוכי ההשכלה יותר מאשר לבעלי השכלה.

4. הציבור אופטימי יותר בהערכתו את מצבה של המדינה בעוד חודש, מאשר בהערכתו את מצבה הנוכחי. נמצא קשר מעניין בין דרגת האופטימיות בהערכת מצב המדינה בהווה ע"י הציבור לבין רמת המוראל והערכים הוולונטריים של ציבור זה. בקרב הקיצוניים בסולם האופטימיות (נמוכים ביותר (דרגות 1-4 וגבוהים ביותר - דרגות 9-10) גדול יותר אחוז המרוגינים שמצב רוחם נמוך, דאגתם מרובה, ונכונותם לויתורים נמוכה יותר מאשר אלה הנמצאים בדרגות הביניים.

המכון למחקר
חברתי-שמושי

23

המכון לקרמולוגיה
תאורטית-עברית

ד"ר ח. ס. 3 בסידרת "בעיות הציבור"

עמדת הציבור והחוצהגרות (20-29.6.67)

ליכוד חברתי

מוגש למשרד ראש הממשלה

ירושלים, 3.8.67

IS/136/R(H)

תוכן העניינים

עמוד

3	 הקדמה	I -
	סכום המימציים	II -
3	1. אופטימיות לגבי אחדות עדתית, פוליטית, ודתית	
4	2. נכונות להתגורר בדיוור "מעורב" מבחינה עדתית	
5	3. מגע אישי והשפעתו על העמדות לגבי קבוצות אחרות	
	פרטי המימציים	III -
5	1. ליכוד חברתי בהווה ובעתיד: הערכות הנשאלים	
8	א. הבדלים קבוצתיים באופטימיות	
12	2. עמדה אישית לגבי ליכוד עדתי: הנכונות לגור בדיוור "מעורב"	
17	3. הקשר בין מגע אישי עם אנשים מקבוצות אחרות לבין הרגשת הליכוד החברתי	
17	א. תכיפות המגע והתרשמותם של הנשאלים	
18	ב. הבדלים קבוצתיים במגע	
19	ג. הקשר בין המגע עם אנשים מקבוצות אחרות לבין היחס אליהם	

I - הקדמה

בדומה לסקר השני במסגרת טיידת המחקרים על צורכי הציבור ובעיותיו לפני, בעת, ואחרי המערכה, גם הסקר השלישי כלל מספר שאלות שדנו באספקטים שונים של ליכוד חברתי, דהיינו בהרגשת אחדות בין קבוצות בעלות תכונות חברתיות שונות בישראל. הסקר השלישי בוצע על מידגם שיחתי של 2480 אזרחי הארץ הבוגרים, שהתגוררו במקומות ישוב אשר אוכלוסיתם מונה מעל ל-5000 תושבים. הראיונות בוצעו בין ה-20 ל-29 ביוני. פרטים מלאים על שיטת המחקר מובאים בדו"ח המסכם של הסקר השלישי.

נחקרו שלשה מימדים של ליכוד חברתי: עדה, מפלגה, ודת. בסקר זה השאלות תוקנו והורחבו במטרה לכלול שני נושאים עיקריים. ראשית, המרוגיינים נשאלו מה היא דעתם על מידת הליכוד הקיים עכשיו בין קבוצות עדתיות שונות, ובין קבוצות בעלות השקפות דתיות ופוליטיות שונות. לאחר-מכן נחבקשו להביע תחושת לעתיד לגבי שלושה מישורים אלה. כדי לתת על גישתם האישית יותר של הנשאלים לגבי ליכוד עדתי, הם נשאלו על מידת נכונותם להתגורר בשכונה "מעורבת" מבחינה עדתית.

שנית, נחקרה מידת המגע האישי שהיה לנשאלים בעת המשבר עם אנשים מקבוצות עדתיות, פוליטיות ודתיות אחרות ששלחם, וזאת על מנת לבחון את ההנחה שמגעים חיוביים עם קבוצות בעלות תכונות חברתיות אחרות קשורים לגישה חיובית כלפי קבוצות אלה.

II - מכון הממצאים

1. אופטימיות לגבי אחדות עדתית, פוליטית ודתית

כשנחבקשו הנשאלים להעריך את מצב היחסים הקיים בין הקבוצות העדתיות, הפוליטיות, והדתיות השונות, אמרו רוב האנשים שהיחסים בשטחים אלה טובים. דעתם הנה חיובית ביותר לגבי ליכוד עדתי, והכי

פחות חיובית לגבי אחדות דתית. תהיה הדעה אשר תהיה בהווה, האוכלוסיה מאמינה שהיחסים ישתפרו בעתיד. הנשאלים אופטימיים ביותר לגבי שיפור היחסים העדתיים בעתיד, והכי פחות אופטימיים לגבי עתיד היחסים בין הקבוצות הדתיות השונות. יתר על כן, לגבי כל שלושת המישורים נתגלה כי ככל שהיחסים בהווה נראים למרואיין חיוביים יותר, כן גדלה מידת האופטימיות שלו לגבי העתיד.

מהסקר השני לשלישי מסתמנת ירידה באופטימיות לגבי העתיד. בכל שלושת המישורים של הליכוד החברתי אחוז האופטימיים נמוך קצת מזה שהיה בשבוע שלאחר המלחמה. יחד עם זאת, יש לציין שרוב האוכלוסיה עדיין אופטימי בכל השטחים. בדומה לסקר השני, עולים מארצות אסיה ואפריקה, ואלה שהנם בעלי השכלה נמוכה יותר, הנם אופטימיים יותר מאחרים.

2. נכונות להתגורר בדיוור "מעורב" מבחינה עדתית: האספקט האישי של ליכוד דתי

בערך שליש מכלל האוכלוסיה הביע רצון לגור בבנין אחד עם אנשים מעדות שונות, או מארצות מוצא שונות. ההבדלים בניסוח שאלה זו בין הסקר השני והשלישי הבהירו את העובדה שזהות עדתית של שכנים ולא ארץ מוצאם היא הגורם בו נוטה הישראלי להתחשב בבחירת שכניו. יוצאי אפריקה-אסיה, וכן בעלי ההשכלה הנמוכה, הם המצדדים ביותר בדיוור מעורב.

כמעט ואין מיתאם בין הגישה לגבי דיוור יהודי מעורב לבין הנכונות למגע אישי עם ערבים. ההסבר כנראה נעוץ בעובדה שיוצאי אפריקה-אסיה, ובעלי השכלה נמוכה, הנם המצדדים ביותר בדיוור מעורב של יהודים והמתנגדים ביותר למגע אישי עם הערבים. ההסבר האפשרי לגבי דיעה הוא כי מגע אישי עם ערבים הוא מבחינת ירידה בסולם החברתי, ואילו התגוררות בשכנות עם יהודים מעדות אחרות הנה התקדמות בסטטוס החברתי. מפאת השינוי שחל בסקר ג' בניסוח השאלה לגבי הנכונות להתגורר בדיוור

3. מגע אישי והשפעתו על העמדות לגבי קבוצות אחרות

כ-20% מהאוכלוסיה אמרו שהיו להם, לפני המלחמה ובעיצומה יותר מגעים עם אנשים מקבוצות עדתיות, פוליטיות, ודתיות שונות, מאשר בדרך כלל. לגברים, כמובן, היו יותר מגעים בהיותם בצבא, ואילו נשים התראו יותר עם שכנותיהן. על-פי רב, השאיר מגע זה רושם טוב על האנשים אם כי ילידי הארץ התרשמו פחות לטובה מהאחרים. חשובה העובדה שנמצא מיתאם בין מגע אישי בעל אופי חיובי לבין העמדות כלפי קבוצות אחרות. אלה אשר התנסו במגע שהביא להתרשמות חיובית היו יותר אופטימים לגבי ליכוד עדתי, פוליטי, ודתי בהווה ובעתיד. כמו כן, אלה שהתנסו במגע אישי חיובי עם אנשים מקבוצות עדתיות אחרות הביעו גם יותר רצון לגור בדיור מעורב.

III - פרטי הממצאים ומספר בעיות מתודולוגיות

1. ליכוד חברתי בהווה ובעתיד: התרכות הנשאלים

ברומה לסקר השני* רוב הנשאלים מאמינים שהיחסים הבין-עדתיים, פוליטיים ודתיים ישתפרו בעתיד. (ש' 29, 36, 41) ** 82% חושבים שקבוצות עדתיות שונות יהיו בצוותא ביתר הבנה בעתיד, 77% אופטימים לגבי ליכוד פוליטי, ו-54% חושבים שהיחסים בתחום הדתי ישתפרו. לוח 1 מראה שמדר מספרים אלה לא השתנה בין הסקר השני והשלישי: הנשאלים אופטימיים ביותר לגבי יחסים בין-עדתיים, והכי פחות אופטימים לגבי אחדות דתית. אולם הדבר הבולט ביותר בלוח 1 הוא שמסתמנת ירידה כללית באופטימיות בכל שלושת המישורים בסקר השלישי בהשוואה לסקר השני. אחוז החושבים שיחסים בין-עדתיים יהיו "יותר טובים" או

* לפירוט הממצאים בתחום זה בסקר מס. 2 ראה "ליכוד חברתי" בדו"ח מס. 2.

** מספרי השאלות המובאים בדו"ח זה מתייחסים למספרים בשאלון. לנוסח השאלות והתשובות, ראה דו"ח מס. 3, "התפלגות באחוזים של כל התשובות" ע' 5-7, 13-15.

לוח מס. 1

תחזית המרואיינים לגבי הלימוד החברתי: השוואה בין התוצאות של סקר ב' וסקר ג'

עדה	סקר ב'	סקר ג'	מפלגה	סקר ב'	סקר ג'	דח	סקר ב'	סקר ג'
יותר יחסים בה יותר ביט	19%	23%	תהיה הרבה יותר הסכמה	21%	21%	יהיו מעט מאד בעיות בעתיד	9%	6%
זר טובים	71	59	תהיה יותר הסכמה	62	56	יהיו פחות בעיות מאשר עכש	61	48
יהיה נוי	4	15	לא יהיה שינוי	4	12	לא יהיה שינוי	5	26
זר רעים	5	3	תהיה פחות הסכמה	12	10	יהיו יותר בעיות	19	13
ה יותר ים	1	1	תהיה הרבה פחות הסכמה	1	2	יהיו הרבה יותר בעיות	6	7
	100% (667)	101% (6184)		100% (641)	101% (2129)		100% (633)	100% (2041)

"הרבה יותר טובים" ירד ב-8%; אופטימיות לגבי אחדות פוליטית ירדה מ-83% ל-77%, ירידה ב-6%; ואילו בשטח הדת אחוז האופטימיים (יהיו "מעט מאד" או "פחות" בעיות בעתיד) ירד מ-70% ל-54%, ירידה ב-16%. במקביל, אחוז החושבים ש"לא יהיה כל שינוי בשטחים אלה עלה בכל מקרה, והעלייה בולטת ביותר בשטח הדת. המסקנה המתבקשת היא, שבתקופה הקצרה של שמונה או תשעה ימים - משך הזמן שחלף בין הסקר השני והשלישי - הלימוד הדרמטי ששרר באוכלוסיה בישראל החל לפוג. אולם, האם יש באמת להסיק מסקנה זו?

בסקר השלישי נתבקשו המרואיינים בפעם הראשונה להעריך את מידת הליכוד הנוכחי הקיים במישור העדתי, הפוליטי, והדתי ורק לאחר מכן נתבקשו להביע תחזית לגבי העתיד. בסקר השני הם נתבקשו להעריך זאת רק לגבי העתיד. מתעוררת בעיה מתודולוגית, והיא: האם משנה הבקשה

להחייחם תחילה אל ההווה את הערכותיו של הנשאל לגבי העתיד. יכול להיות שהדבר מסייע לו לקבוע במחשבתו קו בסיסי, שעליו הוא משחית את השערותיו ושכתוצאה ממנו משתנית גם תחזיתו לגבי העתיד. על-כן, יתכן שהירידה באופטימיות לגבי העתיד אינה למעשה ירידה, ויתכן שהליכוד החברתי אמנם כן מתחיל לרפות. דרושה תקירה נוספת על מנת לבדוק ענין זה.

ישנם מימצאים נוספים בקשר לאופטימיות בהווה לעומת העתיד הראויים לציון. ראשית, לוח מס. 2 מראה, שרוב הנשאלים רואים את הליכוד הקיים בהווה בשטח העדתי, הפוליטי, והדתי, בעין טובה (28, 35, 40). דעתם היא שתיובית ביותר לגבי יחסים ערתיים;

לוח מס. 2

הערכתם של המרואיינים את ההווה בשטחי עדת, פוליטיקה ודת

דח	מפלגה	עדה	* היחסים
74% { 11% 63	77% { 26% 51	84% { 22% 62	טובים מאד
20	18	13	די טובים
5	5	2	לא כל כך טובים
99% (2237)	100% (2277)	99% (2299)	לא טובים כלל

* ניסוח הקטגוריות היה שונה בשאלה על יחסים פוליטיים:

- 1 - כולן (המפלגות) עובדות בעת יחד
- 2 - רובן עובדות יחד
- 3 - רק חלק עובדות יחד
- 4 - יש בעת חילוקי דעות רבות ביניהן

כ-84% חושבים שיחסים עדתיים הינם "טובים מאד" או "טובים", 77% חושבים
כך לגבי הליכוד הפוליטי ואילו ההערכה לגבי ליכוד דתי היא הכי פחות
חיובית (74%). אותו סדר התקבל גם לגבי תחזיות הליכוד לעתיד, מה
שמחזק את התמונה המגלה אופטימיות גדולה ביותר בשטח היחסים הבין-
עדיים, ואופטימיות קטנה ביותר במישור הדת.

עוד יותר מעניינת העובדה שיש מיתאם בין הערכת ההווה והתחזיות
לעתיד. לוח מס. 3 מראה, בכל שלושת המישורים, ככל שהדעה של אדם
חיובית יותר לגבי ההווה, כן נוטה הוא להאמין שיחול שיפור גם בעתיד;
ולדיכך, אלה החושבים שהמצב בהווה אינו כל כך טוב, נוטים יותר
להיות פסימיים לגבי העתיד. כמו-כן, בשנים מתוך שלושת המישורים
החברתיים, עדה ודת, אחוז האומרים שלא יהיה כל שינוי בעתיד - ואחוז
זה עלה במידה גדולה בין הסקר השני לסלישי* - מצויים בין האופטימיים
והפסימיים בהשקפה על ההווה. הם מגלים מידה פחותה של אופטימיות מאלה
האומרים שהמצב בהווה אינו טוב, ומעט יותר אופטימיות מאלה האומרים
שהמצב בהווה רע. ברם, לגבי ליכוד פוליטי, הקבוצה שאמרה ש"לא יהיה
כל שינוי" היא למעשה הפסימית ביותר לגבי העתיד.

א. הבדלים קבוצתיים באופטימיות

נבדקו הקשרים בין האופטימיות לגבי ליכוד חברתי בעתיד לבין
השכלה, עדה, מין, והוותק בישראל. בדומה לסקר השני, יש קשר
ברור בין השכלה ואופטימיות: הן לגבי ההווה והן לגבי העתיד,

* ראה לוח מס. 1 המשווה את האחוזים בטבי הסקרים של אלה שאמרו ש"לא
יהיה כל שינוי" בעתיד ביחסים עדתיים, פוליטיים, ודתיים.

לוח מס. 3

הערכת המראיינים לגבי היחסים הקיימים בתורה בשווי
העדה, המפלגה והדון

דת		מפלגה					עדה		היחסים: *				
יהיו הרבה יותר בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות	יהיו פחות מאז בעיות בעיות						
17%	8%	6%	12%	32%	29%	14%	20%	48%	24%	17%	15%	46%	טובים מאד
40%	59%	61%	70%	54%	47%	46%	57%	38%	41%	57%	70%	47%	די טובים
27%	25%	28%	15%	11%	15%	27%	19%	9%	25%	22%	13%	7%	לא כל-כך טובים
15%	9%	6%	3%	4%	9%	13%	3%	4%	10%	3%	2%	-	לא טובים כלל
99%	101%	101%	100%	101%	100%	100%	99%	99%	100%	99%	100%	100%	
(136)	(256)	(510)	(92)	(111)	(249)	(247)	(1156)	(426)	(68)	(315)	1239	(486)	

* ראה הערה בלוח מס. 2
** שתי הקטגוריות קובצו בגלל מספר קטן של מקרים באחד מהן

לוח מס. 4

אחד המרואינים המגלים דעה חירבית גבוהה לגבי ההורה והעויד
בשלושה שטחים, למי השכלה

השכלה	עדה		מפלגה		דת	
	הורה: היחסים שונים מאד	עתידי: היחסים הרבה יותר שונים	הורה: כולן (המפלגות) עובדות כעת יחד	עתידי: היחסים הרבה יותר שונים	הורה: היחסים הרבה יותר שונים	עתידי: היחסים הרבה יותר שונים
לא למד בכלל (184)	30%	22%	39%	23%	18%	9%
בי"ס עממי חלקי (407)	27%	24%	35%	26%	15%	9%
גמר בי"ס עממי (577)	26%	27%	30%	24%	14%	5%
בי"ס תיכון או מקצועי חלקי (608)	20%	20%	22%	18%	9%	5%
גמר בי"ס תיכון או מקצועי (406)	18%	25%	21%	18%	8%	4%
השכלה אוניברסיטאית חלקית (148)	17%	19%	19%	14%	8%	4%
השכלה אוניברסיטאית מלאה (124)	14%	18%	18%	17%	7%	4%

מגלים אנשים בעלי השכלה נמוכה יותר הסקפה או פסימית יותר (רמה
לוח מס. 4). מעניין לציין שהפער בין חסרי השכלה ובעלי השכלה
אקדמאית מלאה הוא הרבה יותר גדול בדעה לגבי ההורה מאשר בתחזיתם
לעתידי. במילים אחרות, המרואינים היו תמימי דעה יותר ביחס
לליכוד בעתיד מאשר בהווה. פסימיות היתר של בעלי ההשכלה לגבי היחסים
הבין-עדתיים, משתקפת גם בעובדה שהם מאמינים יותר מאחרים שקיימת
הפליה עדתית בישראל (31).

הבדלים עקביים נמצאו גם בשלושת הקבוצות העדתיות. בחמישה
מתוך שישה המבחנים שנערכו לגבי היחס בין או פסימיות ועדתיות

בלוח 5, עולים מארצות אפריקה-אסיה נתגלו כאופטימיים ביותר.
כמו-כן, בחמישה מתוך שישה המקרים גילו ילידי הארץ (אשר רובם
ממוצא אירופאי) הכי פחות אופטימיות. יש לציין במיוחד שהקבוצה

לוח מס. 5

אחרי המראיינים המגלים דעה חיובית לגבי ההווה והעתיד
בשלושה שטחים, לפי עדותם

השטח:	ילידי הארץ	ילידי אירופה	ילידי אסיה-אפריקה
<u>עדה</u>			
<u>בהווה:</u> היחסים "טובים מאוד"	16% (310)	19% (1184)	30% (779)
<u>בעתיד:</u> היחסים יהיו "הרבה יותר טובים"	21% (308)	21% (1137)	26% (737)
<u>מפלגה</u>			
<u>בהווה:</u> "כולן (המפלגות) עובדות יחד"	16% (325)	26% (1200)	32% (729)
<u>בעתיד:</u> "תהיה הרבה יותר הסכמה"	12% (302)	21% (1113)	23% (711)
<u>דת</u>			
<u>בהווה:</u> היחסים "טובים מאוד" או "די טובים" *	70% (316)	76% (1156)	74% (743)
<u>בעתיד:</u> "יהיו מעט מאוד בעיות בעתיד או "יהיו פחות בעיות מאשר עכשיו" **	49% (298)	53% (1048)	57% (691)

* שתי הקטגוריות ה"חיוביות" בכללותן פה כי המספרים בקטגוריה הקיצונית ביותר בלבד לא מראים שילידי הארץ הם פחות אופטימיים.

** טור זה כולל את שתי הקטגוריות הקיצוניות כי בקטגוריה הקיצונית ביותר המספרים הם קטנים מאוד.

האפרו-אסיאתיות חושבת, בשעור כפול מילידי הארץ, שהיחסים העדתיים והפוליטיים הקיימים בהווה הינם שובים (לגבי דת ההבדלי-הרבה יותר קטן). המימצא שילידי הארץ הם יותר פסימיים מתחזק גם על-ידי העובדה שבתוכם היה אחוז קצת גבוה יותר של משיבים: "כן, אני בטוח", או "אני חושב כך" לשאלה "האם אתה חושב שיש הפליה עדתית בישראל?". הן לגבי יחסים עדתיים והן לגבי יחסים פוליטיים גילו כל הקבוצות העדתיות יותר תמימות דעים לגבי העתיד מאשר לגבי ההווה. אחוז הרואים את יחסי הדג בהווה כשובים היה דומה בקרב שלוש הקבוצות האתניות השונות. עובדה זו אינה גורעת מערך המימצא הכללי לגבי עדתיות המתואר לעיל*.

לא נמצא כל קשר בין מין וותק בישראל לבין מידת האופטימיות לגבי ההווה או העתיד. רק בתחזית לעתיד לגבי הליכוד הפוליטי היו נשים קצת יותר אופטימיות מאשר גברים.

2. עמדה אישית לגבי ליכוד עדתי: הנכונות לגור בדיוור "מעורב"

לוח מס. 6 מראה שבדומה לאספקטים הכלליים בליכוד החברתי, גם בנכונות להתגורר בדיוור מעורב היתה ירידה בין הסקר השני לשלישי (ש 30). בו בזמן שבסקר הראשון 50% מהמידגם אמרו שבהחלט היו בוחרים בדיוור מעורב, רק 32% אמרו כן בסקר השלישי. עוד יותר בולטת העליה באחוז של אלה שאמרו "לא איכפת לי כך או כך" - האחוז גדל מ-2% בסקר השני ל-35% בסקר השלישי. אולם, בדומה לחומר שהתקבל מהשאלות על אופטימיות בכלל, גם כאן מתעוררות בעיות

* למרות ההבדלים הקטנים, גם כאן נראה שילידי הארץ הם הכי פחות אופטימיים (שתי הקבוצות הנותרות הינם למעשה זהות).

בהסקת מסקנות. ניסוח השאלה לא היה זהה בשני הסקרים. בסקר השני השאלה היתה: "אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצך ובית בו יושבים יוצאי כמה ארצות, באיזה היית בוחר?".

לוח מס. 6

נכונות לשיכון מעורב: השוואה בין נוצאות סקר ב' לסקר ג' (עבור כל המראיינים ביחד)

סקר ב'	סקר ג'
השאלה: "אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצך ובית בו יושבים יוצאי כמה ארצות, באיזה היית בוחר?"	השאלה: "אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצך או אנשים מהעדה שלך ובין בית בו יושבים יוצאי כמה ארצות או כמה עדות. באיזה בית היית רוצה לגור?"
בבית מעורב 50%	בהחלט בבית שבו יושבים יוצאי כמה ארצות או עדות 32%
דומני שבבית מעורב 24%	נדמה לי שבבית שבו יושבים יוצאי כמה ארצות או עדות 12%
אדיש, לא איכפת 2%	(אין זה איכפת לו כלל) 35%
דומני שבבית בו יושבים רק בני ארצי 16%	נדמה לי שבבית בו יושבים רק בני ארצי או מהעדה שלי 9%
אני בטוח שבבית שבו יושבים רק בני ארצי 7%	בהחלט בבית בו יושבים רק בני ארצי או מהעדה שלי 13%
99% (675)	101% (2391)

בסקר השלישי השאלה תוקנה והוצגה כך: "אילו יכולת לבחור בין בית בו יושבים רק בני ארצך או אנשים מהעדה שלך ובין בית בו יושבים יוצאי כמה ארצות או כמה עדות, באיזה בית היית רוצה לגור?" השינוי העיקרי הוא בהוספת המילה "עדה". ההבדלים בין הסקר השני והסקר השלישי מרמזים, אפוא, כי יתכן שהעדה של השכן הינה תכונה חברתית חשובה יותר מאשר ארץ מוצאו. כלומר, האנשים אינם

צרים עד כדי הגבלת בחירתם בשכנים מאותה ארץ מוצא: לא משנה, כנראה, לעולה מארץ מערב אירופאית אם שכניו הם מאנגליה, צרפת או דניה, כל עוד הם, כמוהו, ממוצא אירופאי.

תמיכה להסבר זה באה מהנתונים על היחס בין העדה וההשכלה של הנשאלים לבין עמדתם בבעיה זו. בו בזמן שבסקר השני היו נתונים אלה תמוהים למדי, ניתן עתה לפרשם בצורה סבירה. כפי שניתן לראות בלוח מס. 7, כמעט ולא היה כל קשר בסקר השני בין השכלה ובין העמדה לגבי דיור מעורב*. אולם הסקר השלישי הראה שאלה שהם בעלי

לוח מס. 7

נכונות גבוהה לדירור מעורב: השוואה בין סקר ב' לסקר ג' לטי השכלה ועדה**

סקר ב': האחוז האומר שהיה בוחר "בבית מעורב"		סקר ג': האחוז האומר שהיה בוחר "בהחלט בבית שבו יושבים יוצאי כמה ארצות או עדות"		השכלה
44%	(48)	33%	(175)	לא למד בכלל
47%	(110)	30%	(395)	בי"ס עממי חלקי
45%	(141)	33%	(569)	גמר בי"ס עממי
51%	(160)	36%	(593)	בי"ס תיכון או מקצועי חלקי
55%	(127)	31%	(396)	גמר בי"ס תיכון או מקצועי
47%	(55)	25%	(142)	השכלה אוניברסיטאית חלקית
60%	(35)	23%	(120)	השכלה אוניברסיטאית מלאה
49%	(75)	31%	(334)	עדה ילידי הארץ (מוצא אירופאי)
50%	(405)	25%	(1244)	ילידי אירופה
47%	(179)	42%	(811)	ילידי אסיה-אפריקה

* בעלי השכלה אקדמאית מלאה צדדו הכי הרבה בדיור מעורב. אך בקבוצה זו היו רק 35 מרואיינים; ואילו צורפה קבוצה זו לקבוצת בעלי ההשכלה האקדמאית החלקית, כי אז היה המספר במוך בהרבה, והמסקנה היתה מתקבלת שאין קשר בין רמת ההשכלה ועמדה זו.

** ניטור מלא של השאלות והקטגוריות נמצא בלוח מס. 5.

השכלה אקדמאית הביעו פחות רצון מכולם להתגורר בשכנות מעורבת. מימצא זה תואם למימצאים ממחקרים קודמים בהם אושרה ההנחה שקבוצות בעלות סטטוס חברתי גבוה נוהגות לשמור על הסטטוס שלהן, במקרה זה מתבטא הדבר בהעדפת שיכון הומוגני, ואילו בעלי סטטוס חברתי נמוך, השואפים לשפר את מעמדם, מעוניינים יותר לגור בשכנות עם אנשים מעדות בעלות סטטוס יותר גבוה.

תמונה דומה מתקבלת מהנתונים על היחס בין מוצא עדתי ובין דיור מעורב (לוח מס. 7). בסקר השני לא התגלה כל קשר בין העדה של הנשאל לבין עמדתו לגבי שכנות מעורבת. בניגוד לזה, בסקר השלישי יוצאי אסיה-אפריקה מצדדים באופן החלשי בשכנות מעורבת, כלומר, הם שואפים לעלות בסולם החברתי.

לא נמצא כל קשר בין מינו של הנשאל או משך שהייתו בארץ, לבין עמדתו לגבי דיור מעורב. ברם, כפי שניתן לצפות, נמצא קשר בין עמדה חיובית בענין דיור מעורב לבין מידת האופטימיות לגבי היחסים הבין-עדתיים בעתיד.

לא נתגלה קשר בין הרצון להתגורר בשכנות מעורבת עם יהודים לבין הנכונות למגע אישי עם ערבים (ש. 10-12, לוח 8). עובדה זו נובעת - כנראה - מההבדלים הקבוצתיים עליהם דווח לעיל. אותה קבוצה (ילידי אסיה-אפריקה) תעדיפה ביותר מגורים מעורבים בקרב היהודים, הינה גם המתנגדת ביותר למגורים מעורבים עם ערבים, ולהיפך, בעלי השכלה גבוהה יותר וילידי הארץ הינם המצדדים ביותר במגע אישי עם הערבים, הן כשכנים באותו בית או

שיכון, והן כחברים.

לסיכום, אפשר להסיק שתי מסקנות מעמדותיהם של קבוצות האוכלוסיה

לוח מס. 8

נכונות לדיר מעורב בקרב יהודים לעומת נכונות למגע אישי עם ערבים

נכונות לדיר יהודי מעורב	נכונות למגע עם ערבים	בהחלט בבית שבו יושבים אנשים מכמה ארצות או עדות	נדמה לי שבבית בו יושבים רק בני ארצי או מהעדה שלי	נדמה לי שבבית בו יושבים רק בני ארצי או מהעדה שלי	בהחלט בבית שבו יושבים אנשים מכמה ארצות או עדות
<u>בשכונה</u>					
בהחלט מוכן		20	17	20	14
מסתייג		11	18	8	8
לא מוכן		37	38	47	30
בהחלט לא מוכן		32	27	29	49
		100%	100%	100%	101%
		(756)	(284)	(312)	(200)
<u>בבית</u>					
בהחלט מוכן		26	21	19	21
מסתייג		11	17	15	14
לא מוכן		30	37	39	22
בהחלט לא מוכן		32	26	27	44
		99%	101%	100%	101%
		(749)	(282)	(310)	(199)
<u>כידיר</u>					
בהחלט מוכן		31	27	32	27
מסתייג		19	21	18	12
לא מוכן		25	30	29	22
בהחלט לא מוכן		26	21	21	39
		101%	99%	100%	100%
		(748)	(284)	(306)	(201)

לגבי שכנות מעורבת. ראשית, הזדהותו העדתית של אדם היא הקובעת מי רצוי ומי אינו רצוי לו כשכן וכחבר, יותר מאשר ארץ מוצאו. שנית, שקשה להעריך במדויק את מידת הירידה באספקט זה של הליכוד החברתי, בגלל השינויים בניסוח השאלה.

3. הקשר בין מגע אישי עם אנשים מקבוצות עדתיות, פוליטיות ודתיות אחרות לפני המלחמה ובעיצומה, לבין הרגשת הליכוד החברתי:

בסקר השלישי הוכנסה סידרה של שאלות במגמה לגלות אם לאזרחים היתה נטייה, בערב המלחמה ובמהלכה, ליצור מגע עם קבוצות אשר בדרך כלל לא היה להם קשר רב אתם. (ש' 37-39, 32-34; 25-27). מטרת השאלות היתה לבחון מתוך הנתונים שיתקבלו בסקר זה, הנחה מבוססת בספרות על יחסים בין-קבוצתיים האומרת כי מגע חיובי שהיה בעבר עם חברי קבוצה בעלת תכונות חברתיות אחרות, מעודד, או לפחות מחזקת עמדות חיוביות לגבי קבוצה זו. מחקרים שנעשו בעבר על השפעת המגע עם שכנים מקבוצות עדתיות אחרות הצביעו על העובדה שבדרך כלל חל שיפור ביחסים כתוצאה ממגע זה, וזאת משום שנחלשת התפיסה הסטריאוטיפית וגוברת הנכונות לקבל אדם מעדה אחרת על בסיס אינדיבידואלי ולא דוקא כנציג של העדה שלו.

א. תכיפות המגע והתרשמותם של הנשאלים

לוח מס. 9 מראה שכחמישית מהמידגם מסרו שהיה להם מגע "הרבה יותר מהרגיל" או "יותר מהרגיל" עם אנשים מקבוצות חברתיות אחרות. על מגע תדיר יותר עם אנשים מעדות אחרות דווחו 24% מהנשאלים; 23% אמרו שהיה להם מגע תדיר יותר עם אנשים בעלי דעות

פולישיות שונות מסלהם, ואילו 18% מסרו על מגע רב יותר עם אנשים בעלי השקפות דתיות שונות מסלהם. בדרך כלל, האנשים התרשמו לטובה מאלה שעזרם בפגשו. כ-90% מהמוסרים על מגע רב יותר התרשמו בצורה חיובית או חיובית בהחלט. כפי שנראה בלוח 9 אנשים התרשמו לטובה הכי הרבה ממגע עם בני עדה אחרת.

לוח מס. 9

מידות המגע בעת המשבר עם אנשים בעלי זכויות חברתיות שונות
מאלה של המרואייין וטיב התגוררות ממנו

דת	מפלגה	עדה	א. מידת המגע
7%	10%	13%	הרבה יותר מהרגיל
11%	13%	11%	יותר מהרגיל
18% (2382)	23% (2283)	24% (2435)	
			ב. גרושם שקבלו
31%	22%	40%	טוב מאד
58%	67%	52%	די טוב
89% (468)	89% (552)	92% (618)	

ב. הבדלים קבוצתיים במגע

גידול במגע האישי אל במידה הפחותה ביותר בקרב חסרי ההשכלה בכל שלושת המישורים. יתכן שנתונים אלה מצביעים על בידוד יחסי גדול יותר של חסרי ההשכלה גם בזמנים כתקונם. אלה ממוצא אירופאי היו נתונים קצת פחות למגע מוגבר עם אנשים בעלי דעות פולישיות שונות, ואילו ליוצאי אסיה-אפריקה היה, קצת יותר מלאחרים, מגע

עם אנשים מעדות אחרות בעת המלחמה. בכל שלושת השטחים היו לגברים קצת יותר מגע עם אנשים מקבוצות אחרות מאשר לנשים, וזאת בגלל שרותם בצבא. לא נמצא כל קשר בין הוותק בארץ לבין מגע.

ביחס למקום המגע, ישנם הבדלים לפי השכלה, עדה, ומין. אז בעלי השכלה גבוהה יותר התקיימו המגעים על-פי-רוב בצבא, בעוד בעלי השכלה נמוכה יותר קיימו מגעים עם קבוצות אחרות על-פי-רוב באזור מגוריהם. כמו-כן, ילידי הארץ נפגשו עם אנשים מקבוצות אחרות בעיקר בצבא, ואילו רוב המגעים של יוצאי אסיה-אפריקה התקיימו באזור מגוריהם*. מובן מאילו כי אצל הגברים התקיימו רוב המגעים בצבא, והנשים על-פי-רוב נפגשו עם שכנים ששרם הכירו.

ישנם כמו-כן הבדלים בקבוצות השונות לגבי טיב התרשמות ממגעים עם בני קבוצות אחרות. פחות מכולם מסרו ילידי הארץ על התרשמות חיובית מאנשים מעדות אחרות ומקבוצות פוליטיות ודתיות אחרות. מימצא זה מתאים למימצא שהוסבר לעיל, סילידי הארץ היו גם הכי פחות אופטימיים לגבי היחסים בין קבוצות אלה בהווה ובעתיד. מאידך, בעלי השכלה גבוהה יותר התרשמו יותר באופן חיובי מאנשים מעדות אחרות. לא נמצא קשר בין השכלה לבין התרשמות ממגעים עם אנשים בעלי השקפות פוליטיות או דתיות אחרות. בסנים מהמיסוריים, דת ועדה, גברים דווחו על התרשמות חיובית יותר מנשים.

ג. הקשר בין המגע עם אנשים מקבוצות אחרות ובין היחס אליהם:

השאלה הראשונה שניתן לסאול היא באם עצם יצירת המגע לכשלעצמה קשורה להרגשת הליכוד עם קבוצות שהיו קודם לכן זרות או רחוקות?

* אולי ניתן להסיק שהיו להם הזדמנויות למגע מוגבר עם אנשים מאותה קבוצה עליה הם עצמם נימנים, דבר אשר לא נבדק בשאלון.

אז: באם דק מגע חיובי הוא שקשור בהרגשה זו? לוחות 10 ו-11
מפזרים על התשובה. בלוח 10 המידגם מחולק לשתי קבוצות: האחת

לוח מס. 10

הקשר בין מגע-יתר לבין נפישת חיובית של התורה והעניד ביחסי
עדה, מפלגה ודת *

עדה	מפלגה	דת	
היחסים טובים מאד או די טובים	כולן (המפלגות) עובדות יחד או רובן עובדות כעת יחד	היחסים טובים מאד או די טובים	
			<u>אופטימיות בהווה</u> <u>יותר מגע מהרגיל</u>
כן (598) 89%	(559) 79%	(445) 79%	כן
(1659) 83%	(1626) 76%	(1727) 73%	לא
			<u>אופטימיות לגבי</u> <u>העתיד</u>
			<u>יותר מגע מהרגיל</u>
היחסים יהיו הרבה יותר טובים או יהיו יותר טובים	תהיה הרבה יותר הסכמה, תהיה יותר הסכמה	יהיו מעט מאד בעיות או יהיו פחות בעיות	
כן (582) 86%	(539) 76%	(423) 57%	כן
(1579) 82%	(1517) 66%	(1586) 52%	לא

* המדווחים חושבו על יסוד הסה"כ בכל קבוצה, שהוא מובא בסוגריים.

כוללת את אלה שמסרו על גדילת המגע עם אנשים מקבוצות עדתיות,
פוליטיות, ודתיות שונות ערב ובזמן המלחמה, והשניה כוללת את אלה
שלא התנסו במגע מוגבר או אפילו מסרו על הפחתה במגע. המספרים
בטלוט מימדי הליכוד מראים שלקבוצה שהתנסתה במגע מוגבר היתה
השקפה קצת יותר חיובית הן ביחס להערכת ההווה והן ביחס

לאופטימיות לגבי העתיד. יתר על כן, לוח 11 מראה שהמגע שהבילג להתרשמות חיובית הוא גם הקשור ביותר לאופטימיות. אם נבדוק כל

לוח מס. 11

הקשר בין מגע חירגרי ותפיסה חיובית של ההררה והעמיד ביחסים
עדה, מפלגה ודת

תפיסה חיובית	עדה בהווה: היחסים או "טובים מאד" או "די טובים"	מפלגה בהווה: "כולן (המפלגות) עובדות כעת יחד" או "רובן עובדות כעת יחד"	דת בהווה: היחסים או "טובים מאד" או "די טובים"
מגע ורושם			
רושם טוב מאד או טוב	89% (556)	79% (485)	80% (397)
רק מגע רגיל או פחות מארגיל	83% (1659)	76% (1626)	73% (1727)
רושם רע או רע מאד	82% (38)	77% (58)	65% (49)
רושם טוב מאד או טוב	85% (541)	77% (465)	61% (374)
רק מגע רגיל או פחות מארגיל	82% (1579)	66% (1751)	52% (1586)
רושם רע או רע מאד	69% (39)	59% (57)	36% (47)
בעתיד: היחסים או "טובים מאד" או "טובים"	בהווה: "תהיה הרבה יותר הסכמה" או "יותר הסכמה"	בעתיד: "יהיו מעט מאד בעיות" או "פחות בעיות"	

אחד מסלושת המיסורים, נמצא שאלה שהתרשמו לטובה ממגעם הם
האופטימיים ביותר, ואלה שהתרשמו לרעה הם הכי פחות אופטימיים.
מעביין שהקבוצה הגדולה של אלה שלא התנסו במגע מוגבר עומדת בדיוק
באמצע הסולם בין המתרשמים לטובה ובין המתרשמים לרעה. עובדה זו
מרמזת על יחס סיבתי: התרשמות חיובית גורמת לעליה באחוז האופטימיים,

והתרסמות סלילית גוררת ירידה. אולם, כדי להסיק מסקנה זו יש להתחשב בסלוסה גורמים: (א) מספר האנשים שהתרסמו לרעה ממגעם המוגבר הוא קטן מאד בכל סלוסת הסטחים; (ב) אין לבטל את האפשרות שאופטימיות והתרסמות לטובה שניהם גם יחד הינם צורת הבעה של נטייה כללית לראות אנשים מקבוצות אחרות באור חיובי; (ג) המידגם חולק לקבוצות של בעלי מגע מוגבר ובעלי מגע לא-מוגבר. הערכה זו של מידת המגע היתה יחסית למגעו האישי הרגיל, דבר שאולי טובה מאדם לאדם*.

למרות מגבלות אלה אנטרפרסציה זו נתמכת גם על-ידי הנתונים בלוח 12. לוח זה מציג ראסית את הקטר בין מגע בין-עדתי מוגבר (בלי להתחשב בשיב ההתרסמות) לבין הרצון להתגורר בסיכון מעורב

* לדוגמה, שני אנשים, האחד, שלא היה לו בעבר מגע עם אנשים מעדה אחרת ומצא עצמו בחברת 12 אנשים כאלה, והשני, עקרת-בית שיטבה במקלט עם שני טכנים מעדה אחרת, יתכן שמסרו על מגע "הרבה יותר מהרגיל" - כל אחד התייחס לבורמה שלו.

לוח מס. 12

הקשר בין מידת המגע ושיבוך לבין הנכונות לדיור מעורב

מגע יותר מהרגיל	הייתי בהחלט בוחר בבית שבו יוצאי כמה ארצות או עדות	נדמה לי שבבית שבו יושבים יוצאי כמה ארצות או עדות	סה"כ
כן, הרבה יותר מהרגיל או יותר מהרגיל	38% 36	15%	53% (613)
לא כרגיל, או פחות מהרגיל	30%	11%	41% (1751)
<u>שיב המגע</u>			
רוסם טוב מאד	40%	10%	50% (250)
רוסם טוב	38%	17%	55% (322)
מגע כרגיל או פחות מהרגיל	30%	11%	41% (1751)
רוסם רע או רע מאד	20%	17%	37% (41)

לפי חציו הראשון של הלוח, 53% מבעלי המגע המוגבר אמרו שיבחרו לגור בדיור מעורב, לעומת 41% בעלי מגע רגיל או מופחת שאמרו כך. חציו השני של הלוח מראה שאלה שהתרסמו לרעה היו הכי פחות מוכנים לגור בדיור מעורב; טוב, כמו בלוח 10, הקבוצה שמסרה על מגע רגיל או פחות, נופלת באמצע, בין המתרסמים לטובה ובין המתרסמים לרעה. ההנחה על המגע ביתנת גם לבדיקה לגבי הגישה לערבים, אך הנתונים

כאן מוגשים בצורה קצת סונה (ס' 10-12, 20, 21). לוח 13 מראה סככל
שגדס ביקר יותר בבית סל ערבי, כן הוא מוכן יותר לקבל ערבי בעתיד
כשכן או כידיד. כמובן, כאן אין לנו נתונים על התרסמות לטובה או

לוח מס. 13

הקשר בין מגע איסי בעבר עם ערבים וכנרנות למגע אום נעניד

מגע בעבר	נכונות למגע בעתיד	בהחלט מוכן למגע בשכונה	בהחלט מוכן למגע בבית	בהחלט מוכן למגע כידיד
האם בקרת פעם בביתו סל ערבי?				
אף פעם לא	14% (1387)	19% (1368)	22% (1377)	
פעם אחת	21% (221)	21% (220)	35% (218)	
פעמיים-סלוס	21% (290)	31% (288)	40% (289)	
הרבה פעמים	28% (523)	33% (520)	43% (524)	
האם ביקרו בביתו ערבים?				
אף פעם לא	16% (1763)	21% (1742)	26% (1750)	
פעם אחת	21% (110)	29% (110)	37% (109)	
פעמיים-סלוס	23% (179)	35% (178)	42% (179)	
הרבה פעמים	27% (369)	31% (366)	41% (370)	

לרעה ממגע בעבר, כך סרק חציה הראסון סל ההנחה ניתן לבדיקה.

הקשר בין ביקור סל ערבי בבית יהודי ובין אנכונות סל היהודי

למגע איסי בעתיד, מצביע גם הוא לכיוון דומה, אם כי ההבדלים אינם

בולטים כל כך. ניתן, אם כן, לומר, שהנתונים על הקשר בין מגע

איסי בעבר עם ערבים והנכונות למגע איסי בעתיד מחזקים את